

The background is a deep blue with a complex pattern of lighter blue diagonal lines and arrows of various sizes and orientations, creating a sense of movement and direction. The text is positioned in the upper right quadrant, set against a dark blue rectangular area.

A MAGYAR MIKRO-, KIS- ÉS KÖZÉPVÁLLALKOZÁSOK MEGERŐSÍTÉSÉNEK STRATÉGIÁJA

2019-2030

Első felülvizsgálat

Budapest, 2023. december

Tartalom

Tartalom	2
KÖSZÖNTŐK.....	5
VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	7
1. Versenyképes magyar KKV-k	8
2. Üzleti környezet és adózás	8
Vállalkozóbarát üzleti és adózási környezet továbbfejlesztése	8
3. Finanszírozáshoz jutás	8
A KKV-k finanszírozáshoz jutásának fenntartása	8
4. A jövő technológiai és innováció	8
A magyar gazdaság kitörési pontjai	8
5. Vállalkozói kultúra és sikeres generációváltás	8
A vállalkozások sikeres működtetéséhez szükséges tudás megszerzése, a vállalkozói kultúra erősítése, valamint a generációváltás támogatása	8
1. A Pillérek tartalmáról.....	9
1.1.1. Első pillér: Versenyképes magyar KKV-k.....	9
1.1.2. Második pillér: Üzleti környezet és adózás	11
1.1.3. Harmadik pillér: Finanszírozáshoz jutás	11
1.1.4. Negyedik pillér: a jövő technológiai	12
1.1.5. Ötödik pillér: Vállalkozói kultúra és sikeres generációváltás*	12
2. Jövőkép és célrendszer	14
2.1. Jövőkép.....	14
2.2. Beavatkozási stratégia, célrendszer	14
2.3. Indikátorok	14
3. A Stratégia fő funkciói	16
4. A Stratégia alapelvei	17
4.1. Sokszínűség és értékteremtés.....	17
4.2. Támogató állami és üzleti környezet.....	17
4.3. Koherencia.....	17
5. Helyzetértékelés	19
5.1. Gazdasági folyamatok	19
5.2. A magyar kis- és középvállalkozások száma	20
5.3. Új és megszűnt vállalkozások	20

5.4.	A KKV-k területi megoszlása	22
5.5.	A KKV-k nemzetgazdasági ág szerinti megoszlása.....	24
5.6.	Gazdálkodási forma szerinti megoszlás.....	25
5.7.	A KKV-k teljesítménye	27
5.8.	Üzleti környezet és adózás	28
5.9.	Munkaerőpiaci helyzet.....	29
5.10.	A magyar KKV-k digitalizáltsága.....	32
5.11.	A magyar KKV-k innovációs képessége.....	34
5.12.	A KKV-k exportképessége	35
5.13.	Fenntartható vállalati működés	38
5.14.	A KKV-k finanszírozása.....	39
5.15.	Generációváltó vállalkozások	40
5.16.	Vállalkozásokat támogató programok 2020-2023	43
6.	Pillérek.....	45
I.	Versenyképes magyar KKV-k	45
6.1.	Alcím: A KKV-k versenyképességének növelése a tudásátadás, a technológiaváltás, a digitális és fenntartható működés, a jól képzett munkaerő és a nemzetköziesedés révén	45
6.1.1.	A jelenlegi helyzet, kihívások és beavatkozási logika	45
6.1.2.	A Pillér specifikus céljai.....	68
6.1.3.	Intézkedések.....	69
II.	Üzleti környezet és adózás	75
6.2.	Alcím: Vállalkozóbarát üzleti és adózási környezet továbbfejlesztése.....	75
6.2.1.	A jelenlegi helyzet, kihívások.....	75
6.2.2.	Beavatkozási logika.....	80
6.2.3.	A Pillér specifikus céljai.....	82
6.2.4.	Intézkedések.....	83
III.	Finanszírozáshoz jutás	87
6.3.	Alcím: A KKV-k finanszírozáshoz jutásának fenntartása.....	87
6.3.1.	A jelenlegi helyzet, kihívások.....	87
6.3.2.	Beavatkozási logika.....	97
6.3.3.	A Pillér specifikus céljai.....	100
6.3.4.	Intézkedések.....	100
IV.	A jövő technológiai és innováció	102

6.4.	Alcím: A magyar gazdaság kitörési pontjai.....	102
6.4.1.	A jelenlegi helyzet, kihívások.....	102
6.4.2.	Beavatkozási logika.....	110
6.4.3.	A Pillér specifikus céljai.....	114
6.4.4.	Intézkedések.....	115
V.	Vállalkozói kultúra és sikeres generációváltás	118
6.5.	Alcím: A vállalkozások sikeres működtetéséhez szükséges tudás megszerzése, a vállalkozói kultúra erősítése, valamint a generációváltás támogatása.....	118
6.5.1.	Helyzetkép és kihívások.....	118
6.5.2.	Beavatkozási logika.....	125
6.5.3.	A Pillér specifikus céljai.....	131
6.5.4.	Intézkedések.....	131
7.	A végrehajtás eszközei.....	134

Tisztelt Olvasó!

Lendületet venni csak stabil alapokról lehet!

Közel 900 ezer vállalkozás működik Magyarországon, amelyek 99,9 százaléka minősül mikro-, kis- vagy középvállalkozásnak. A KKV-k adják tehát a magyar gazdaság gerincét és tartópilérét. Ezen vállalkozások a magyar munkavállalók kétharmadának a foglalkoztatását, ezáltal számos család egzisztenciáját biztosítják. Az elmúlt évtizedben látott példa nélküli fejlődés – az 1 millió új munkahely létrehozása, a regisztrált álláskereső számának történelmi mélypontra szorítása, az uniós fejlettséghez való dinamikus felzárkózás – nem valósulhatott volna meg nélkülük, de a vállalkozások teljesítménye tette lehetővé az elmúlt évtized korábban soha nem látott béremelkedését is. Ráadásul a vállalkozások nem csak békeidőben, hanem a háború és a szankciók sújtotta nehéz időkben is megbízható partnerként segítették Magyarországot. A magyar KKV-szektor stabilitása tehát kulcsfontosságú tényező a magyar gazdaság újraindításához, a gazdasági növekedés helyreállításához.

Bizonyos méret felett azonban egyre nehezebb tartós növekedést produkálni, ezért a kisebb vállalkozások jelentőségét a bennük lévő növekedési tartalékok is adják. A beruházás és exportvezérelt gazdaságpolitika eredményeképpen a külföldi közvetlentőke-befektetések (FDI) magyarországi állománya jó alapot ad ahhoz, hogy megfelelő lépésekkel a magyar vállalatok minél feljebb kerüljenek a vertikális termelési, beszállítói láncokban, és minél nagyobb hozzáadott értékkel, saját lábaikon is magabiztosan az exportpiacra tudjanak lépni.

A magyar vállalatok sikerét a képzett munkaerő mellett az energia, a logisztika és a technológia minősége is befolyásolja. Akár a nemzetközi versenyképesség a cél, akár csak a változó körülmények közötti talpon maradás, a szintlépéshez és kibontakozáshoz a megfelelő környezet mellett szükséges a megfelelő hozzáállás is: belső igény a fejlődésre, nyitottság az új módszerek és technológiák, különösen a zöld átállás és a digitális transzformáció irányába. Ezen kettős transzformáció nélkül ugyanis nincs versenyképesség és nincs felzárkózás sem.

A Stratégia felülvizsgálatának évében a kormánynak három sürgető kihívást kell kezelnie a vállalkozások érdekében: az emelkedő, főleg az áramfogyasztásban megjelenő energiaigények kiszolgálását, a növekvő munkaerőigények kielégítését, valamint az infrastruktúra fejlesztését. Meg kell védeni a gazdaságot az energiacsapda, a szankciós infláció okozta kamatcsapda, és az áremelkedések okozta fogyasztás-visszafogási csapda hármas veszélyétől.

A kormány a vállalkozások fejlesztésének támogatására kidolgozott intézkedéseivel ösztönzi a KKV-k megerősödését, valamint a válságokhoz történő sikeres alkalmazkodásukat. A kormány többek közt bevezette a kamatstopot, emellett a Baross Gábor Újraiparosítási Hitelprogram, a Baross Gábor Tőkeprogram, és a Széchenyi Kártya Program államilag támogatott, célzott hiteleivel segíti a vállalkozásokat. Emellett elindította a Gyármentő Programot, és támogatja az energaintenzív vállalkozásokat, kiszabadította a cégeket a kedvezőtlen energiaszerződésekből. A kormány célja, hogy az évtized második felében ismét a folyamatos növekedése legyen a főszerep, 2030-ra pedig a gazdasági fejlettség az uniós átlag 90 százalékát érje el. A 2030-ig tartó időszakra a KKV Stratégia komplex szemléletével mind a külső körülmények megfelelővé tételére, mind pedig a belső lehetőségek kiaknázására kínál megoldásokat a magyar mikro-, kis- és középvállalkozások számára.

Nagy Márton
nemzetgazdasági
miniszter

Tisztelt Olvasó!

A gyorsuló világban a változások is gyorsuló ütemben érkeztek – a KKV stratégia 2019-es elfogadása óta történt változások miatt elmondható, hogy a magyar gazdaság újabb korszakváltáshoz érkezett. Ahhoz, hogy sikeresen vegyük az akadályokat a gazdaságfejlesztés és a vállalkozásfejlesztés területén is ki kell jelölnünk a legjobb útvonalat, a legfontosabb céljainkat. A mi célunk a komoly növekedésre képes vállalati kör értékteremtő képességének megerősítése és a teljes KKV-szektor számára a működéshez szükséges kiszámítható keretek biztosítása.

Azonban ahogy mondás is tartja „a vízió stratégia nélkül csak illúzió”.

Fontos tehát, hogy rendelkezésünkre álljon egy időszerű, felülvizsgált KKV Stratégia, amely az aktuális helyzetre reagál, magasabb szintű tudatosságot teremt, segít fókuszálni, és nagyobb hangsúlyt fektet azokra a tevékenységekre, amelyek sikeresebbé teszik a magyar mikro-, kis- és középvállalkozásokat, rajtuk keresztül a magyar gazdaságot és ezáltal egész Magyarországot.

A pillérek újragondolásával azon beavatkozási területekre koncentráltunk, amelyek fejlesztése a KKV szektor egészére pozitív hatással lehet – így a fő beavatkozási területek a versenyképesség fokozása, vállalkozóbarát környezet, a finanszírozáshoz való hozzáférés, a jövő technológiáinak alkalmazása és a vállalkozói kultúra fejlesztése.

Az új elemek mellett továbbra is hangsúlyozzuk a KKV digitalizáció, beszállító-fejlesztés, kedvező adózási környezet fontosságát, emellett kiemeltebb szerepet kapott a finanszírozás, mindezeket pedig kiegészíti az energiahatékonyság és a zöld átállás megkerülhetetlen témakörei. Hangsúlyosan jelenik meg a KKV-k válságállóságának erősítése és a gazdasági növekedést szolgáló eszközrendszer, továbbá említést kell tenni olyan trendekről, mint a mesterséges intelligencia hatása a munkaerőpiacra.

Meggyőződésünk, hogy az egyes pillérek keretében a megfelelő fejlesztéspolitikai eszközök alkalmazása jelentősen gyorsítja majd az eredmények elérését, és a célzott intézkedésekkel biztosítható, hogy a hazai és EU-s fejlesztési források multiplikátor hatása még erőteljesebben érvényesüljön, a kis- és középvállalkozói réteg versenyképességének megtartása ugyanis nemzetgazdasági érdekünk.

Lóga Máté

gazdaságstratégiáért, pénzügyi forrásokért és makrogazdaságért felelős államtitkár

„A magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének stratégiája 2019–2030 elfogadásáról” szóló 1627/2019. (XI. 8.) Korm. határozattal fogadta el a Kormány az aktuális magyar KKV Stratégiát. A Kormányhatározat a stratégia naprakészségének és folyamatos fejlesztésének érdekében **kétévente a KKV Stratégia értékelésének és felülvizsgálatának elvégzését** irányozta elő.

A magyar KKV-k biztosítják a magyar családok megélhetését. A KSH 2022-es adatai szerint a hazai tulajdonú KKV-k az összes vállalkozás 99 százalékát tették ki, a foglalkoztatottak 72 százalékát alkalmazták, a nettó árbevétel és a bruttó hozzáadott érték 55 százalékát képviselték. Mindez jelentős növekedést mutat a korábbi évekhez képest, mely jól mutatja a KKV-k gazdaságban betöltött szerepének súlyát. **A hazai KKV-k termelékenysége 2022-ig javult, azonban továbbra is elmaradást mutat az EU-átlaghoz viszonyítva.** Az alacsony termelékenység egyik oka, hogy az innovációk (digitalizáció, új technológiák, zöld megoldások) kis mértékben hasznosulnak a KKV-knál.

A KKV Stratégia részletes helyzetértékelést tartalmaz a vállalkozások gazdasági környezetének és adatainak pillanatképeről. A 2020-as éveket a magyar gazdaság gyors, kiegyensúlyozott növekedési periódusban kezdte. A kormány jelentős adócsökkentéssel, adminisztrációs egyszerűsítésekkel és támogatáspolitikai intézkedésekkel járult hozzá a KKV-szektor fejlődéséhez, kedvező finanszírozási helyzetben viszonylagos forrásbőségben, magas foglalkoztatottsági ráta mellett. A beruházási és fejlesztési hajlandóság erősödött a KKV ökoszisztémában. Eközben a magyar történelmi sajátosságokból adódóan a rendszerváltás idején vállalkozóvá váló nemzedék egyre közeledik a nyugdíjas korhoz, a generációváltás szükségessége növekvő nehézséget jelent a tulajdonosi körben és a menedzsmentben egyaránt, és az új technológiai trendekre való nyitottság szempontjából is fontos kérdés.

A 2020. év eleje óta globális, EU-s és nemzeti szinten is több válsághelyzet alakult ki (Covid-19 járvány, orosz-ukrán háború, energiaválság, alap- és nyersanyag hiány, infláció, szabályozási változások, értékláncokon lefutó sokkhatások), amely a gazdasági helyzet jelentős átalakulását eredményezte, és számottevően kihatott a KKV-szektorra is.

Külső és belső okok miatt tehát a magyar gazdaság korszakváltáshoz érkezett, a KKV-szektor szereplőinek meg kell találnia az új korszakban is azokat az irányokat, amelyek mentén stabilan tudnak működni, és előrejelző célokat tudnak vállalati szinten is meghatározni maguknak.

Ennek érdekében erősíti meg a KKV-szektor egészséges működéséért és a vállalkozásfejlesztésért felelős minisztérium „A mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének stratégiája (2019-2030)” című stratégiai tervdokumentumot (a továbbiakban: Stratégia), amely 2030-ig vázolja fel a szektor jövőképét, és meghatározza a vállalkozáspolitikai fő feladatait. **A Stratégia a teljes mikro-, kis- és középvállalkozói szektornak szól, ezért egyszerre támogatja a nemzetközileg sikeres magyar vállalkozások kialakulását és a társadalom jelentős részének megélhetést biztosító vállalkozói réteg stabil működését.**

A felülvizsgált stratégia öt pillérbe csoportosítja a kihívásokat, beavatkozásokat, ezekhez mind önálló pillérspecifikus célokat rendelt, amelyek elérését a felsorolt kormányzati intézkedések segítik elő.

1. Versenyképes magyar KKV-k

A KKV-k versenyképességének növelése a tudásátadás, a technológiaváltás, a digitális és fenntartható működés, a jól képzett munkaerő és a nemzetköziesedés révén

2. Üzleti környezet és adózás

Vállalkozóbarát üzleti és adózási környezet továbbfejlesztése

3. Finanszírozáshoz jutás

A KKV-k finanszírozáshoz jutásának fenntartása

4. A jövő technológiai és innováció

A magyar gazdaság kitörési pontjai

5. Vállalkozói kultúra és sikeres generációváltás

A vállalkozások sikeres működtetéséhez szükséges tudás megszerzése, a vállalkozói kultúra erősítése, valamint a generációváltás támogatása

A jövőkép megvalósításához a Stratégia átfogó és másodlagos célokat tűz ki, amelyek megvalósítását a pillérenkénti specifikus célok támogatják.

A KKV Stratégia az alábbi átfogó célokat tűzi ki:

- **A komoly növekedésre képes vállalati kör értékteremtő képességének megerősítése;**
- **A teljes KKV-szektor számára a működéshez szükséges kiszámítható keretek biztosítása.**

Másodlagos célokként kerülnek megfogalmazásra:

- A KKV-k termelékenységének növekedése;
- A KKV-k megfelelő finanszírozáshoz való hozzáféréseinek elősegítése;
- A KKV-k exportképességének növelése.

Az elérendő célokhöz kapcsolódóan a Stratégia az előrehaladás mérhetősége érdekében a 2018-as év bázisán, de a 2020-as évek elejének válsághelyzeti adatait is figyelembe véve tűz ki indikátor célértékeket.

- A KKV-k által előállított, egy foglalkoztatottra jutó bruttó hozzáadott érték növekedése (ezer euró/fő);
- A KKV-k hitelfelvételi lehetőségeinek javítása;
- Az exportáló KKV-k arányának növekedése a KKV-szektoron belül.

A Stratégia következetesen ügyel arra, hogy minden célhoz rendeljen intézkedést, és csak **olyan intézkedést szerepeltessen, amelyek köthetőek valamelyik kitűzött célhoz, kormányzati felelőse azonosítható és költségvetési háttere biztosított.**

1. A Pillérek tartalmáról

A vállalkozásfejlesztés rendszerében a különböző témák egymáshoz való viszonyulása egy komplex rendszert képez, a célok és a hozzájuk rendelhető beavatkozások kapcsolódnak, hatnak egymásra, olykor át is fednek egymással. Ezek az átfedések egyes témák mélységére, sokrétűségére mutatnak rá, amely sokrétűségnek köszönhető, hogy a pillérekben foglalt specifikus célok egymást támogatva hatnak az átfogó célok és a jövőkép irányába.

1.1.1. Első pillér: Versenyképes magyar KKV-k

1.1.1.1. Technológiaváltás

A hazai KKV-k termelékenysége 2022-ig javult, azonban továbbra is elmaradást mutat az EU-átlaghoz viszonyítva. Az alacsony termelékenység egyik oka, hogy az innovációk (digitalizáció, új technológiák, zöld megoldások) kis mértékben hasznosulnak a KKV-knál. Célunk, hogy a KKV-k által előállított, egy foglalkoztatottra jutó bruttó hozzáadott érték növekedjen, amelyhez elengedhetetlenek a beruházások fejlesztések. **A gazdaság ellenálló képességének növelése érdekében a KKV-k minél szélesebb körét elérő technológiafejlesztés keretében korszerű infrastrukturális feltételek megteremtésére és digitalizált üzleti és termelési folyamatok kialakítására kerül sor, amely révén javul az energia- és erőforrás-hatékonyság és/vagy az előállított termékek/szolgáltatások minősége, ez pedig magasabb termelékenységi szinthez és hozzáadott értékhez vezet.** A kiemelkedő teljesítményű, jövőorientált vállalkozások fenntartható gazdasági növekedés motorjává válhatnak, esetükben az egyik elsődleges növekedési tényező a versenyképesség növelése, kiemelten a legújabb technológiai megoldások adaptálása, digitalizáció, stratégia-, szervezet- és márkacépités, termékfejlesztés, valamint exportpiaci megjelenés révén.

1.1.1.2. Tudásbővítés

A KKV-k fejlesztéseinek megalapozottságát és hatásosságát a technológiai és szervezeti tudás bővítése teheti erősebbé. Ezért a beruházásokat szükséges kiegészíteni szakértői szolgáltatások és képzések igénybevételevel, vállalatirányítási gyakorlatok, új üzleti modellek bevezetésével szervezeti fejlesztés, menedzsment ismeretek bővítése céljából.

1.1.1.3. Digitális előrelépés

Bár 2022-ben előrelépés történt a digitális gazdaság és társadalom fejlettségét mérő (DESI) indexben, Magyarországon a KKV-k korlátozott mértékben alkalmazzák a digitális technológiákat, az alkalmazottak digitális készségfejlesztése horizontális szükségletként jelenik meg. Az uniós átlagtól való elmaradás oka a humán tőke alacsonyabb digitális képzettségi szintjének, az IKT szakemberek alacsonyabb arányának és a vállalkozások digitalizáltságának alacsonyabb fokában keresendő. A Stratégia célja hogy hazánk digitális fejlettsége az évtized végére elérje az európai uniós átlagot a vállalkozások digitális felkészültségének, a digitális technológia integráltságának növelése, az innovatív digitális megoldások elterjedésének ösztönzése, IKT szektor és adatgazdaság fejlesztése terén. Ennek eszközei lehetnek **a KKV-k digitális ellátottságának és használatának növelése dedikált programok által, amelyeket kiegészítenek a KKV-k igényeihez igazítható komplex szolgáltatások, amelyek az alapszintű IKT kompetenciák fejlesztésétől a mesterséges intelligencia gyakorlati alkalmazásáig terjedhetnek.**

Kiemelt jelentőségű az IKT ágazat és ökoszisztéma innovációs célú megújulásának támogatása.

1.1.1.4. Zöld átmenet

A hazai vállalkozások számára kihívást jelent a zöld átmenethez való alkalmazkodás, egyelőre kevesebbet tesznek a fenntarthatóság érdekében európai uniós társaiknál. Elsősorban pénzügyi akadályai vannak annak, hogy a hazai KKV-szektor növelje környezetvédelmi vagy erőforrás-hatékonysági területen a beruházási aktivitását.

Cél, hogy **minél több vállalkozás álljon át a fenntartható vállalati működésre**, amelyet tudatosan előkészít a klímapolitikai és körforgásos gazdasági célokkal összhangban. A hazai vállalkozásokat fel kell készíteni az ESG keretrendszernek való megfelelésre, hiszen versenyhátrányba kerülnek, ha nem tudnak megfelelni az uniós szabályrendszernek. A hazai mikro-, kis- és középvállalkozásoknak az eddigiekénél nagyobb mértékű bekapcsolódása szükséges zöldgazdaságba, hogy elősegítsék a vállalati, közületi és lakossági zöldgazdasági beruházásokat kiszolgálni képes hazai gyártói bázis szélesedését és megerősödését, számos esetben az import kiváltását.

1.1.1.5. Képzett munkaerő

A gazdasági szereplők a szakképzett munkaerő jelentős hiányával szembesülnek, ráadásul a képzett munkaerőért való versengésben a KKV-k jelentős lépéshátrányból indulnak a nagyvállalatokkal szemben. A felnőttképzésben részt vevő KKV-knál dolgozó alkalmazottak aránya alacsony Magyarországon, csakúgy, mint a munka termelékenysége.

A Kormány minden gazdaságfejlesztési és válságkezelési stratégiájának középpontjában a munkahelyek védelme áll, egyúttal a teljes munkaerőpiaci eszköztár rugalmassága szükséges az állandóan változó környezetben. A munkaerőhiányra megoldást jelenthet, hogy teljes ágazatokban az automatizáció olyan fokú fejlesztése megy végbe, amely lehetővé teszi, hogy más ágazatokba áramoljon a munkaerő. Annak érdekében, hogy a magyar gazdaság szintet léphessen, tudásalapú gazdasággá váljon, hatékonyabb munkahelyekre és jól képzett munkavállalókra van szükség. A vállalkozások célja, hogy olyan munkaerőt foglalkoztassanak, akikkel hatékonyabban tudják a termelést dinamizálni. A versenyképes tudás munkaerőpiaci eszközök és a szak- és felnőttképzés, a felsőoktatás révén kell biztosítani, hogy javuljon a munkaerő alkalmazkodóképessége. Szükség van arra, hogy a KKV-k vonzó munkalehetőségeket kínáljanak, ezáltal munkaerő megszerző és megtartó képességük javuljon.

1.1.1.6. Exportképesség

Magyarországon kevés vállalkozás exportál, viszont az exportáló KKV-k aránya kedvezőbb a V4-országok átlagánál. Szlovéniában és Ausztriában ugyanakkor háromszor több vállalkozás exportál arányában, mint Magyarországon. Az export koncentrációját mutatja, hogy Magyarországon a legnagyobb 20 vállalat adja az exportteljesítmény közel 30 százalékát. Cél a magyar export értékének és az exportáló KKV-k számának növelése, a magyar vállalkozások partnerségeinek és külpiacra lépésének elősegítése, a magyar márkák „felépítése” külföldön, hazai cégek támogatása külföldi gyártókapacitások létrehozásában. 2030-ra a magyar tulajdonú vállalatok részesedését az exportból 50 százalékkal kell növelni azáltal, hogy az export meghatározó részét egy innovatív, saját terméket vagy szolgáltatást fejlesztő hazai középvállalati réteg állítja elő.

Ahhoz, hogy a magyar KKV-k teljesítménye növekedni tudjon, önálló magyar márkák felépítésére és külpiacokra juttatására, valamint a nemzetközi értékláncokban való magyar részvétel hozzáadott érték tartalmának növelésére van szükség. A hazai KKV-k külpiaci terjeszkedésének természetes iránya a Kárpát-medence szomszédos országainak vállalkozásai és fogyasztói felé való kilépés. A vállalkozások lehetőségeit bővíti az export földrajzi növekedésének diverzifikációja, ugyanis a magyar export nagy része, kb. 80 százaléka az EU tagállamaiba irányul. A nemzetközi piacra lépés speciális szakértelmet, ismereteket és kapcsolatrendszert igényel, továbbá a külpiacra lépés magas költsége és jelentős kockázata miatt a KKV-knak a nemzetköziesedéshez külső támogató szolgáltatásokra van szüksége.

1.1.2. Második pillér: Üzleti környezet és adózás

A KKV-szektor számára mind a működéshez szükséges kiszámítható keretek, mind a növekedést meg-
alapozó feltételek megteremtésében alapvető szerepet játszik a **vállalkozóbarát szabályozási és adó-
zási környezet**. A pandémia és napjaink kiszámíthatatlan külső környezete rávilágított a reszponzív ad-
minisztráció fontosságára.

Ennek egyik **kulcsfontosságú eleme a digitális közszolgáltatások fejlesztése**. A kormányzati folyama-
tok újjászervezése és digitalizálása lehetővé teszi, hogy a közszolgáltatások könnyebben és gyorsabban
jussanak el a vállalkozásokhoz. Az e-kormányzat eszközeinek bővítése és az elektronikus ügyintézési
lehetőségek elterjedése a vállalkozások számára a közigazgatási szervekkel való kapcsolattartást ké-
nyelmesebbé és átláthatóbbá teszi.

Másrészt, kiszámítható és stabil üzleti környezetre, jogszabályi háttér biztosítására van szükség, amely
biztonságot nyújt a vállalkozások számára a változó és sokszor kiszámíthatatlan külső gazdasági kör-
nyezetben. A felelős államműködés feladata, hogy **az adózás, az adminisztráció és az üzleti szabályo-
zás területén a mikro-, kis- és középvállalkozások számára speciális könnyítéseket dolgozzon ki** annak
érdekében, hogy csökkentsék a KKV-kra nehezedő időbeli és pénzbeli költségeket, hogy így a cégek
erőforrásait a szabályozásnak való megfelelés helyett a működésükre, növekedésükre tudják fordí-
tani, illetve könnyebben tudják vállalni a piaci változásokból és üzleti preferenciáikból eredő kockáza-
tokat. A Stratégia ezért az adózás, az adminisztráció és az üzleti szabályozás területén a mikro-, kis- és
középvállalkozások számára speciális könnyítéseket dolgoz ki.

Az adminisztráció költségeinek csökkentése az adócsökkentéshez hasonlóan növeli a vállalkozó erőfe-
szítéseinek megtérülését, ezen keresztül a gazdaság versenyképességét. **Az egyszerűbb és online ad-
minisztráció ezen túlmenően az adómorál javulásához, a gazdaságfehérítéshez is hozzájárul**, ami le-
hetővé teszi az adóterhelés mérséklését célzó további intézkedések bevezetését anélkül, hogy az a
központi költségvetés bevételeinek csökkenésével járna.

**Az energiaellátás biztosítása prioritást élvező állami feladat. Akut kihívásként és azonnal megold-
dandó feladatként jelentkezik az energiapiacról érkező költségsoikk. A kevésbé import és energiaigé-
nyes ágazatok előretörése pedig a stabil gazdasági növekedés alapja lehet, egyúttal olyan energia-
igényes ágazatok támogatásával, amelyek a globális trendek szerint versenyelőnyhöz juttathatják a
hazai gazdaságot.** A munkaerőköltség helyett elsősorban az energiaköltségek menedzselése fogja
meghatározni a vállalkozások versenyképességét. Likviditási problémaként is kell rá tekinteni, hiszen
ha a vállalkozás nem elég energiahatékony és túl nagy az energiaköltsége, az a finanszírozási képessé-
gét befolyásolja, adósságszolgálati képessége romlik. Ennek következtében akár belföldön is piacokat
veszítene. Az energiahatékonytatót szolgáló fejlesztések támogatásával szükséges ösztönözni a vál-
lalkozásokat, hogy rövidtávon megvalósítsák a szükséges beruházásokat.

1.1.3. Harmadik pillér: Finanszírozáshoz jutás

A gazdaság sikeres működéséhez és a növekedés erősödéséhez elengedhetetlen a vállalkozók adottsá-
gaihoz, élethelyzetéhez és szándékaihoz igazodó külső finanszírozás biztosítása.

A Stratégia 2019-es megjelenését követően olyan példa nélküli külső sokkok érték a globális és ezen
belül a magyar gazdaságot, amelyek jelentősen rontották a külső finanszírozási környezetet. A Straté-
gia felülvizsgálatakor válaszokat adunk a jelenlegi sokkok okozta helyzetre, egyúttal figyelemmel va-
gyunk a 2030-ra kitűzött hosszútávú célokra.

A vállalkozók adottságaihoz és szándékaihoz igazodó forrásokhoz való hozzájutás feltételeinek megte-
remtése továbbra is a finanszírozási pillér fő vezérelve. Ennek keretében fejlesztjük és bővítjük, a KKV-

k által elérhető finanszírozási eszköztárat, javítjuk a KKV-k hitelfelvételi lehetőségeit, támogatjuk a KKV-k működését segítő nem banki pénzügyi termékek, elterjesztését.

A Stratégia támogatja a zöld és a digitális átálláshoz kapcsolódó szemléletváltást a KKV-k számára elérhető finanszírozási megoldások terén.

Növeljük továbbá a pénzügyi tudatosságot, azon belül különösen fókuszálunk a tőketermékekkel kapcsolatos edukációra. Racionalizáljuk az állami háttérű kockázati- és magántőkealapok működését a jobb hatékonyság érdekében. Folytatjuk, megerősítjük és az aktuális gazdasági környezethez igazítjuk a Széchenyi Kártya Programot.

1.1.4. Negyedik pillér: a jövő technológiái

A feltörekvő technológiák mentén olyan értékláncok azonosítása a feladatunk, amelyek magasabb hozzáadott értéket képviselnek, válságállóak és alkalmasak az import kiváltására. A külső környezet előre nem kiszámítható, jelentős változásai más és más ágazati kört helyeznek a fókuszba. Jövőorientáltak tekinthetők azok a gazdasági ágazatok, amelyek jelenleg is alkalmaznak az értéklánc valamely szegmensében innovatív technológiákat, vagy amelyekben ezen technológiák alkalmazása jelentős versenyképességi előnyt jelenthet.

Célunk, hogy azonosítsuk azokat a kitörési technológiák és ágazatok által kijelölt közös metszeteket, amelyek megfelelő irányú fejlesztése hozzájárulhat a magyar gazdaság versenyképességének növeléséhez és így a gazdasági felzárkózás folytatódásához. **Az értékláncban történő előrelépés a termék- és szolgáltatásfejlesztés ösztönzésén, a hazai hozzáadott érték növelésén és a KKV-k beszállítói és integrátori képességének javításán keresztül érhető el.** A meglévő beszállítói rendszer erősítése, fokozottabb integrációja a fejlett standardokkal rendelkező nagyvállalatok értékláncaiba egyet jelent a globális versenybe történő indirekt bekapcsolódással.

A beszállítók alkupozíciója erősíthető klaszterbe rendeződéssel, közös alkupozíció és partnerségek kialakításával. A gazdasági növekedés a piaci szereplők egymás között létrejövő üzleti tranzakcióinak bővülését jelenti. Ezért az államnak érdekében áll, hogy elősegítse a vállalkozók közötti kapcsolatok térnyerését, és megteremtse azokat a körülményeket és keretfeltételeket, amelyek ösztönzik a hálózatosodást, a vállalkozói együttműködések létrejöttét.

Erősíteni fogjuk a KKV-k motivációját és képességét, hogy felismerjék a kutatás és a megtermelt tudás jövedelemtermelő tevékenységgé való alakításának lehetőségét és módját. Az innovációs eredmények piacra vitele elengedhetetlen a magyar KKV-k hosszú távú versenyképességének biztosítása érdekében. Ezzel párhuzamosan kiemelt jelentőségű feladat a KKV-k körében a nemzeti és nemzetközi iparjogvédelmi oltalomszerzés további erősítése.

1.1.5. Ötödik pillér: Vállalkozói kultúra és sikeres generációváltás*

A vállalkozói kultúra szempontjából két markánsan elkülönülő vállalkozói csoportot érdemes azonosítani, és a két célcsoportot eltérő megközelítésben érdemes kezelni.

Az egyik a zömmel **egyéni vállalkozókból, kisebb családi cégekből álló vállalkozások** csoportja, amelyek elsődleges funkciója az önfoglalkoztatás, céljuk a stabil, hosszútávon kiszámítható működés, amellyel a közvetlen környezetük, családjuk jólétet biztosíthatják. **Esetükben elsődleges a vállalkozási ismeretek és a pénzügyi tudatosság erősítése.** Első lépcsőként itt kell említeni a **vállalkozóvá válás** elősegítését is, amely az érvényesülés útját jelentheti akár a munkaerőpiaci szempontból hátrányos helyzetű csoportok számára is.

A másik a jellemzően **társas vállalkozási formában működő, munkavállalókat is foglalkoztató, a piaci versenyben aktív szerepet vállaló vállalkozások** csoportja, amelyek célja a profitszerzés, növekedés, terjeszkedés, szintlépés. Ezen célcsoport esetében a **menedzsmentfejlesztés, a szervezetfejlesztési és vezetési ismeretek, a digitális irodai kultúra és az energiatudatos, zöld** megoldások bevezetése, az intelligens szakosodáshoz (S3) kapcsolódó kompetenciák megerősítése.

Hozzáférést szükséges biztosítani a vállalkozások sikeres irányításához és működéséhez elengedhetetlen szakmai tudáshoz és kompetenciákhoz. Amennyiben ez sikerül, a hazai vállalkozói kultúra erősebbé válását és társadalmi szervesülését is jelenti.

A történelmi adottságok alapján a generációváltás kérdése lökésszerűen érte el a magyar gazdaságot. Az 55 és 65 év közötti tulajdonossal rendelkező vállalkozások gazdasági súlya jelentős, ez a vállalkozói csoport adja a versenyszférában foglalkoztatottak 8 százalékát. A Stratégia specifikus célként határozza meg, hogy **a generációváltáshoz érkező KKV-k tulajdonosai többségükben a céljaiknak megfelelő módon és feltételekkel tudják átadni, örökölni üzletrészeiket** (magyar tulajdonba), úgy, hogy a generációváltás felfrissüléssel járjon. Ehhez kapcsolódóan, folytatjuk és kiterjesztjük a cégátadást segítő és vállalati értéknövelő tanácsadási szolgáltatások körét. A tanácsadási szolgáltatások mellett kiemelt figyelmet fordítunk a generációváltáshoz kapcsolódó üzleti szolgáltatások piacának fejlesztésére.

Cél, hogy a cégátadások lebonyolítását követően az érintett vállalkozások továbbra is sikeresen működjenek, és hazai tulajdonban maradjanak. Továbbá, hogy a generációváltó cégek teljesítményének változása ne térjen el a nem generációváltó cégek teljesítményének változásától.

2. Jövőkép és célrendszer

2.1. Jövőkép

A Stratégia víziója a sikeres vállalkozásokra összpontosít. Ebben a jövőképben a hazai KKV-k európai színvonalon működnek, többféle finanszírozási forráshoz is hozzáférnek, fokozódó figyelmet fordítanak tevékenységük során az energiahatékonyságra, és biztosítják a magyar családok megélhetését. A magas hozzáadott értékű és exportteljesítményű magyar kis- és középvállalkozások a regionális és globális piacokra is eredményesen terjeszkednek, beszállítóként is sikeresen helytállnak.

A KKV-szektor stabilitását megerősíti a vállalkozások válságállósága, megújulásra és újratervezésre való képessége.

Erős infrastrukturális alapokra építkezve a digitalizációs transzformáció és a zöld átállás eredményeképpen a KKV vállalkozások működési hatékonysága minden méretkategóriában javul. A tudásáramlás és hatékony tudásfelhasználás, a jövő technológiáihoz és a kapcsolódó naprakész ismeretekhez való hozzáférés lehetősége révén fejlődik a vállalkozói és vezetési kultúra, növekszik a vállalkozások tudatossága, erősödnek a menedzsment és a munkavállalók kompetenciái.

A jövőkép elérését támogató szabályozási, intézményi, szervezeti, társadalmi és üzleti környezet segíti. A magyar gazdaság egyensúlyra törekszik a nemzetközi kitettség csökkentése és a hasznos külföldi közvetlentőke-befektetések jelenléte vonatkozásában, így a növekvő magyarországi befektetések hatására a KKV-szektorban is javul a termelékenység, a technika modernizáció és az exportképesség.

2.2. Beavatkozási stratégia, célrendszer

A jövőkép megvalósításához a Stratégia átfogó és másodlagos célokat tűz ki, amelyek megvalósítását a pillérenkénti specifikus célok támogatják.

A KKV Stratégia az alábbi átfogó célokat tűzi ki:

- A komoly növekedésre képes vállalati kör értékteremtő képességének megerősítése;
- A teljes KKV-szektor számára a működéshez szükséges kiszámítható keretek biztosítása.

Másodlagos célokként kerülnek megfogalmazásra:

- A KKV-k termelékenységének növekedése
- A KKV-k megfelelő finanszírozáshoz való hozzáféréseinek elősegítése;
- A KKV-k exportképességének növelése.

A kitűzött átfogó és másodlagos célok elérése és a hatékonyabb végrehajtás érdekében a KKV Stratégia öt tematikus pillérbe tagozódik, amelyekhez specifikus célok kerültek megfogalmazásra.

2.3. Indikátorok

Az elérendő célokhoz kapcsolódóan a Stratégia az előrehaladás mérhetősége érdekében a 2018-as év bázisán, de a 2020-as évek elejének válsághelyzeti adatait is figyelembe véve tűz ki indikátor célértékeket.

1. táblázat: Az egyes indikátorok értékei 2018-2022-ig, valamint a 2030-ra vonatkozó célértékek

Indikátor definiálása	Bázisérték (2018)	2019	2020	2021	2022	Célérték (2030)
A KKV-k által előállított, egy foglalkoztatottra jutó bruttó hozzáadott érték növekedése (ezer euró/fő) ¹	20,61 ezer euró/ fő	21,98 ezer euró/ fő	19,83 ezer euró/ fő	20,65 ezer euró/ fő	23,31 ezer euró/ fő	28,00 ezer euró/ fő
A KKV-k hitelfelvételi lehetőségeinek javítása	13,8%	10,7%	12,2%	12,9%	11,8%	20%
Az exportáló KKV-k arányának növekedése a KKV-szektoron belül ²	6,18%	5,75%	n.a.	n.a.	n.a.	7%

Az indikátor célértékek esetében a reális, de előremutató tervezés elvét követi a Stratégia.

¹ Forrás: SME Performance Review - https://ec.europa.eu/growth/smes/sme-strategy/sme-performance-review_en#sba-fact-sheets

² Forrás: Eurostat Trade by NACE Rev. 2 activity and enterprise size class [ext_tec01]

3. A Stratégia fő funkciói

A Stratégia fő funkcióinak a következőket tekintjük:

- kialakítsa a vállalkozásokat támogató **kormányzati programok irányát, megteremtse közöttük az összhangot** és a koordinált cselekvés feltételeit,
- bemutassa a KKV-szektor szereplői számára a **fejlődési trendeket**,
- elősegítse a 2021-2027-es uniós pénzügyi időszakra az EU-s társfinanszírozású operatív programokban megfogalmazott **vállalkozásfejlesztési célok eredményes elérését** a stratégiai kezetek megerősítésével;
- ösztönözze a KKV ökoszisztéma stabilizálódását az **üzleti és jogi környezet javítása** révén.

A Stratégia összhangra törekszik az EU Bizottság által kiadott „Kkv-stratégia a fenntartható és digitális Európáért” (COM(2020) 103 final) közleményében foglaltakkal, és szinergikusan illeszkedik a nemzeti stratégiák rendszerébe.

A Stratégia illeszkedik a Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió nemzeti fejlesztési céljaihoz és prioritásaihoz, kiemelten a „versenyképes vállalkozások: vállalati versenyképesség és termelékenység növelése” és a „vonzó és élhető térségek és települések, térségi kapcsolatok: térségi versenyképesség javítása és területi felzárkózás, térségi kapcsolatok erősítése térségi és helyi fejlesztési programokkal” nemzeti fejlesztési prioritásokhoz.

A Stratégia megalkotása során széleskörű konzultációkat folytattunk a vállalkozáskutatással, támogatott finanszírozással, valamint vállalkozásfejlesztéssel foglalkozó tudományos, üzleti és kormányzati szereplőkkel.

A KKV Stratégia jelenlegi felülvizsgálatának célja a megváltozott körülményekhez igazodva:

- kitörési pontok azonosítása,
- reális, de előremutató célkitűzések megfogalmazása,
- a KKV-szektor rezilienciáját és versenyképességét erősítő intézkedések megfogalmazása,
- a hatékonyabb megvalósítás elősegítése, a koherencia biztosítása az egyes intézkedések és pillérek között.

4. A Stratégia alapelvei

4.1. Sokszínűség és értékteremtés

A hazai KKV-szektor különböző méretű, eltérő ágazatokban, piaci szegmensekben működő, sokféle élethelyzetet, jövőre irányuló elképzelést, vállalkozói attitűdöt képviselő vállalkozói típust foglal magában. A Stratégia feladata, hogy a különböző vállalkozásoknak megfelelő kereteket nyújtson a lehetőségekhez, kihívásokhoz, szektorális és területi adottságokhoz igazodó fejlesztési tevékenységeikhez. A Stratégia ezért horizontális beavatkozási területek mellett a vállalkozások egyes csoportjaira, esetenként földrajzi térségre irányuló, mozaikszerű megközelítést is alkalmaz.

A vállalkozásfejlesztésért felelős szakpolitika feladata, hogy a teljesítménynövelés mellett az innovatív, kezdeményező, kockázatvállalási hajlandósággal is bíró vállalkozói attitűd értékét és értékteremtő képességét tudatosítsa és növelje a társadalomban, és erősítse KKV-szektor társadalomszervezési, közösségi szerepét is. A munkavállalók több mint kétharmada a vállalkozók teremtette keretek között tölti el munkanapjait, a vállalkozók a helyi közösségek fontos vezetői és szervezői, a vállalkozások innovatív tevékenysége nem csak a versenyképességet növelő termék- és technológiafejlesztést jelent, hanem ez a társadalmi lehetőségek kihasználásának, a közösségi problémák megoldásának egyik meghatározó motorja.

4.2. Támogató állami és üzleti környezet

A gazdasági együttműködések elsősorban a cégek reputációjára és a vállalkozók egymás közötti bizalmára épülnek, ezt egészítik ki a szerződéseket kikényszerítő jogérvényesítő lehetőségek és a tranzakciók kockázatát csökkentő intézményi megoldások. Az így létrejövő szövet minősége meghatározó a gazdaság prosperitása szempontjából. A Stratégia ezért hangsúlyt helyez a vállalkozások működési környezetének és kooperációs formáinak fejlesztésére.

A Stratégia alapfeltételezése, hogy a vállalkozók sikerének fontos feltétele a támogató, minimális kockázati és bürokratikus terhek mellett működő, jó minőségű közszolgáltatásokat biztosító szabályozási, adózási és üzleti környezet. Ennek megteremtése, és a változásokat rugalmasan lekövető alakítása az állam fő feladata, amit a gazdaságfejlesztés kiegészít a vállalkozások fejlesztési szándékát segítő és bátorító koordinációs tevékenységekkel, szolgáltatásokkal, támogatási programokkal.

A Stratégia olyan intézkedéseket kíván meghatározni, amelyek a cél megvalósítása érdekében hatásosan alkalmazzák a rendelkezésre álló állami eszközöket – nem váltják ki a piacot, a vállalkozói együttműködést, hanem felügyelik, stimulálják, erősítik azt, és ahol arra szükség van, pótolják a funkcióit.

A Stratégia közpolitikai eszközfejlesztésében is innovatív kíván lenni, beavatkozásainak tervezése során kulcsfontosságúnak tartja a teljes vállalkozói politikáról való visszacsatolást és a vállalkozókkal való együttműködést. A Stratégia sikeres végrehajtásának fontos feltétele az érdekelt kormányzati és nem kormányzati szereplők széleskörű bevonása, az együttműködés hatékony formáinak kialakítása és működtetése.

4.3. Koherencia

A Stratégia hatékony megvalósítását annak belső koherenciája biztosítja.

Az elérendő célok megfogalmazása során a Stratégia mérhető, releváns, reális és előremutató célokat tűz ki. Az egyes célok előrehaladásának mérhetősége érdekében indikátor célértékek kerülnek meghatározásra. Az indikátor célértékek esetében a reális, de előremutató tervezés elvét követi a Stratégia. Az indikátorok esetében a visszamérhetőség érdekében olyan adatforrások kerülnek azonosításra, amelyek biztosítják a rendszeres, következetes visszamérés lehetőségét.

Az elérendő célokhoz vezető beavatkozási irányok és intézkedések pillérekben kerülnek csoportosításra. A Stratégia következetesen ügyel arra, hogy minden célhoz rendeljen intézkedést, és csak olyan intézkedést szerepeltessen, amelyek köthetőek valamelyik kitűzött célhoz, kormányzati felelőse azonosítható és költségvetési háttere biztosított.

5. Helyzetértékelés

5.1. Gazdasági folyamatok

2020-tól kezdődően a makrogazdasági folyamatokat jelentősen befolyásolják a Covid, illetve annak tovagyrúrózó gazdasági hatásai, továbbá a 2022-ben kitört orosz-ukrán háború.

Mind a Covid, mind az orosz-ukrán háború számottevő negatív hatással volt a transznacionális ellátási láncokra, alapvető alapanyagok és energiahordozók, továbbá félkész termékek elérhetőségére. Ezek következményeként jelentős strukturális átalakulások zajlottak és zajlanak Magyarországon és külföldön egyaránt a gazdasági szektorokban, az energiaellátásban és a munkaerőpiacon.

A koronavírus-járvány a magyar gazdaságot a konjunktúraciklusa csúcsán érte el: 2017 és 2019 között a GDP évente átlagosan 4,9 százalékkal bővült. A koronavírus-járvány nyomán viszont a magyar gazdaság teljesítménye 2020-ban 4,5 százalékkal visszaesett, azonban a 2021-es évet már 7,1 százalékos növekedés jellemezte. 2022-ben a GDP éves növekedése 4,6 százalékos volt, de a negyedéves adatok a növekedés lassulását, illetve GDP csökkentést jeleztek előre, amiben meghatározó szerepe volt a 2022. I. negyedévében kitört orosz-ukrán háború gazdasági hatásainak. 2023 első két negyedévében a GDP 0,9 százalékkal (I. né.), illetve 2,4 százalékkal (II. né.) csökkent az előző év azonos időszakához viszonyítva. Nemzetközi összehasonlításban az EU27 országait tekintve a szezonálisan kiigazított GDP 0,4 százalékkal nőtt 2023. második negyedévében az azt megelőző negyedévhez képest. A 27 tagországból 13-ban nőtt a negyedéves GDP, négyben nem változott, 10-ben pedig (köztük Magyarországon) csökkent.³

A fogyasztói árak változására kifejezetten kedvezőtlen hatással volt a Covid, és a szomszédban zajló háború. Az infláció már 2021. I. negyedévében emelkedő pályára állt, így a 2020-as 3,3 százalékos éves fogyasztói árindex 2021-ben 5,1 százalékra nőtt. Ugyanakkor az árak növekedési üteme 2022-ben gyorsult fel igazán, és 2023. januárban tetőzött 25,7 százalékos értékkel. 2023. február óta a nemzetközi környezetben bekövetkezett pozitív változásoknak és a kormányzati beavatkozásoknak köszönhetően az infláció számottevő csökkenésnek indult (2023. szeptember 12,2%), és az infláció ütemének további gyors csökkenése várható. Az EU27 országait tekintve a 2023. szeptemberi adatok alapján az éves infláció mértéke 4,9 százalék volt, a magyarországi adat a legrosszabb volt a tagországok között.

A KKV-k napjainkban az üzleti környezet egy újabb, külső kihívásával szembesülnek, mégpedig az energiahordozók drasztikus áremelkedésével. A kőolaj, a földgáz és a villamos energia ára is jelentős ingadozást mutat. A földgáz tőzsdei ára a Közép-Kelet Európai Szervezett Földgázpiacon (CEEGEX) és a villamos energia tőzsdei ára a Magyar Szervezett Villamosenergia-piacon (HUPX) a pandémia után a gazdaságok újraindulásával párhuzamosan kezdett nőni 2020 második felében. Ezt tovább fokozták a világpiacra kialakult kereslet-kínálati egyensúlytalanságok, így 2021 végére már a koronavírus előttinél érdemben magasabb árak jellemezték az energiapiacokat. Az orosz-ukrán háború kitörése a helyzetet tovább nehezítette, a magas árszintek jelentős volatilitással párosultak, amely érdemben rontotta a KKV-k helyzetét.

³https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Quarterly_national_accounts_-_GDP_and_employment#Quarterly_GDP_growth

5.2. A magyar kis- és középvállalkozások száma

A vállalkozások, köztük a kis- és középvállalkozások száma a kedvezőtlen külső makrogazdasági helyzet ellenére is 2021-ig folyamatosan növekedett, csupán 2022-ben láthatunk egy visszaesést. Azonban az elmúlt években elsősorban a mikrovállalkozások száma növekedett, míg a középvállalkozásoké csökkent.

A KSH előzetes, 2022-es adatai szerint 897 167 db vállalkozás működik Magyarországon, és a magyar vállalkozások 99,9 százaléka tartozik a mikro-, illetve kis- és középvállalkozások körébe (továbbiakban KKV-k). Számuk 2019-ről 2020-ra 3,3 százalékkal, 2020-ról 2021-re pedig 2,8 százalékkal nőtt. 2021-ről 2022-re 5,5 százalékos csökkenést figyelhetünk meg: a mikrovállalkozások száma csökkent szignifikánsan, míg ugyanebben az időszakban a kis- és középvállalkozások száma növekedett. Ez arra enged következtetni, hogy a csökkenés egy piaci tisztulási folyamat eredménye, amelyet a megváltozott adózási környezet (KATA megszűnése) is elősegített.

A legtöbb Magyarországon működő vállalkozás mikrovállalkozás; 2022-ben számuk 860 365 volt. 2018-ban a mikrovállalkozások KKV-kon belüli aránya még csupán 93,9 százalék volt, amely 2022-re fokozatosan 96 százalékra nőtt. Ugyanakkor a középvállalkozások száma és aránya folyamatosan csökken, 2022-ben 4 748 középvállalkozás működött Magyarországon, arányuk a kis- és középvállalkozásokon belül csupán 0,53 százalék volt (kapcsolt vállalkozásokkal 3,9 százalék).

A KKV-kat is magába foglaló speciális vállalkozáscsoport, a gyorsan növvő vállalkozások⁴ száma is növekvő trendet mutat. A KSH adatszolgáltatása alapján számosságuk korlátozott (ca. 3500 vállalkozás 2021-ben), ami kiváló alapot jelent célzott fejlesztéspolitikai beavatkozás szempontjából. A legjelentősebbnek tekinthető 6 nemzetgazdasági ágban működik a gyorsan növvő vállalkozások közel 80 százaléka. Ezek a kereskedelem, gépjárműjavítás (G, 695 darab gyorsan növvő vállalkozással), a feldolgozóipar (C, 665 darab), építőipar (F, 549 darab), a szakmai tudományos, műszaki tevékenység (M, 270), szállítás, raktározás (H, 277 darab), illetve az adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység (N, 269 darab). A feldolgozóiparon belül 2021-ben a fémalapanyag és fémfeldolgozási termékek gyártása (CG, 143 darab) területén működött a legtöbb gyorsan növvő vállalkozás.

5.3. Új és megszűnt vállalkozások

Az új vállalkozások száma országos viszonylatban 2017-től jelentős növekedést mutat, számuk több mint másfélszeresére nőtt.

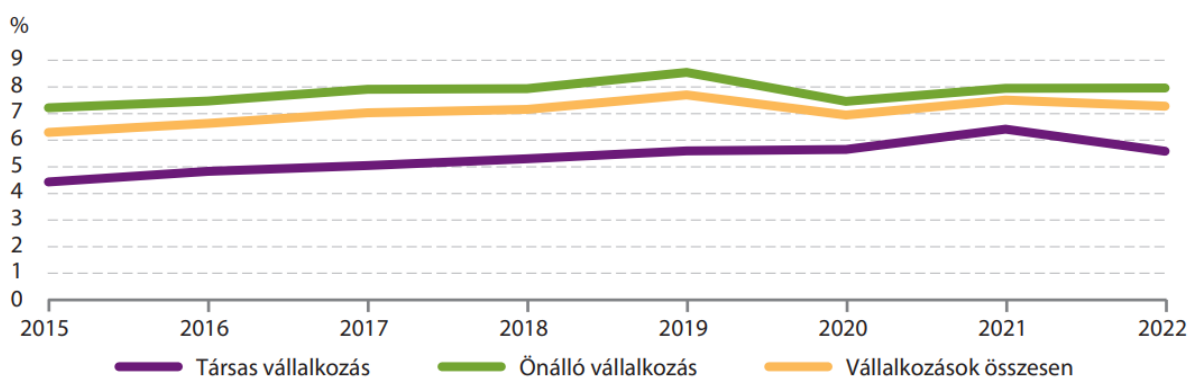
2017-ben kb. 90 ezer, 2019-ben mintegy 120 ezer, majd a 2020-as visszaesést követően 2021 folyamán 154 ezer vállalkozás jött létre. Az új vállalkozások számának növekedése leginkább az 1-4 fős mikrovállalkozások bővülésének köszönhető. 2020-ban az 5 fő feletti mikrovállalkozások esetében felére, 10 fő feletti KKV-k esetében harmadával esett vissza az új vállalkozások alapítása a 2017-es báziséhoz viszonyítva. Azonban 2021-ben már az 5 fő feletti új mikrovállalkozások és a 20 fő feletti új kisvállalkozások száma is nőtt.

A nagymértékű növekedés okaként a Covid-19 járvány alatt a vállalkozásindítás elhalasztása, illetve a gazdasági újratekzés valószínűsíthető.

A regisztrált vállalkozások száma 2022-ben 1,0 százalékkal elmaradt az előző évitől, megtört a 2016 óta tartó növekvő tendencia. Ezt az önálló vállalkozók, azon belül is elsősorban az egyéni vállalkozók számának csökkenése idézte elő, a társas vállalkozások száma kissé emelkedett.

⁴ A KSH és az Európai Bizottság definíciója szerint a „gyorsan növvő vállalkozás az a működő vállalkozás, amely a vonatkozó évet megelőző három évben 10 százaléknál magasabb éves átlagos növekedést ért el az alkalmazottak számában. A statisztikát a 10 fő vagy annál több főt alkalmazó szervezetekre számoljuk” (KSH, 2023b).

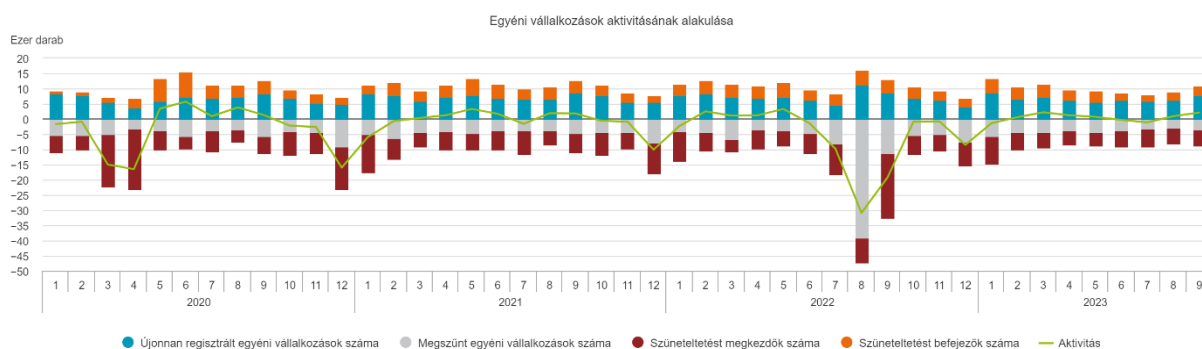
1. ábra: Az év folyamán újonnan alakult vállalkozások száma az összesből

Forrás: KSH – Magyarország 2022⁵

Bár az egyéni vállalkozások száma a 2022. évi KATA törvény módosítás hatására 2022 augusztusát követően visszaesést mutatott (600 ezerről 567 ezer), 2023 augusztusára újra meghaladta az 590 ezret⁶.

2. ábra: Az egyéni vállalkozások aktivitásának alakulása

Forrás: Egyéni vállalkozók nyilvántartása (EVNY).

Forrás: KSH heti monitor⁷

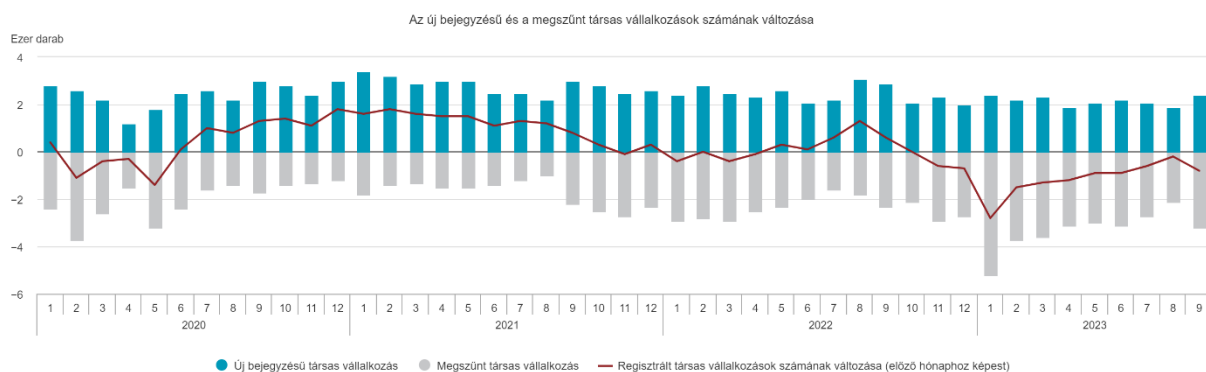
2021-ben a legtöbb nem mezőgazdasági vállalkozás, majdnem 20 ezer az építőiparban jött létre. A feldolgozóiparban 5799 vállalkozás jött létre, kiemelkedik az élelmiszeripar és a fémalapanyag gyártás, fémfeldolgozás. A legtöbb vállalkozás a kereskedelem, gépjárműjavítás, az építőipar és az adminisztratív szolgáltatások területén szűnt meg 2020-ban.

⁵ https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mo/mo_2022.pdf

⁶ https://www.ksh.hu/stadat_files/gsz/hu/gsz0054.html

⁷ <https://www.ksh.hu/heti-monitor/vallalkozasok.html>

3. ábra: Az új bejegyzésű és megszűnt társas vállalkozások számának változása

Forrás: KSH heti monitor⁸

Az elmúlt években gyorsan változott az újonnan alapított vállalkozások túlélőképessége. A működésük első évfordulóját megérők aránya a 2015. évi 79 százalékról 2019-re 88 százalékra emelkedett, majd 2021-re 74 százalékra esett vissza. 2021-ben a vállalkozások 3 éves túlélési rátája 69 százalék volt, azaz a 2018-ban alapított vállalkozások 69 százaléka élte túl az első 3 évét, amely lényeges, majdnem 10 százalékpontos erősödés a 2018-as 58,6 százalékhoz képest. 2019-ben az 5 évet túlélte cégek aránya a társas és az önálló vállalkozók körében viszonylag kiegyenlített volt, előbbiek 48, utóbbiak 46 százaléka működött. 2021-ben az 5 éves túlélési ráta már 51 százalék volt.

Megfigyelhető, hogy a fiatal, de akár 2 éves múlttal rendelkező vállalkozások inkább átvészelték a Covid-19 járvány okozta gazdasági visszaesést, míg a legújabb vállalkozásokat kiemelkedően megviselte.

5.4. A KKV-k területi megoszlása

A magyar gazdaságot és társadalmat erős területi megosztottság jellemzi, amely a KKV-szektorban is érzékelhető: Budapest és Pest vármegye dominanciája figyelhető meg a vállalkozások megoszlása (és teljesítménye) alapján.

Területi megoszlásban a legtöbb kis- és középvállalkozás Budapesten működik (2021-ben a KKV-k 28,19 százaléka). A KKV-k további 15,35 százaléka pedig Pest megyében található. Észak- és Dél-Alföldön az összes KKV 10,93, illetve 10,64 százaléka működik. A közép-, illetve nyugat-dunántúli régióban a KKV-k 10,05, illetve 9,57 százaléka tevékenykedik. A legkevesebb kis- és középvállalkozás a Dél-Dunántúlon, azaz Baranya, Somogy és Tolna vármegyékben (7,69%), illetve Észak-Magyarországon, azaz Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves és Nógrád vármegyékben (7,58%) található.

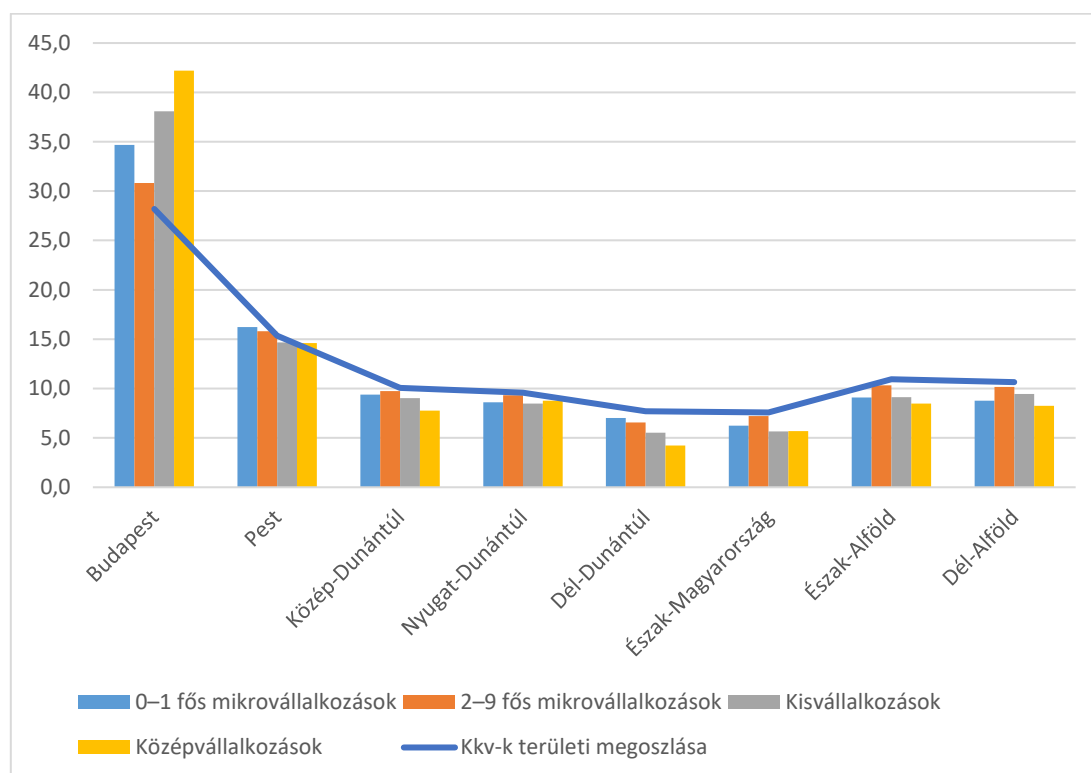
Az összes vállalkozás egyötöde Budapesten jön létre, az 5 fő feletti vállalatméretek esetében a budapesti dominancia még jelentősebb.

A vállalkozások bruttó hozzáadott értékének megoszlása alapján elmondhatjuk, hogy minden KKV kategória alapján a budapesti, illetve a Pest vármegyei vállalkozásoknak magasabb a bruttó hozzáadott értékhez való hozzájárulásuk (30,8–42,2%). A legalacsonyabb részesedéssel pedig az észak-magyarországi (5,6–7,2%), illetve dél-dunántúli (4,2–7,0%) KKV-k bírnak. Budapesten a középvállalkozások; Pest vármegyében és Dél - Dunántúlon a 0-1 fős mikrovállalkozások; Közép- és Nyugat-Dunántúlon, Észak-

⁸ <https://www.ksh.hu/heti-monitor/vallalkozasok.html>

Magyarországon, Észak- és Dél-Alföldön a 2-9 fős mikrovállalkozások járulnak hozzá a legnagyobb mértékben a bruttó hozzáadott értékhez. Viszont számuk is jóval magasabb, ami azt feltételezi, hogy a közép-, illetve kisvállalkozások hatékonysága magasabb. A vállalkozások területi megoszlását is figyelembe véve megállapítható, hogy habár Budapesten a működő kis- és középvállalkozások száma kiemelkedő az országos átlagot tekintve (részesezésük 27% az összes KKV-n belül), a bruttó hozzáadott értékhez való hozzájárulásuk magasabb (átlagosan 36,4%), tehát hatékonyságuk is magasabbnak tekinthető. A Pest vármegyében működő KKV-k átlagos hozzájárulása a bruttó hozzáadott értékhez számukkal egyenesen arányos (15,3%). A többi régióban működő vállalatok számukhoz képest alacsonyabb mértékben járulnak hozzá a bruttó hozzáadott értékhez: a legnagyobb a különbség a dél-dunántúli (1,86%), észak-alföldi (1,68%), dél-alföldi (1,48%) és észak-magyarországi (1,38%) régiók esetében figyelhetők meg (lásd 4. ábra).

4. ábra: A magyar KKV-k száma és bruttó hozzáadott érték szerinti területi megoszlása

Forrás: a KSH 2021-es adatai alapján saját ábra

Hasonló megállapítások tehetők a nettó árbevétel és foglalkoztatottak száma tekintetében is. Utóbbi esetében megfigyelhető egy területi eltolódás Budapest felől Pest vármegye felé: a budapesti KKV-k alkalmazásában állók aránya 2013 és 2021 között 34,1 százalékról 31,2 százalékra csökkent, míg Pest vármegye tekintetében az arány 11,9 százalékról 14,9 százalékra növekedett. A többi régió tekintetében szignifikáns változások nem figyelhetők meg. A kevésbé fejlett régiókban működő KKV-k összesen 2,35 millió embert foglalkoztatnak (2022), a kis- és középvállalkozások majdnem a felét, kb. 1 milliót munkavállalót. A négy legkevesbé fejlett régióban (Észak-Alföld, Észak-Magyarország, Dél-Alföld, Dél-Dunántúl) kb. 700 ezer embert foglalkoztatnak a mikro- és kisvállalkozások.

5.5. A KKV-k nemzetgazdasági ág szerinti megoszlása

A legtöbb KKV a szakmai, tudományos, műszaki tevékenység (M), kereskedelem, gépjárműgyártás, illetve építőiparban (F) tevékenykedik, azonban a vállalatméret növekedésével a feldolgozóipar (C) jelentősége nő.

A legtöbb kisvállalkozás a kereskedelem, gépjárműjavítás (25,48%), a feldolgozóipar (16,11%) és az építőipar (14,02%) területén működik. A középvállalkozások esetében már a feldolgozóipar jelentős túlsúlya jellemző (25,63%), a kereskedelmet, gépjárműjavítást (22,13%) az ingatlanügyletek (9,98%) követi.

A kevésbé fejlett régiókban a feldolgozóiparban 5562⁹ kis- és középvállalkozás működik. A feldolgozóipari kisvállalkozások átlagos árbevétele 2021-ben 465 millió forint, a középvállalkozásoké 3,2 milliárd forint volt.

A kevésbé fejlett régiókban a feldolgozóiparon belül a legtöbb vállalkozás fémalapanyag feldolgozás és fémfeldolgozási termék gyártása ágazatban tevékenykedik, ezt követi az élelmiszeripari vállalkozások sokasága.

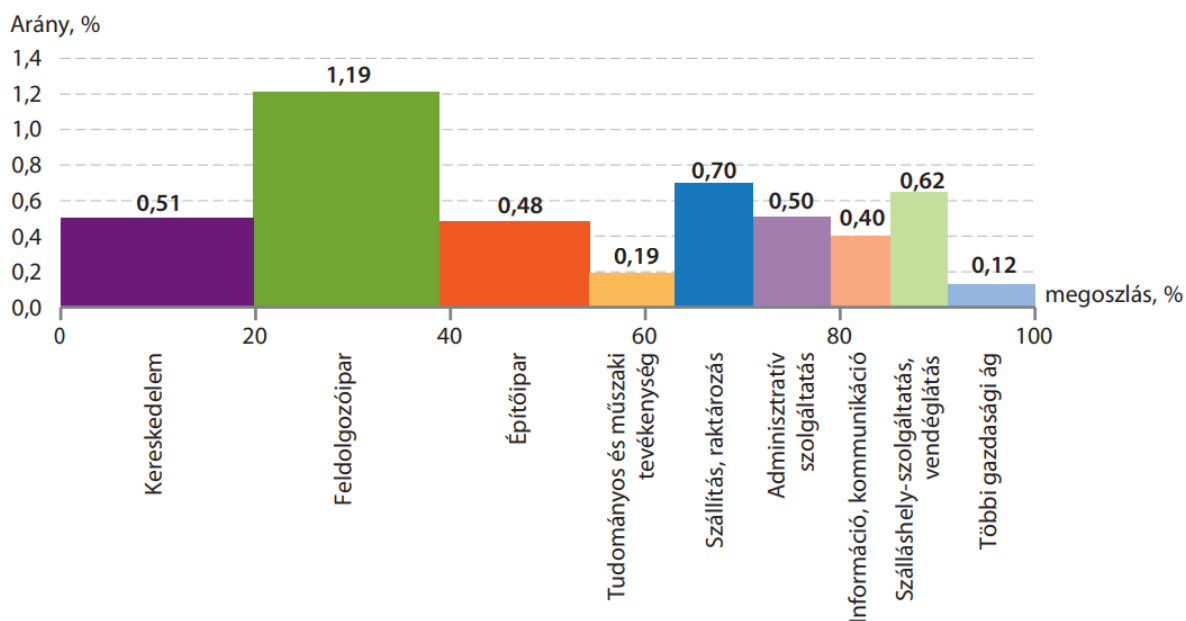
A négy legjelentősebb nemzetgazdasági ág (kereskedelmi és gépjárműgyártás (G), feldolgozóipar (C), építőipari (F), valamint a szakmai, tudományos, műszaki tevékenység (M)) adja a bruttó hozzáadott érték közel kétharmadát. A feldolgozóiparon belül a fémalapanyag és fémfeldolgozási termék gyártása (CH), élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása (CA), valamint a gumi-, műanyag és nemfém ásványi termék gyártása (CG) emelkedik ki.

A feldolgozóiparban a legjelentősebb a KKV-k aránya az árukivitelben, 80,2 százalék. Ebből a járműgyártás (19,2 százalék), illetve a számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása (10,6 százalék) emelkedik ki. A másik jelentősebb nemzetgazdasági ág a kereskedelem, amelyben a KKV-k aránya az exportkivitelben 16,9 százalék. Bár az építőipar jelentős a vállalkozások számát, árbevételét tekintve, de sem az innovációban, sem az exportban nem releváns.

A gyorsan növekvő vállalkozások száma elsősorban a feldolgozóipar, építőipar, kereskedelem területén nőtt meg az elmúlt években. E három nemzetgazdasági ág adta a gyorsan növekvő vállalkozások több, mint 50 százalékát (2021-ben 55 százalék). A feldolgozóiparon belül a legtöbb gyorsan növekvő vállalkozás a fémalapanyag és fémfeldolgozási termékek gyártása (CG) területén található.

⁹ KSH 2022-es előzetes adat

5. ábra: A gyorsan növekvő vállalkozások nemzetgazdasági áganként, 2021

Forrás: KSH – Magyarország 2022¹⁰

5.6. Gazdálkodási forma szerinti megoszlás

Magyarországon a három legjelentősebb gazdálkodási forma az egyéni vállalkozás, kft., illetve bt., amelyben a vállalkozások 97 százaléka működik.

A működő KKV-k több mint fele (2021-ben 57,16 százaléka) egyéni vállalkozás volt. Jellemzően a mikrovállalkozások választják ezt a gazdálkodási formát. A második legnépszerűbb gazdálkodási forma a korlátolt felelősségű társaság (kft., 31,02 százalékkal), míg a betéti társaságot (bt-t) a működő vállalkozások 9,28 százaléka választotta (lásd 6. ábra). A fennmaradó gazdálkodási formák (közkereseti társaság – kkt., részvénytársaság – rt., szövetkezet, egyéb) aránya 3 százalék volt, amely arány a 2000-es évek óta változatlan.

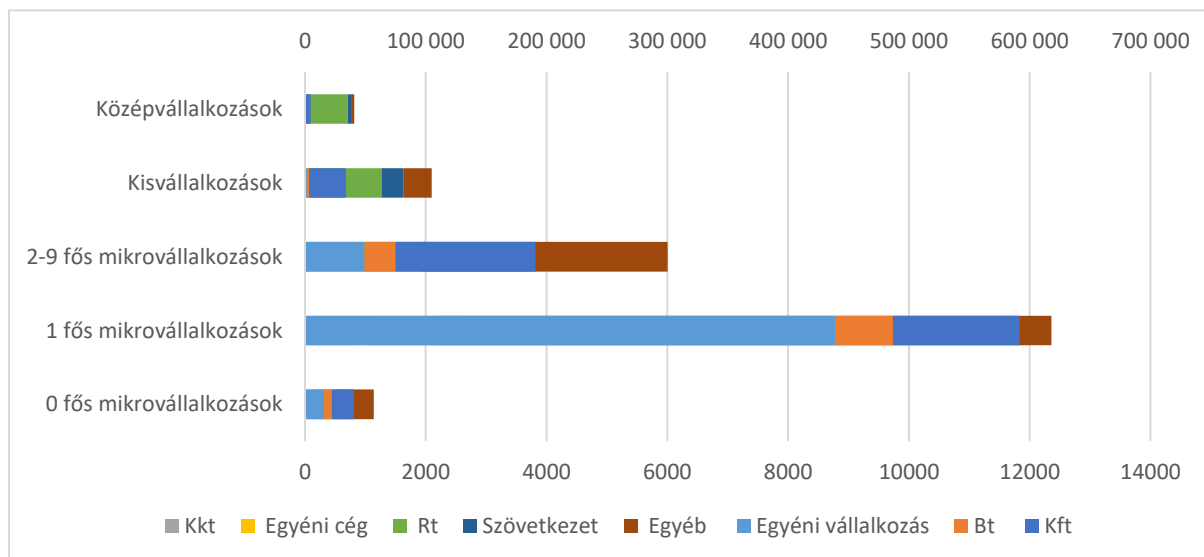
¹⁰ https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mo/mo_2022.pdf

2. táblázat: A regisztrált vállalkozások száma és változása, 2022. december 31.

Gazdálkodási forma	Szervezetek száma, ezer darab	Változás		
		2015-höz képest, %	2019-hez képest, %	2021-hez képest, %
Társas vállalkozás	528,0	-5,9	2,5	0,1
Ebből:				
korlátolt felelősségű társaság	406,2	2,0	8,1	2,1
részvénytársaság	8,4	34,0	14,9	3,7
betéti társaság	99,9	-28,7	-15,0	-7,2
Önálló vállalkozó	1 310,7	16,0	2,5	-1,4
Ebből:				
egyéni vállalkozó	567,2	41,6	6,7	-3,3
Vállalkozás összesen	1 838,7	8,7	2,5	-1,0

Forrás: KSH – Magyarország 2022¹¹

6. ábra: Működő vállalkozások száma KKV kategóriánként és gazdálkodási formánként (db), 2021. előzetes adatok

Forrás: a KSH adatszolgáltatása alapján saját szerkesztés

¹¹ https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mo/mo_2022.pdf

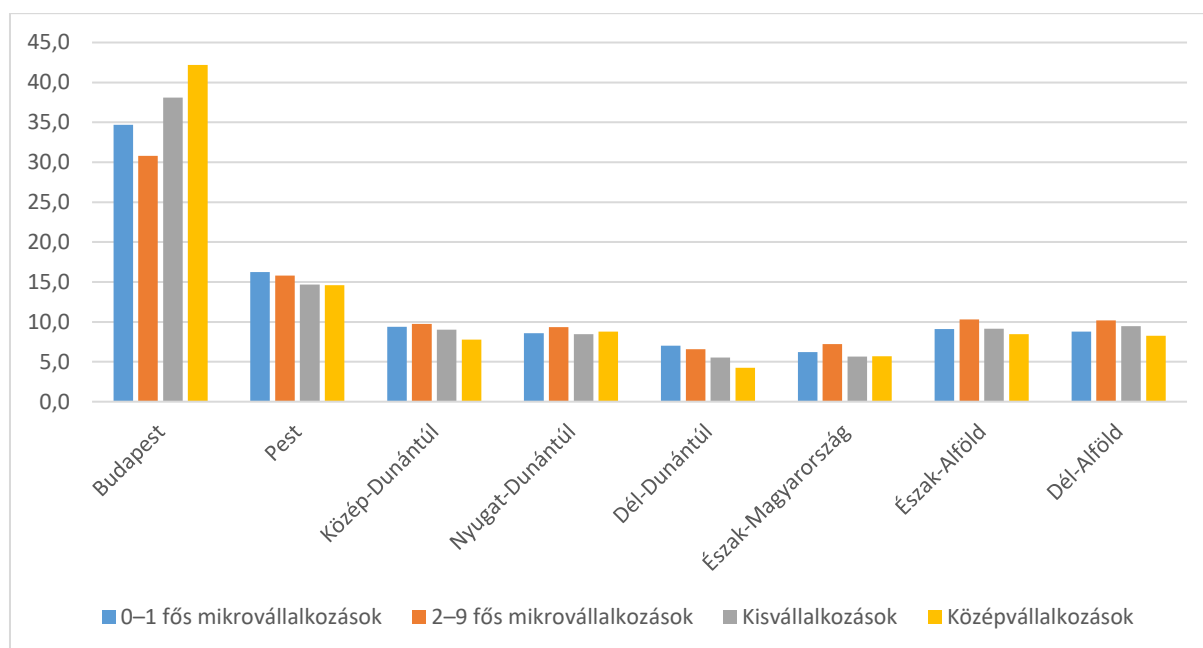
5.7. A KKV-k teljesítménye

A KKV-k hozzájárulása a bruttó hozzáadott értékhez nőtt a 2015-2022 közötti időszakban.

A 2015. évben a KKV-k hozzájárulása a bruttó hozzáadott értékhez 43,2 százalék volt, amelyben a mikro-vállalkozások részaránya 14,9 százalék, a kisvállalkozások részaránya 14,1 százalék, a középvállalkozások részaránya 14,1 százalék volt. A vizsgált időszakban 2018-ban és 2019-ben volt a legmagasabb a KKV-k bruttó hozzáadott értékének az aránya: 46, illetve 47,2 százalék. 2018-ban a mikro-vállalkozások 17,8 százalékkal, a kisvállalkozások 15,0 százalékkal, a középvállalkozások 13,2 százalékkal járultak hozzá a 2018. évi bruttó hozzáadott értékhez. 2019-ben a KKV-kon belül a mikro-vállalkozások 0,5 százalékponttal (18,3 százalék), a középvállalkozások pedig 0,8 százalékponttal (14,0 százalék) növelték a hozzájárulásukat a 2019-es bruttó hozzáadott értékhez.

Habár 2020-ról 2021-re a KKV-k 0,1 százalékkal, 46,8 százalékra növelték a bruttó hozzáadott értékhez való hozzájárulásukat, ez még nem éri el a válság előtti szintet. 2021-ben a mikro-vállalkozások bruttó hozzáadott értéken belüli részesedése 17,4 százalékra csökkent, a kisvállalkozásoké viszont 1,7 százalékponttal, 15,9 százalékra növekedett. A középvállalkozások részesedése lényegében változatlan (KSH adatszolgáltatása, 2023 alapján saját számítások). Területi szempontból a budapesti KKV-k emelkednek ki a bruttó hozzáadott érték megoszlása tekintetében, azon belül is a középvállalkozások (lásd 7. ábra).

7. ábra: A mikro-, kis- és középvállalkozások bruttó hozzáadott értékének megoszlása KKV kategória és régió szerint 2021-ben* (%)

Forrás: KSH (2023e) 9.1.2.15. adattáblája alapján saját szerkesztés. * 2021-től EBS rendelet szerinti adatok

A nemzetgazdasági ágak szerinti megoszlás alapján megállapítható, hogy elsősorban a kereskedelmi és gépjárműgyártással foglalkozó (G), feldolgozóipari (C), építőipari (F), valamint a szakmai, tudományos, műszaki tevékenység (M) nemzetgazdasági ágban működő KKV-k járulnak hozzá a legnagyobb mértékben a hazai bruttó hozzáadott értékhez. Részesedésük a bruttó hozzáadott értékből 21, 17, 12,8, illetve 12 százalék. Összesen ez a négy nemzetgazdasági ág adja a bruttó hozzáadott érték közel kétharmadát.

Az Európai Bizottság 2022/23-as SME Performance Review adatai szerint 2022-ben a magyar KKV-k nominális termelékenysége (egy foglalkoztatottra jutó bruttó hozzáadott érték folyó áron) mindössze 3,1 százalékkal nőtt, ami a harmadik legalacsonyabb érték az EU27 tagországok között és 3,6 százalékponttal marad el az EU-átlagtól. A képet tovább rontja, hogy a korábbi évekkel ellentétben emelkedett mértékű inflációs környezet jellemezte az EU-t 2022-ben, amely jelentősen kihatott a KKV-k teljesítményére az Unió összes országában, de Magyarországon különösen. Ennek következtében a magyar KKV-k reál termelékenysége 10,6 százalékkal csökkent 2022-ben, ami az EU tagországok között a legrosszabb adat (az EU-átlaghoz képest 2,3 százalékos csökkenés; reálértelemben vett növekedést 8 tagország kis- és középvállalkozásai tudtak felmutatni). A másik három visegrádi ország kis- és középvállalkozásai 5,0 százalék és 6,2 százalék közötti csökkenést szenvedtek el ugyanezen mutatóban 2022-ben (SK: - 6,2 százalék, CZ: -5,9 százalék, PL: - 5 százalék).

5.8. Üzleti környezet és adózás

Magyarország az elmúlt években jelentősen javította üzleti környezetét és adópolitikáját, ezzel megelőzve a legtöbb régiós versenytársát. A digitális közszolgáltatások további fejlesztése, az adózás, adminisztráció további csökkentése azonban továbbra is fontos feladat a KKV-k számára kedvező üzleti környezet megteremtése érdekében.

A KKV-szektor számára mind a működéshez szükséges kiszámítható keretek, mind a növekedést megalapozó feltételek megteremtésében alapvető szerepet játszik a vállalkozóbarát szabályozási és adózási környezet. A pandémia, a külső gazdasági sokkok, illetve az orosz-ukrán háború által okozott növekvő infláció és csökkenő kereslet is rávilágított a rezponzív adminisztráció fontosságára.

A Nemzetközi Menedzsment Fejlesztési Intézet (IMD) kormányzati hatékonyság rangsorában Magyarország a 2019-ről 2023-ra 5 helyezést javított, így 2023-ban a 40. helyezést érte el, ezzel a régióból megelőzve Szlovákiát, Szlovéniát, Lengyelországot, Horvátországot, Bulgáriát és Romániát. Ezen belül kiemelkedő helyezést ért el az adópolitika (30. helyezés) és üzleti törvényhozás (35. helyezés) tekintetében.

A rezponzív adminisztráció egyik kulcsfontosságú eleme a digitális közszolgáltatások fejlesztése, amely folyamatosan javult az elmúlt években. A kormányzati folyamatok újjászervezése és digitalizálása lehetővé teszi, hogy a közszolgáltatások könnyebben és gyorsabban jussanak el a vállalkozásokhoz. Az e-kormányzat eszközeinek bővítése és az elektronikus ügyintézési lehetőségek elterjedése a vállalkozások számára a közigazgatási szervekkel való kapcsolattartást kényelmesebbé és átláthatóbbá teszi. Az eddig elért jelentős eredmények ellenére az e-kormányzat minősége uniós összehasonlításban alacsonynak tekinthető. Magyarország teljesítménye a digitális közszolgáltatások nyújtása terén mind a vállalkozások (76), mind a polgárok (68) számára alatta van az uniós átlagnak és a 2030-as 100-as uniós célnak. A digitális technológiák integráltságának fejlesztését, illetve a közigazgatás további digitalizációját célozza a 2021 őszén elfogadott Nemzeti Digitalizációs Stratégia (NDS).

A rezponzív adminisztráció másik fontos eleme, hogy a közigazgatás az adózás, az adminisztráció és az üzleti szabályozás területén a mikro-, kis- és középvállalkozások számára speciális könnyítéseket dolgozzon ki annak érdekében, hogy csökkentsék a KKV-kra nehezedő időbeli és pénzbeli költségeket, hogy így a cégek erőforrásait a szabályozásnak való megfelelés helyett a működésükre, növekedésükre tudják fordítani, illetve könnyebben tudják vállalni a piaci változásokból és üzleti preferenciáikból eredő kockázatokat. Az elmúlt években itt is jelentős eredményeket figyelhetünk meg (például adócsökkentések, adózás, illetve adminisztrációs feladatok időigényének csökkenése), azonban a magyar KKV-k még mindig megterhelőnek tartják az adminisztrációs terheket, valamint a munkát, illetve béreket terhelő adók régiós átlagban még mindig magasnak tekinthetők.

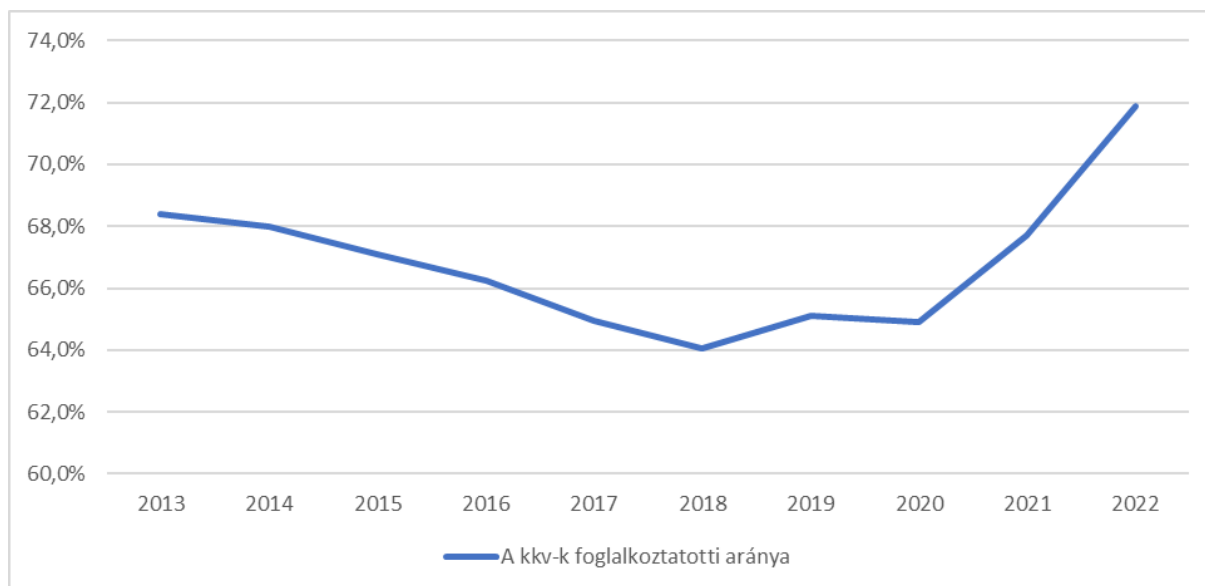
5.9. Munkaerőpiaci helyzet

A KKV-k foglalkoztatásban betöltött szerepe 2017 óta folyamatos növekedést mutat

Magyarország általános munkaerőpiaci helyzete a mostoha külső körülmények ellenére is kedvező képet mutat. A 15–74 éves foglalkoztatottak átlagos létszáma 4 millió 759 ezer fő volt 2023 szeptemberben, 20 ezerrel több, mint egy éve. 2023 első három negyedévében folyamatosan bővült a foglalkoztatás. Az első negyedévében 21,5 ezerrel, a másodikban 31 ezerrel, a harmadikban pedig 25 ezer fővel nőtt a foglalkoztatottak száma az előző évhez képest. A legmagasabb havi létszámot 2023. júniusban mérte a KSH, amikor 4 millió 766 ezer fős történelmi csúcst ért el a foglalkoztatás hazánkban. Ennek köszönhetően a 2010-es foglalkoztatási fordulat óta mintegy egy millióval bővült a hazai foglalkoztatás. A 15-74 éves korosztály foglalkoztatási rátája 2023. szeptemberben 65,1 százalék volt, amely évtizedes visszatekintésben kiemelkedő arány (2010. december 50,4 százalék). A foglalkoztatással együtt nőtt az aktivitás is, amely 2023. szeptemberben 67,7 százalékos szinten állt. Ez több, mint 4 százalékponttal magasabb a koronavírus-járvány időszaka alatt mért legalacsonyabb értéknél (2020. április, 63 százalék), és 11,1 százalékponttal haladja meg a 2010 végén mért adatot (2010. december, 56,6 százalék).

A mikro-, kis- és középvállalkozások foglalkoztatási adatai 2022-ig állnak rendelkezésre. 2013 és 2022 között a KKV-k által foglalkoztatottak aránya a teljes foglalkoztatotti létszámon belül először csökkent (a 2013-as 68,4 százalékról 2018-ra 64,1 százalékra), majd 2018-tól növekedésnek indult és 2022-re 71,8 százalékot ért el (lásd **Hiba! A hivatkozási forrás nem található.**). Összességében a KKV-k által foglalkoztatottak száma a 2013-as 1 820 901 főről folyamatosan 2022-re 2 359 675 főre emelkedett. Egy évben figyelhetünk meg csupán visszaesést: 2019-ről 2020-ra a Covid-19 világjárvány hatására a KKV-k által foglalkoztatottak száma 2 069 224 főről 2 015 979 főre csökkent. Mivel az összes foglalkoztatott számának alakulása ezzel egyező tendenciát mutat, ezért megállapítható, hogy 2013 és 2018 között a foglalkoztatás bővülésében nagyobb szerepet játszottak a nem KKV körbe tartozó szervezetek, ugyanakkor 2018 óta a KKV-k szerepe a fontosabb a foglalkoztatás bővülésében.

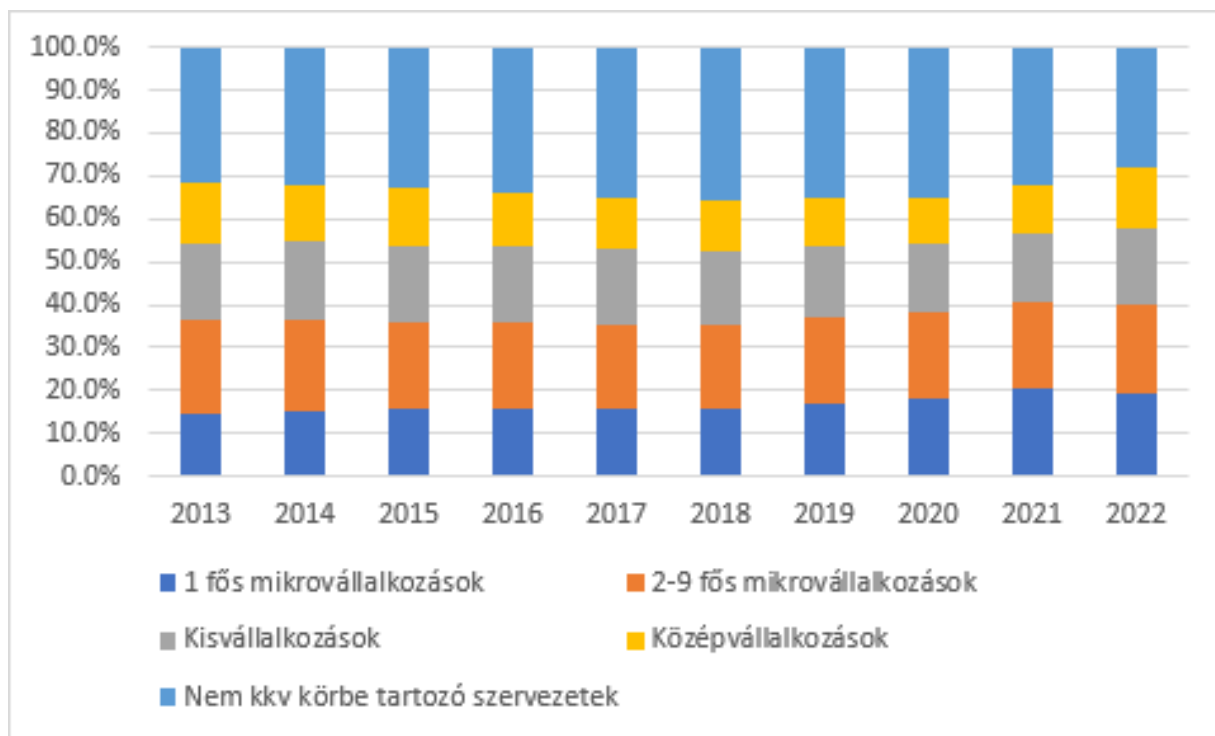
8. ábra: A magyarországi KKV-k által foglalkoztatottak aránya 2013 és 2022 között

Forrás: KSH (2023a) 9.1.1.17 adattáblája alapján saját szerkesztés

A teljes vállalkozói szektoron belül (lásd **Hiba! A hivatkozási forrás nem található.**) a mikrovállalkozások által foglalkoztatottak aránya 2017 óta növekszik (2017: 35 százalék, 2022: 39,8 százalék), a kisvállalkozások és a középvállalkozások által foglalkoztatottak aránya stagnál, illetve csökken (rendre 2017: 17,8 százalék és 17,8 százalék, 2021: 16,4 százalék, 14,1 százalék).

9. ábra: A magyarországi vállalkozások által foglalkoztatottak létszámának megoszlása 2013 és 2022 között

Forrás: KSH (2023a) 9.1.1.17 adattáblája alapján saját szerkesztés

A területi megoszlást vizsgálva az látható, hogy a budapesti és a Pest vármegyei KKV-k foglalkoztatják az összes KKV foglalkoztatott közel 46 százalékát (Budapest: 30,4 százalék, Pest vármegye: 15,2 százaléka). Ez a területi koncentráció összhangban van a vállalkozások számának és teljesítmények területi megoszlásával. A Dél-alföldi régió adja a KKV foglalkoztatás 10,8 százalékát, az Észak-alföldi régió 10,6 százalékot, a Közép-dunántúli régió 9,5 százalékot, a Nyugat-dunántúli régió 9,4 százalékot. A legkevesebb munkavállalót az Észak-magyarországi régió, illetve a Dél-dunántúli régió foglalkoztatja (7,1-7,0 százalék). A 2013-2021-es idősoros vizsgálat a működő KKV-k alkalmazásában állók arányaiban¹² érdemi változást csak Budapest és Pest vármegye tekintetében mutat: A budapesti KKV-k alkalmazásában állók aránya a 2013-as 34,1 százalékról 32,71 százalékra csökkent, míg Pest vármegye tekintetében az arány 11,9 százalékról 13,53 százalékra növekedett 2013-ról 2021-re.

¹² A foglalkoztatottak, illetve az alkalmazásban állók fogalma különbözik egymástól. Foglalkoztatott az, „aki a kérdéses hetét megelőző héten (az ún. vonatkozási héten) legalább 1 órányi, jövedelmet biztosító munkát végzett, vagy rendelkezett munkával, de abban átmenetileg (pl. betegség, szabadság, ideértve a szülési szabadságot is) nem dolgozott. 2021. január 1-jétől a gyed, gyes mellett dolgozókon túl azok a – korábban inaktívnak vagy munkanélkülinek számító – személyek is foglalkoztatottnak minősülnek, akik a gyermekgondozási ellátás igénybevétele előtt dolgoztak utoljára, a távollét idején pénzügyi juttatásban részesülnek, és az ellátás igénybe vételét követően visszatérhetnek korábbi munkahelyükre.” „Az alkalmazásban állónak tekintendő az a munkavállaló, aki a munkáltatóval munkavégzésre irányuló jogviszonyban áll, s munkaszerződése, munkavégzésre irányuló megállapodása alapján havi átlagban, munkadíj ellenében legalább 60 munkaóra teljesítésére kötelezett/kötelezhető.” https://www.ksh.hu/docs/hun/modsz/mun_modsz.html

A működő KKV-k alkalmazásában állók ágazati megoszlása tekintetében három nemzetgazdasági ág emelkedik ki: a kereskedelem és gépjárműjavítás adja a működő KKV-k alkalmazásában állók 22,9 százalékát, a feldolgozóipar a 20,0 százalékát, míg az építőipar a 13,1 százalékát.

5.10. A magyar KKV-k digitalizáltsága

A magyar KKV-k korlátozott mértékben alkalmazzák a digitális technológiákat, habár az elengedhetetlen versenyképességük megőrzése érdekében. A kisvállalkozások lemaradása e téren nagyobb, mint a középvállalkozásoké. Az informatikai szakemberek iránt egyre növekvő kereslet mutatkozik a magyar KKV-k részéről.

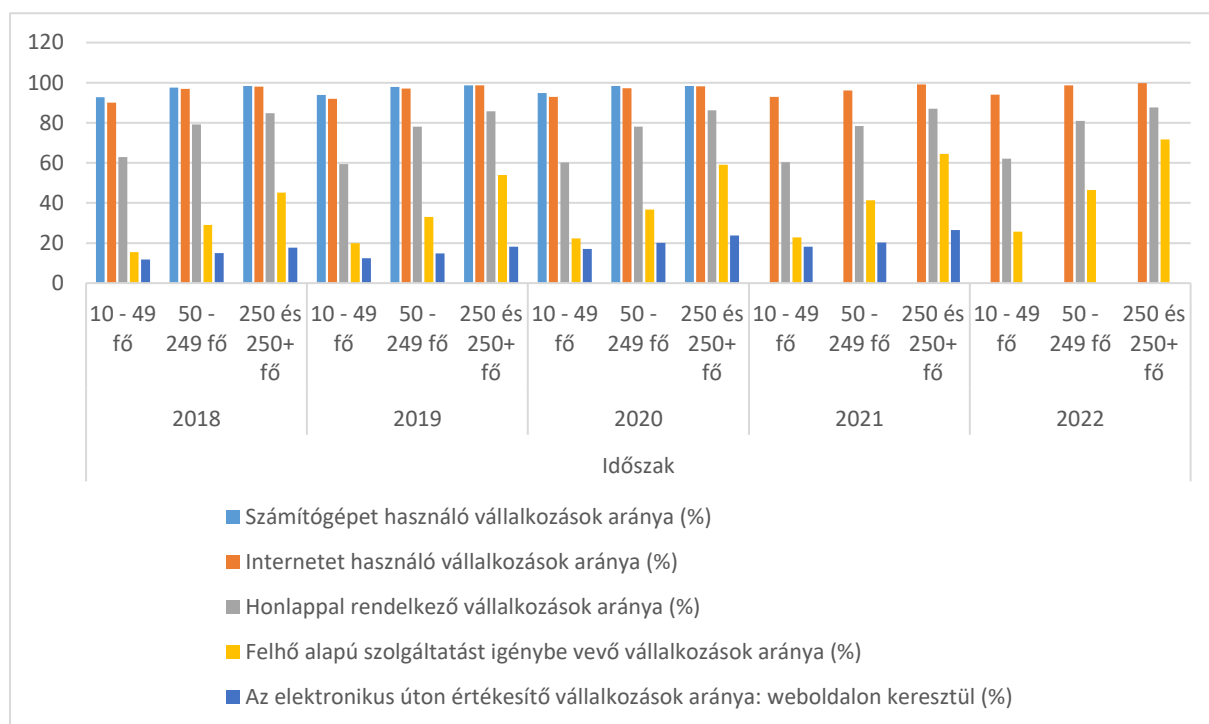
Nemzetközi összehasonlításban, míg 2022-ben előrelépés történt a digitális átalakulás tekintetében, Magyarország digitális képességeket tekintve az EU tagországok átlaga alatt teljesít. A digitális gazdaság és társadalom fejlettségét mérő (DESI/ Digitális Évtized) indexei közül a legalább alapszintű digitális intenzitású KKV-k arányát tekintve Magyarország csak a 25. helyezést érte el Görögország és Bulgária után. A legalább alapszintű digitális intenzitású KKV-k aránya 52,2 százalék volt, ami jelentős mértékben elmarad az Európai Unió 69 százalékos átlagától. A fejlett digitális technológiák, például a big data és a mesterséges intelligencia használata 2021-ben kevesebb, mint a fele volt az uniós átlagnak (Magyarország 3, EU27 8 százalék). 2021-ben a felhő alapú szolgáltatások használata a vállalkozások 20,6 százalékára volt jellemző, 13 százalékponttal volt alacsonyabb az uniós átlagnál. A közösségi média platformjain való megjelenés, illetve az elektronikus információ megosztás területein is jelentős az elmaradás a többi tagállamhoz képest. Emellett megfigyelhető a humán tőke alacsonyabb digitális képzettségi szintje, az IKT szakemberek alacsonyabb aránya is, amely az alkalmazottak digitális készségfejlesztését teszi szükségessé. A 2023-ban életbe lépett Digitális Évtized jelentése kiemeli, hogy a lakosság digitális képességeinek fejlesztése szükségszerű lenne a KKV-k digitalizáltságának növeléséhez.

A Digitális Évtized indikátorainak többsége magukban foglalják a hazai nagyvállalatok teljesítményét. Azonban a hazai kis- és középvállalkozások digitalizáltsága alulmarad a nagyvállalatokéhoz képest. A KSH 10 fő feletti KKV-kra vonatkozó adatai alapján megállapítható, hogy a magyar KKV-k egyre nagyobb hányada használ IKT eszközöket, azonban ez még elmarad a nagyvállalatokétól. A magyar vállalkozások 95 százaléka használ valamilyen IKT eszközt a napi működése során. A vállalkozásokon belül a magyar középvállalkozások 98 százaléka használ IKT eszközöket, amellyel már közelítették a nagyvállalatokat az IKT használat tekintetében; a kisvállalkozások aránya ennél alacsonyabb (95 százalék), de növekvő trendet mutat az elmúlt években. Hasonlóképpen, a számítógépet, illetve internetet használó magyar kis- és középvállalkozások aránya 2018-ról 2020-ra növekedett, de még mindig elmarad a nagyvállalatok arányához képest, a lemaradás a kisvállalkozások tekintetében markánsabb. Területi elhelyezkedés szempontjából a legmagasabb arányban az észak-magyarországi régióban használtak a vállalkozások számítógépet, illetve internetet, míg a legalacsonyabb arányt Pest vármegyében mérték.

A magyar 10 fő feletti kis- és középvállalkozások 71,5 százaléka rendelkezik saját vállalati honlappal. E tekintetben a legnagyobbak a különbségek a kis- és középvállalkozások között (62,1 százalék vs. 80,9 százalék). A magyar kis- és középvállalkozások csupán 20 százaléka kínál online megrendelési szolgáltatást, míg csupán kevesebb, mint fele 9,0-9,7 százaléka kínálja a honlapjukon a termék testreszabásának lehetőségét vagy az online megrendelések követhetőségét. Jellemzően a magyar kis- és középvállalkozások weblapjai nem személyre szabhatóak, valamint nem jelenítik meg, vagy nincs lehetőség a vállalatok közösségi média profiljaihoz (Facebook, LinkedIn, Instagram stb.) való közvetlen kapcsolódásra. Ezeken a területeken találhatjuk a legnagyobb fejlődési lehetőségeket a magyar KKV-k honlapjai számára. Emellett, habár a magyar KKV-k egyre nagyobb mértékben vesznek igénybe felhő alapú szolgáltatásokat, jellemzően e-mail vagy irodai szoftver formájában, arányuk jelentősen elmarad a nagyvállalkozásokhoz, illetve az uniós átlaghoz képest.

Az elektronikus úton értékesítő kis- és középvállalkozásoké, folyamatosan nő Magyarországon. Itt egyértelműen tetten érhető a koronavírus hatása: 2019-ről 2020-ra, illetve 2021-re jelentős mértékben megnőtt az elektronikus úton értékesítő kis- és középvállalkozások aránya, utolérve ezzel az uniós átlagot. Ennek legelterjedtebb formája a weboldalon keresztüli értékesítés. A kisvállalkozások 18 százaléka végzett ilyen módon 2021-ben értékesítést, míg a középvállalkozások 20,2 százaléka. Az elektronikus piactereken történő értékesítés is egyre inkább növekszik, de még nem igazán nyert teret a magyar kis- és középvállalkozások körében (lásd 10. ábra).

10. ábra: A digitalizáltság fontosabb mutatószámai a magyar KKV-k körében a nagyvállalatokkal való összehasonlításban 2018 és 2022 között

Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés

Az elmúlt évek fejlesztéseinek is köszönhetően az e-közigazgatás elterjedtsége területén a magyar kis- és középvállalkozások teljesítménye kimagasló: 2022-ben a kisvállalkozások több mint 80 százaléka, a középvállalkozások valamivel több, mint 94 százaléka szerzi a közigazgatási ügyekkel kapcsolatos információkat internetes forrásokból. Emellett több, mint 90 százalékuk online intézi közigazgatási ügyeit, úgy mint: az űrlapok letöltése, visszaküldése, közigazgatási eljárás és kifizetése, Áfa-bevallás és TB ügyintézés. Két alterületen lehetne még további jelentős eredményeket elérni: az elektronikus közigazgatási tenderek, illetve közbeszerzési eljárások tekintetében.

A magyar kis- és középvállalkozások egyre fontosabbnak tartják informatikai szakemberek alkalmazását, amelyben nagy szerepet játszott a koronavírus-járvány. Ezt támasztja alá az is, 2019-ről 2020-ra jelentős mértékben megemelkedett azon KKV-k aránya, amelyek informatikai szakembert alkalmaztak (kisvállalkozások esetében 21,1 százalékról 23,1 százalékra, a középvállalkozások esetében pedig 44,9 százalékról 50,3 százalékra). Azon vállalkozások aránya, amely felvett vagy megpróbált felvenni informatikai ismeretekkel rendelkező alkalmazottat, szintén megemelkedett. E téren problémaként az informatikai szakemberek hiánya, a kisvállalkozások szűkös pénzügyi keretei figyelhetők meg. Ehhez kap-

csolódóan az adatok azt mutatják, hogy a kisvállalkozások kevésbé képesek vagy hajlandóak továbbképzést biztosítani az alkalmazottaiknak vagy informatikai szakembereiknek: ebben leginkább a nagyvállalatok járnak élen.

5.11. A magyar KKV-k innovációs képessége

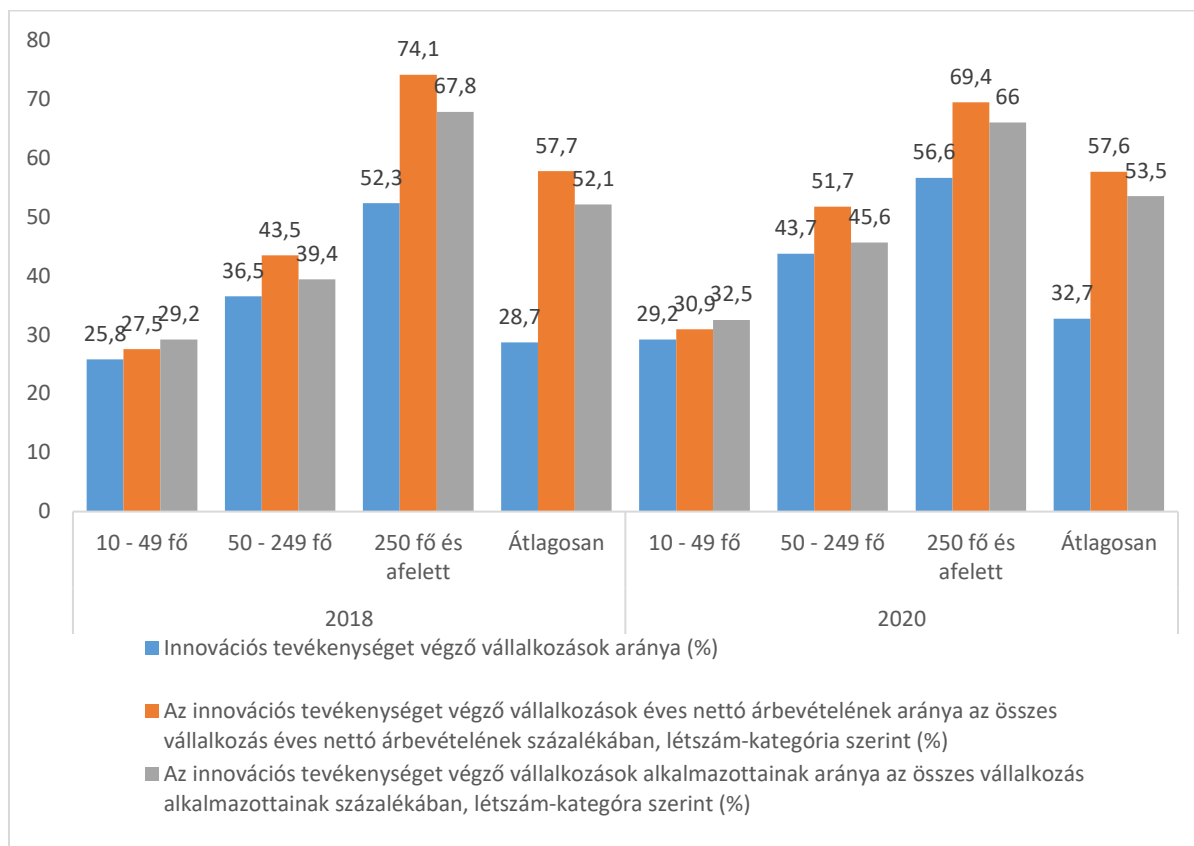
A KKV-k innovációs tevékenysége továbbra is elmaradást mutat a nagyvállalatokéhoz képest. A magyarországi kis- és középvállalkozások innovációs teljesítménye ugyan javuló tendenciát mutat 2016 és 2020 között a Központi Statisztikai Hivatal által közölt innovációs adatok alapján,¹³ de így is jelentős mértékben elmarad a nagyvállalatok innovációs tevékenységétől. Ennek több oka is lehet: kapacitásprobléma, ismerethiány, tapasztalatlanság, korlátozott pénzügyi és humán erőforrás, motiválatlanság, stb.

Míg 2016-2018 között a 10 és 49 fő létszámkategóriával rendelkező kisvállalkozások valamivel több mint egynegyede (25,8 százalék) folytatott innovációs tevékenységet, addig a következő, 2018-2020-as időszakban már közel egyharmaduk (29,2 százalék). A kisvállalkozásokhoz képest a középvállalkozások (50 és 249 fő létszámkategóriával rendelkező vállalkozások) nagyobb hányada folytat innovációs tevékenységet: a 2018-as időszakban több mint egyharmaduk (36,5 százalékuk), a 2020-as időszakban már 43,7 százalékuk. A javulás ellenére a nagyvállalatok nagyobb mértékben végeznek innovációs tevékenységeket: mindkét vizsgált időszakban a nagyvállalatok több mint 50 százaléka végzett innovációs tevékenységet. A 2016-2018-as átlag megegyezik a V4-ek 2014–2016 között mért átlagával, de jelentősen elmarad az unió (EU28) ugyanezen időszakban mért 51 százalékos átlagától (KSH, 2019).

Az innovációs tevékenységek vállalati teljesítményre gyakorolt hatása jól kimutatható (lásd 11. ábra): jellemzően az innovatív vállalkozások éves nettó árbevételének és alkalmazottainak aránya magasabb az összes vállalkozás százalékában. Például 2020-ban a 10-49 fős vállalkozások közül 29,2 százalék végzett innovációs tevékenységet, ezzel 30,9 százalékos részarányt értek el a nettó éves árbevétel tekintetében, 32,5 százalékos részarányt pedig az alkalmazotti létszám tekintetében. Az 50-249 fős vállalkozások esetében 2020-ban a vállalkozások 43,7 százaléka végzett innovációs tevékenységet, amellyel ezek a vállalkozások az éves nettó árbevétel 69,4 százalékát, és az alkalmazotti létszám 66 százalékát érték el. Az alábbi adatok jól mutatják, hogy ezen teljesítményadatok alapján a középvállalkozások innovációs, K+F támogatása indokolt.

¹³ Az adatok hároméves megfigyelési időszakra vonatkoznak, azaz a 2018-as időszak adatai a 2016-2018. közötti három évre, míg a 2020-as időszak adatai a 2018-2020. közötti három évre. Az adatszolgáltatás legutóbb 2022.06.30-án frissült. A mikro-vállalkozások innovációs tevékenységeire nem állnak rendelkezésre adatok. A módszertani váltás, így az adatok összehasonlíthatósága miatt csupán a 2016-2018, illetve 2018-2020-as adatokat jelenítjük meg (KSH Statinfo, 2022).

11. ábra: Az innovációs tevékenységet végző vállalkozások aránya az innovációs tevékenységet végző vállalkozások éves nettó árbevétel arányához, illetve alkalmazottainak arányához viszonyítva (az összes vállalkozás százalékában, %)

Forrás: KSH (2023 h, i, j) 26.1.1.16, 26.1.1.19 és 26.1.1.20 adattáblák alapján saját szerkesztés.

A 2016-2018-as időszakra a 2018-2020-as időszakra 54,9 százalékról 64,7 százalékra nőtt azon kis- és középvállalkozások aránya, amelyek legalább az innováció egy típusát bevezették. A magyar kis- és középvállalkozások általában saját (házon belüli) kutatás-fejlesztési tevékenységet végeznek, jellemzően folyamatos jelleggel. A 2016-2018-as időszakra a 2018-2020-as időszakra a saját kutatás-fejlesztési tevékenységet folyamatosan végző vállalkozások aránya nagyobb mértékben nőtt, mint azt alkalmalszerűen folytató társaiké. E pozitív trend ellenére a nagyvállalatok nagyobb arányban végeznek alkalmalszerűen vagy folyamatosan házon belül K+F tevékenységet, vagy vásárolnak/szerveznek ki ilyeneket.

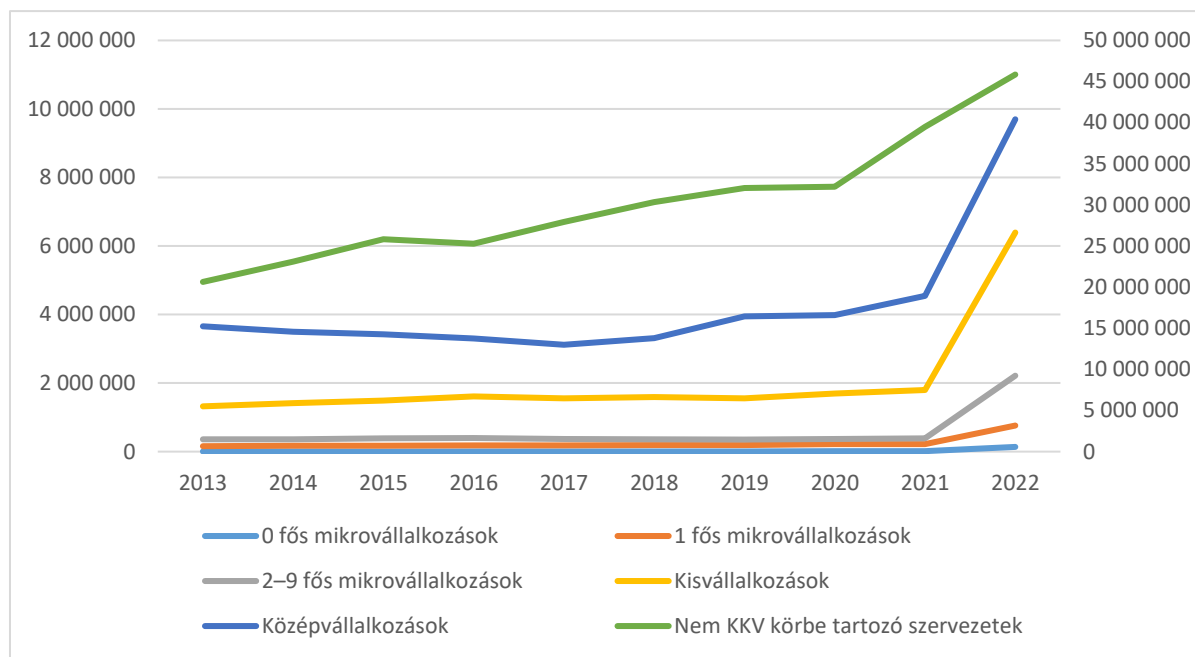
5.12. A KKV-k exportképessége

Magyarországon kevés KKV exportál, 2022-ben a hazai export 15 százaléka köthető hozzájuk.

2013-ban még az exportárbevétellel rendelkező KKV-k részaránya 21 százalékot tett ki, majd ez folyamatosan csökkent. 2020-ban, a Covid-19 világjárvány megjelenésének évében, az exportárbevétellel rendelkező KKV-k száma az előző évhez képest 7,8 százalékkal visszaesett. A világjárvány mérséklődése nyomán 2021-ben újra elkezdett növekedni az exportárbevétellel rendelkező KKV-k száma: 3,73 százalékkal, 34 521 darabra nőtt a számuk 2021-ben, és összesen 7239,577 milliárd forint árbevételt generáltak (KSH adatszolgáltatása alapján, 2023c).

A KKV-kon belül a középvállalkozások rendelkeznek a legnagyobb exportárbevétellel. Habár 2013-ról 2021-re közel 30 százalékkal növelték exportárbevételüket, ez a növekedés messze elmarad a nagyvállalatok exportárbevétel növekedésétől, amely több mint 90 százalékkal növekedett ugyanebben az időszakban. Érdekes, hogy a válság éveiben nem csökkent a KKV-k nettó exportárbevétele, amely vélhetően a piac letisztulásának, illetve a forint gyengülésének köszönhető.

12. ábra: A vállalkozások export-értékesítés árbevétele KKV létszám-kategória szerint 2022-ben* (millió forint)

Forrás: KSH adattáblája alapján saját szerkesztés

Megjegyzés: A „Nem KKV körbe tartozó szervezetek” értékei a jobb oldali skálán találhatóak, míg a KKV kategóriái a bal oldali skálához tartoznak. *2021-től EBS rendelet szerinti adatok

A magyar KKV-k árukivitele vállalatkategória és nemzetgazdasági ág szerint a feldolgozóiparban a legjelentősebb: itt a KKV-k aránya az árukivitelben 80,2 százalék. Ezen belül is a járműgyártás (19,2 százalék), illetve a számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása (10,6 százalékos részesedés) emelkedik ki. A másik jelentősebb nemzetgazdasági ág a kereskedelem, gépjárműjavítás: itt a KKV-k aránya az exportkivitelben 16,9 százalék. A többi nemzetgazdasági ágban a magyar KKV-k részesedése az áruki vitelből marginális. A legjelentősebb exportőröknek döntő többségben a középvállalkozások tekinthetők. Budapest jelentősége kiemelkedő a Számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása területen, a Közép-Dunántúl jelentősége pedig a járműgyártás árukivitele esetében mondható jelentősnek.

Szlovéniában és Ausztriában háromszor több vállalkozás exportál arányaiban, mint Magyarországon. Az export koncentrációját mutatja, hogy Magyarországon a legnagyobb 20 vállalat adja az exportteljesítmény közel 30 százalékát. Lengyelországban ez az arány kb. 13–15 százalék között alakult.

A magyar gazdaság a világ egyik legnyitottabb gazdasága.

Az importot is figyelembe véve a külföldi értékesítéseink és vásárlásaink összege a gazdaság által megtermelt hozzáadott érték kétszeresét is megközelíti.¹⁴ A magyar export értéke az ország GDP-jéhez viszonyítva magas, eléri a GDP 90 százalékát, amivel a V4-ek között második, míg az összes OECD ország viszonylatában a hetedik helyet foglaljuk el, és magasan az OECD-átlag felett teljesítünk.

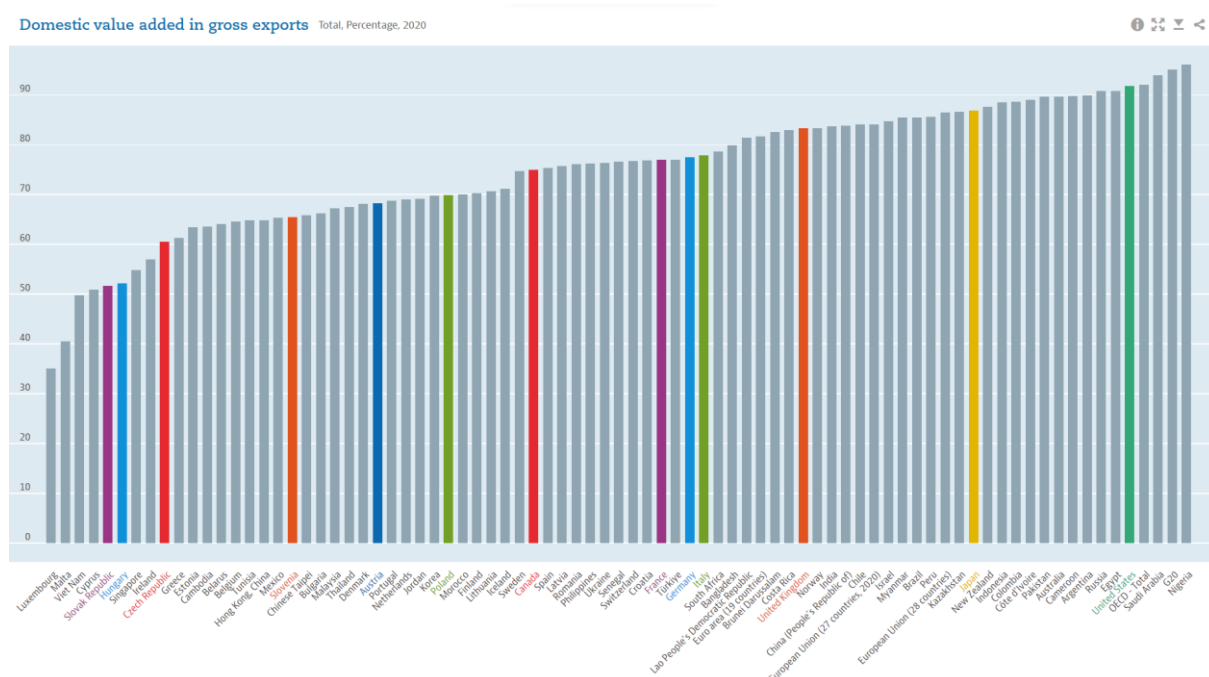
A magyar cégek globális értékláncokkal való összekapcsolódása nemzetközi összehasonlításban jelentős mértékű. A magyar kiviteli és behozatali összekapcsolódások mértéke mintegy 50 százalékkal magasabb az OECD átlagánál.

A világexport 80 százalékát 600 multinacionális vállalat adja, köztük a jövőben egyre nagyobb szerepet kapnak majd az E7 országok vállalatai. Ezek a vállalatok meghatározó befolyással vannak a kereskedelmi szabályokra, a globális gazdaság előnyeinek maximalizálására törekcszenek. Olyan termelési rendszerek jönnek létre, ahol az egyes telephelyek általában csak egy-egy részfeladatra specializálódnak, a hozzáadott érték a vállalkozás központjaiba csapódik le. A visegrádi országok gazdaságaiban is meghatározó az ilyen, globális cégek központokból irányított - egyes résztermékek összeállítására vagy összeszerelésre fókuszáló - specializáció.

A hazai hozzáadott érték aránya a bruttó exportban alacsony.

A magas exportérték mellett a hazai hozzáadott érték aránya a teljes exportban a legalacsonyabbak között van a V4 országok között. A magyar export belföldi hozzáadott értékéhez alacsony arányban járulnak hozzá a hazai tulajdonú (nem külföldi irányítás alatt álló) vállalkozások

13. ábra: A hazai hozzáadott érték aránya a bruttó exportban (%)

A hazai KKV-k külpiazi értékesítésükhöz nem használják ki az e-kereskedelem nyújtotta előnyöket.

A KKV-k nemzetköziesedésében nagy szerepe van az e-kereskedelemnek. Hazánkban az online értékesítést végző KKV-k körében alacsony a határon átnyúló online értékesítést végző KKV-k aránya (7 százalék), amellyel lemaradásban vagyunk az EU (9 százalék) és környező országok átlagától.

5.13. Fenntartható vállalati működés

A hazai mikro-, kis- és középvállalkozások számára kihívást jelent a zöld átmenethez való alkalmazkodás és egyelőre kevesebbet tesznek a fenntarthatóság érdekében európai uniós társaiknál.

Az Európai Zöld Megállapodás eredményeként, Magyarország az üvegházhatású gázkibocsátást az 1990- es érték 40 százalékára kívánja csökkenteni 2030-ra, ami 4,7 millió tonna széndioxidkibocsátáscsökkentés elérését feltételezi a következő évtizedben.

A magyar kis- és középvállalkozások az EU-átlagnál kisebb mértékben hajtják végre környezeti terhelést csökkentő beruházásokat, kevesebb KKV hajtja végre környezetvédelmi célú beruházást, mint a nyugat- és észak-európai országokban. A legnagyobb a lemaradás a termelés során végzett anyag- vagy hulladék-újrafeldolgozás terén. A magyar KKV-k mindössze 18 százaléka végez ilyen tevékenységet, ami 22 százalékponttal alacsonyabb az uniós átlagnál. 10 százalékpontnál kisebb mértékben marad el az uniós átlagtól azon magyar KKV-k aránya, amelyek anyagmegtakarító beruházásokat (49 százalék), illetve intézkedéseket tesznek. Az uniós átlagnak azonban megfelelő az energia- és vízmegtakarítást végrehajtó KKV-k aránya (az összes KKV 59, illetve 44 százaléka)¹⁵

Magyarországon rendkívül alacsony a fenntartható termékek vagy szolgáltatások előállításához kapcsolódó tevékenységek száma.

Környezetbarát vagy zöld termékek és szolgáltatások azok, amelyeknek elsődleges funkciója a környezeti kockázatok csökkentése, valamint a környezetszennyezés és az erőforrások minimalizálása. Zöld terméket vagy szolgáltatást a magyar KKV-knak csak a 21 százaléka kínált és csak 27 százalékuk részesült ehhez valamilyen formában állami támogatásban.

Az ESG megfelelés és adatszolgáltatási kötelezettség a teljes ellátási láncot érinti, azonban a KKV-knál alapvető információhiány hátráltatja a felkészülést.

A jogszabály közvetlen hatálya alá tartozó nagyvállalatokon és tőzsdén jegyzett KKV-kon túl a beszállító kis- és középvállalatok is egyre gyakrabban találkoznak ESG-vel kapcsolatos adatkérésekkel és beszámolósi kötelezettséggel, jellemzően nagyvállalati vevőik irányából. A feldolgozóipari beszállító középvállalatok közel háromnegyede ismeri az ESG fogalmát, de részletes tudása csak minden harmadik vállalkozásnak van róla, egynegyedük pedig egyáltalán nem ismeri a fogalomkörét.¹⁶

¹⁵ Európai Bizottság

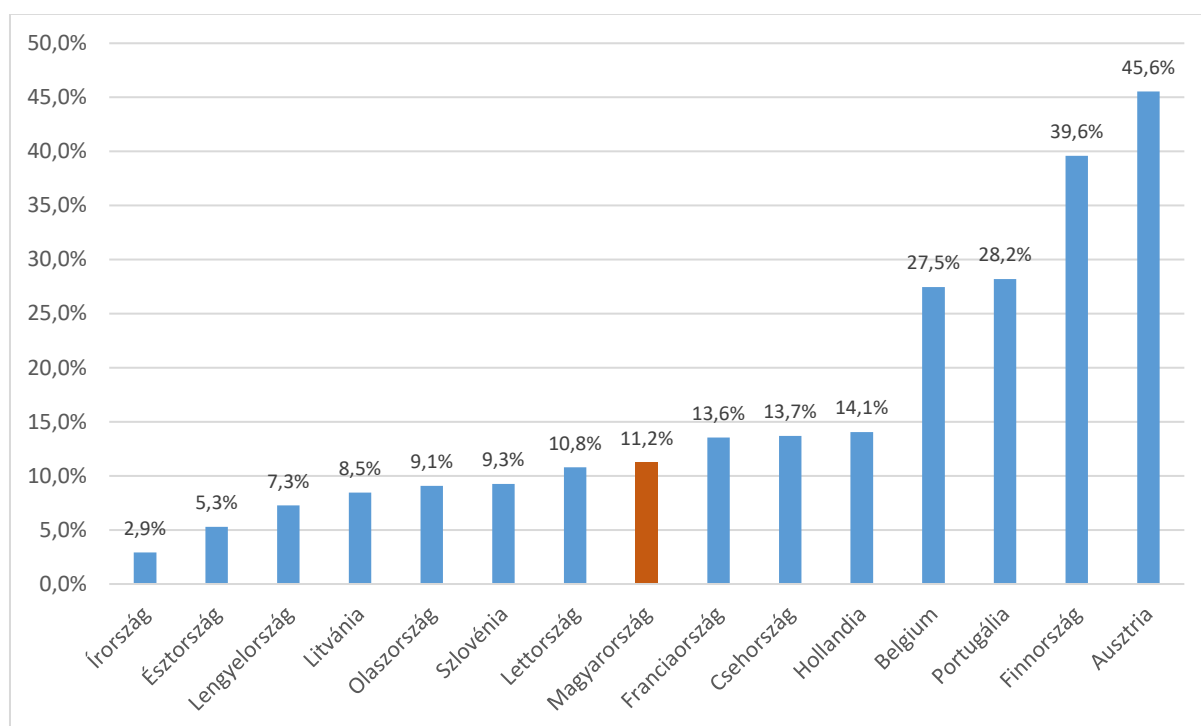
¹⁶ Makronóm Intézet: ESG a hazai középvállalatoknál tematikus kutatás; 2023 augusztus

5.14. A KKV-k finanszírozása

A magyarországi vállalkozások külső forrás igénybevételére való hajlandósága továbbra is elmara-dást mutat az Unió többi országához képest. A helyzetet a kínálati oldalon pedig az rontja, hogy a Stratégia 2019-es megjelenését követően olyan példa nélküli külső sokkok érték a globális és ezen belül a magyar gazdaságot, amelyek jelentősen rontották a külső finanszírozási környezetet.

A KKV hitel/GDP arány tekintetében a magyar adat a 10-15 százalék közötti sávban helyezkedik el évek óta. A magyarországgal összevethető méretű, fejlett hitelfinanszírozással rendelkező európai uniós országokban megfigyelhető KKV hitel/GDP arány 10-20 százalékponttal magasabb a V4-ek adatánál.

14. ábra: KKV hitel/GDP arány néhány európai uniós országban, % (év végi hitelállomány/nominális GDP) 2021

Forrás: OECD, Financing SMEs and Entrepreneurs: An OECD Scoreboard

Az MNB 2023. szeptemberi kiadványa alapján¹⁷ a mikro-, kis- és középvállalati szektor hitelállománya 2022. július – 2023. június időszakban 9,9 százalékkal bővült, amelyhez a támogatott hitelprogramok nagymértékben járultak hozzá. A nominális növekedés ugyanakkor reálértékben csökkenést jelent a magas inflációs környezet miatt. A hitelállomány bővülését hullámzó tendenciájú szerződéskötési dinamika eredményezte: az új KKV-hitelszerződések volumenében az előző év azonos időszakához képest 31 százalékos elmaradás figyelhető meg, de 2023. II. negyedévében már határozott növekedés (34 százalék) volt a megelőző negyedévhez viszonyítva.

Szintén az MNB Hitelezési folyamatok 2023. szeptemberi kiadványa szerint az előzetes adatok alapján 2023. II. negyedévében a tranzakciós bővülésből 150 milliárd forint kapcsolódott a KKV körhöz. Az MNB elemzése szerint a KKV szegmensben a 2023. I. negyedévit jelentősen meghaladó bővülést elsősorban

¹⁷ MNB Hitelezési Folyamatok, 2023. szeptember

az új, rendkívül kedvező ügyfélkamatok mellett elérhető vállalati hitelösztönző programok, a 2022. végén indult Széchenyi Kártya Program MAX+ és a Baross Gábor Újraiparosítási Hitelprogram felfutása magyarázhatja.

Magyarországon nyugodt gazdasági körülmények között is jelentős szerepe van az államilag támogatott hitelprogramoknak a vállalati hitelezésben. A jelenlegi kedvezőtlen környezetben viszont még fontosabb a támogatott hitelprogramok szerepe. A támogatott hitelek aránya a 2021. szeptember – 2022. október időszakban a KKV-k esetében 45 százalék körüli értéken stagnált, majd növekedésnek indult (2023. február: 47,5 százalék). Ha az ügyletek száma alapján vizsgáljuk a támogatott hitelek arányát, akkor a 2021. szeptember – 2023. februári időszakban lassú emelkedés látható (2021. szeptember: 27,9 százalék, 2023. február: 34 százalék). A 2021. január – 2023. március időszakban az államilag támogatott programokban az új vállalati hitelszerződések száma néhány kiugró értéktől eltekintve 2000-4000 darab között mozgott. Az új hitelszerződések összetételében a leginkább meghatározó program a Széchenyi Kártya Program (KAVOSZ), amelyet az MFB – EU hitelek követnek. Az EXIM és a MFB saját forrás hitelei a darabszámokat tekintve marginálisan járulnak hozzá az új vállalati hitelszerződésekhez.¹⁸

5.15. Generációváltó vállalkozások

Hazánkban az 1990-es évek elején több ezer vállalkozás indult el szinte azonos időben. A rendszerváltás idején vállalkozást indító nemzedék jelentős része mára már elérte a nyugdíjas kort, ezért a generációváltás kérdése meghatározó ma a magyar gazdaságban.

2022-ben mintegy 153 ezer társas családi vállalkozás működött Magyarországon, így akár a 40 ezret is elérheti azon cége száma, ahol felmerült vagy a közeljövőben válik aktuálissá a generációváltás. A 300 millió forintot meghaladó éves árbevételű vállalkozások vezetőinek átlagéletkora 62 év. Ha a társas vállalkozásokhoz hozzá vesszük az egyéni vállalkozókat (600 ezer fő) és az egyszemélyes vállalkozásokat (165 ezer), amelyek természetesen „családi” gazdasági formációk, akkor együttesen a családi vállalkozások száma meghaladja a 900 ezret hazánkban.

A generációváltásban érintett vállalkozások jellemzően a mikro- és kisvállalkozások soraiból kerülnek ki. Ezen családi vállalkozások 39 százaléka van generációváltó korban, 30 százalékuk a következő 10 évben szembesül ezzel a helyzettel.

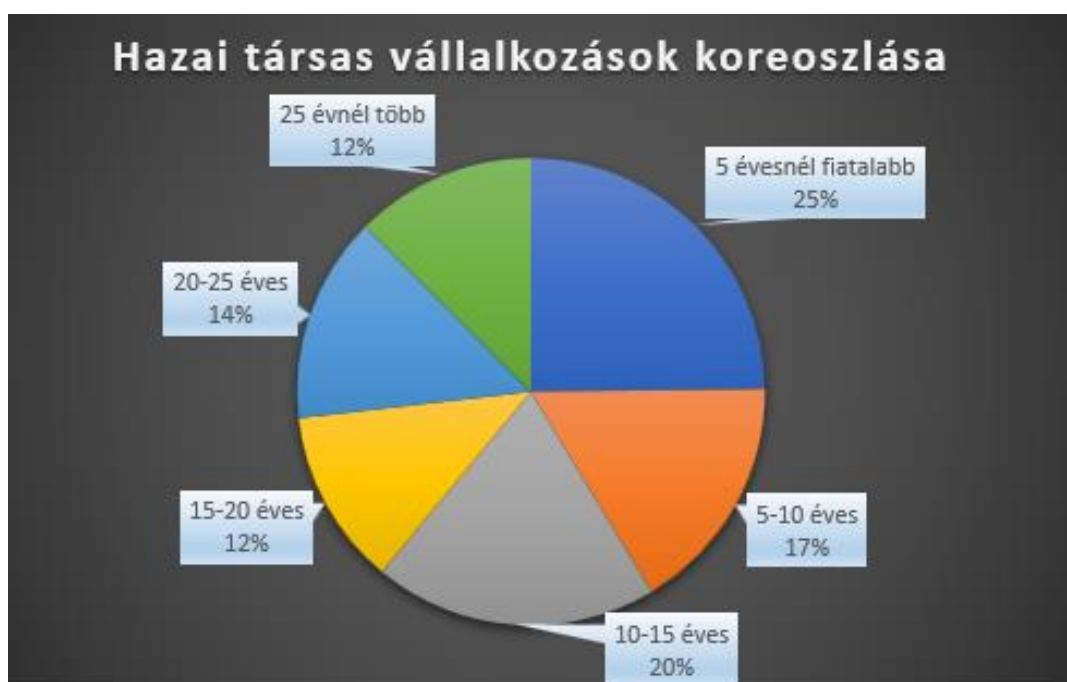
Magyarországon mintegy 53 ezer olyan vállalkozás van, amelynek vezetője 65 év körüli, ez a vállalkozói csoport adja a versenyszférában foglalkoztatottak 8 százalékát, a teljes vállalati hitelállomány 6 százalékát és a teljes vállalati árbevétel 4 százalékát¹⁹.

2022-es adatok szerint a vállalkozások 26 százaléka 20 év feletti, nagymúltú cégnek számít. A vállalkozásoknak egy szűk, még az előző évezredben alapított rétege stabilnak nevezhető.

¹⁸ GFM: Havi finanszírozási monitor – 2023. május

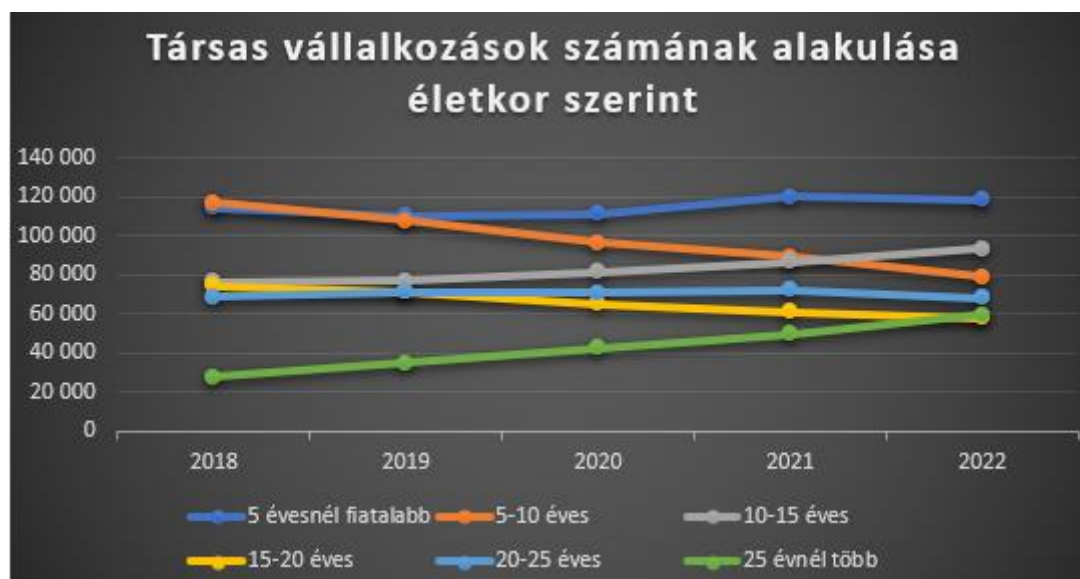
¹⁹ MNB becslés, IFKA RMT-GINOP-1.1.10, 19.o.

15. ábra: Hazai cégek eloszlása életkor szerint 2022-ben

Forrás: Opten Közlemények, 2022²⁰

16. ábra: Hazai társas vállalkozások számának alakulása életkor szerint 2022-ben

Forrás: Opten Közlemények, 2022²¹

²⁰ <https://www.opten.hu/kozlemenyek/a-tarsas-vallalkozasok-tobb-mint-fele-nem-eri-el-a-tinedzser-kort-de-vannak-azert-biztato-jelek-is>

²¹ <https://www.opten.hu/kozlemenyek/a-tarsas-vallalkozasok-tobb-mint-fele-nem-eri-el-a-tinedzser-kort-de-vannak-azert-biztato-jelek-is>

A vállalati utódlás lebonyolításának zavarai súlyos problémákat okozhatnak a magyar nemzetgazdaság számára is. Az utódlás, a vállalkozás átörökítése és a cégek értékesítése a gazdasági élet természetes folyamatai, azonban Magyarország a nyugat-európai országokhoz képest ezen a területen lemaradásban van. Nálunk egyrészt még csak az első vállalkozó nemzedék adja át a cégeit, így nincs tapasztalat az átadás leginkább sikeres módszereiről. Másrészt nálunk kétszer akkora a generációváltás előtt álló cégek aránya, mint azokban az országokban, ahol már hosszú ideje tart az egymást váltó korosztályok láncolata.

További problémát jelent, hogy a hazai generációváltás előtt álló vállalkozások jelentős hányada nem rendelkezik semmilyen utódlási stratégiával, 41 százaléka nyilatkozott arról, hogy van stratégiájuk, azonban az nincs írásban rögzítve, 8 százaléknak van írásos stratégiája.

A 60 év feletti tulajdonossal rendelkező (generációváltó) vállalkozások teljes árbevételének 44 százalékát mikrovállalkozások adják, míg a mikro- és kisvállalkozási méretkategória részesedése együttesen megközelíti a generációváltó vállalkozások árbevételének háromnegyedét. A generációváltásban nem érintett cégek teljes árbevételén belül ezzel szemben a nagyvállalatok 52 százalékos részesedést érnek el.

A legalább 100 millió forint éves árbevétel feletti cégek több mint felét érinti a generációváltás az elkövetkezendő 10 éven belül (ez 12 ezer vállalkozás).

Szektorális megoszlást tekintve leginkább az agrárvállalatok szembesülnek ezzel a kihívással. További súlyos problémát jelent az ingatlanügyekkel, a vendéglátással, az építőiparral és a kereskedelemmel foglalkozó vállalatok számára is az elöregedés. Egy felmérés szerint²² a feldolgozóipari cégek 73 százaléka érintett a generációváltásban (a tulajdonos idősebb, mint 50 év), és fele gyors növekedésű (az elmúlt 5 év árbevétele alapján).

A KSH 2016-ban és 2020-ban végzett felmérést az agráriumról. A gazdaságszerkezeti összeírás adatai alapján mind az egyéni gazdálkodók, mind a gazdasági szervezetek irányítóinak korösszetétele kedvezőtlen, többségük az idős korosztályhoz tartozik. Az egyéni gazdálkodók 36 százaléka 65 éves, vagy idősebb, további 25 százalékuk 55 és 64 év közötti, míg a 40 év alattiak aránya 10 százalék.

A gazdasági szervezetek irányítóinak 22 százaléka volt legalább 65 éves, míg további 27 százalékot tettek ki az 55 és 64 év közöttiek. A 40 év alattiak aránya 12 százalék.

A 2020. évi Agrárcenzus során megkérdezett gazdálkodó 38 százaléka – az összes választ adó 86 százaléka – nyilatkozott úgy, hogy családon belül képzelel el a gazdaságának továbbélését, miután ő felhagy a gazdálkodással.

A 65 éves és annál idősebb korosztályba tartozó gazdálkodóknak – azok között, akiknek már vannak terveik a gazdaságuk jövőjére nézve – négyötöde gondolja úgy, hogy családon belüli utód viszi majd tovább a gazdálkodást, a 40 év alatti gazdálkodóknál ugyanez az érték több mint 90 százalék.

²² Makronóm Intézet felmérése

5.16. Vállalkozásokat támogató programok 2020-2023

A KKV Stratégia 2019-es elfogadását követően a magyar gazdaságnak számos, nem várt nehézséggel kellett megküzdenie. A koronavírus-járvány, majd az orosz-ukrán háború kihívásainak leküzdésére és a vállalkozások fejlesztésének támogatására a Kormány széleskörű intézkedéscsomagot dolgozott ki, mellyel jelentős mértékben ösztönözte a KKV-k megerősödését, valamint a válságokhoz történő sikeres alkalmazkodását.

Nagy összegű fejlesztési programok

A 2010 óta tartó konjunktúra időszakot követően a 2020-as évben kitörő koronavírus-járvány példátlan kihívás elé állította a gazdaságot. A válság romboló hatásainak enyhítése és a gazdaság élénkítése érdekében megfogalmazásra került a **Gazdaságvédelmi Akcióterv**, melynek eredményeként a KKV-szektor képviselői összességében közel négyszer több forrásban részesültek, mint a nagyvállalatok.

A Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program keretében összesen 964 milliárd forint került megítélésre a vállalkozások részére a 2014-2023-as időszakban.

Az azonnali beavatkozást igénylő válságkezelési intézkedések mellett a Kormány a 2021-2027 közötti programozási időszakban megvalósuló Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program Plusz (GINOP Plusz) vállalkozásfejlesztést célzó felhívásaival közel 700 milliárd forint értékben segítette a KKV-kat. A Technológiaváltó Támogatási Program több mint 300 milliárd forinttal járult hozzá a szektor technológiai és szervezeti megújulásának támogatásához. a területi felzárkózásra lehetőséget teremtő Magyar Falu Vállalkozás-újraindítási Program, amely keretében a mikrovállalkozások 26 milliárd forint feletti támogatásban részesültek. A kiemelkedő teljesítményű, jelentős növekedési potenciállal rendelkező KKV-k termelékenységének és hozzáadott értékének növelését célzó **Magyar Multi Program**-nak köszönhetően 50 milliárd forint feletti összeghez jutottak a vállalkozások. A zöldgazdasághoz és – iparhoz kapcsolódó feldolgozóipari vállalkozások technológiaváltását célzó **Zöld Nemzeti Bajnokok Program**ban a támogatottak 22 milliárd forintot meghaladó finanszírozást kaptak. Az elmúlt években a GINOP Plusz emellett elősegítette a vállalkozások kutatási, fejlesztési és innovációs tevékenységének ösztönzését, és a KKV-k munkavállalóinak továbbképzését.

A kohéziós forrásokon túl hazai támogatási programok is hozzájárultak a KKV-k fejlődéséhez. A 2017-ben útjára indított **Beszállító-fejlesztési Programok** folytatódtak, és ösztönözték a magyar KKV-k beszállítói kapacitásának, termelékenységének és az általuk megtermelt hozzáadott értéknek a növelését.

A járvány következtében emelkedő világpiaci energiaárakat a 2022-ben kiéleződött orosz-ukrán háborús konfliktus és következményei még tovább fokozták.

A szektorban tevékenykedő KKV-k bevételkiesésének pótlása és a vidéki ellátásbiztonság garantálása érdekében 2022 márciusában bevezetésre került a **Kisbenzinkutak támogatásának programja**. A felhívás keretében mintegy 18 milliárd forintnyi támogatást kaptak az érintett vállalkozások.

A hazai kis- és középvállalkozásoknak jelentős energiaköltség-növekedéssel is meg kellett küzdeniük, ezért a Kormány 2022 őszén a kis- és középvállalkozásokat támogató programot indított (**KKV Energia-költség és Beruházás Támogatási Program**), melynek keretében az energaintenzív feldolgozóipari, illetve vendéglátással, szálláshely-szolgáltatással foglalkozó KKV-k számára biztosított az energiaköltségekre és az energiahatékonysági beruházásokra vonatkozó támogatást, egy év alatt több mint 10 milliárd forint értékben. A cél a KKV-k jövedelmezőségi és versenyképességi problémáinak kezelése mellett a munkahelyek megőrzésének elősegítése, ezzel a magyar családok megélhetésének biztosítása

volt. Ezzel párhuzamosan a nagyvállalatok számára megnyílt a **Gyármentő Program**, mely támogatást biztosított energiahatékonysági beruházásaik megvalósításához.

Pénzügyi eszközök

A Kormány és a Magyar Nemzeti Bank (MNB) a járvány kezelésének első szakaszaiban közel 90 000 vállalkozás számára nyújtott kedvező feltételű hiteleket akkor, amikor a megfelelő likviditás a családi cégek túlélését jelentette.

A **Széchenyi Kártya Program** a koronavírus-járvány idején az ún. krízis konstrukciókkal támogatta a hazai KKV-kat működőképességük fenntartásában, és 2022-ben célzott pénzügyi termékekkel segítette az energiakrízis kezelését. A megújult kedvezményes konstrukciók keretében megjelentek a zöld folyószámla és beruházási típusú termékek is. A szankciós nehézségek kivédésére a Kormány elindította a **Baross Gábor Újraiparosítási Hitelprogramot**, mely a hazai KKV-k és nagyvállalatok válságból való kilábalását, az export további bővülését támogatja alacsony kamatozású finanszírozási konstrukciókkal. Az **agráriumban** tevékenykedő KKV-k számára az **MFB** által nyújtott, állami támogatással elérhető **hitelprogramok** 2020 és 2023 között voltak elérhetőek, segítve a szektor finanszírozáshoz jutását.

A Kormány a vállalkozások fizetési nehézségeinek és likviditási problémáinak kezelésére, a vállalkozások működőképességének megőrzése érdekében hirdette meg a **Garantiqa Krízis 2 Garanciaprogramot**, ahol a 80 százalékos közösségvállaláson felül 85 százalékos viszontgaranciát biztosított. Emellett az agráriumban tevékenykedő KKV-k az **AVHGA kezességvállalására** is számíthattak.

Támogató állam, együttműködő kormányzat

A Kormány a támogatási programok mellett egyéb kedvezményeket biztosított a **mikrovállalkozások** számára, így a lakossági piaci árral megegyező mértékig **csökkent** számukra a **villamos energia ára**. A bevezetett **kamatstopot** 2022 novemberében a mikro-, kis- és középvállalkozásokra is kiterjesztette, mely számukra összesen 80 milliárd forintos tehercsökkenést eredményezett, és több mint 60 ezer vállalkozásnak nyújtott segítséget egy év alatt.

2021-ben a Kormány az IFKA Közhasznú Nonprofit Kft.-t jelölte ki a hazai vállalkozásfejlesztési ügynökségi feladatok ellátására. Az IFKA által kialakított ügynökségi modell keretében a vállalkozásokat támogató szervezetek koordinált együttműködése valósul meg, mely ingyenesen elérhető képzési, mentorálási és tanácsadási szolgáltatásokkal segíti a hazai vállalkozásokat. Az Ügynökség és a gondozásában olyan szemléletformáló programok valósultak meg, mint a technológiai megújulást és jó gyakorlatok bemutatását ösztönző **Modern Mintaüzem Program**, a generációváltás problémáinak sikeres áthidalását támogató **Generációváltás Program**. Az IFKA, az MKIK és a SEED Alapítvány közös projektjeként pedig a női, fiatal és generációváltó vállalkozások növekedését, a beszállító és exportáló cégek képzését támogató **Országos Vállalkozói Mentorprogram**. Példaértékű a digitális szemléletformálás terén a **Modern Vállalkozások Program**.

A vállalkozásokat támogató elektronikus kormányzati eszközök használata és köre bővült, több adminisztrációcsökkentési könnyebbség is bevezetésre került. Létrejött a **VALI.hu** vállalkozásfejlesztési információs portál, ahol a vállalkozások személyre szabottan mindössze néhány kattintással találhatnak személyre szabott lehetőségeket: támogatásokról, államilag támogatott banki hitelekéről, képzésekről, akkreditált szakértőkről.

6. Pillérek

I. Versenyképes magyar KKV-k

6.1. Alcím: A KKV-k versenyképességének növelése a tudásátadás, a technológiaváltás, a digitális és fenntartható működés, a jól képzett munkaerő és a nemzetköziesedés révén

A vállalkozások versenyképessége jelenti a vállalat működésének hatékonyságát, innovatív és export-képességét, a vállalatvezetők tudását, reagáló képességét. Ebben kiemelkedően nagy szerepet játszik a vállalkozások vezetőinek és munkavállalóinak tudásának fejlesztése, illetve a vállalkozások technológiájának javítása, növekedésében szerepe van a digitalizációnak és az innovációnak is.

A vállalkozások versenyképességének növelése több szempontból is elengedhetetlen:

- A magasabb versenyképesség csökkenti a KKV-k és a nagyvállalatok közötti termelékenységbeli különbséget.
- A KKV-k versenyképességének javítása tudja segíteni a nemzetköziesedést, az export piacra lépést.
- A KKV-knak az elmúlt időszakban és napjainkban is számos kihívásra kell választ adniuk, mint amilyen a világjárvány, az orosz-ukrán háború, az energiaárak emelkedése és a zöld átállás vagy éppen az alapanyaghiány. Az ezekre való hatékony reagálást segíti a jobb versenyképesség.

Jövőképünk, hogy 2030-ra a hazai KKV-k digitálisan felkészültek, technológiailag fejlettek, és ellenállóbbak lesznek a különböző változásoknak, miközben egyre jobban integrálódnak a körforgásos gazdaságba, valamint energiahatékony módon működnek.

Külső és belső okok miatt a magyar gazdaság korszakváltáshoz érkezett. A digitalizációs és zöld átállás nemcsak az IT alkalmazások és energiahatékony beruházások széleskörű bevezetését, hanem a piaci szerkezetek és az értékláncok átalakulását is eredményezi, ami a legtöbb vállalkozástól átfogó alkalmazkodást követel meg.

A KKV-k válságállóságának növelése kulcsfontosságú, ezért a vállalkozások szabályozásának, működésének és irányításának olyan átalakítására teszünk javaslatot, ami csökkenti a cégek makrokörnyezeti, ágazati, térségi és egyéb kockázati tényezőknél való kitettségét.

6.1.1. A jelenlegi helyzet, kihívások és beavatkozási logika

6.1.1.1. Technológiaváltás

6.1.1.1.1. Helyzetkép és kihívások

A hazai KKV-k termelékenysége 2022-ig javult, azonban továbbra is elmaradást mutat az EU-átlaghoz viszonyítva.²³

A magyar gazdaságra jellemző, hogy a magas termelékenységű nagyvállalatok mellett az alacsonyabb termelékenységű KKV-k a dominánsak, a foglalkoztatást illetve a vállalkozások számát tekintve. Az alacsony termelékenység egyik oka, hogy az innovációk (digitalizáció, új technológiák, zöld megoldások) kis mértékben hasznosulnak a KKV-knál.

A hazai KKV-k hatékonysága jelentősen javult 2021-ben: az egy munkavállalóra jutó bruttó hozzáadott érték 8,2 százalékkal nőtt. Méretkategória szerint a mikrovállalkozások hatékonysága 7,4, a kisvállalkozásoké 8,7, a középvállalkozásoké pedig 9,3 százalékkal emelkedett.

²³ SME Performance Review 2023

A hozzáadott érték tekintetében uniós összehasonlításban a magyar KKV-k tovább tudták növelni hozzáadott értékük arányát, sőt meg is haladták az EU-s arányt. Míg a magyar KKV-k által előállított hozzáadott érték 2019-ben 54,1 százalék volt, amelyet 2022-re 56,2 százalékra növeltek, addig az EU-s arány a 2019. évi 56,4 százalékról 51,8 százalékra csökkent.

3. táblázat: Az Európai Bizottság KKV-k teljesítményéről szóló jelentése szerint a magyarországi vállalkozások főbb adatai 2022-ben

Méret	Vállalkozások száma			Foglalkoztatottak száma			Hozzáadott érték		
	Magyarország		EU	Magyarország		EU	Magyarország		EU
	Darab	Megoszlás	Megoszlás	Fő	Megoszlás	Megoszlás	Milliárd euró	Megoszlás	Megoszlás
Mikro	679 571	95,1%	93,5%	1 069 969	36,6%	29,4%	17,3	20,9%	18,6%
Kis	29 434	4,1%	5,5%	547 369	18,7%	19,4%	14,4	17,4%	16,5%
Közép	4 406	0,6%	0,8%	433 834	14,8%	15,5%	14,8	17,9%	16,6%
KKV	713 411	99,9%	99,8%	2 051 172	70,2%	64,4%	46,5	56,2%	51,8%
Nagy	957	0,1%	0,2%	872 712	29,8%	35,6%	36,3	43,8%	48,2%
Összes	714 368	100,0%	100,0%	2 923 884	100,0%	100,0%	82,8	100,0%	100,0%

Forrás: SME Performance Review Fact Sheet, 2023., országonkénti jelentés. Az adatok az Eurostat adatbázis adataiból készültek, illetve csak a NACE Rev.2. (TEÁOR'08) B-J, L, M és N nemzetgazdasági ágakat tartalmazzák.

A magyar KKV-knak a nagyvállalkozásokhoz viszonyított termelékenysége a 2019-es 54,9 százalékhoz képest 1,3 százalékponttal nőtt, így 2022-re 56,2 százalékon alakult, amely az EU-11 országokhoz viszonyítva a középmezőnyt jelenti.

Míg 2019-ben a magyar KKV-k termelékenysége a V6 országok 73,8 százalékán²⁴ állt, addig ez az érték 2021-re 75,0 százalékra²⁵ emelkedett. Ugyanakkor az EU-11 országokhoz képest a magyar KKV-k termelékenysége 5,0 százalékponttal romlott, 96,9 százalékra csökkent.

A hazai KKV-szektor szerkezete rendkívül elaprózódott, a mikrovállalatok aránya lényegesen meghaladja a fejlett gazdaságokban megfigyelhető súlyt.

A jelenlegi elaprózódott struktúrának eredménye, hogy a hazai KKV-szektor nem használja ki a méret-hatékonyságból eredő versenyképességi, termelékenységi lehetőségeket, ami makrogazdasági szinten termelékenység-vesztést okoz.

²⁴ SBA 2019-es jelentés

²⁵ SBA 2021-es jelentés

A 2020. évi Covid-19 világjárvány hatását három mutatóra (vállalkozások száma, foglalkoztatottak száma, hozzáadott érték) vonatkozó, 2019–2020-as százalékos változás szemléleti a legjobban, amelyet Ausztriával, EU-11 országokkal és az EU-27-tel hasonlítottuk össze. Az EU-27-hez képest a foglalkoztatottak száma (0,7 százalékpont) és a vállalkozások száma (0,7 százalékpont) kisebb mértékben mérséklődött Magyarországon, azonban a hozzáadott érték (10,5 százalék) visszaesése jelentősen meghaladta az EU-27 átlagát, sőt az EU-11 országokhoz képest ez a legmagasabb érték.²⁶

A gyorsan növekvő vállalkozások aránya az elmúlt években stabilan magas volt Magyarországon.

A dinamikus cégek aránya a gazdaságban jó mutatója annak, hogy mekkora kapacitással rendelkezik a gazdaság az innovatív start-upok beindítására, továbbá utal arra is, hogy mekkora a potenciális hazai bázisa a közép- és nagyvállalattá fejlődésnek. A „gyorsan növekvő vállalkozás” az a működő vállalkozás, amely a vonatkozó évet megelőző három évben 10 százaléknál magasabb éves átlagos növekedést ért el az alkalmazottak számában. A statisztikát a 10 fő vagy annál több főt alkalmazó szervezetekre számoljuk. A „gyorsan növekvő cégek” összes céghez viszonyított aránya vonatkozásban Magyarország teljesítménye az OECD és a V4 összehasonlításban is jónak minősül. 2021-ben 3 479 vállalkozást tekintettek gyorsan növekvő vállalkozásnak Magyarországon, amelyek száma 8,24 százalékkal nőtt 2020-ról 2021-re. 2021-ben a legtöbb gyorsan növekvő vállalkozás a kereskedelem, a feldolgozóipar és az építőipar területén működött. A feldolgozóiparon belül a legtöbb gyorsan növekvő vállalkozás a fémalapanyag és fémfeldolgozási termékek gyártása területén található. Több mint kétharmaduk Budapesten működik és 20-49 fős kisvállalkozás.²⁷ A gyorsan növekvő vállalkozások a gyors növekedési periódusban pozitívan tudnak hozzájárulni az ágazati termelékenység javulásához, vagyis arányuk növekedése hozzájárulhat a termelékenységi célok eléréséhez.

A magyar gazdaság ágazati szerkezete kellően komplex, ami jó alapot teremt a termelékenység és a gazdasági erő növeléséhez.

A Harvard Egyetem és az MIT együttműködésében készült gazdasági komplexitást mérő mutató (Economic Complexity Index, ECI) a gazdaság kereskedelmi kapcsolataiból, exportösszetételéből, az előállított termékek minőségéből vezeti le egy ország jövőbeni prosperitásának lehetőségét. Az ECI rangsorokban az elmúlt években Magyarország előkelő (2021-ben a 11.) helyen szerepelt, ami a magyar gazdaság további növekedési potenciáljára utal.

A termelékenység növelésének kényszere érinti a túlélés alapú működésű KKV-kat, illetve a hatékonyság fókuszú, innovatív vállalkozásokat is. Az utóbbi csoportba tartoznak a jellemzően közepes méretű vállalkozások is, amelyek képesek megújulni és kockázatot vállalni, akár KFI projektek végrehajtásával vagy export piacokon való megjelenéssel. A magyarországi középvállalkozások jellemzően piaci és technológiai trendekkel tisztában lévő, a külső finanszírozással óvatosan bánó, ugyanakkor alacsony dinamikával működő cégek, amelyeknek 10-15 százaléka²⁸ tartozhat a hatékonyság fókuszú, innovatív vállalkozások körébe.

²⁶ SBA jelentés 2021

²⁷ KSH

²⁸ A 4. IPARI FORRADALOM KÜSZÖBÉN - http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/4328/1/Gyorsjelentes_2019_Versenykepesseg.pdf (Versenyképességi jelentés 2019)

Ahhoz, hogy a vállalatok által előállított bruttó hozzáadott érték növekedni tudjon, elengedhetetlenek a beruházások, fejlesztések.

Ezek tudnak hozzájárulni a termelékenység javulásához, illetve az előállított hozzáadott érték növekedéséhez. Magas beruházási dinamika és fejlesztések nélkül a hazai vállalatok által előállított hozzáadott érték csak felvásárlások, illetve a külföldi vállalatok kivonulása révén növekedhet, előbbi a hazai erőforrások nem hatékony felhasználását, míg utóbbi a nemzetgazdasági versenyképesség és foglalkoztatás visszaesését jelentené, amely nem lehet a gazdaságpolitika célja. A magyar, pénzügyi közvetítő cégekkel együtt számolt vállalati beruházási ráta (15 százalék) 2020-ban a cseh ráta (16 százalék) után a 2. legmagasabb volt a régióban és az európai unióban is csak 6 tagország előzte meg ebben a teljesítményalapú mutatóban. Az MNB becslése szerint az üzleti beruházások 1,2 százalékponttal tovább emelkedtek (16,2 százalékra) 2021-ben, ami megközelítette a válság előtti szintértéket (2019-ben 16,5 százalék). A termelékenység-növekedés egyik kulcseleme a tőkemélyülés, azaz a beruházások relatív emelkedése, így szerkezeti és időbeli alakulása kiemelt fontossággal bír.²⁹

Ezek a kihívások a KKV-k technológiai fejlesztése mellett a tudásbővítést is szükségessé teszik, edukációs gap azonosítható.

A gyors technológiai fejlődésnek köszönhetően átalakulóban van a vállalkozások működésének teljes vertikuma. A termelési, értékesítési, vállalatirányítási folyamatokat egyaránt érinti az új technológiák széleskörű elterjedése.

6.1.1.1.2. Beavatkozási logika

Célunk, hogy a KKV-k által előállított, egy foglalkoztatottra jutó bruttó hozzáadott érték növekedjen, azaz 2030-ra a KKV-k által előállított, egy foglalkoztatottra jutó bruttó hozzáadott érték tekintetében elérjük a 28 ezer euró/főt a jelenlegi 23,31 ezer euró/főről (2022).

Ez a 8 éves periódus alatt évente 4,2 százalékos bővüléssel valósítható meg. 2017 óta nőtt a mikro- és kisvállalkozások részesedése a másik két kategória kárára, amely hozzájárult ahhoz, hogy a termelékenység érdemben nem javult a KKV-szektor egészét tekintve, miközben jelentős gazdasági növekedés ment végbe a koronavírus-járványt megelőzően. A kis- és közepes méretű vállalkozásaink termelékenységében várjuk a legnagyobb növekedést 2030-ig, minden méretkategóriában 30 bázispontos elmozdulást várunk.

A vállalkozások valós igényeihez igazodó ösztönző eszközöket kell kínálnunk annak érdekében, hogy a növekedésre motivált, de eltérő piaci pozícióban és helyi adottságok között, különféle élethelyzetben működő vállalkozásoknak megoldást nyújtsunk a kihívásaikra. A magyar gazdaságnak a közepes fejlettség csapdának elkerüléséhez a KKV-k termelékenységének a nagyvállalatokénál is erőteljesebb felzárkózására van szükség.

A digitalizációs és zöld korszakváltás a piaci szerkezetek és az értékláncok átalakulását eredményezi, ami a legtöbb vállalkozástól átfogó alkalmazkodást követel meg. Eredmény szemléletű fejlesztési források hozzájárulhatnak a KKV-k technológiaváltásához, szervezeti megújulásához, digitalizációjának és a környezetbarát, zöld és fenntartható vállalati működés elősegítéséhez.

A Stratégia a megvalósítandó beruházások irányát a technológiai megújításra, a zöld és digitális megoldások bevezetésére, a komplexebb, innovációra építő fejlesztések és a vállalkozói és menedzsment készségek fejlesztésében látja. Az alacsony termelékenység egyik oka ugyanis, hogy az innovációk (digitalizáció, új technológiák, zöld megoldások) kis mértékben hasznosulnak a KKV-knál.

²⁹ MNB Versenyképességi jelentés 2022

A gazdaság meghatározó részét alkotó KKV-szektor ellenálló képességének növelése, technológiai és szervezeti megújítása szükséges. A vállalkozások minél szélesebb körét elérő technológiafejlesztés keretében korszerű infrastrukturális feltételek megteremtésére és digitalizált üzleti és termelési folyamatok kialakítására kerülhet sor, aminek révén javul az energia- és erőforrás-hatékonyság és/vagy az előállított termékek/szolgáltatások minősége, ez pedig magasabb termelékenységi szinthez és hozzáadott értékhez vezet. Olyan KKV-kat támogatunk, amelyek részben még az olcsó munkaerőre építő üzleti modellben működnek, azonban elkötelezettek termelékenységük növelésére és nyitottak a technológiai megújulásra és a szervezeti fejlődésre.

Az eltérő piaci pozíciókban és különféle méretű, tevékenységű és élethelyzetekben működő vállalkozások számára a támogatások és egyéb finanszírozási források segítséget nyújthatnak teljesen új, korszerű technológiai megoldások beszerzésében, többek között kereskedelmi, ügyfélkezelő és vállalatirányítási digitális megoldások, logisztikai és gyártási Ipar 4.0 rendszerek, digitális eszközök, online alkalmazások bevezetésében.

A Stratégia hangsúlyosan támogatja, hogy a vállalkozók a fogyasztói igényekre reagálva rugalmasan alakítsák ki üzleti stratégiáikat, hogy ezáltal létrejöhessenek helyi vagy épp országos jelentőségű sikertörténetek. A globális értékláncokban való hazai részvétel továbbra is fontos cél, de a beszállítóként való érdekelttség fenntartása mellett szükséges, hogy a hazai tulajdonú vállalatok egymással is integrációkat tudjanak kiépíteni, melyhez nélkülözhetetlen az összefogás, az együttműködés, a tudás megosztása és a folyamatos fejlődés.

A kiemelkedő teljesítményű, jövőorientált vállalkozások esetében az egyik elsődleges növekedési tényező a versenyképesség növelése, kiemelten a legújabb technológiai megoldások adaptálása, digitalizáció, stratégia-, szervezet- és márképítés, termékfejlesztés, valamint exportpiaci megjelenés révén. Azon vállalkozások, amelyek már egyszer sikeresen hajtottak végre nagy növekedési ugrást, jobb eséllyel érnek el ismét jelentős növekedést és hatékonyabban használják fel a finanszírozási forrásokat. A dinamikus növekedést már megvalósított cégek az átlagnál nagyobb arányban várnak árbevétel növekedést, ezzel a fenntartható gazdasági növekedés motorjává válhatnak.

A jelentős növekedést felmutató vagy nagy növekedési potenciállal rendelkező beszállítók, exportbajnokok, illetve valamely egyéb szempontból kiemelkedően teljesítő KKV-k számára kiválósági program keretében, partnerségen alapuló, szervezetre szabott vállalkozásfejlesztési szolgáltatások kerülnek biztosításra komplex fejlesztések megvalósítását lehetővé tévő támogatás mellett. A komplex fejlesztések magukban foglalják termelési és szolgáltatási, infrastrukturális beruházásokat, megújuló energia hasznosítását, tanácsadási, képzési szolgáltatásokat, kísérleti termékfejlesztést, külpici megjelenést.

Esetükben a magasabb színvonalat képviselő élvonalbeli technológiai megoldások adaptálása (pl. mesterséges intelligencia, IoT, szenzorvezérelt technológiák, robotizációs eljárások, 5G, nanotechnológia, biotechnológia, innovatív alapanyagok, big data elemzés stb.) elvárható.

A saját végtermékkel rendelkező vállalkozások esetében a további fejlődés útja a nemzetköziesedés, amelynek kiugrási területei az egyedi tudásbázis, egyedi technológia, saját márká, saját külföldi disztribúció megléte. A nemzetközi terjeszkedés sikeréhez kapcsolódó kockázatok miatt e tevékenységekhez nehéz külső forrást bevonni, azonban ha elindulnak ezek az úton, a cégek szintet tudnak lépni nemzetközi jelenlétükben (pl. rendszeres export, külképviselet, külföldi termelés). Támogatásuk esetén annak eredménye általában meglévő termék jelentős fejlesztése, új termék kifejlesztése és piacra

vitele, exportpiacon előrelépés, nemzetközileg elismert magyar márkanevek, brandek kiépítése, megerősítése.

A KKV-k fejlesztéseinek megalapozottságát és hatásosságát a technológiai és szervezeti tudás bővítése teheti erősebbé.

A magyarországi vállalkozások egy korszakváltáson mennek keresztül, ha a korszakváltás során megfelelő képzési és tudásbővítő programokban vesznek részt, akkor nyertesként kerülhetnek ki a folyamatból. A KKV-k azonban ezen a területen is hátrányban vannak a jó munkaerőhöz és a képzési programokhoz is könnyebben hozzáférő nagyvállalatokhoz képest, ezért fontos, hogy a nekik szóló tudásátadási szolgáltatások rugalmasan, kis adminisztrációval legyenek elérhetőek. A KKV-k akár a fejlesztéspolitikai támogatásával is jelentős termelő beruházásokat indítanak, valamint az informatika területén megnyíló lehetőségek kihasználásához is szükséges tudásra és az újszerű vállalkozás-működtetési szemlélet elsajátítására van szükség.

A Stratégia ösztönzi a vállalkozásokat szakértői szolgáltatások igénybevételére, vállalatirányítási gyakorlatok, új üzleti modellek bevezetésére, szervezeti fejlesztés, a menedzsment ismeretek bővítése céljából. A tudásátadás a technológiaváltáshoz kapcsolódóan főként a gyártás optimalizálásra és automatizálásra, marketing és márkáépítésre, stratégiai és üzleti tervezésre, szervezeti struktúra és folyamatok fejlesztésére irányul.

Az állami és nonprofit intézményrendszer a szolgáltatások széles körét nyújtja kifejezetten a KKV-k számára.

6.1.1.2. Digitális előrelépés

Helyzetkép és kihívások

Magyarországon a KKV-k korlátozott mértékben alkalmazzák a digitális technológiákat, az alkalmazottak digitális készségfejlesztése horizontális szükségletként jelenik meg.

2022-ben előrelépés történt a digitális gazdaság és társadalom fejlettségét mérő (DESI) indexben is, Magyarország pontszáma a megelőző évi 41,2-ről 43,8-ra emelkedett (az uniós átlag 52,3 pont volt), amellyel a 22. helyezést érte el és megelőzte Szlovákiát. Lengyelország, Görögország, Bulgária és Románia állt még mögöttünk a 2022-es felmérés szerint. A legnagyobb kihívások a digitális technológiák vállalati integrációja, és a digitális közszolgáltatások mutató esetében jelennek meg.

A magyar kis- és középvállalkozások IKT eszközök használata elmarad a nagyvállalatokétól; a kisvállalkozások lemaradása nagyobb mértékű, de javuló tendenciát mutat.

A magyar vállalkozások 95 százaléka használ valamilyen IKT eszközt a napi működése során. Ez 2018-ról 2020-ra javuló tendenciát mutat. A vállalkozásokon belül a nagyvállalatok 98 százaléka használ valamilyen IKT eszközt, a magyar középvállalkozások aránya kezd felzárkózni a nagyvállalatokéhoz. A kisvállalkozások aránya alacsonyabb, de növekvő trendet mutat.³⁰

³⁰ KSH

A magyar vállalkozások többsége nem használja ki a digitális technológiák kínálta lehetőségeket.

A vállalatok 21 százaléka használ vállalati erőforrás-tervezési szoftvert az információk elektronikus megosztására (uniós átlag: 38 százalék), és 13 százalékuk használja a közösségi média eszközeit (uniós átlag: 29 százalék), illetve alkalmaz elektronikus számlázást (uniós átlag: 32 százalék). Hasonló a helyzet a fejlett technológiák esetében: a mesterséges intelligencia, a felhőszolgáltatások és a big data tekintetében Magyarország szintén jóval az uniós átlag alatt teljesít. E szolgáltatások igénybevétele 3 százalék és 21 százalék között mozgott, szemben a Digitális Évtized 2030-ra kitűzött 75 százalékos célkitűzésével. A KKV-k kiemelt szakpolitikai figyelmet igényelnek, mivel csupán 34 százalékuk rendelkezik legalább alapszintű digitális intenzitással (uniós átlag: 55 százalék), szemben a digitális évtized legalább 90 százalékos célkitűzésével.³¹

Az uniós átlagtól való elmaradás oka a humán tőke alacsonyabb digitális képzettségi szintjének, az IKT szakemberek alacsonyabb arányának és a vállalkozások digitalizáltságának alacsonyabb fokában keresendő. A legszélesebb körben elterjedt digitális, informatikai megoldás a hazai vállalatok körében az elektronikus számlázó rendszer (80,4 százalék). A magyar vállalkozások alacsony hányada rendelkezik vállalati erőforrás-tervezési rendszerrel az elektronikus információmegosztáshoz (21 százalék), közösségi médiafelülettel (13 százalék), e-számlával (13 százalék), de kis hányadban használnak fejlett technológiákat: mesterséges intelligenciát (3 százalék), felhőalapú szolgáltatást (21 százalék), big data-t (7 százalék). És habár az elmúlt években minden területen nőtt a vállalkozások aránya az uniós átlag szinten minden mutatószám esetén kétszerese a magyarnak. A KKV-k teljesítménye csak az online kereskedő KKV-k arányában, valamint az e-kereskedelemből származó forgalom arányában éri el az uniós átlagot.

³¹ Digitális Évtized Magyarország országjelentés 2023

4. táblázat: Vállalkozások digitalizáltsága

	MAGYARORSZÁG			EU	EU
	DESI	DESI	DESI	DESI	CÉLÉRTÉK
	2021	2022	2023	2023	2030
Legalább alapszintű digitális intenzitást elérő KKV-k (KKV-k aránya)	NA	NA	52% 2022	69% 2022	90%
Elektronikus információ megosztás (vállalkozások aránya)	14% 2019	21% 2021	21% 2021	38% 2021	
Közösségi média használat (vállalkozások aránya)	12% 2019	13% 2021	13% 2021	29% 2021	
Big data használat (vállalkozások aránya)	7% 2020	7% 2020	7% 2020	14% 2020	75%
Felhőszolgáltatások (vállalkozások aránya)	NA	21% 2021	21% 2021	34% 2021	75%
Mesterséges intelligencia (vállalkozások aránya)	NA	3% 2021	3% 2021	8% 2021	75%
E-számlázás (vállalkozások aránya)	14% 2020	14% 2020	14% 2020	32% 2020	
Online értékesítő KKV-k (KKV-k aránya)	13% 2020	18% 2021	20% 2022	19% 2022	
E-kereskedelemből származó árbevétel (KKV-k árbevételének aránya)	9% 2020	11% 2021	11% 2022	11% 2022	
Külföldre online értékesítő KKV-k (KKV-k aránya)	5% 2019	7% 2021	7% 2021	9% 2021	

Forrás: Európai Bizottság

<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/country-reports-digital-decade-report-2023>

Míg Budapesten a vállalkozások 69,6 százaléka rendelkezik internetes honlappal, addig a fővároson kívül ez átlagosan 60,1 százalék, és hasonló az eltérés az online megrendelések, azok követhetősége esetében is. A nem alapszintű digitális képességek esetében pl. felhő alapú szolgáltatásoknál ugyanez az arány a főváros esetében 35,2 százalék, míg azon kívül 21,3 százalék. Ezen tényezők együttes hatásai negatívan befolyásolják a hazai cégek hatékonyságát, versenyképességét és egyúttal erős növekedési korlátot is jelentenek.

A vállalkozások közel felének, saját állítása szerint már megfelelő mértékű a digitalizáltsága, ezért nem tervez további fejlesztéseket. További digitális eszköz bevezetést a vállalkozások 15,4 százaléka tervez, 8,6 százalékuk pedig csak pályázati forrás elnyerése mellett fejlesztene.³²

Az IKT szektor által közvetlenül és közvetve megtermelt bruttó hozzáadott érték (Gross Value Added, GVA) a teljes magyar GVA legalább 20 százalékát adja³³;

amely adat nem tartalmazza az egyéb ágazatokban (pl. járműipar, gépipar, pénzügyi szolgáltatások stb.) lendületesen zajló belső digitalizációt, ami a hagyományos statisztikai számbavétel elől rejtve marad. Magyarország mérsékelten van felkészülve az előttünk álló technológiai változásokra, pedig a digitalizáció bruttó hozzáadott értéke rövidtávon már elérheti akár a teljes nemzetgazdasági GVA 25 százalékát is.

A digitális gazdaságban foglalkoztatottak aránya a multiplikátor-hatásokat is figyelembe véve már eléri az összes foglalkoztatott 17 százalékát;

amely adat azonban nem tartalmazza az egyéb ágazatokban digitális munkakörökben dolgozókat, és az ő foglalkoztatásukhoz kötődő multiplikátorhatást. Az IKT szektor a nemzetgazdaság második legnagyobb exportőre (az autóipar után): a teljes export 10,6 százalékát adta 2021-ben, ami hasonló teljesítmény, mint a mezőgazdaság és élelmiszer-gazdaság együttvéve. Miközben a digitális gazdaság – elsősorban a magas exporthányad miatt – nemzetközi összevetésben is magas arányt képvisel a magyar nemzetgazdaságon belül, a magyar digitális ökoszisztéma nemzetközi összevetésben gyengébben teljesít az átlagnál.

A digitalizációs területen az elsőrendű EU-s dokumentum 2030-ig a Digitális Iránytű (évtizedhez vezető út) szakpolitikai program, amely a vállalkozások digitális átalakulása, a közszolgáltatások digitalizálása, a biztonságos és fenntartható digitális infrastruktúrák, valamint a digitális készségek fejlesztése határozza meg az irányokat. Ezen célokat a Nemzeti Digitalizációs Stratégia is leképezi pilléreivel, amelyhez a KKV Stratégia is igazodik.

A koronavírus-járvány következtében előállt válsághelyzet kezelésében, legyen szó az élet, a társadalom vagy a gazdaság bármely területéről, kulcsfontosságú volt a digitalizáció.

A növekvő trend ellenére a kisvállalkozások csupán közel negyede, míg a középvállalkozások valamivel több mint fele alkalmaz informatikai szakembert.

³² Századvég: „A magyar mikro-, kis- és közepes vállalkozások megerősítésének stratégiája (2019-2030)” c. stratégiai dokumentum felülvizsgálatához helyzetelemzés készítése

³³ A digitális gazdaság súlya a magyar nemzetgazdaságban (IVSZ, 2019)

Beavatkozási logika

A Stratégia célja, hogy hazánk **digitális fejlettsége az évtized végére elérje az európai uniós átlagot**. A KKV-k versenyképességének szempontjából a digitalizáció ma már nem kezelhető külön témaként, hanem az értéklánc minden elemében, a KKV-szektor teljes ágazati vertikumában megjelenő technológiai fejlődés kulcsa annak érdekében, hogy a stratégiai célok megközelíthetőek legyenek. A digitalizáció példátlan felzárkózási esély Magyarország számára: bár az egyes gazdaságok sok területen különböznek egymástól (tőkeerő, piacméret, oktatási rendszer stb.), a versenyképességi kulcs tényezővé váló digitalizáció a következő években jelentősen átrendezheti a nemzetgazdaságok közötti meglévő erőviszonyokat.

Cél a vállalkozások digitális felkészültségének, a digitális technológia integráltságának növelése, az innovatív digitális megoldások elterjedésének ösztönzése, IKT szektor és adatgazdaság fejlesztése. Ennek előfeltétele a megfelelő szolgáltatási képességű és minőségű vezetékes és vezeték nélküli digitális infrastruktúra rendelkezésre állása.

A digitalizáció által átalakuló szektorokban egy-egy értékláncban keletkező jövedelem egyre inkább a fejlesztési és a fogyasztóhoz közeli szakaszokon csapódik le. Ezért a fejlesztési politikának el kell érnie, hogy a KKV-k a digitalizációhoz való alkalmazkodás során a digitális átállás mellett az értékláncban betöltött helyük megváltoztatásában és külső összefogásokban is gondolkodjanak.

A KKV-k digitális ellátottságának és használatának növelése szükséges dedikált programok által.

Differenciált szolgáltatási és támogatási konstrukciókat szükséges biztosítani a magyarországi KKV-k számára. A beruházások külön célozzák az alacsony foglalkoztatotti számú, és az 50 fő fölötti vállalkozásokat, valamint ezen belül az alapszintű digitális intenzitást el nem érő és a digitalizáció egy emeltebb szintjét igénylő vállalkozásokat. A legkisebb és fejletlenebb vállalkozások számára akár a digitális alapinfrastruktúra biztosítása is célszerű. A nagyobb KKV-k esetében ösztönözni kell olyan megoldások üzletmenetbe történő beépítését, amelyek valamely haladó technológiát (pl.: algoritmizált, robotizált IT megoldások, nagy adathalmazokon alapuló mintázatfelismerés, mesterséges intelligencia, stb.) alkalmazzák.

A célzott támogatásokat egészíthetik ki a KKV-k igényeihez igazítható komplex szolgáltatások, amelyek az alapszintű IKT kompetenciák fejlesztésétől a mesterséges intelligencia gyakorlati alkalmazásáig terjedhetnek. A célcsoport szegmentálásán alapuló, az egyedi igényeket a lehető legjobban figyelembe vevő tanácsadás, információ átadás, igénygenerálás, piaci szolgáltatások igénybevételét ösztönző szolgáltatásokat hoz létre. Az ágazati típus problémákra alkalmazható modell megoldások kidolgozása és elterjesztése is hozzájárulnak a vállalkozások digitális fejlődéséhez. A tudásátadás azért is kiemelt fontosságú, mert a vállalkozások a digitális átálláson általában a számítástechnikai eszközök és diszruptív technológiák beszerzését értik, ahelyett, hogy az adat alapú döntéshozatali folyamatokra helyeződne a hangsúly. A kiberbiztonság fejlesztése kulcsfontosságú, mert a KKV-k védtelenebbek, és a távmunka terjedésével a kockázatok is nőttek.

A hazai mikro-, kis- és középvállalkozások számára kihívást jelent a zöld átmenethez való alkalmazkodás.

Az Európai Unió 2019 év végén elfogadta az Európai Zöld Megállapodást, amely az EU új növekedési stratégiájaként került előterjesztésre. A Megállapodás arra irányul, hogy az EU gazdasági klímasemlegessé, erőforrás-hatékonyá és versenyképesebbé váljanak, ahol az üvegházhatású gázok kibocsátásának mértéke 2050-re nettó nullára csökken; és a gazdaság növekedése nem erőforrásfüggő. Az ambíció eredményeként, Magyarország az üvegházhatású gázkibocsátást az 1990- es érték 40 százalékára kívánja csökkenteni 2030-ra, ami 4,7 millió tonna széndioxidkibocsátás-csökkentés elérését feltételezi a következő évtizedben.

A Zöld Megállapodás nyomán létrejövő zöld átmenet a legtöbb szakpolitikát átfogóan érinti (energia, közlekedés, mezőgazdaság, erdészet, adózás, ipar, környezetvédelem, kereskedelem, stb.). A Nemzeti Energiastratégia szükségletként határozza meg a vállalkozások zöldítését, az S3 Stratégia pedig nemzetgazdasági prioritásként határozza meg az erőforrás-hatékony gazdaság, valamint a karbonsemleges fenntartható energiaszektor fejlesztését, amely a geopolitikai helyzet változása miatt is külön figyelmet érdemel.

Az ESG megfelelés és adatszolgáltatási kötelezettség a teljes ellátási láncot érinti, azonban a KKV-k-nál alapvető információhiány hátráltatja a felkészülést.

Az elmúlt években globális szinten is megjelent az igény, hogy a vállalatok tartsák szem előtt a természeti és környezeti értékeket, termékük, szolgáltatásuk társadalomra gyakorolt hatásait, továbbá működésük átláthatóságát. A fenti szempontok összessége ágyazott meg az ESG³⁴ keretrendszer kialakulásának, amelyet az Európai Unió jogszabályi keretek közé foglalt. Az ESG három fő pillére a környezeti hatások vizsgálata, a társadalmi kérdések kezelése és felelős vállalatirányítás. Célja tehát a vállalatok mindennapi tevékenységében rejlő nem pénzügyi kockázatok és lehetőségek nyomon követése és annak mérhetővé tétele, hogy a fenti három pillérnek mennyiben felelnek meg.

2023. január 1-jén hatályba lépett a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati jelentéstételről szóló európai uniós irányelv (CSRD), amely jelentősen kibővíti a nem pénzügyi beszámolásra vonatkozó szabályokat, a nagyvállalatoktól és a tőzsdén jelenlévő cégektől, a nem pénzügyi adatokra vonatkozóan is jelentési kötelezettséget vár el. A CSRD hatálya alá Magyarországon három év alatt kb. 1400 cég kerül, akiknek az európai uniós sztenderdek szerint kell a jelentésüket elkészíteni.

Az ESG jelentések és a transzparencia egyre fontosabbá válik a beszállítói hálózatokban is, az ESG megfelelés fontos kiválasztási kritérium lehet. Egyre több hitelintézet és befektető veszi figyelembe befektetési döntési folyamataiban az ESG szempontokat, ezáltal e szempontok egyre fontosabbá válnak a finanszírozási forrás bevonása során. A jogszabály közvetlen hatálya alá tartozó nagyvállalatokon és tőzsdén jegyzett KKV-kon túl a beszállító kis- és középvállalatok is egyre gyakrabban találkoznak ESG-vel kapcsolatos adatkérésekkel és beszámolási kötelezettséggel, jellemzően nagyvállalati vevőik irányából. A feldolgozóipari beszállító középvállalatok közel háromnegyede ismeri az ESG fogalmát, de részletes tudása csak minden harmadik vállalkozásnak van róla, egynegyedük pedig egyáltalán nem ismeri a fogalomkör³⁵.

³⁴ Environmental, Social and Governance

³⁵ Makronóm Intézet: ESG a hazai középvállalatoknál tematikus kutatás; 2023 augusztus

A hazai KKV-k általában nem rendelkeznek a saját működésük vonatkozásában azon adatok nagy részével, amelyeket az ESG jelentéstételhez szolgáltatniuk kell. Hiányoznak továbbá azok a folyamatok, szabályzatok, amelyek elsősorban a szociális és vállalatirányítási értékelési szempontokat alkotják. A nagyvállalatok jellemzően azt is elvárják, hogy a beszállítói lánc is hozzájáruljon az ESG szempontok szerinti vállalásaik teljesítéséhez, ezért a KKV-knak is fejlesztéseket kell végrehajtaniuk ezen a téren.

A magyarországi KKV-k egyelőre kevesebbet tesznek a fenntarthatóság érdekében európai uniós társaiknál.

A magyar kis- és középvállalkozások az EU-átlagnál kisebb mértékben hajtják végre környezeti terhelést csökkentő beruházásokat, kevesebb KKV hajt végre környezetvédelmi célú beruházást, mint a nyugati-, és észak-európai országokban. A legnagyobb lemaradás a termelés során végzett anyag- vagy hulladék-újrafeldolgozás terén. A magyar KKV-k mindössze 18 százaléka végez ilyen tevékenységet, ami 22 százalékponttal alacsonyabb az uniós átlagnál. 10 százalékpontnál kisebb mértékben marad el az uniós átlagtól azon magyar KKV-k aránya, amelyek anyagmegtakarító beruházásokat (49 százalék), illetve intézkedéseket tesznek.³⁶

A KKV-k az Európai Unióban 61 százalékban végeznek hulladékok újrahasznosításával és újrafeldolgozásával kapcsolatos tevékenységet, Magyarországon viszont csak 21 százalékuk.³⁷ A magyar KKV-knak csak ötöde dolgozza fel újra a hulladékokat/anyagokat, miközben az uniós átlag ennek háromszorosa, de a visegrádi vállalatok átlaga is több, mint duplája a magyar értéknek. A magyar vállalatok többsége az elmúlt években nem tett a környezeti terhelés csökkentése érdekében vagy az energiapazarlás ellen.³⁸

Elsősorban pénzügyi akadályai vannak annak, hogy a hazai KKV-szektor növelje környezetvédelmi vagy erőforrás-hatékonysági területen a beruházási aktivitását.

A magyar KKV-k 92 százaléka hajtott végre erőforrás-hatékonyság növelő intézkedést 2021-ben, amelynél magasabb arány a visegrádi országok közül csak Szlovákiában volt magasabb (97 százalék), míg Csehországban 87, Lengyelországban pedig csak 81 százalék volt ez az arány. Magyarországon ezen vállalkozások 79 százaléka részesült valamilyen állami támogatásban az intézkedés végrehajtásához, míg a másik 3 visegrádi országban ez az arány csak 58, 43, illetve 39 százalék volt.³⁹ Vállalati felmérésünk⁴⁰ azt mutatja, hogy energia- és erőforrás-hatékonysági valamint anyag-újrahasznosítási beruházást a vállalatok 21 százaléka tervez, 24 százalékuk már végzett ilyen jellegű fejlesztéseket, 9,4 százalékuk pedig csak a költségesség miatt nem vállalja. A megkérdezettek 22,7 százaléka tervez a jelenleginél környezetbarátabb termékeket, szolgáltatásokat kínálni. A vállalatok 9,4 százaléka pedig akkor fog ilyen beruházásokat tervezni, ha megvalósításukhoz pályázati forrást nyerhet el. Legnagyobb arányban a szolgáltatások területén tevékenykedők (45,5 százalék) nem gondolják fontosnak, míg a legkevesebben az iparban (25,9 százalék). A fenntartható vállalattá válásban hazánkban a megkérdezettek szerint a leginkább hátráltató tényező a pénzügyi erőforrások és a kereslet hiánya, az uniós átlagra a kereslet hiánya nagyobb mértékben hat.⁴¹

³⁶ Európai Bizottság

³⁷ Eurobarometer: SMEs, start-ups, scale-ups and entrepreneurship

³⁸ MNB Versenyképességi jelentés 2022

³⁹ Európai Bizottság 2022-es SME Performance Review

⁴⁰ Századvég: „A magyar mikro-, kis- és közepes vállalkozások megerősítésének stratégiája (2019-2030)” c. stratégiai dokumentum felülvizsgálatához helyzetelemzés készítése

⁴¹ Eurobarometer: SMEs, start-ups, scale-ups and entrepreneurship

Magyarországon rendkívül alacsony a fenntartható termékek vagy szolgáltatások előállításához kapcsolódó tevékenységek száma.

Környezetbarát vagy zöld termékek és szolgáltatások azok, amelyeknek elsődleges funkciója a környezeti kockázatok csökkentése, valamint a környezetszennyezés és az erőforrások minimalizálása. Zöld terméket vagy szolgáltatást a megkérdezett magyar KKV-knak csak a 21 százaléka kínált és csak 27 százalékuk részesült ehhez valamilyen formában állami támogatásban. Szlovákiában a két arány 41, illetve 23, Csehországban 19, illetve 43, Lengyelországban pedig 25, illetve 35 százalék volt.⁴² Az uniós vállalkozások harmada kínál környezetbarát terméket vagy szolgáltatást a haza vállalkozások egyötödével szemben.⁴³

A felmérés során megkérdezett KKV-k majdnem negyede úgy gondolja, hogy már a lehető legkörnyezetbarátabb termékeket/szolgáltatásokat nyújtja, illetve tervez fejleszteni ilyen téren. Több mint egyharmaduk (37 százalék) viszont nem tartja fontosnak ezt a szempontot. Kb. 10 százalékuk gondolja úgy, hogy akkor tervezne ilyen fejlesztést, ha elnyerhetne hozzá pályázati forrást. Minden szektorban 20 százalék fölötti azon vállalkozások aránya azonban, akik terveznek a jelenleginél környezetbarátabb termékeket/szolgáltatásokat kínálni a következő 3 évben. Legtöbben a szolgáltatások területén tevékenykedő vállalkozásokon belül vélték úgy, hogy nem fontos ez az aspektus a fejlődésükhöz (42,0 százalék). Legnagyobb arányban az ipari, valamint az építőipari vállalatok gondolják úgy, hogy már a lehető legfenntarthatóbbak a termékeik vagy szolgáltatásaik.

A legtöbb KKV-nak még nincs fenntarthatóságra vonatkozó terve.

Az Eurobarometer felmérésében megkérdezett hazai és uniós KKV-k 13 százalékának van, és már implementálta stratégiáját vagy akciótervét annak érdekében, hogy fenntartható vállalkozássá váljon. Azon KKV-k aránya is megegyezik, amelyeknek van már terve vagy stratégiája, azonban még nem implementálta azt (21 százalék).⁴⁴ Magyarországon a felmérésben megkérdezett KKV-k egyharmadának még nincs fenntarthatósággal kapcsolatos stratégiája vagy terve, viszont a jövőben szeretnének alkotni egyet. Ez az arány az Európai Unióban magasabb, 40 százalékos. A megkérdezett hazai KKV-k egyötödének, míg az uniós KKV-k negyedének van konkrét stratégiája a vállalat széndioxid-kibocsátásának csökkentésére és a klímasemlegessé vagy -negatívvá válásra.⁴⁵ Mindebből az látszik, hogy a KKV-k szeretnének tenni a fenntarthatóságért, klímasemlegességért, azonban még nem jutottak el a hozzá kapcsolódó terv vagy stratégia elkészítéséhez, de hozzáállásukat tekintve már gondolkodnak rajta.

Beavatkozási logika

A hazai vállalkozásokat fel kell készíteni az ESG keretrendszernek való megfelelésre

A hazai vállalkozásokat fel kell készíteni a jelentéstételi vagy adatszolgáltatási kötelezettség teljesítésére, amelyhez elengedhetetlen a témában jártas, szakértői szolgáltatásokat nyújtó felkészült tanácsadók hálózata, továbbá a szabályozott, átlátható eljárás kialakítása.

Az ESG megfelelés célcsoportját a KKV-k körében a CSRD hatálya eső vállalkozásokon kívül a beszállító kis- és középvállalkozások alkotják. Más-más szintű kötelezettség hárul a cégekre mérettől, ellátási

⁴² Eurobarometer: SMEs, start-ups, scale-ups and entrepreneurship

⁴³ Eurobarometer KKV-k, Erőforrás-Hatékonyság és a Zöld Piacok - 2022

⁴⁴ Eurobarometer: SMEs, start-ups, scale-ups and entrepreneurship

⁴⁵ Eurobarometer KKV-k, Erőforrás-Hatékonyság és a Zöld Piacok - 2022

láncban elfoglalt helyüktől függően, vannak, akiknek önálló jelentést kell készíteni, nemzetközi minősítést szerezni, stratégiai vállalásokkal évről évre fejlődni, beszállítói kérdőívet kitölteni, adatot szolgáltatni. Átfogó cél, hogy szemléletformáló és tanácsadó szolgáltatásokkal segíteni tudjuk a hazai kis- és középvállalati beszállítói kört az ESG jelentéstételi kötelezettséghez kapcsolódó jogszabályi, vevői és banki elvárások teljesítésére, továbbá azokat a KKV-kat, amelyek nemzetközi minősítést akarnak szerezni a befektetők vonzása érdekében. Az adatszolgáltatás automatizálása és a digitális megoldások használata jelentősen egyszerűsíthatja a cégek kötelezettségeinek teljesítését, azonban nem nélkülözhetők a felkészült, képzett tanácsadók.

A körforgásos gazdaságra átállás számos szektoron átívelő, komplex feladat

A hazai KKV-kat szemléletformálással és támogatással lehet ösztönözni arra, hogy a vállalati hulladék nagyobb arányú újrafeldolgozásával hozzájáruljanak a zöldebb termeléshez. A beruházásoknak az újrafeldolgozáson kívül a hulladék képződésének minimalizálását, a vízmegtakarítást, valamint a termelés során felhasznált anyagok minimalizálását kell elősegíteniük.

Az Európai Bizottság 2020. március 11-én mutatta be a Körforgásos Gazdaság Cselekvési Tervét⁴⁶, mely fontos építőköve a Zöld Megállapodásnak. Az új cselekvési terv célja, hogy gazdaságunkat alkalmassá tegye a zöld jövőre, erősítse versenyképességünket, miközben óvja a környezetet és új jogokat biztosítson a fogyasztóknak. Az új terv arra összpontosít, hogy a felhasznált erőforrások a lehető leghosszabb ideig az EU gazdaságában forogjon.

Hazánkban fontos nemzeti gazdasági és környezetvédelmi cél a körforgásos gazdaságra történő átállás, azaz törekedni kell a nulla hulladékkal járó termelésre és használatra, a természeti erőforrások hatékonyabb, takarékosabb és ezzel együtt fenntarthatóbb felhasználására, valamint a hulladéknak a hulladékhierarchia szerinti prioritás figyelembevételével történő minél nagyobb arányú hasznosítására. A körforgásos gazdaság termelési és fogyasztási modellje arra épül, hogy egyszeri fogyasztás helyett a termékek élettartamát a lehető legjobban meghosszabbítsuk. Amikor az adott termék eléri az életciklusa végét, akkor a hulladékokat újra fel lehet dolgozni, másodnyersanyagokként új termékek kiindulópontjait jelentik. Így csökken a hulladék mennyisége, ráadásul az alapanyagok és késztermékek újbóli felhasználása gazdaságilag is értéket teremt.

Minél több vállalkozás álljon át a fenntartható vállalati működésre. Elengedhetetlen a fenntartható vállalati működést célzó megoldások bevezetésének ösztönzése a hazai vállalkozásoknál.

A környezettudatosság javítása a szabályozás kényszerítő erején kívül elsősorban szemléletformáló programokkal, a fenntartható vállalati működésre irányuló fejlesztési tervek készítésével érhető el. A támogatási programok ösztönözzék az energiahatékonysági, megújuló energetikai beruházásokat, a körforgásos gazdaságra, környezetbarát termékek gyártására irányuló fejlesztéseket. A KKV-k széles körét megszólító, oktatási és szemléletformálási célú akciók, a környezetbarát megoldások bevezetését célzó gyakorlatorientált információk vezetnek a zöld átállás irányába.

A vállalkozásokat szükséges továbbá segíteni abban, hogy energiahatékonysági, erőforrás hatékonysági beruházásokat valósítsanak meg, és ezek megalapozásához, valamint a fenntarthatósághoz kapcsolódó működésük elősegítésére szakértői támogatást kaphassanak.

Bővüljön a zöld gazdaságban és iparban működő vállalkozások száma

A klímapolitikai célok elérése érdekében, előnyben kell részesíteni a tiszta technológiákat, az ipari ökológia felé vezető megoldásokat, ezért is fontos a környezettchnológiai vállalkozások azonosítása és támogatási lehetőségeinek bővítése, magas színvonalú hazai környezetipari kínálat biztosítása. A kör-

⁴⁶ New Circular Economy Action Plan. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_420 (2022. 04. 06.)

nyezeti beruházások megvalósításához szükséges termékek, megoldások kínálati oldala - az ilyen technológiákat előállító vállalkozások- sok esetben korszerűtlen technológiai színvonalon vagy elégtelen kapacitással működnek. A zöld gazdaságban és iparban működő innovatív vállalkozások technológiováltásának támogatásával a Kormány a termelékenység és hozzáadott érték növelésének lehetőségét kínálja a célcsoportnak, elősegíti a vállalati, közületi és lakossági zöldgazdasági beruházásokat kiszolgálni képes hazai gyártói bázis szélesedését és megerősödését, számos esetben az import kiváltását. A hazai mikro-, kis- és középvállalkozásoknak az eddigieknél nagyobb mértékű bekapcsolódása szükséges zöldgazdaságba, legyen szó: az energiahatékonysági beruházásokat kiszolgáló, másodlagos forrásból származó alapanyagot felhasználó vagy előállító, egyszer használatos műanyag termékeket kiváltó, a vízfelhasználás hatékonyságnövelését szolgáló, vagy éppen az elektromobilitási beruházásokat ipari oldalról kiszolgálni képes gyártó vállalkozások megerősítéséről.

6.1.1.4. Jól képzett munkaerő

Helyzetkép és kihívások

A gazdasági szereplők a szakképzett munkaerő jelentős hiányával szembesülnek.

Az elmúlt bő évtizedben a hazai munkaerőpiaci helyzet alapvetően megváltozott, a munkanélküliségi ráta 10 százalékos szintről 4 százalék alá (2023. szeptember: 3,9 százalék) csökkent. 2022 közepére már a munkaerőpiac feszességével, strukturális kihívásokkal és az elérhető, megfelelően képzett munkaerő hiányával szembesültek a gazdasági szereplők.

A Covid-19 járvány miatti bezárások és alapanyaghiány, majd az újra felpörgő gazdaság, az orosz-ukrán konfliktus nyomán a menekültek foglalkoztatása, az energiaárak növekedése rendkívül rugalmas munkaerőpiaci eszköztárat mozgósított az elmúlt két évben. Szinte egyszerre kellett kezelni a munkahelyek megőrzését, a munkaerőhiányt vagy a munkanélküliséget egyes szektorokban rövidített munkaidővel bértámogatással, foglalkoztatási vállalásokkal. Az intézkedések kb. egymillió munkavállalót érintettek.

A képzett munkaerőért való versengésben a KKV-k jelentős lépéshátrányból indulnak a nagyvállalatokkal szemben.

A képzett munkaerő megszerzése és megtartása erőforrás-igényes, a KKV-k – különösen a kisebb méretűek – arányosan megegyező ráfordítással még nem tudják az emberi erőforrás (HR) szakértelmet, és a képzett munkaerő számára vonzóbb munkakörülményeket biztosítani, miközben a nagyobb vállalatok arányaiban hasonló ráfordítással megengedhetik maguknak, hogy HR specialistákat foglalkoztassanak, vagy a szükséges HR szolgáltatásokat beszerezzék és a munkafeltételek javítását több eszközzel is segítsék (vonzó munkakörnyezet, bérfejlesztés, családbarát megoldások stb.). A kis- és középvállalkozások számára a bérkiadások is nagyobb terhet jelentenek, mint a nagyvállalatoknak. Egyrészt ezen vállalkozások általában munkaintenzívebbek, mint a nagyok, másrészt alacsonyabb a termelékenységük. Mégsem fizethetnek számottevően alacsonyabb bért a képzett munkaerőnek, mert egy és ugyanazon munkaerőpiacon versengenek a munkaerőért, mint a nagyvállalatok.⁴⁷

⁴⁷ MNB Versenyképességi program 330 pontban

A felnőttképzésben részt vevő KKV-knál dolgozó alkalmazottak aránya alacsony Magyarországon.

2020-ban a magyar kisvállalkozások 32,9, míg a közepes méretű vállalkozások 60,2 százaléka nyújtott képzést, ez 25, illetve 15 százalékpontos lemaradást jelent a visegrádi országokhoz képest. A képzési intenzitás tekintetében ennél kedvezőbb a helyzet, Magyarországon 2020-ban az egy résztvevőre jutó átlagos képzési idő 32,2 óra volt, miközben az EU egészében 22,6 óra, a V3-ak körében pedig 14,5 óra. Az magyar KKV-k 15 százaléka biztosított munkavállalói részére IKT képzést 2020-ban, amely közel megegyezett a lengyel (16 százalék) vagy a szlovák (14 százalék) adattal, azonban elmaradt az uniós átlagtól (18 százalék) és a Csehországban mérttől (23 százalék).⁴⁸

A vállalkozások munkaerőpiaci kihívásaival, illetve innovációs aktivitásának alacsony szintjével összefüggésben kiemelendő, hogy a felsőoktatási végzettséggel rendelkezők aránya az EU-átlag alatti. Magyarországon a szakképzésben részt vevő diákok aránya elmarad az európai átlagtól, valamint a képzésben szerepet vállaló KKV-k száma sem növekszik a megfelelő mértékben.

A létszámcsökkenés demográfiai okokkal magyarázható, a tanulók száma évről-évre csökken, azonban az arányokat idősorosan tekintve láthatjuk, hogy a szakmát/szakképesítést adó képzésben résztvevők aránya évről-évre növekszik. A szakképzési rendszer 2020-as átalakítása óta a technikumokban érdemi növekedés is látható, melyből már érződnek a szakképzési rendszer átalakításnak a pozitív hatásai. Felmérésünkben⁴⁹, a hazai vállalkozások 9,4 százaléka gondolta nagyon kedvezőtlennek munkaerő felkészültségét, 19,6 százaléka inkább kedvezőtlennek. A legpozitívabban a nagyvállalatok látják a magyar helyzetet (36,4 százalék adott legalább négyes értékelést), míg legkedvezőtlenebbnek a kisvállalkozások (47,7 százalék adott legfeljebb kettes értékelést), amelyet a korábbi országjáró konzultációink is megerősítettek.

Alacsony a munka termelékenysége.

A mikro-, kis- és középvállalkozások a foglalkoztatottak 72 százalékának adnak munkát, miközben a vállalatok által előállított hozzáadott érték 55 százalékát képviselik.

A legfejlettebb északi uniós tagállamokban (Svédország, Dánia, Finnország), illetve Németországban is a foglalkoztatottak megoszlása azonban a három méretkategóriában közelebb áll az egyharmad-egyharmada-egyharmad megoszláshoz, mint a magyar 55 százalék mikro-, 24 százalék kis- és 21 százalék középvállalkozás megoszláshoz. 2017 óta nőtt a mikrovállalkozások részesedése a másik két kategória kárára, amely hozzájárult ahhoz, hogy a termelékenység érdemben nem javult a KKV-szektor egészét tekintve.

A munkahelyek 24 százalékát veszélyezteti a mesterséges intelligencia térnyerése, az irodai dolgozók esetében ez az arány 45 százalék, egyúttal azonban időt és pénzt takarít meg.

A mesterséges intelligencia (MI) a repetitív, gondolkodást kevésbé igénylő munkafolyamatok kiváltásával hatékonyságot növel és költségeket csökkent. Jelentős munkaerőpiaci átrendeződéseket okozhat viszont, hogy az MI már komplexebb és kreatívabb, korábban automatizálhatatlannak tartott feladatokat is át tud venni, jelenleg az irodai munkaköröket fenyegeti leginkább.

⁴⁸ Eurostat

⁴⁹ Századvég: „A magyar mikro-, kis- és közepes vállalkozások megerősítésének stratégiája (2019-2030)” c. stratégiai dokumentum felülvizsgálatához helyzetelemzés készítése

A Kormány minden gazdaságfejlesztési és válságkezelési stratégiájának középpontjában a munkahelyek védelme áll, egyúttal a teljes munkaerőpiaci eszköztár rugalmassága szükséges az állandóan változó környezetben. A Covid járvány, valamint az energiaárak emelkedésének gazdasági hatásainak mérséklése is csak a munkahelyek megőrzésével egyidejűleg valósulhatott meg.

A beruházási kedv emelkedésével újra azzal a kihívással szembesülnek a cégek, hogy a jelenlegi struktúrában nem lesz elég megfelelő képzettségű, dolgozni tudó és akaró ember a munkaerőpiacon.

Megoldást jelenthet, hogy teljes ágazatokban az automatizáció olyan fokú fejlesztése megy végbe, amely lehetővé teszi, hogy más ágazatokba áramoljon a munkaerő. Eddig ez a folyamat jellemzően cégeken belül valósult meg, a fejlesztésekkel egyidejűleg nem vettek fel új munkavállalókat, hanem átcsoportosították őket. A vállalkozásoknak beruházásaik során eleve azt kell szem előtt tartani, hogy az új technológia minél több élőmunka erőt kíváltson, így ezek nem feltétlenül az olcsó munkaerőt kínáló régiókban fognak megvalósulni a jövőben.

Ezt egészíti ki a foglalkoztathatóság javítása és a foglalkoztatás bővítése az aktív munkaerőpiaci eszközre támaszkodva, kiemelt figyelmet fordítva a munkavállalási korú népesség egészéhez képest rosszabb foglalkoztatási esélyekkel rendelkezők támogatására. Szükséges esetekben a vendégmunkások ideiglenes foglalkoztatása is oldhatja a munkaerőhiányt.

Annak érdekében, hogy a magyar gazdaság szintet léphessen, tudásalapú gazdasággá váljon, jó munkahelyekre és jól képzett munkavállalókra van szükség. A vállalkozások célja, hogy olyan munkaerőt foglalkoztassanak, akikkel hatékonyabban tudják a termelést dinamizálni.

A tudásra épülő növekedéshez az adott vállalkozás tevékenységi területén jártas, szakmailag képzett munkaerőre van szükség. A vállalkozások akkor versenyképesek, ha az ismereteik is versenyképesek. A nemzetközi munkamegosztásban a magyar KKV-k versenyelőnyének már nem az olcsó munkaerőre kell épülnie, hanem – több más tényező mellett – a tudásra.

A munkaerő-kereslet és kínálat megfelelő illesztése kihívás, a termelékenység javítása szempontjából egyaránt szükséges az álláskeresőket és a foglalkoztatottakat célzó képzések biztosítása és ezen képzések minőségének javítása.

A munkaerőpiaci igényekre rugalmasan reagáló képzési rendszerre van igény. A KKV-szegmens csak úgy tud versenyképessé válni, ha fogékonyabbá válik a tudásra. Ezt a változást a vállalati képzések számának növelése is segítheti, amit a technológia és digitalizáció okozta kihívások is sürgetnek. A versenyképes tudás biztosítása szükséges munkaerőpiaci eszközök és a felnőttképzés révén, hogy javuljon a munkaerő alkalmazkodóképessége és termelékenysége. A gazdaságban és a munkaerőpiacon gyorsuló ütemben zajló technológiai változások (ipar 4.0. és digitalizáció) miatt indokolt nem csak a technológiai adaptáció, de a felnőttképzési és szakképzési rendszer alkalmazkodása is. A szakképzésben a duális képzés kapacitásainak bővítésére van szükség, ami az ágazati képzőközpontok és szakképzési ágazati tudásközpontok kialakítása révén kezelhető.

A felsőoktatás felel a magasan képzett, versenyképes tudással, vállalkozói ismeretekkel és kompetenciákkal rendelkező munkaerő rendelkezésre állásának biztosításáért. A felsőoktatási intézménynek az alaptevékenységéhez igazodóan biztosítani kell a tudásalapú gazdasághoz kapcsolódó pénzügyi- és vállalkozói-, az anyanyelvi, szaknyelvi ismeretek fejlesztését. Szükséges továbbá a felsőoktatásba jelentkezés fokozása, a képzések modernizációja és kimeneti követelmények folyamatos aktualizálása a munkaerőpiaci elvárásoknak megfelelően. Az át- és továbbképzések fejlesztését a felsőoktatás felnőttképzési tevékenységének megerősítésével is támogatni kívánja, a felsőoktatási felnőttképzés és a

vállalkozásfejlesztés közötti szinergiák erősítése érdekében a felsőoktatási intézmények felnőttképzésre együttműködéseket alakítanak ki vállalkozásokkal.

Szükség van arra, hogy a KKV-k vonzó munkalehetőségeket kínáljanak, ezáltal (megfelelő képzettségű) munkaerő megszerző és megtartó képességük javuljon, és a képzett munkaerőért való versenyben a mostaninál jobb pozícióból induljanak a nagyvállalatokkal szemben. Ezt segítheti a munkakörülmények javítása és a munkahelyi egészség fejlesztése, a cégek munkaerőforrás menedzselési képességének erősítése, a bérek emelésének elősegítése, ill. a rugalmas, családbarát foglalkoztatási formák ösztönzése is. A Covid járvány alatt nagyon hirtelen elterjedtek az atipikus foglalkoztatási formák, munkavállalóknak továbbra is van ezekre igénye, így a munkáltatók szempontjából versenyképességi tényezővé vált, hogy fel tudják-e kínálni. Ezeknek az eszközöknek, új munkakultúrának, folyamatoknak a bevezetése komoly befektetés, érdemes a KKV-kat segíteni ebben, hiszen lépéshátrányban vannak a nagyvállalatokkal szemben. A transzformáció egy része már végbement az elmúlt két évben, a részfeladatokat specifikálni képes KKV-knál még lassabb ütemben folytatódhat a tendencia.

A mesterséges intelligencia térnyerése megköveteli a rugalmas átképzési programokat

A mesterséges intelligencia technológiának köszönhetően a munkaerő szabadabban átcsoportosítható azokra a területekre, ahol az emberi kapcsolatoknak és szolgáltatásnak vagy az innovációnak nagyobb a szerepe. Ahhoz, hogy ez a trend a cégeknek kedvezzen az új kihívásokhoz való alkalmazkodást, a munkafolyamatok átalakítását és a folyamatos, rugalmas képzéseken való részvételt követeli meg.

6.1.1.5. Nemzetköziesedés

Helyzetkép és kihívások

Magyarországon kevés vállalkozás exportál, viszont az exportáló KKV-k aránya kedvezőbb a V4-országok átlagánál.

Ugyanis azon magyar KKV-k aránya, amelyek exportárbevéttel rendelkeznek, Magyarországon 5,6 százalék, míg a visegrádi országokban jellemzően 1,5 százalékpontnyival kevesebb. Szlovéniában és Ausztriában ugyanakkor háromszor több vállalkozás exportál arányaiban, mint Magyarországon. Az export koncentrációját mutatja, hogy Magyarországon a legnagyobb 20 vállalat adja az exportteljesítmény közel 30 százalékát. Lengyelországban ez az arány kb. 13–15 százalék között alakult.

A megkérdezett vállalatok⁵⁰ kevesebb, mint 10 százaléka értékesít külföldre, illetve hasonló arány tervezi a külpiacra lépést.

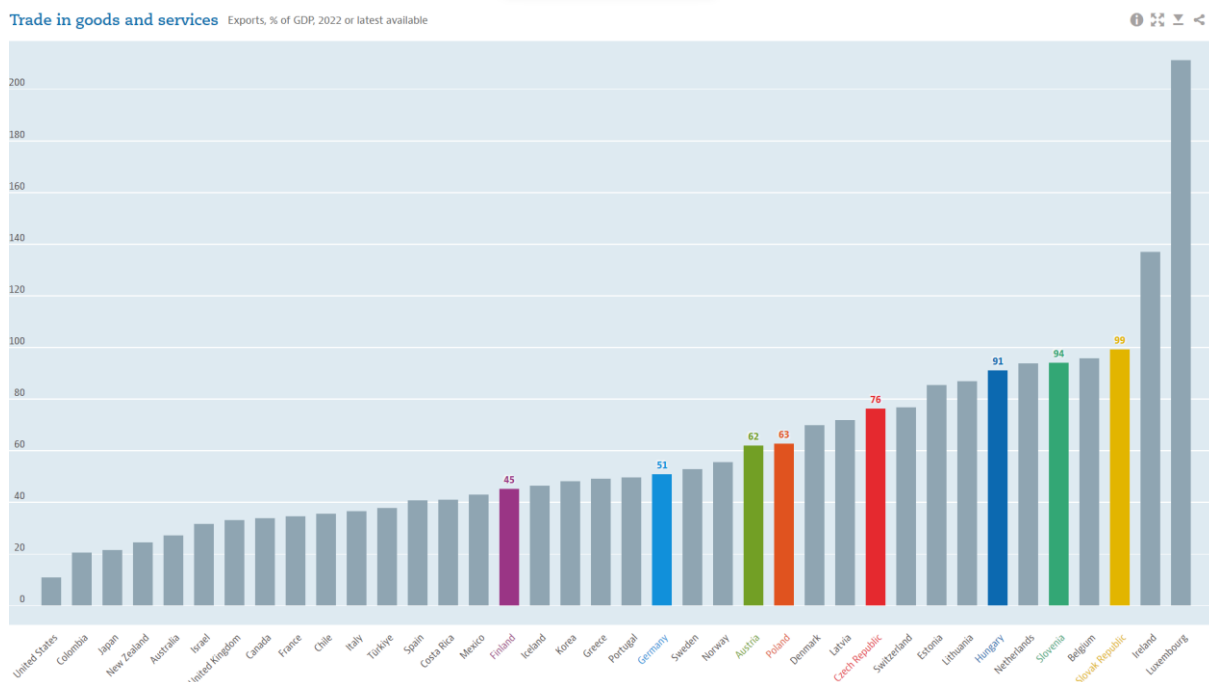
A magyar gazdaság a világ egyik legnyitottabb gazdasága.

Az importot is figyelembe véve a külföldi értékesítéseink és vásárlásaink összege a gazdaság által megtermelt hozzáadott érték kétszeresét is megközelíti.⁵¹ A külkereskedelmi forgalom az ország GDP-jéhez viszonyítva magas, meghaladja a GDP 90 százalékát, amivel a V4-ek között második, míg az összes OECD ország viszonylatában a hetedik helyet foglaljuk el, és magasan az OECD-átlag felett teljesítünk.

⁵⁰ Századvég: „A magyar mikro-, kis- és közepes vállalkozások megerősítésének stratégiája (2019-2030)” c. stratégiai dokumentum felülvizsgálatához helyzetelemzés készítése

⁵¹ Major Klára: Magyarország a világ egyik legnyitottabb országa

17. ábra: GDP arányos külkereskedelmi forgalom az egyes OECD-országokban

Forrás: OECD

2013 és 2016 között jelentősen nőtt a magyar exportpiaci részesedés a világ exportjából, majd 2016-tól az export bővülése jobban lassult, mint a V4-ek átlaga⁵², 2019-ben a magyar export növekedése viszont már meghaladta a V4-ek átlagát. 2021-ben – az EU és a visegrádi országokhoz hasonlóan – a részesedés csökkenésnek indult, Magyarország jelenleg a világexport nagyjából fél százalékát adja.⁵³

A magyar cégek globális értékláncokkal való összekapcsolódása nemzetközi összehasonlításban jelentős mértékű. A magyar kiviteli és behozatali összekapcsolódások mértéke mintegy 50 százalékkal magasabb az OECD átlagánál.

A világexport 80 százalékát 600 multinacionális vállalat adja, köztük a jövőben egyre nagyobb szerepet kapnak majd az E7 országok vállalatai. Ezek a vállalatok meghatározó befolyással vannak a kereskedelmi szabályokra, a globális gazdaság előnyeinek maximalizálására törekkenek. Olyan termelési rendszerek jönnek létre, ahol az egyes telephelyek általában csak egy-egy részfeladatra specializálódnak, a hozzáadott érték a vállalkozás központjaiba csapódik le. A visegrádi országok gazdaságaiban is meghatározó az ilyen, globális cégközpontokból irányított - egyes résztermékek összeállítására vagy összeszerelésre fókuszáló - specializáció.

⁵² MNB 2021-es Versenyképességi jelentése

⁵³ MNB 2022-es Versenyképességi jelentése

5. táblázat: Az exportárbevétellel rendelkező vállalkozások főbb adatai 2017-2022*

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Exportárbevétellel rendelkező vállalkozások száma (db)							
0-249 fő	40 537	38 852	38 015	35 375			
250 fő és felette	751	791	805	776			
Összesen	41 288	39 643	38 820	36 151			
Az exportárbevétellel rendelkező KKV-k aránya a létszámkategória szerinti KKV-khoz viszonyítva (db, százalék és százalékpont)							
0-249 fő (össz KKV)	725 358	771 033	838 736	849 740			
arány	5,6%	5,0%	4,5%	4,2%			
Exportárbevétel (millió forint)							
0-249 fő	11 061 141	12 560 082	12 313 450	12 498 706	14 389 180	19 206 211	
250 fő és felette	22 077 467	23 509 514	25 957 907	25 684 699	32 044 297	45 856 795	
Összesen	33 138 608	36 069 596	38 271 357	38 183 404	46 433 477	65 063 705	
Egy vállalkozásra jutó exportárbevétel (millió forint)							
0-249 fő	273	323	324	353			
250 fő és felette	29 397	29 721	32 246	33 099			
Összesen	803	910	986	1 056	183	254	70

Forrás: KSH 5/2009 (I.16.) Korm. rendelet szerinti KKV-adatszolgáltatás, létszámkategória szerint,*2022-es előzetes adatok

A Covid-19 visszavetette a KKV exportot, de 2022-re a korábbi szint fölé erősödött.

A 2020-ban megjelent Covid-19 világjárvány következtében az exportáló vállalkozások száma jelentősen lecsökkent, az exportáló KKV-k exportárbevétele stagnált, 2022-re azonban a korábbi szint fölé erősödött. Az exportáló nagyvállalatok esetében pedig az exportárbevétel forintban kifejezett összege 1,1 százalékkal emelkedett. A magyar export európai viszonylatban csak enyhén esett vissza, ami továbbá exportpiaci részesedés-növekedést jelentett.

A KKV-k exportértékesítésből származó árbevételének növekedése követi a KKV-k teljes árbevételének növekedési ütemét.

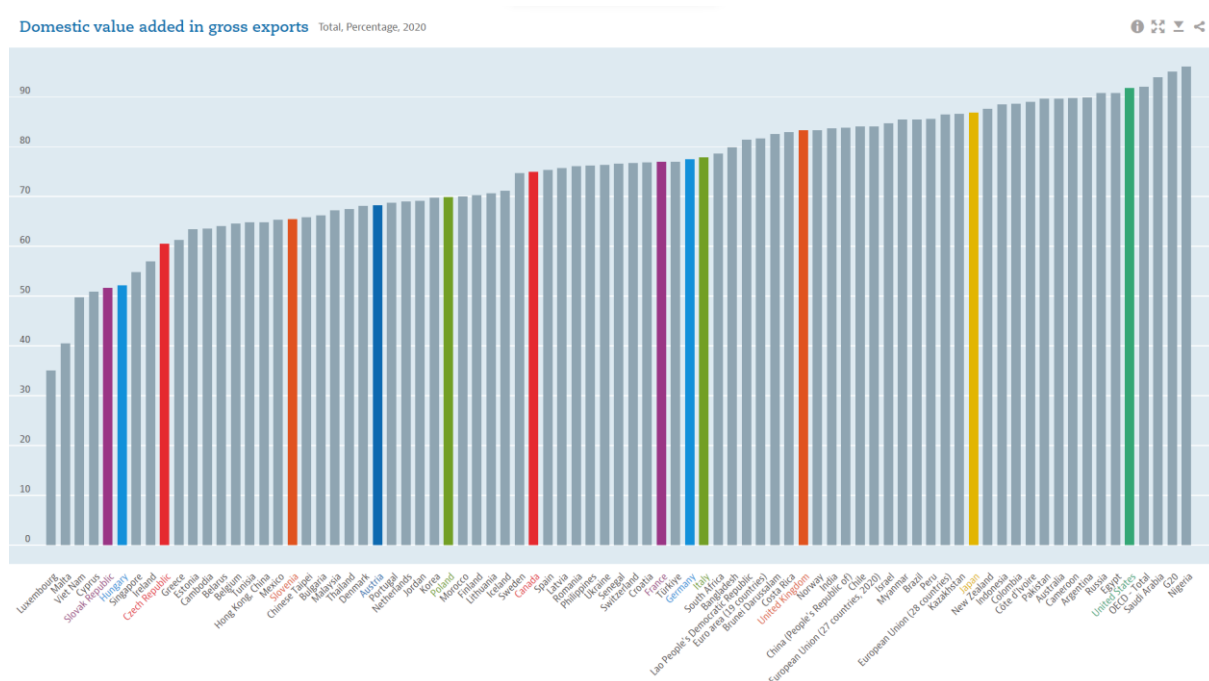
Az exportárbevételel rendelkező vállalkozások 98 százaléka KKV, amelyek a teljes exportárbevételnek csak az egyharmadát adták a 2017 és 2022 közötti időszakban. Bár csökken az exportárbevételel rendelkező KKV-k száma, az általuk előállított exportárbevétel emelkedett.

Az, hogy az egy KKV-ra jutó exportárbevétel növekszik, az egy jó tendencia, támogatandó, mert a KKV-knak a külpiacon való megjelenése egy minőségi ugrást jelent, amely mind a KKV-k, mind Magyarország versenyképessége számára előnyt jelent. A KKV-k működési stabilitása Magyarország exportját, külkereskedelmét is erősíti.

A hazai hozzáadott érték aránya a bruttó exportban alacsony.

A magas exportérték mellett a hazai hozzáadott érték aránya a teljes exportban a legalacsonyabbak között van a V4 országok között. A magyar export belföldi hozzáadott értékéhez alacsony arányban járulnak hozzá a hazai tulajdonú (nem külföldi irányítás alatt álló) vállalkozások.

18. ábra: Hazai hozzáadott érték aránya a bruttó exportban (%)

Forrás: OECD (2023), Domestic value added in gross exports (2020)

Magyarországon magas a high-tech vállalatok részesedése az exportból.

Az export szerkezetét tekintve magas a high-tech vállalatok részesedése (a médium és high-tech termékek aránya 69,6 százalék), amely meghaladja az EU-átlagot (56,2 százalék) és a V4-ek mutatóit. Ez jó alapot jelent a magas hozzáadott értéket jelentő részarány növelésére.

A hazai KKV-k külpiacon értékesítésükhöz nem használják ki az e-kereskedelem nyújtotta előnyöket.

A KKV-k nemzetköziesedésében nagy szerepe van az e-kereskedelemnek. Hazánkban az online értékesítést végző KKV-k körében alacsony a határon átnyúló online értékesítést végző KKV-k aránya (7 százalék), amellyel lemaradásban vagyunk az EU (9 százalék) és környező országok átlagától.

Beavatkozási logika

2030-ra a magyar tulajdonú vállalatok részesedését az exportból 50 százalékkal kell növelni. Cél, hogy az export meghatározó részét egy innovatív, saját terméket vagy szolgáltatást fejlesztő hazai középvezetési réteg állítsa elő.

A kormány 2019. március 4-én fogadta el Magyarország Nemzeti Export Stratégiáját, amellyel a KKV Stratégia célkitűzései összhangban állnak.

Kis és nyitott gazdaságként szükséges, hogy az exportfejlesztés legyen a gazdaság egyik alappillére. A növekedő vállalkozások számára kiemelkedően fontos, hogy kihasználják a nemzetközi piac méretéből fakadó előnyöket. Az exportáló vállalatok világszerte nagyobb arányban érnek el bevétel- és profitnövekedést, mint a kizárólag belföldre fókuszáló cégek. **A tartós versenyben maradáshoz elengedhetetlen a folyamatos újítás (termék-, szolgáltatás-innováció, szervezetfejlesztés) és az új piacokra történő belépés.**

A külkereskedő vállalatok – legyenek azok exportálók vagy importálók - magasabb bért fizetnek, több tárgyi eszközt használnak és jelentősen termelékenyebbek, mint az egyéb szempontokból hasonló, de csupán a hazai piacra termelő vállalkozások. Ez részben annak köszönhető, hogy a vállalatok hasznos ismeretekre, tapasztalatokra tehetnek szert az exportpiacokon, valamint jobban kihasználhatják a méretgazdaságosságban rejlő előnyöket.⁵⁴ A külpiazi értékesítés lehetősége ezen kívül elősegíti a szűkebb piaci szegmensekbe történő belépést is, ösztönzi olyan hazai vállalkozások létrejöttét és sikeres működését, amelyek speciális keresleti igényekre szabott, innovatív vagy egyedi termékeket és szolgáltatásokat kínálnak.

A magyar KKV-k kétféle módon tudnak bekapcsolódni a nemzetközi kereskedelemben: egyrészt úgy, hogy saját termékükkel vagy szolgáltatásukkal kilépnek a nemzetközi piacra, másrészt úgy, hogy feljebb lépnek a globális értékláncban. Az értékláncban történő előrelépés a termék- és szolgáltatásfejlesztés ösztönzésén, a hazai hozzáadott érték növelésén és a KKV-k beszállítói és integrátori képességének javításán keresztül érhető el, amit a Stratégia 4. pillére kezel.

A nemzetközi piacra lépés speciális szakértelmet, ismereteket és kapcsolatrendszert igényel. Ezek megszerzése, valamint az exportáláshoz szükséges szervezeti és működési folyamatok kiépítése a KKV-k többsége számára önállóan nehézséget okoz. A piacra lépés magas költsége és jelentős kockázata miatt a KKV-knak a nemzetköziesedéshez külső támogató szolgáltatásokra van szüksége, ugyanakkor a vállalkozások külpiazi sikeréből fakadó pozitív gazdasági, technológiai és társadalmi hatások miatt ezen támogató szolgáltatások megteremtésében az állami szerepvállalás fontos és indokolt.

Számos hazai adottságot és világgazdasági tendenciát figyelembe kell venni, melyek közül a legfontosabbak:

- a hazai tulajdonban lévő exportálni képes vállalkozások relatív alacsony száma, kis mérete,
- a hazai exportképes árualap, ezen belül kiemelten a hazai tulajdonú vállalkozások árualapja,
- világgazdasági, globális keresleti-kínálati és technológiai trendek előrejelzései,

⁵⁴ Békés Gábor–Halpern László–Muraközy Balázs: Külkereskedelem és a vállalatok közötti különbségek. Közgazdasági Szemle, LX. évf., 2013. január

- nagy növekedési potenciálú gazdaságok, infrastrukturális és technológiai fejlesztések külföldön komplementer hazai kínálattal,
- a gazdaságfejlesztés általános irányai és az ott kijelölt ágazati fókusz, meglévő ágazati és egyéb stratégiai dokumentumok,
- hazai vállalkozások alapvetően konzervatív hozzáállása a távolabbi relációk megközelítése tekintetében,
- hazánk kiváló politikai kapcsolatai számos régióval, melyet eddig nem sikerült gazdasági kapcsolatok terén gyümölcsöztetni.

A nemzetköziesedés területén a Stratégia ösztönzi a még nem exportáló KKV-kat, hogy saját termékkel vagy szolgáltatásukkal kilépjenek a külpiacra. Emellett fontos célkitűzése, hogy a már exportáló cégeket is segítse abban, hogy exporttevékenységük fejlesztése révén **új vevőkhöz, új piacokhoz** jussanak. A nemzetközi piacon újabb szintlépést jelent a hazai cégeknek külföldi gyártókapacitások létrehozása. A kifejtetés előnye lehet a piachoz közeli termelés és szolgáltatás költségcsökkentő hatása is.

Az exportáló KKV-k arányának növelésével párhuzamosan erősíteni szükséges a **KKV-k export teljesítményhez való hozzájárulását** is. Célunk a KKV körbe tartozó vállalkozások exportértékesítésből származó árbevétele növekedési ütemének fenntartása és megerősítése, hogy 2030-ra 40 százalékra növeljük a KKV-k hozzájárulását az export teljesítményhez a jelenlegi 30,63 százalékról (2019), felzárkózva ezzel az EU-átlaghoz (45,92 százalék).

A külpiaci megjelenés sikerességének egyik kulcsa az adott termék vagy szolgáltatás megfelelő marketingje. Jelenleg nincs globálisan ismert és elismert magyar márka, a hazai vállalkozások számára döntő tényező a termékük vagy szolgáltatásuk megfelelő pozicionálása. Fontos szempont, hogy a szolgáltató szektor a leghatékonyabb, ennek exportja a legkevésbé anyag és energiaigényes.

Ahhoz, hogy a magyar KKV-k teljesítménye növekedni tudjon, önálló magyar márkák felépítésére és külpiacokra juttatására, valamint a nemzetközi értékláncokban való magyar részvétel hozzáadott érték tartalmának növelésére van szükség.

A hazai KKV-k külpiaci terjeszkedésének természetes iránya a Kárpát-medence szomszédos országainak vállalkozásai és fogyasztói felé való kilépés.

Az évszázadokon keresztül természetföldrajzi és gazdasági egységet alkotó Kárpát-medencén belül a KKV-k határokon átnyúló gazdasági együttműködése csak néhány éve indult meg. Gazdasági és nemzetstratégiai érdek a magyar és a szomszédos országok mikro-, kis- és középvállalkozásainak termelési, szolgáltatási, K+F, illetve munkaerőpiaci kapcsolatainak kiépítésére és bővítése.

A vállalkozások lehetőségeit bővíti az export földrajzi növekedésének diverzifikációja, ugyanis a magyar export nagy része, kb. 80 százaléka az EU tagállamaiba irányul. Ezt a földrajzi koncentrációból fakadó kitértséget kellene csökkenteni az EU-n kívüli export részarányának 25 százalékra való emelésével 2030-ig, amelyhez a külgazdasági eszközrendszer érdemi segítséget tud nyújtani a hazai vállalkozások számára.

A termelékenység növekedése egyben a vállalatok nemzetközi versenyképességét is javítja, így pedig a külpiaci pozíciójuk is javul, amely megkönnyíti az exporttevékenységet. Ugyanakkor a termelékenység javulásának hatására nem feltétlenül emelkedik majd az exporttevékenység, a vállalatok a többletkapacitást az import kiváltására is használhatják, amely ugyanígy kedvező a gazdaság felzárkózása és modernizációja szempontjából.

6.1.2. A Pillér specifikus céljai

Specifikus cél	KPI
A termelékenység növekedése a vállalkozások létszámkategóriái szerint	A kis- és közepes méretű vállalkozásaink termelékenységében várjuk a legnagyobb növekedést 2030-ig, minden méretkategóriában 40 bázispontos elmozdulást várunk. ⁵⁵
Javuljon Magyarország teljesítménye a vállalkozások hatékonysága tekintetében	Az IMD Versenyképességi Rangsor/Vállalkozási hatékonyság alindex rangsora érje el a 45. helyezést.
Növekedjen a gyorsan növvő vállalkozások aránya a működő vállalkozások százalékában	Növeljük a gyorsan növvő vállalkozások arányát a működő vállalkozásaink között (a 2020-as 10,37 százalékról 13 százalékra).
Javuljon az alapszintű digitális intenzitással rendelkező KKV-k aránya	Jelentősen javuljon az alapszintű digitális intenzitással rendelkező KKV-k aránya, 2030-ra közelítsük az EU-átlagot. (Digitális Évtized/DESI 2023 HU: 52 százalék, EU: 69 százalék, 2030 EU cél: 90 százalék)
Javuljon a korszerű digitális technológiákat használó KKV-k aránya	Jelentősen javuljon a korszerű digitális technológiákat (Big data, felhőszolgáltatások, MI) használó KKV-k aránya, 2030-ra közelítsük az EU-átlagot. (Digitális Évtized/DESI 2030 EU cél: 75 százalék)
Javuljon a hazai piacon és határon átnyúló online értékesítést végző KKV-k aránya	Javuljon a hazai piacon és határon átnyúló online értékesítést végző KKV-k aránya, 2030-ra érjük utol az EU-átlagot (Digitális Évtized/DESI 2023 HU: 20 százalék, 7 százalék; EU: 19 százalék, 8 százalék)
A zöld gazdaságban és iparban működő vállalkozások száma bővüljön	Azon hazai cégek száma, amelyek zöld termékeket gyártanak vagy zöld szolgáltatásokat nyújtanak 2030-ra érték el az EU-átlagot (Eurobarometer 2022 EU: 32; HU: 21)
Minél több hazai vállalkozás vezessen be környezetbarát megoldásokat	Azon hazai cégek aránya, amelyeknek van konkrét stratégiája a széndioxid-kibocsátás csökkentésére és a klímasemlegessé vagy negatívvá válásra érje el az EU-átlagot 2030-ban (Eurobarometer 2022 EU: 24; HU: 20)
Képzett munkaerő biztosítása a KKV-k számára	A képzésben részt vevő KKV-k munkavállalóinak aránya érje el a 30 százalékot (2020: 15,9 százalék)
A KKV-k hozzájárulása az export teljesítményhez növekedjen	40 százalékra növeljük a KKV-k hozzájárulását az export teljesítményhez a jelenlegi 30,63 százalékról (2019), felzárkózva ezzel az EU-átlaghoz (45,92 százalék)

⁵⁵ Forrás: https://single-market-economy.ec.europa.eu/smes/sme-strategy/sme-performance-review_en#sba-fact-sheets (Country SME key figures 2023)

6.1.3. Intézkedések

Intézkedés rövid leírása	Kapcsolódó indikátor	Felelős
Modern Mintaüzem Program A projekt célja a mikro-, kis- és középvállalkozások szervezeti megújulásának és technológiaváltásának elősegítése és támogatása, ezen keresztül a versenyképesség javítása, a vállalkozói környezet és kultúra fejlesztése. A projekt számos tudásalapú, fejlesztő szolgáltatással segíti a KKV-kat az egymástól tanulás elve alapján. Fő tudásátadó tevékenységként a kiválasztott, mintaként élenjáró vállalkozásoktól tanulhatnak hatékonyságnövelő megoldásokat a projektben résztvevő cégek.	Javuljon Magyarország teljesítménye a vállalkozások hatékonysága tekintetében + A termelékenység növekedése a vállalkozások létszámkategóriái szerint	GFM
Technológiaváltó Program A hazai vállalkozások termelékenységének javítását és technológiai megújulását támogató komplex fejlesztési program kidolgozása és elindítása vissza nem térítendő támogatások és hitelprogramok útján.	Javuljon Magyarország teljesítménye a vállalkozások hatékonysága tekintetében + A termelékenység növekedése a vállalkozások létszámkategóriái szerint	GFM
Exportáló vállalkozások számára versenyképesség növelő szolgáltatások és technológiaváltás támogatása A program a legújabb technológiai megoldások adaptálása, digitalizáció, stratégia-, szervezet- és márkaépítés valamint termékfejlesztés révén segíti elő, hogy a hazai vállalkozások külföldön is versenyképesek legyenek termékükkel.	A KKV-k hozzájárulása az export teljesítményhez növekedjen + A termelékenység növekedése a vállalkozások létszámkategóriái szerint	GFM
A KKV-k digitális transzformációjának felgyorsítása Differenciált szolgáltatási és támogatási konstrukciókat szükséges biztosítani a magyarországi KKV-k számára. A beruházások külön célozzák az alacsony foglalkoztatotti számú, és az 50 fő fölötti vállalkozásokat, valamint ezen belül az alapszintű digitális intenzitást el nem érő és a digitalizáció egy emeltebb szintjét igénylő vállalkozásokat. A célcsoport szegmentálásán alapuló, az egyedi igényeket a lehető legjobban figyelembe vevő tanácsadás, információ átadás, igénygenerálás, piaci szolgáltatások igénybevételét ösztönző szolgáltatások.	Javuljon a korszerű digitális technológiákat használó KKV-k aránya	MK

ESG tudatosság növelése a KKV-k körében Az intézkedés célja a vállalkozások ESG-vel kapcsolatos tudásának bővítése, adatszolgáltatási, jelentéstételi képességük fejlesztése, az ESG szempontokban történő továbblépés elősegítése.	Minél több hazai vállalkozás vezessen be környezetbarát megoldásokat	GFM
Fenntartható vállalati működést célzó megoldások bevezetésének ösztönzése a hazai vállalkozásoknál A program keretében a vállalkozások széles körét megszólító, oktatási és szemléletformálási célú akciók valósulnak meg a zöld átállás elérése érdekében.	Minél több hazai vállalkozás vezessen be környezetbarát megoldásokat	GFM
A KKV-k támogatása a körforgásos üzleti modellek bevezetésében, valamint körforgásos együttműködések és ipari szimbiózis jellegű kapcsolatok kialakításában Cél a KKV-k körforgásos gazdaságra való átállásának támogatása, például körforgásos üzleti modellek bevezetésére, visszatás (reverz) logisztikai, ill. megosztásos gazdasági rendszerek, fenntartható, környezetbarát termék tervezési és gyártási folyamatok, valamint termék, mint szolgáltatás rendszerének kialakítására, helyi termelés és fogyasztás összekapcsolására, értékláncok rövidítésére, vagy az ipari szimbiózis területén történő tevékenységek megvalósítására. A tevékenységek célja, hogy a vállalati szektorban az erőforrás-felhasználás hatékonyságát javítsák.	Minél több hazai vállalkozás vezessen be környezetbarát megoldásokat	EM
Körforgásos vízgazdálkodást elősegítő technológiák bevezetése Cél a körforgásos vízgazdálkodást támogató rendszerek kiépítésének támogatása: a szürkevíz felhasználás támogatása, csapadékvíz tározók kiépítése és csapadékvízzel történő gazdálkodás támogatása, körforgásos vízgazdálkodáshoz kapcsolódó infrastruktúra fejlesztések és a körforgásos vízhasználatot segítő víztisztító technológiák kiépítése, valamint a ZLD (Zero Liquid Discharge) technológia alkalmazásának támogatása a KKV-k körében.	Minél több hazai vállalkozás vezessen be környezetbarát megoldásokat	EM BM AM
Zöld technológiák alkalmazása (RePowerEU) Az intézkedés célja olyan beruházások támogatása, amelyek a meglévő ipari folyamatok üvegházhatású gáz kibocsátásának csökkentésére irányulnak.	Minél több hazai vállalkozás vezessen be környezetbarát megoldásokat	EM

Zöld gazdasági gyártókapacitások kiépítése (RePowerEU) Olyan gyártókapacitás-fejlesztés és szolgáltatás bővítés támogatható, melynek eredményeként az előállított termék vagy szolgáltatás hozzájárul a zöld átálláshoz.	A zöld gazdaságban és iparban működő vállalkozások száma bővüljön	EM
Tudásbővítés a KKV-k körében: innováció, energetika, fenntarthatóság, hulladékgazdálkodás területén Az MKIK és a területi kamarák bevonásával interaktív fórumok szervezése és tanácsadás biztosítása a vállalkozások számára elsősorban az energiatudatosság, energiahatékonyság, fenntarthatóság, zöld gazdaság, hulladékgazdálkodás területén.	Minél több hazai vállalkozás vezessen be környezetbarát megoldásokat	GFM
A KKV-k külpiacra lépését segítő program Az exportképes KKV-k körét szélesítő program működtetése, a vállaltok és termékek exportérettségi vizsgálata, a vállalkozások kiállításokon, cégbemutatókon történő megjelenésének szervezése és támogatása, üzletember találkozók lebonyolítása, exportstratégiai tanácsadás biztosítása.	A KKV-k hozzájárulása az export teljesítményhez növekedjen	KKM
HEPA Exportakadémia Az Exportakadémia a vállalati döntéshozóknak szóló, export fókuszú tréningorozat. A tréningorozat interaktív, gyakorlati készségfejlesztő elemekre épít, valamint jó gyakorlatokat, céges sikertörténeteket és naprakész exportinformációkat ad át. Az Exportakadémia megalapozhatja a vállalkozások külpaci stratégiáját és hozzájárulhat a külpaci sikerességhez.	A KKV-k hozzájárulása az export teljesítményhez növekedjen	KKM
Enterprise Europe Network Magyarország működtetése Az EEN a KKV-k nemzetközi piacra lépését 60 országban, több mint 3000 munkatársának kapcsolatrendszerével, piacismeretével támogatja. A naprakész piaci információkon túl nemzetközi partnerkereső rendezvények és konkrét üzleti lehetőségek is elérhetőek. Célzott partnerkeresési szolgáltatással azonosítják és ellenőrzik a potenciális üzleti partnereket.	A KKV-k hozzájárulása az export teljesítményhez növekedjen	KKM
Határon túli vállalkozások fejlesztése, és a Kárpát-medencei gazdasági kapcsolatok erősítése A környező országokba exportáló KKV-k körét szélesítő program működtetése, a vállaltok és termékek exportérettségi vizsgálata, a vállalkozások kiállításokon, cégbemutatókon történő megjelenésének szervezése és támogatása, üzletember találkozók lebonyolítása, exportstratégiai tanácsadás biztosítása.	A KKV-k hozzájárulása az export teljesítményhez növekedjen	KKM

Külpiacra jutást elősegítő program KKV-k külpiacra lépését segítő program keretében az MKIK kiutazó üzleti delegációkat szervez vásárlátogatással vagy standon való megjelenési lehetőséggel a területi kamarák együttműködésével.	A KKV-k hozzájárulása az export teljesítményhez növekedjen	GFM
Rugalmas, családbarát foglalkoztatási formák ösztönzése Az intézkedés célja a rugalmas, családbarát foglalkoztatási formák (részmunkaidő, rugalmas munkaidő, távmunka - home office) elterjesztésén keresztül a család és a munkavégzés összeegyeztetése, ezáltal a munkaszervezéssel összefüggő terhelés csökkentése és a foglalkoztatás feltételeinek javítása.	Képzett munkaerő biztosítása a KKV-k számára	GFM
KKV-k munkaerőforrás vonzási és menedzselési képességének erősítése Az intézkedés célja a KKV-k hatékony munkaerőforrás vonzási és menedzselési képességének kifejlesztése vagy megerősítése szemléletformálás által.	Képzett munkaerő biztosítása a KKV-k számára	GFM
Vállalkozások részére nyújtott bértámogatás Az intézkedés keretében - elsősorban munkaerőpiaci szempontból hátrányos helyzetű - álláskeresők munkaviszonyban történő foglalkoztatásához a vállalkozások bértámogatásban részesülnek.	(Képzett) munkaerő biztosítása a KKV-k számára	GFM
Vállalkozások munkaerő-fejlesztéséhez nyújtott támogatás A vállalkozások továbbadott támogatásban részesülnek a munkahelyi képzések megvalósításához. Az intézkedés célja, hogy a munkaerő-fejlesztésen keresztül a vállalkozások növelni tudják termelékenységüket. A vállalkozások a munkavállalók képzési költségeihez, a munkavállalók képzése alatti kieső munkaidőre járó bérhez igényelhetnek támogatást, az egyes meghirdetési szakaszokban ezek kiegészülhetnek a projekt előkészítéshez, projektmenedzsmenthez és szakmai megvalósításhoz igényelhető támogatással.	Képzett munkaerő biztosítása a KKV-k számára	KIM GFM

Vállalkozások kapacitás-bővítő támogatása a négy legkevesbé fejlett régióban Az intézkedés célja a munkaerő-intenzív gazdaságélénkítés ösztönzése a négy legkevesbé fejlett magyarországi régióban működő, jelen gazdasági körülmények között is növekedésre képes mikro-, kis- és középvállalkozások kapacitásbővítésének támogatásán és a zöld és digitális átálláshoz való alkalmazkodás segítségével keresztül.	(Képzett) munkaerő biztosítása a KKV-k számára	GFM
A KKV-k szakképzésben való részvételének az ösztönzése A szakirányú oktatás során lehetőség van duális partnerként cégeknek, így KKV-knak is részt venni a szakképzésben. Az intézkedés célja minél több KKV bevonása a hazai szakképzési rendszerbe duális partnerként pl. ágazati képzőközpont létrehozásával.	Képzett munkaerő biztosítása a KKV-k számára	KIM
A felsőoktatási intézmények át-és továbbképzéseket valósítanak meg az élethosszig tartó tanulás támogatására Az intézkedés keretében felsőoktatási hallgatók és dolgozók képzése valósul meg az intelligens szakosodás, az ipari átmenet és a vállalkozói készségek fejlesztése területén, továbbá megvalósul a felsőoktatás felnőttképzési tevékenységének erősítése mikrotanúsítványt nyújtó képzések szervezésével.	Képzett munkaerő biztosítása a KKV-k számára	KIM
Felsőoktatási felnőttképzés és a vállalkozásfejlesztés közötti szinergiák erősítése A felsőoktatási intézmények felnőttképzésre együttműködéseket alakítanak ki vállalkozásokkal, melyek támogatást kaphatnak a felsőoktatási intézmény akkreditált mikrotanúsítványt adó kurzusának igénybevétele.	Képzett munkaerő biztosítása a KKV-k számára	KIM/GFM
A felsőoktatási intézmények szaktanácsadási tevékenysége A felsőoktatási intézmények szaktanácsadást végeznek a Vidékfejlesztési Programban megvalósított programok mintájára a vállalkozások tudásalapú gazdasághoz kapcsolódó pénzügyi- és vállalkozói-, az anyanyelvi, szaknyelvi ismereteinek fejlesztésére.	Képzett munkaerő biztosítása a KKV-k számára	KIM

A felnőttképzés pályakövetési rendszerére, valamint a munkaerőpiac rövid, közép- és hosszú távú előrejelző rendszerének működtetése A munkaerőpiaci előrejelző rendszer, valamint egy tényadatokra épülő pályakövetési rendszer célja, hogy a KKV-k számára megfelelő mennyiségű és minőségű, képzettségű munkaerő álljon rendelkezésre.	Képzett munkaerő biztosítása a KKV-k számára	KIM
Vállalkozói hiánypótló szakmai és soft skill képzések, továbbképzések rendszerének kialakítása, működtetése, szemléletformálás Az alprojekt célja a mikrotanúsítványok rendszeréhez képzési kínálat összeállítása, felmérje a vállalatok részéről a képzési hajlandóságot, beazonosítsa a vállalati igényeket, élethosszig tartó tanulási utakat alakítson ki.	Képzett munkaerő biztosítása a KKV-k számára	GFM

II. Üzleti környezet és adózás

6.2. Alcím: Vállalkozóbarát üzleti és adózási környezet továbbfejlesztése

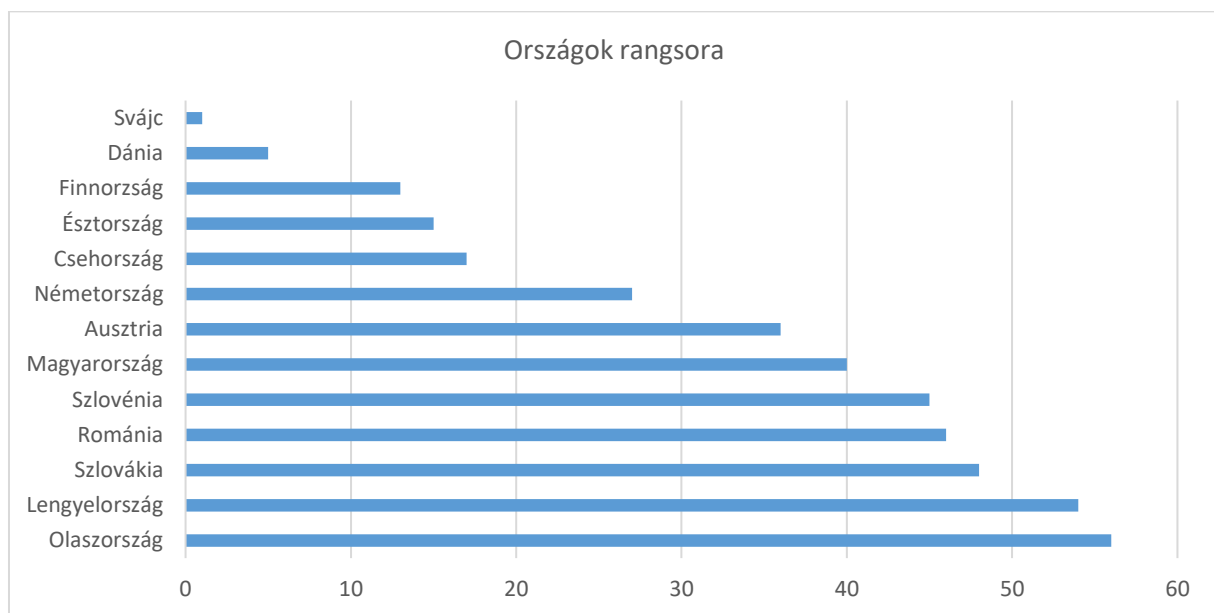
A vállalkozások sikeressége szempontjából fontos, hogy az adminisztráció időbeli és pénzbeli költségei minimálisak legyenek, így a cégek erőforrásait a szabályozásnak való megfelelés helyett a működésükre, növekedésükre tudják fordítani. Az adminisztráció egy implicit adó, a bürokratikus terhek az adózási terhekhez hasonló hatást gyakorolnak a vállalkozásokra. Az adminisztráció költségeinek csökkentése az adócsökkentéshez hasonlóan növeli a vállalkozó erőfeszítéseinek megtérülését, ezen keresztül a gazdaság versenyképességét. Az egyszerűbb és online adminisztráció ezen túlmenően az adómorál javulásához, a gazdaságfehérítéshez is hozzájárul, ami lehetővé teszi az adóterhelés mérséklését célzó további intézkedések bevezetését anélkül, hogy az a központi költségvetés bevételeinek csökkenésével járna.

6.2.1. A jelenlegi helyzet, kihívások

Az üzleti működéshez szükséges alapvető adminisztrációs folyamatok javuló tendenciát mutatnak Magyarországon.

Az IMD World Competitiveness Center minden évben elemzi és rangsorba állítja az országok kormányzati hatékonyságát. Az elemzéshez az államháztartás, az adópolitika, az közigazgatás, az üzleti szabályozás és a társadalmi keretrendszer szempontjait vizsgálják. Magyarország 2019 óta 5 helyet javított az országok közötti rangsorban, a 64 vizsgált országból a 40. helyen szerepel, régiós versenytársai többségét megelőzi.

19. ábra: Az országok kormányzati hatékonyságának rangsora

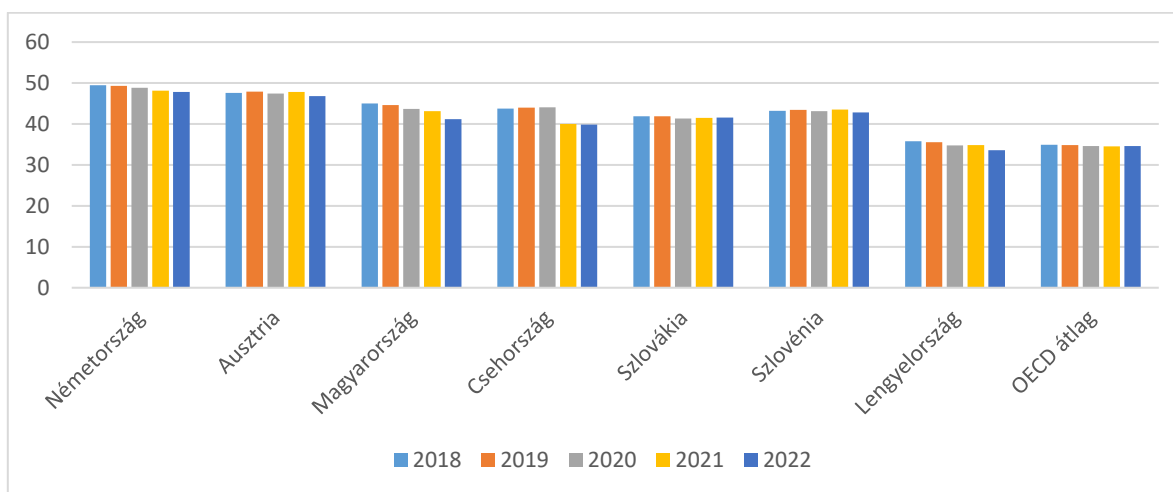

Forrás: IMD Government efficiency 2023

Magyarországon 2016-tól egyértelmű és erős adóteher-csökkentés jellemezte a vállalkozások adóztatását.⁵⁶

Ha a vállalkozásokat terhelő adókat a GDP arányában vizsgáljuk, az állapítható meg, hogy 2016 és 2019 között a vállalati jövedelemadó aránya 0,9 százalékponttal (2,1 százalékról 1,2 százalékra); a szociális hozzájárulási adó aránya 1,7 százalékponttal (7,1 százalékról 5,4 százalékra); a munkát terhelő vállalkozói adó aránya pedig 2,0 százalékponttal (8,0 százalékról 6,0 százalékra) mérséklődött.⁵⁷ A társasági adó kulcsa 2017-ben 9 százalékra csökkent, amely jelenleg a régióban a legalacsonyabb. A szociális hozzájárulási adó (szochó) kulcsa is folyamatosan mérséklődött a 2016-ban megkötött hatéves bér-megállapodás nyomán: 2017-ben még 22 százalékos kulcs volt érvényben, ami 2020 első feléig 17,5 százalékig csökkent, majd 2020 második félévében újabb 2 százalékponttal mérsékeltek az adó kulcsát. 2022 óta már mindössze 13 százalékot kell megfizetni. Emellett eltörlésre került a 1,5 százalékos szakképzési hozzájárulás is. Az OECD adatait alapul véve Magyarországon a legalacsonyabb az effektív vállalati adókulcs⁵⁸ a régiós országok, illetve Németország közül. Az alacsony adókulcs vonzó tényező a vállalatok befektetési döntéseinek meghozatalakor, amit az elmúlt évek bejelentett nagyberuházásai is alátámasztanak. Ezen eredmények ellenére azonban a munkát terhelő adók tekintetében Magyarország 2022-ben a visegrádi régióban a legmagasabb, az OECD országok közül pedig a 7. legmagasabb átlagos adóék⁵⁹ értékekkel rendelkezik. A globális minimumadó bevezetése is azt indokolja, hogy a társasági adókulcs helyett inkább a munkát terhelő adók csökkentése irányában célszerű elmozdulni a jövőt tekintve.

20. ábra: A magyar átlagos adóék – a munka terhelésének - értéke regionális és OECD összehasonlításban 2018 és 2022 között

Forrás: OECD Tax wedge adatbázis (2023)

⁵⁶ Századvéges elemzés 277. o.

⁵⁷ Századvéges elemzés 277. o. és PM adatszolgáltatása

⁵⁸ Effektív átlagos adókulcs, amely azt mutatja meg, hogy egy pozitív gazdasági profitot hozó beruházás esetében a vállalatok átlagosan mekkora adót fizetnek meg.

⁵⁹ Átlagos, egyedülálló, gyermektelen átlagos munkabért kereső munkavállaló esetében.

Az utóbbi 10 évben a magyar adórendszer tudatos átalakítása jelentős mértékben támogatta a gazdaság fehéredését.

Magyarországon, 2010 óta 22 százalékról 4,4 százalék alá csökkent a be nem fizetett áfa aránya. Ennek a folyamatnak fontos része volt az adórendszer belső szerkezetének megváltoztatása, elmozdulás a munkát terhelő adók felől a fogyasztást terhelő adók irányába. Ezen felül a digitalizáció fokozatos térnyerésével az online pénztárgép rendszer, az elektronikus áruforgalom ellenőrző rendszer (EKÁER) és az online számlázás is megvalósult hazánkban. Az intézkedések hatására a be nem fizetett áfa aránya Magyarországon a 4. legnagyobb mértékben csökkent az Európai Unióban 2010-2020 között.⁶⁰ Az adóhatóság közérthetőbb, támogató jellegű és ahol lehet, személyre szabott kommunikációja szintén elősegítette a gazdaság fehéredését; emlékeztetői az áfa-bevallási határidőkre, adófizetési kötelezettségre, illetve nyugtaadásra rövid távon javították a vállalkozások szabálykövetését, illetve adófizetési hatékonyságát, így elősegítették a gazdaság fehéredését.⁶¹ Azonban ez hosszú távon nehezen fenntartható, az Ügyfélkapus kommunikáció nehézkességének javítása szükséges.

A kisadózók, kisvállalkozások adják a magyar KKV-szektor gerincét.

Az egyéni vállalkozók száma 2020-ban meghaladta az 500 000-et, 2021-ben pedig az 505 000-et. 2013-tól két kedvezményes adózási forma volt elérhető a vállalkozások számára: a KIVA és a KATA. E kedvező konstrukciók célja az adóhoz köthető adminisztráció mérséklése, illetve a gazdaság fehéritése volt. A kormány mindkét adónemet a vállalkozók igényeire szabva alakította, illetve erősítette meg az évek folyamán különböző adókönnyítések formájában. Ennek egyik eredményeképpen a KIVA adó mértéke 2022. január 1-jétől az adóalap 10 százaléka. Az adónem előnye, hogy a vállalkozásban keletkezett nyereséget és bértömeget azonos kulccsal terheli, ezáltal jobban ösztönöz a foglalkoztatásra és a bérek emelésére. Azonban a KATA az évek folyamán eltért eredeti céljaitól, emiatt vált szükségessé a 2022. szeptember 1-jén hatályba lépő új KATA-törvény, amely szigorúbb feltételeket szab a kisadózók számára. E törvény háttere, hogy a KATA választása a jogalkotó szándékain túlterjeszkedett aránytalan költségvetési terhet okozott napjainkra a növekvő inflációs környezetben, ami 2021 januárja óta jelentős mértékben megemelkedett. Kihívásként jelenik meg, hogy más adózási formák választása után is fennmaradjon a vállalkozói aktivitás és a jogszerű működés.

A KKV-k napjainkban az üzleti környezet egy újabb, külső kihívásával szembesülnek, mégpedig az energiahordozók drasztikus áremelkedésével.

A kőolaj, a földgáz és a villamos energia ára is jelentős ingadozást mutat. A világpiacon kialakult kereslet-kínálati egyensúlytalanságok 2021 végére már a koronavírus előttinél érdemben magasabb árak jellemezték az energiapiacokat. Az orosz-ukrán háború kitörése a helyzetet tovább nehezítette, a magas árszintek jelentős volatilitással párosultak, amely érdemben rontotta a KKV-k helyzetét. Mivel mind az Európai Unió, mind Magyarország a felhasznált energia nagy részét importálja, az ellátás biztonsága mellett az energiafüggettség csökkentése kiemelt fontosságú a jövőre nézve.

Az energiaárak növekedése és az energiafüggőség mindinkább sürgeti a körkörös gazdaság, illetve a megosztásos gazdaság (sharing economy) ösztönzését a kis- és középvállalkozások körében.

⁶⁰ MNB Versenyképességi Tükör 2023

⁶¹ A Pénzügyminisztérium és NAV Viselkedéstudományi projektek az adóigazgatásban 2019 című kutatásának eredménye.

Az energiahatékonyság javítása, illetve az energiafüggőség csökkentése mellett az egységes piacra és a digitális technológiákban rejlő lehetőségekre építve a körforgásos gazdaság megerősítheti az ország ipari bázisát, innovációs képességeit és ösztönözheti a KKV-k körében a vállalkozásalapítást és a vállalkozói készséget.

A gazdasági profitot hozó K+F beruházások után Magyarországon negatív adó érvényesül, és 2019-ről 2020-ra mérséklődött a K+F-re vonatkozó effektív átlagos adókulcs.⁶²

Fontos, hogy az adózási rendszer ösztönzőt is biztosítson a vállalatoknak a fejlődésre, a növekedésre és versenyképességük fokozására, amelynek alapja a kutatás-fejlesztési tevékenység. Magyarországon a vállalatok fejlesztési adókedvezményt vehetnek igénybe, amennyiben meghatározott összegű beruházást hajtanak végre, vagy meghatározott ágazatban hajtanak végre beruházást. A fejlesztési adókedvezmény a társasági adóalanyok számára elérhető kedvezmény, amelyet a számított társasági adó legfeljebb 80 százalékáig lehet érvényesíteni, és összesen 13 év áll rendelkezésre az érvényesítésére. Mindezek mellett az állam jelentős adókedvezményt biztosít más adónemek esetén is a K+F tevékenységet végző vállalkozások számára. A Tao. törvény alapján például nem csupán a K+F beruházásokat támogatja az állam adókedvezmények formájában, hanem a kutatás-fejlesztési tevékenységek végrehajtását is társasági adóalap csökkentés lehetőségével. A kisvállalkozói adóval érintettek is igénybe vehetnek a kutatók számára kifizetett bérek után K+F kedvezményeket.

Magyarország az elmúlt években folyamatosan fejlesztette a közigazgatás és a vállalkozások közötti kapcsolattartás elektronikus felületeit.

2018 januárja óta a vállalkozások számára kötelező az online ügyintézés használata. Ehhez elindult a Cégeknapu, a személyre szabott ügyintézési felület (SZÜF), a szabályozott elektronikus ügyintézési szolgáltatás (SZEÜSZ), illetve a központi elektronikus ügyintézési szolgáltatás (KEÜSZ).

A vállalkozások életének megkönnyítése céljából jött létre a VALI.hu, a Vállalkozói Információs Portál. A VALI célja a társas vállalkozások számára gyors, hiteles és személyre szabott információk biztosítása – a vállalkozók pár kattintással személyre szabottan pályázati lehetőségeket, államilag támogatott hiteleket, képzéseket és megbízható szakértőket találhatnak cégük fejlesztéséhez. A honlapon a vállalkozó megismerheti cége nyilvánosan elérhető adatait, tájékozódhat a vállalata KKV besorolásáról, valamint a legfrissebb gazdasági hírekről egyaránt. A fejlesztés szándéka, hogy a vállalkozók digitális segítséget kapjanak a cégük napi működtetéséhez és adminisztratív terheik csökkenjenek.

A legfrissebb Digitális Évtized/DESI jelentés szerint azonban a digitális közszolgáltatások fejlesztése továbbra is kihívás Magyarországon.

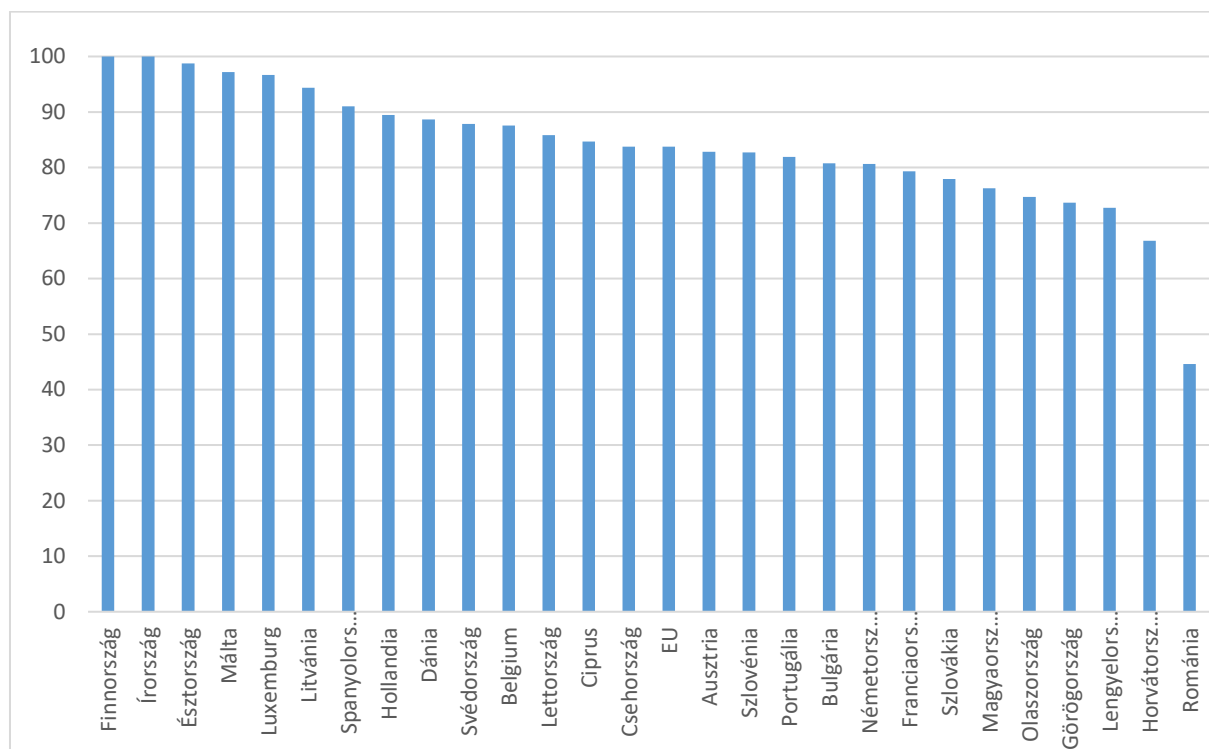
A szolgáltató állami háttér (e-kormányzat) fejlesztésének – az élet minden területéhez hasonlóan – központi eleme az informatikai megoldások bevezetése. A kormányzati folyamatok újjászervezése és digitalizálása lehetővé teszi, hogy a közszolgáltatások könnyebben és gyorsabban jussanak el a vállalkozásokhoz. Az e-kormányzat eszközeinek bővítése és az elektronikus ügyintézési lehetőségek elterjedése a vállalkozások számára a közigazgatási szervekkel való kapcsolattartást kényelmesebbé és átláthatóbbá teszi.

A Digitális Évtized/DESI jelentése rávilágított, hogy az e-kormányzat minősége változatlanul alacsonynak tekinthető, amelynek elsődleges okaként a határokon átnyúló szolgáltatások hiányát jelölték meg.

⁶² OECD K+F és innovációt segítő adótámogatásokról szóló jelentése

Magyarország teljesítménye a nyílt hozzáférésű adatok esetében továbbra is az egyik leggyengébb az Európai Unióban. A digitális technológiák integráltságának fejlesztését, illetve a közigazgatás további digitalizációját célozza a 2021 őszén elfogadott Nemzeti Digitalizációs Stratégia (NDS). Ennek egyik kulcsfontosságú eleme a mesterséges intelligencia (MI) nyújtotta technológiai megoldások alkalmazása az e-közigazgatás fejlesztésében.

21. ábra: Vállalatoknak nyújtott digitális közszolgáltatások (0-100 értékek), 2023

Forrás: Európai Bizottság 2023-as Digitális Évtized/DESI adatbázisa alapján saját szerkesztés

A fizetésektelenség megoldása változatlanul 2 évvel vesz igénybe hazánkban, ami az EU átlagának megfelelő időtávot takar.

2022. július 1-jén azonban hatályba lépett az EU 2019/1023-as szerkezetátalakítási irányelvét a magyar jogba implementáló szerkezetátalakítási törvény, amely a bajba jutott vállalkozások újraszervezését támogatja. Az új eljárás a csődeljárás alternatívája lehet a pénzügyi nehézségbe került vállalkozások számára azzal, hogy a szerkezetátalakítás esetében az adós az „ügy ura”, szabadon dönthet arról, hogy mely hitelezőivel tárgyal és kiket von be az eljárásba.

Felmérésünk⁶³ kimutatta, hogy a vállalkozásokat támogató, tájékoztató szervezeti háttérrel (pl. állami, kamarai szolgáltatások) a hazai vállalkozások 16,3 százaléka értékelte nagyon kedvezőtlennek, 17,3 százaléka inkább kedvezőtlennek, 33,5 százaléka semlegesnek, 20,2 százaléka inkább kedvezőnek, 6,2 százaléka pedig nagyon kedvezőnek.

A KKV-k jellemzője, hogy csak kis mértékben, illetve csak speciális feladatokra vesznek igénybe tanácsadási szolgáltatásokat. Ennek általában a legfőbb oka a forráshiány.

⁶³ Századvég helyzetelemzés

Megoszlás szerint az 1 és 9 fő közötti vállalkozások 25,9 százaléka, a 10 és 49 fő közötti vállalatok 31,1 százaléka, továbbá az 50 és 249 fő közötti vállalkozások 16,8 százaléka vesz igénybe tanácsadási szolgáltatást. Az adatok alapján látható, hogy a kisvállalkozások vesznek leginkább igénybe tanácsadói szolgáltatást, őket követik a mikrovállalkozások, majd a középvállalkozások.

6.2.2. Beavatkozási logika

A KKV-szektor számára mind a működéshez szükséges kiszámítható keretek, mind a növekedést megalapozó feltételek megteremtésében alapvető szerepet játszik a vállalkozóbarát szabályozási és adózási környezet.

A vállalkozások működésének és növekedésének alapja a biztonságot és kiszámíthatóságot nyújtó, jó minőségű államműködés, ami támogató közszolgáltatási háttér biztosításában, a gazdasági tranzakciók létrejöttéhez szükséges feltételek megteremtésében, az információk megosztásában és a digitális megoldások, elektronikus ügyintézési lehetőségek széles körű elérhetőségében nyilvánul meg. Az állami intézményrendszernek ezért a KKV-k számára olyan színvonalas szolgáltatásokat kell biztosítania, amelyek igénybevételével a vállalkozások egyidejűleg képesek megfelelni a jogszabályi előírásoknak és megtenni a céljaik eléréséhez szükséges lépéseket.

Az energiaellátás biztosítása prioritást élvező állami feladat. Akut kihívásként és azonnal megoldandó feladatként jelentkezik az energiapiacról érkező költségsokk. A kevésbé import és energiaigényes ágazatok előretörése pedig a stabil gazdasági növekedés alapja lehet, egyúttal olyan energiaigényes ágazatok támogatásával, amelyek a globális trendek szerint versenyelőnyhöz juttathatják a hazai gazdaságot. Az energiaárak volatilitása az üzleti környezet kiszámíthatatlanságát vonja maga után a hazai vállalkozások számára, kiváltéppen a feldolgozóipari termelési lánc alján lévő termékeket gyártó vállalatok esetében. Ezen vállalati kör esetén történő esetleges csődhullám a teljes ellátási láncban komoly gondokat okozhat. Mindemellett fennáll annak veszélye is, hogy az ellátási láncban lévő magyar KKV-k versenyképessége már rövidtávon is romolhat a környező országokban székhellyel rendelkező versenytársaikhoz képest, ami az ellátási láncban történő lecserélésüket okozhatja. Likviditási problémaként is kell rá tekinteni, hiszen ha a vállalkozás nem elég energiahatékony és túl nagy az energiaköltsége, az a finanszírozási képességét befolyásolja, adósságszolgálati képessége romlik. Az energiahatékonyt támogató fejlesztések támogatásával szükséges ösztönözni a vállalkozásokat, hogy rövidtávon megvalósítsák a szükséges beruházásokat. Az importkitettség mérséklése és az energiafüggetlenség növelése hosszú távon javítja a magyar KKV-k versenyképességét mind a hazai, mind a nemzetközi piacokon.

A szolgáltató állami háttér fejlesztésének – az élet minden területéhez hasonlóan - központi eleme az informatikai megoldások bevezetése. Ez utóbbit a pandémiás helyzet tanulságai is igazolják. A kormányzati folyamatok újjászervezése és digitalizálása lehetővé teszi, hogy a közszolgáltatások könnyebben és gyorsabban jussanak el a vállalkozásokhoz. Az e-kormányzat eszközeinek bővítése és az elektronikus ügyintézési lehetőségek elterjedése a vállalkozások számára a közigazgatási szervekkel való kapcsolattartást kényelmesebbé és átláthatóbbá teszi.

Emellett a KKV-k számára elérhető és kifejezetten nekik szóló online információ-szolgáltatási felület jelentős mértékben megkönnyíti a vállalkozások információhoz jutását, szükségszerű a VALI.HU továbbfejlesztése, hogy további digitális szolgáltatások igénybevételével pénzt és erőforrást spóroljanak a cégek.

A mesterséges intelligencia és annak terjedése elősegítheti a digitális közszolgáltatások fejlődését, a közszolgáltatások elektronikus elérését. Az MI segít megteremteni a valódi ügyfélközpontú és pro-

aktív szolgáltatásokat a közigazgatási döntéshozatal automatikussá tétele mellett. Az MI a big data információkkal kiegészítve nem csupán a papírmentes, teljesen elektronikus háttérműködés biztosításában játszik kulcsfontosságú szerepet, hanem hozzájárul a gazdaság fehéritéséhez is (lásd áfarobot alkalmazása).

Az üzleti tevékenységek során felmerülő szerteágazó ügyintézési kötelezettségek a KKV-kra arányaiban nagyobb terhet rónak, hisz nekik nem áll módjukban önálló szervezeti egységeket fenntartani az állammal és a partnereikkel való kapcsolattartás céljából, így a mindennapos ügyviteli folyamatok és üzletkötések során felmerülő akadályokat, valamint az azokkal járó kockázatokat nehezebben kezelik. Hátrányt jelent számukra az is, hogy a lebonyolított gazdasági ügyleteik átlagos mérete nem áll arányban az ügyletekkel járó adminisztrációval, utánajárással és tranzakciós költségekkel. Hasonlóképpen, az adó- és az egyéb gazdasági szabályok értelmezésével, betartásával és változásainak követésével járó adminisztratív terhek a mikro-, kis- és középvállalkozásokat jobban sújtják, mint a nagyvállalatokat, azok számukra arányaiban nagyobb időigényt és költséget jelentenek. Emellett, a mikro- és kisvállalkozások gyakran nem rendelkeznek megfelelő adminisztratív és humán kapacitásokkal ahhoz, hogy képesek legyenek a legális adóoptimalizálásra, és korlátozottan vannak birtokában azoknak a jogszabályi és adózási ismereteknek, amelyek segítségével az adórendszer ösztönzőit kihasználhatnák. Ezért indokolt, hogy a kisebb méretű vállalkozásokra alacsonyabb adómértékek és eltérő adószabályozási előírások vonatkozzanak.

A Stratégia ezért az adózás, az adminisztráció és az üzleti szabályozás területén a mikro-, kis- és középvállalkozások számára speciális könnyítéseket dolgoz ki. Fontos azonban, hogy a KKV-k számára elérhető kedvezmények ne tartsák vissza a fejlődőképes vállalkozásokat abban, hogy növekedjenek és nagyválllattá emelkedjenek ki, ezért a KKV-kat célzó adó- és bürokráciacsökkentés csak megfelelő növekedési ösztönzőkkel társítva képzelhető el. Ha a vállalkozó a munkája során kisebb adóval és kevesebb adminisztrációval szembesül, a munkája eredményének nagyobb részét élvezheti és a vállalkozásra fordított erőfeszítései jobban megtérülnek, ami bővítésre, fejlesztésre ösztönöz. A munkát terhelő adók további csökkentése, és a vállalati jövedelemadók versenyképességének megtartása mellett ezért különösen fontos, hogy a KKV-k számára minden fejlődési szakaszban legyen lehetőség egy számukra kedvező, egyszerűbb adózási formát választani.

A személyi jövedelemadóba épített átalány-adó lehet az egyéni vállalkozók lehetősége, ami a jövőben a KIVA-nál is kedvezőbb adózást jelenthet a kisvállalkozók számára. A KATA törvény módosítása után cél a KIVA jogosultsági körének bővítése, illetve az új KATA törvényhez kapcsolódó adminisztratív eljárások átláthatóbbá tétele és egyszerűsítése.

Gazdasági visszaeséskor, válsághelyzetben a vállalkozások jellemzően visszafogják K+F tevékenységüket, különösképpen a kisvállalkozások. Ezért a jövőbeli adópolitikai célok között kell szerepelnie **a K+F beruházások kedvező adókulcsának fenntartásának.**

Amennyiben a vállalkozások alapításának, megújulásának és működésének feltételeit meghatározó jogi környezet stabil, a szabályok kiszámíthatóak, egyszerűek és hosszú távon állandóak, az mérsékli a bizonytalanságból eredő kockázatokat. Így a KKV-k könnyebben tudják vállalni a piaci változásokból és üzleti preferenciáikból eredő kockázatokat, ami előre lépési lehetőséget jelenthet számukra.

A gazdasági növekedés azonban valójában a piaci szereplők egymás között létrejövő üzleti tranzakcióinak bővülését jelenti. A vállalkozók közötti üzletkötés könnyebben valósul meg, ha a szerződések érvényesítése mögött megfelelő garanciák állnak, a felek hiteles információkra támaszkodhatnak, és bízhatnak egymásban, valamint az állam által nyújtott védelemben. Ennek érdekében egyrészt javítani szükséges az üzleti transzparenciát, azaz bővíteni a vállalkozások működésére, tranzakcióira, számlafizetési viselkedésére vonatkozó, széles körben hozzáférhető információk körét, másrészt erősíteni kell

a vállalkozásokat a tudatos partnermenedzsment terén. Végül, de nem utolsó sorban, kudarc esetén biztosítani kell az újrakezdés lehetőségét.

A vállalkozásfejlesztési szolgáltatások összehangolása a kompetencia fejlesztési fókuszú ügynökségi modell keretében valósulhat meg.

A komplex és partnerségre épülő szolgáltatások biztosítása, valamint a vállalkozások eddigieknél szélesebb körének elérése szükségessé teszi az intézményi kapacitások fejlesztését, a vállalkozásfejlesztési ügynökségi modell bevezetését. Céljai a bizalom és együttműködés erősítése, valamint a tudásbővítés. Egyaránt értve a vállalkozások egymás közötti interakcióira (virtuális piacterek, kataszterek működtetése); a KKV-k és a fejlesztéspolitikai intézményrendszer kapcsolatára (pályázói szakmai támogató rendszerek, minősítési rendszerek, tudásbővítő programok indítása, fejlesztési tervek készítése, klaszterekkel való együttműködés, képzési, mentorálási szolgáltatások nyújtása), valamint az intézményrendszeri szereplők közötti együttműködésre (tapasztalatcsere, programok közötti ügyfélutak kialakítása).

Az ügynökségi modell lényege a vállalkozások számára nonprofit módon különféle szolgáltatásokat nyújtó kormányzati intézmények és azon kívül eső szervezetek, különösen érdekképviseltek, alapítványok szoros, koordinált együttműködése. Ezt a koordinációt az általános vállalkozásfejlesztési feladatokat ellátó IFKA végzi el.

Az ügynökségi modellben tervezetten több szervezet is részt vesz, a vállalkozók minél szélesebb körének elérése, illetve a kompetencia alapú feladatmegosztás érdekében.

A közszolgáltatások fejlesztése az egyes uniós jogharmonizációs kötelezettségek teljesítésével, valamint Magyarország Helyreállítási és Ellenállóképességi Tervében (RRF program) tett vállalások megvalósításával összhangban történik meg. Ezáltal egyrészt a Stratégia hozzájárul Magyarország Digitális Évtized során megfogalmazott célkitűzéseinek eléréséhez, másrészt a KKV-kat érintő további adminisztráció-csökkentéshez, illetve adó- és közteher mérsékléshez.

6.2.3. A Pillér specifikus céljai

A 2019-2030-as KKV Stratégiában több olyan mutató is célként jelenik meg, amelyek 2021-től nem elérhetők a Doing Business éves felmérésének megszűnése, illetve az Európai Bizottság Kisvállalkozói Intézkedéscsomagjának átalakulása eredményeképpen.

Emellett a pandémia rávilágított az elektronikus kormányzati szolgáltatások fokozott szükségességére. Ezek nyomán a pillér módosított specifikus céljai és mutatószámai a következők:

Specifikus cél	KPI
A vállalatokat terhelő adók versenyképességének megtartása	A magyar átlagos adóék érje el a többi V4 ország + Szlovénia átlagos szintjét.
Javuljon Magyarország teljesítménye a kormányzati hatékonyság szempontjából	2030-ra az IMD versenyképességi rangsorának kormányzati hatékonysági alindex rangsora érje el a 2018-as 48. helyezéshez képest a 35. helyezést.
A KKV-k könnyen hozzáférjenek elektronikus kormányzati szolgáltatásokhoz, és képesek legyenek azokon ügyeiket elintézni.	A vállalkozásoknak nyújtott digitális közszolgáltatások Digitális Évtized/DESI mutató 2030-ra legalább érje el, esetleg haladja meg az EU értékét ugyanazon időszak esetében.

6.2.4. Intézkedések

Intézkedés rövid leírása	Kapcsolódó indikátor	Felelős
Kisvállalati adó (KIVA) további erősítése A kisvállalkozások számára létrehozott adónemek további erősítése céljából a jövőben felvethető az adó választására jogosultak körének további bővítése, illetve a munkáltatói terhek csökkentése esetén továbbra is szükséges az adó relatív előnyének fenntartása is. A KIVA választása a jogosultak túlnyomó többsége számára kedvező, de különösen előnyös a gyorsan növekvő, nyereségüket visszaforgató KKV-k számára, illetve a volt KATA-s társas vállalkozások számára nagyon kedvező adózási módot jelent.	A vállalatokat terhelő adók versenyképességének megtartása	PM
Folyamatos adminisztrációs tehercsökkentés A vállalkozások adminisztrációs terheinek folyamatos csökkentése érdekében rendszeres konzultáció folytatása a vállalkozásokkal és az őket képviselő szervezetekkel és javaslatok kidolgozása a konzultáció eredményeinek felhasználásával az üzleti szabályozási környezet javítása érdekében.	Javuljon Magyarország teljesítménye a kormányzati hatékonyság szempontjából	GFM, PM
A VALI.HU – a vállalkozói portál működtetése és továbbfejlesztése Célja egy hatékony kormányzati szolgáltatásokat nyújtó online platform működtetése a vállalkozók részére. különösen további személyre szabott tájékoztatással, információs oldallal.	Digitális Évtized/DESI vállalkozóknak nyújtott digitális közszolgáltatások	GFM/IFKA
A VALI.HU termékkezelő felületéhez való adatszolgáltatás megszervezése a vállalkozások számára elérhető támogatási programokról A VALI.HU vállalkozói portál számára információ és adat biztosítása a vállalkozások hatékony és egyszerű tájékoztatása érdekében.	Digitális Évtized/DESI vállalkozóknak nyújtott digitális közszolgáltatások	GFM/IFKA
ÁTFOGÓ vállalkozásfejlesztési együttműködés működtetése A vállalkozásfejlesztésből adódó szinergiák kihasználása, és a KKV-knak elérhető támogatási és szolgáltatási lehetőségek közötti eligazodás elősegítése érdekében a vállalkozásfejlesztési ökoszisztéma együttműködési platformjának szervezése.	Javuljon Magyarország teljesítménye a kormányzati hatékonyság szempontjából	GFM/IFKA

Ügynökségi modell bevezetése és koordinálása Intézményi kapacitások fejlesztésére. A vállalkozások számára nonprofit módon különféle szolgáltatásokat nyújtó kormányzati intézmények és azon kívül eső szervezetek, például érdekképviseltek, alapítványok szoros, koordinált együttműködési kapcsolatainak kiépítése és koordinálása. Az IFKA, mint általános vállalkozásfejlesztési ügynökség szolgáltató és koordinációs szerepének erősítése, a vállalkozások elérése a programjai által, valamint együttműködések kialakítása.	Javuljon Magyarország teljesítménye a kormányzati hatékonyság szempontjából	GFM/ IFKA
Szolgáltató közigazgatás és támogató működés megerősítése, az elérhető ügyfélbarát digitális közszolgáltatások körének bővítésével A NAV Ügyfélportál egyszerű, gyors és felhasználóbarát multiplatform felületén az „online banking” mintára működő, teljes körű hatósági ügyintézés megteremtése, az ügyfélélmény folyamatos növelése. Az adatvagyon hasznosítása, a komplex ügyfélminősítés, illetve a jogkövetési modell megvalósítása, és az ennek megfelelő szolgáltatások és hatósági válaszok megalapozása.	Digitális Évtized /DESI vállalkozóknak nyújtott digitális közszolgáltatások	PM / NAV
E-Áfa Az áfakötelezettség meghatározását támogató megoldás a következő lépés az (adó)adminisztráció csökkentése érdekében. A fejlesztés lehetővé teszi a webes felületen történő áfa-bevallást, szerkesztést és beadást a NAV által rendelkezésre bocsátott adatok alapján, és támogatja a gép-gép kapcsolaton keresztüli áfa-bevallás lehetőségét. A fejlesztés végső célja a jelenlegi űrlalapalapú megoldás adatalapú, digitális megoldással történő kiváltása. A szolgáltatással gép-gép kapcsolattal hozzáférhetők az online pénztárgép és az online számlaadat szolgáltatás adatai, valamint a vámhatározatokból származó adatok.	Digitális Évtized /DESI vállalkozóknak nyújtott digitális közszolgáltatások	PM / NAV
ENyugta kialakítása A nyugtaadás digitális alapokra helyezése, az elektronikus nyugta alapértelmezetté tétele. Az online számlaadat-szolgáltatási kötelezettség bevezetéséhez hasonlóan a gazdaságfehérítést is elősegíti. Az intézkedés célja, hogy a vállalkozások és vásárlók számára teljes körű információval szolgáljon arról, hogy ki mit és mikor értékesített/vásárolt, ezen kívül garancia vagy költségellenőrzés céljából is használható.	Digitális Évtized /DESI vállalkozóknak nyújtott digitális közszolgáltatások	PM AM

Adózást megalapozó adatok elérhetővé tétele a vállalkozások számára A szolgáltatással online módon, gép-gép kapcsolattal érhető el az adózó pénztárgépéről beérkezett naplóállományok az adózó bármilyen szoftvere számára. Ezzel az adózók számára lehetővé válik a pénztárgépi bevételek gépi vagy gépileg támogatott könyvelése az adatbevitel könnyítésével, illetve a pénztárgéppel kiállított nyugták és más bizonylatok részletes elemzése, értékesítési statisztikák és más kimutatások készítése.	Digitális Évtized /DESI vállalkozóknak nyújtott digitális közszolgáltatások	PM
Kötelező turisztikai adatszolgáltatás adminisztrációjának fejlesztése A vendéglátó egységek részére olyan szoftvert biztosítása, amely alkalmas arra, hogy egyaránt eleget tegyen az NTAK (Nemzeti Turisztikai Adatszolgáltató Központ) és a NAV irányába kötelező adatszolgáltatásoknak.	Digitális Évtized /DESI vállalkozóknak nyújtott digitális közszolgáltatások	PM
Tranzakcióalapú adatszolgáltatások alapjainak a megerősítése A szolgáltató közigazgatás és támogató működés megerősítését, az elérhető ügyfélbarát digitális közszolgáltatások körének bővítését szolgálja. Célja a foglalkoztatáshoz kötődő foglalkoztatói (munkáltatói) bejelentési kötelezettségeknek egy csatornán történő tranzakció alapú biztosítása az adózó és államigazgatás között.	Digitális Évtized /DESI vállalkozóknak nyújtott digitális közszolgáltatások	PM
E-számlázás ösztönzése Az Online Számla és az Online Számlázó rendszer 2018-as bevezetésének megvalósításával a kiállított számlákról valós idejű adatok érkeznek a NAV-hoz. Az adatszolgáltatás automatizálásával az adminisztratív terhek csökkentek a számlázó programot használóknál. A kiállított számlákat lekérdezhetik és a könyvelési rendszerükbe is beemelhetik a számlabefogadók, valamint a számlakibocsátók is.	Digitális Évtized /DESI vállalkozóknak nyújtott digitális közszolgáltatások	PM
Feldolgozóipari KKV Energiaköltség és Beruházás Támogatási Program Az orosz-ukrán konfliktus, a kiszabott szankciók és Oroszország által hozott ellenintézkedések hátrányos gazdasági következményeinek enyhítése a vállalkozások számára versenyképességük megőrzése érdekében. KKV-k működési költségeinek enyhítésére, illetve energiahatékonysági beruházások támogatására, beleértve utóbbi finanszírozásának elősegítését.	Javuljon Magyarország teljesítménye a kormányzati hatékonyság szempontjából	GFM

Újrahasználati központok kialakításának támogatása Cél az olyan komplex, szemléletformáló erővel is bíró fejlesztések létrehozása, amelyeknek fő célja – a körforgásos gazdaság alapelveinek megfelelően – a képződő hulladék mennyiségének csökkentése, illetve a termékek és alapanyagok minél hatékonyabb újrahasználatának és körforgásban tartásának az elősegítése. Az újrahasználati központok fókuszja – mint a lomtalanítás alternatívái – az alábbi főbb tevékenységekre terjed ki: • funkciójukat maradéktalanul ellátó termékekre • javítható termékekre • olyan termékekre is, amelyek eredeti rendeltetésük szerint tovább nem használhatók, (pl. alkatrészként való hasznosítás, átalakítás, új funkcióval való ellátás vagy újrafeldolgozás – (recycling).	Javuljon Magyarország teljesítménye a kormányzati hatékonyság szempontjából	EM
Magyarország Helyreállítási és Ellenállóképességi Tervében (RRF program) tett vállalások megvalósítása Az RRF végrehajtása érdekében az egyéni vállalkozók közteherviselésére vonatkozó általános szabályok átfogó, koncepcionális egyszerűsítésére kerül sor, többek között egyszerűsödnek az egyéni vállalkozók társadalombiztosítási járulékfizetési szabályai és adminisztrációs kötelezettsége, a társas vállalkozási formákra való áttérés könnyebbé válik, a magánszemélyek egyéni vállalkozóvá válását ösztönző kedvezmény kerül bevezetésre, valamint a béren kívüli juttatások, reprezentáció üzleti ajándék bevallási és adófizetési kötelezettsége is egyszerűbbé válik.	Javuljon Magyarország teljesítménye a kormányzati hatékonyság szempontjából	PM
A jogszabály-előkészítési hatásvizsgálat során a vállalkozások versenyképességének vizsgálata Az intézkedés keretében a jogszabály-előkészítési hatásvizsgálat módszertanába beépítésre kerül, hogy az előterjesztések által előidézett adminisztratív terhek a hazai vállalkozások (főként a KKV-k) versenyképességét milyen mértékben érintik. Szükséges olyan indikátor meghatározása, hogy az adott kormányzati intézkedés fejt-e ki közvetlen hatást a KKV-kra.	Javuljon Magyarország teljesítménye a kormányzati hatékonyság szempontjából	Miniszterelnöki Kormányiroda / GFM

III. Finanszírozáshoz jutás

6.3. Alcím: A KKV-k finanszírozáshoz jutásának fenntartása

6.3.1. A jelenlegi helyzet, kihívások

A Stratégia 2019-es megjelenését követően olyan példa nélküli külső sokkok érték a globális és ezen belül a magyar gazdaságot, amelyek jelentősen rontották a külső finanszírozási környezetet.

A Stratégia felülvizsgálatakor egyaránt válaszokat kell adnunk a sokkok okozta helyzetre, egyúttal figyelemmel kell lennünk a 2030-ra kitűzött hosszútávú célokra. A 2021 nyara óta jelen levő emelkedett mértékű inflációs környezet hatására drámaian emelkedő kamatok jellemzik a külső finanszírozások piacát. 2021 júniusig historikusan alacsony szinten mozgott a jegybanki alapkamat, azonban az orosz-ukrán háború, valamint a konfliktus nyomán átrendeződő gazdasági kapcsolatok, a globális energiaválság és az uniós forrásokkal kapcsolatos elhúzódó tárgyalások miatt drasztikus változás következett be: Magyarországon 2022-ben stabilizálódott a kétszámjegyű infláció, amely 2023 októberében tér vissza a 10 százalékos szint alá. Az infláció letörésére a jegybank kamatemelési ciklusba kezdett, 1 százalék alatti értékről bő egy év alatt 2022.09.28-ra 13,00 százalékig⁶⁴ emelkedett a jegybanki alapkamat mértéke. Az alapkamatot több, mint egy év után először 2023. októberben csökkentette a jegybank 12,25 százalékos szintre.

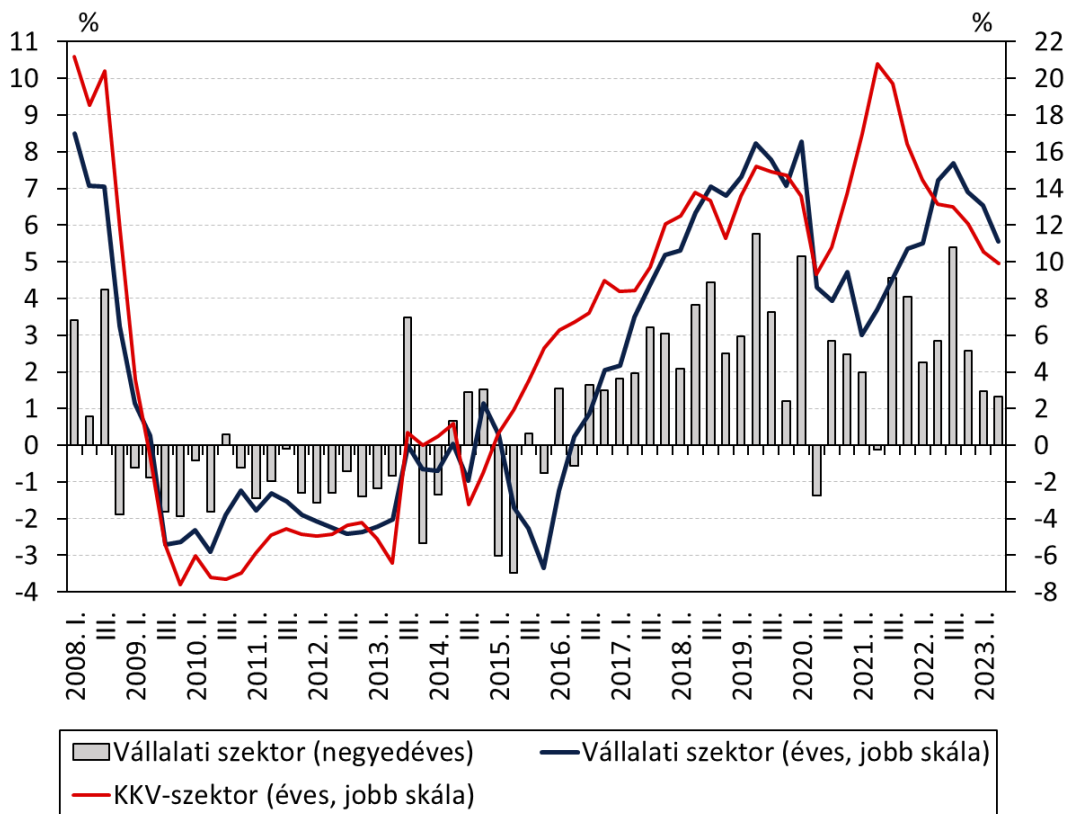
További kihívást jelent, hogy a világ meghatározó gazdasági blokkjai protekcionista jellegű gazdaságfejlesztés felé fordultak. Erre az EU többek között az állami támogatási szabályok lazításával válaszol. Ugyanakkor az EU-ban az egyes országok vállalatai egymással is versenyeznek, ami így hátrányosan érintheti az EU-n belüli kisebb, relatíve kevésbé fejlett gazdaságok (így Magyarország) vállalatait. A radikálisan megváltozott külső finanszírozási környezet hosszabb távon a beszállítói láncokon, az árakba beépülő költségeken keresztül minden vállalkozás számára érzékelhető lesz.

A KKV hitelállomány 2015-től jelentős, a teljes vállalati hitelállomány bővülését jóval meghaladó mértékű növekedésnek indult, amely 2021 közepéig tartott.

A növekedési folyamat a 2013-tól megélnéknélő gazdasági növekedésnek, a hitelezési kockázatok csökkenésének, az ebben az időben elindított kamatcsökkentési ciklusnak és a Növekedési Hitelprogram (NHP) MNB általi bevezetésének volt köszönhető. A koronavírus-járvány kitörését követően ellentétesen alakult a teljes vállalati szektor és a KKV-szektor hitelállományának éves növekedési üteme: míg a teljes vállalati szektor esetében az jelentősen csökkent, addig a KKV-k esetében meredeken nőtt az NHP Hajrá és a Széchenyi Kártya Programnak köszönhetően. Ez a folyamat 2021. II. negyedévében fordulatot vett: onnantól kezdve a teljes vállalati szektor hitelállományának növekedési üteme emelkedett, a KKV-szektoré ugyanakkor csökkent. 2022. második felétől kezdve viszont a kibontakozó válságkörnyezetben a hitelkereslet visszaesése tapasztalható a teljes vállalati és azon belül a KKV-szektorban egyaránt. A sokkok okozta hatások enyhülését követően viszont hosszú távon kiemelkedően jelentős a mutató növelésének határozott ösztönzése.

⁶⁴ https://www.mnb.hu/Jegybanki_alapkamat_alakulasa

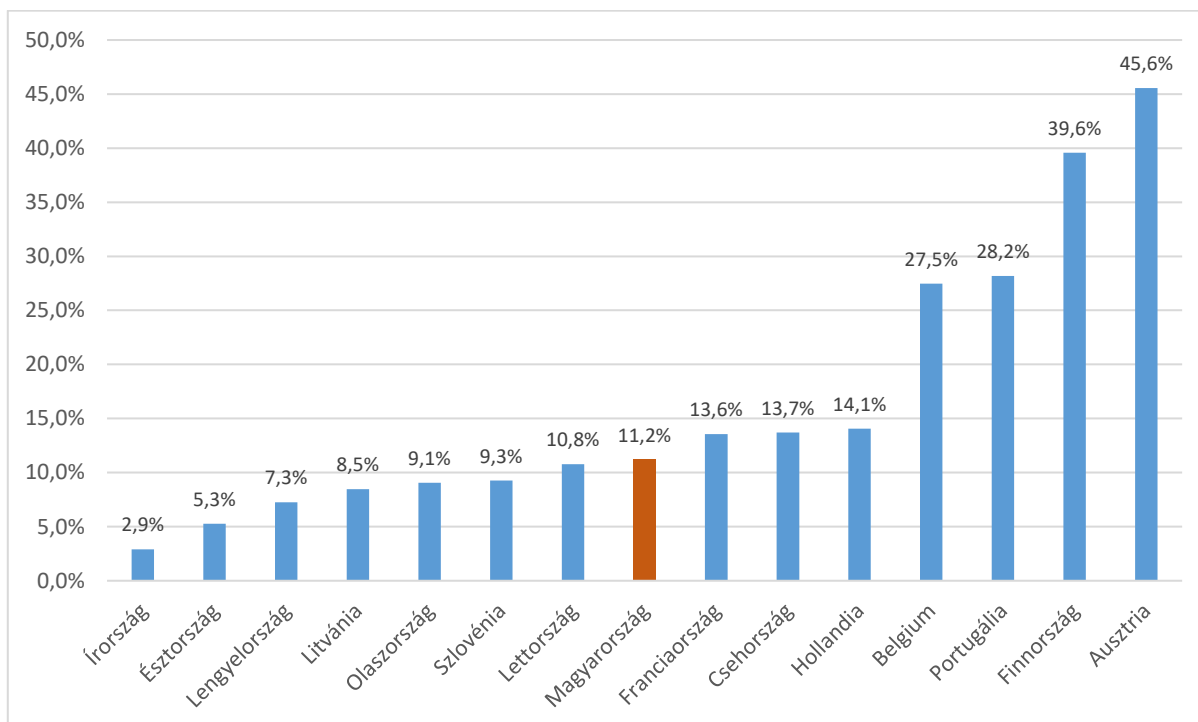
22. ábra: A teljes vállalati és KKV-szektor hitelállományának

Forrás: MNB hitelezési folyamatok 2023. szeptember

A KKV hitelek GDP-hez viszonyított aránya elmarad a fejlett hitelfinanszírozással rendelkező országok szintjétől. A KKV hitel/GDP arány tekintetében a magyar adat a 10-15 százalék közötti sávban helyezkedik el évek óta. A magyarországgal összevethető méretű, fejlett hitelfinanszírozással rendelkező európai uniós országokban megfigyelhető KKV hitel/GDP arány 10-20 százalékponttal magasabb a V4-ek adatánál.

**23. ábra: KKV hitel/GDP arány néhány európai uniós országban
(év végi hitelállomány/nominális GDP) (%), 2021**

Forrás: OECD, OECD, Financing SMEs and Entrepreneurs: An OECD Scoreboard

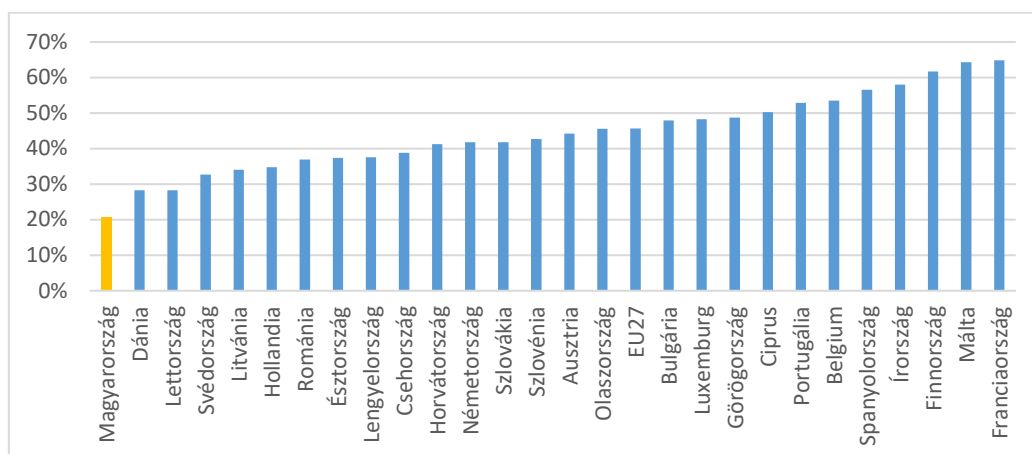
A magyarországi vállalkozások külső forrás igénybevételére való hajlandósága továbbra is elmaradást mutat az Unió többi országához képest.

A magyar vállalkozások gyakran nem ismerik fel az ebben rejlő lehetőségeket, ezáltal el sem jutnak a döntésig, hogy külső forrásokat vonjanak be. A külső források bevonásától való „tartózkodás” a válság alatt is megfigyelhető volt. A Századvég 2021. évi átfogó KKV GAP elemzése szerint a KKV-knak szóló megfelelő termékek, termékparaméterek kialakítása esetén a hitelkereslet évente 300,1 milliárd forinttal lenne növelhető.

A magyar KKV-k európai összehasonlításban ritkán vesznek igénybe banki hitelt. Az Európai Bizottság rendszeres keresleti oldalú felmérése (Survey on Access to Finance) szerint az EU országai közül számárányukat tekintve évek óta a magyarországi KKV-k azok, amelyek finanszírozási igényük fedezéséhez a legritkábban használnak banki hitelt.

A magyar vállalkozók viszonylag ritka banki hitelfelvételei mögött a széleskörűen rendelkezésre álló támogatott konstrukciók közepette a bankok kockázatkerülő üzletpolitikája (alacsony mértékű hitelezési hajlandósága), a bizonytalan üzleti környezet miatt alacsony beruházási hajlandóság, illetve részben a banki finanszírozás felé megnyilvánuló vállalkozói bizalmatlanság áll.

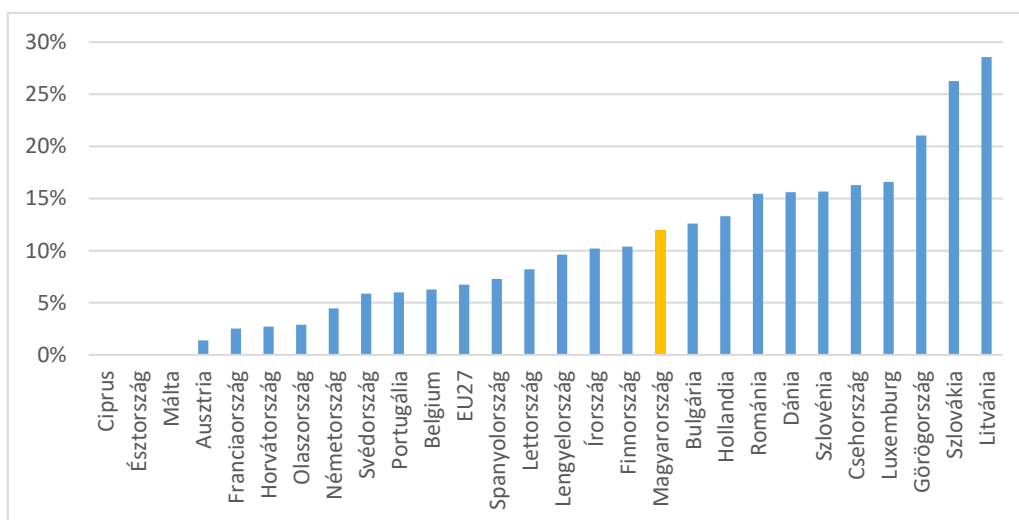
24. ábra: Igénybe vett-e a múltban, vagy készül-e igénybe venni a jövőben bankhitelt (folyószámla-hitelen és támogatott hitelen kívül) (%)

Forrás: Európai Bizottság

Az EU Bizottság hivatkozott felmérése szerint a magyarországi KKV-k hiteligényléseinek visszautasítási rátája az elmúlt években csökkent, jelenleg a magyar adat az EU tagállamok középmezőnyében helyezkedik el.

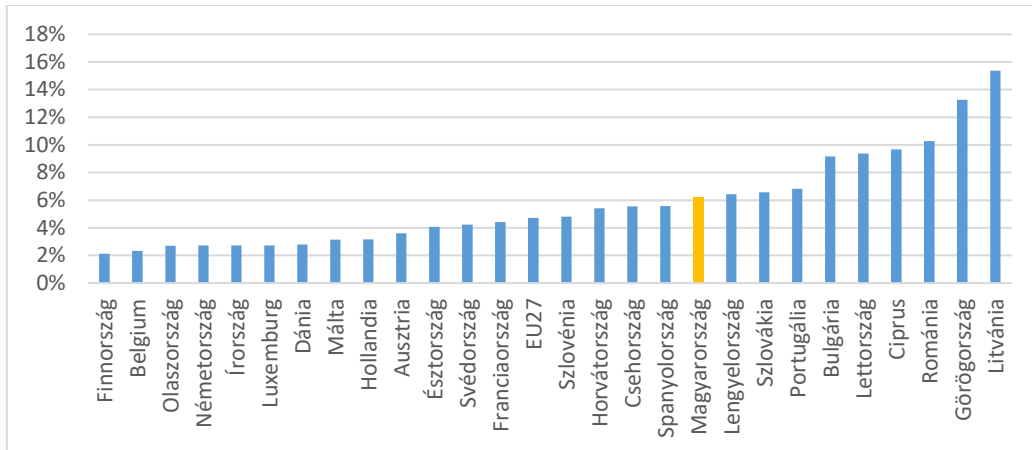
25. ábra: Az elmúlt 6 hónapban hitelért folyamodó KKV-k elutasítási rátája, 2021. szeptember-október

Forrás: Európai Bizottság

A banki hitelfelvétellel szemben mutatkozó vállalkozói bizalmatlanságot a felmérésben azon vállalkozások viszonylagosan magas aránya mutatja, amelyek a bankok általi visszautasítást feltételezve meg sem próbáltak hitelért folyamodni.

26. ábra: A valószínű visszautasítás miatt nem igényelt bankhitelt a megelőző 6 hónapban, 2021. szeptember-október

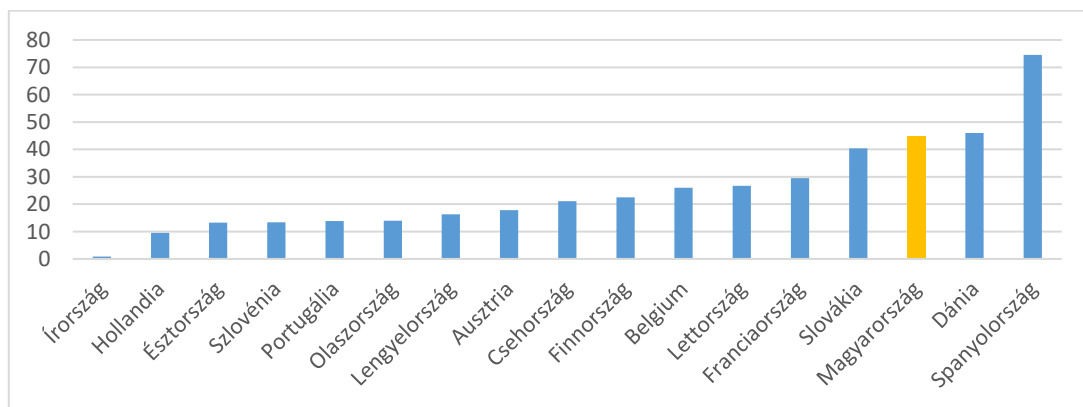
Forrás: Európai Bizottság

A bankok hitelezési és a vállalkozások hitelfelvételi hajlandóságának javítását szolgálja a Széchenyi Kártya Program, amely elsősorban a folyószámla- és a beruházási hitelezés mikro- és kisvállalkozások körében történő felfuttatásában ért el jelentős sikereket.

A magas kamatok tovább csökkenthetik a hitelfelvételi kedvet, így közvetlenül is a beruházási hajlandóság romlásához vezethetnek.

Mindezek mellett is elmondható, hogy a KKV-k esetében a külső forrásbevonásnak – a vissza nem térítendő támogatásokat nem számítva – a vállalható kamatterhekkel járó hitelek jelentik a legkönnyebben elérhető és legjobb ár/értékarányú külső finanszírozást.

27. ábra: Rövid lejáratú KKV hitelek állományának aránya az összes KKV hitelállományon belül (%), 2020

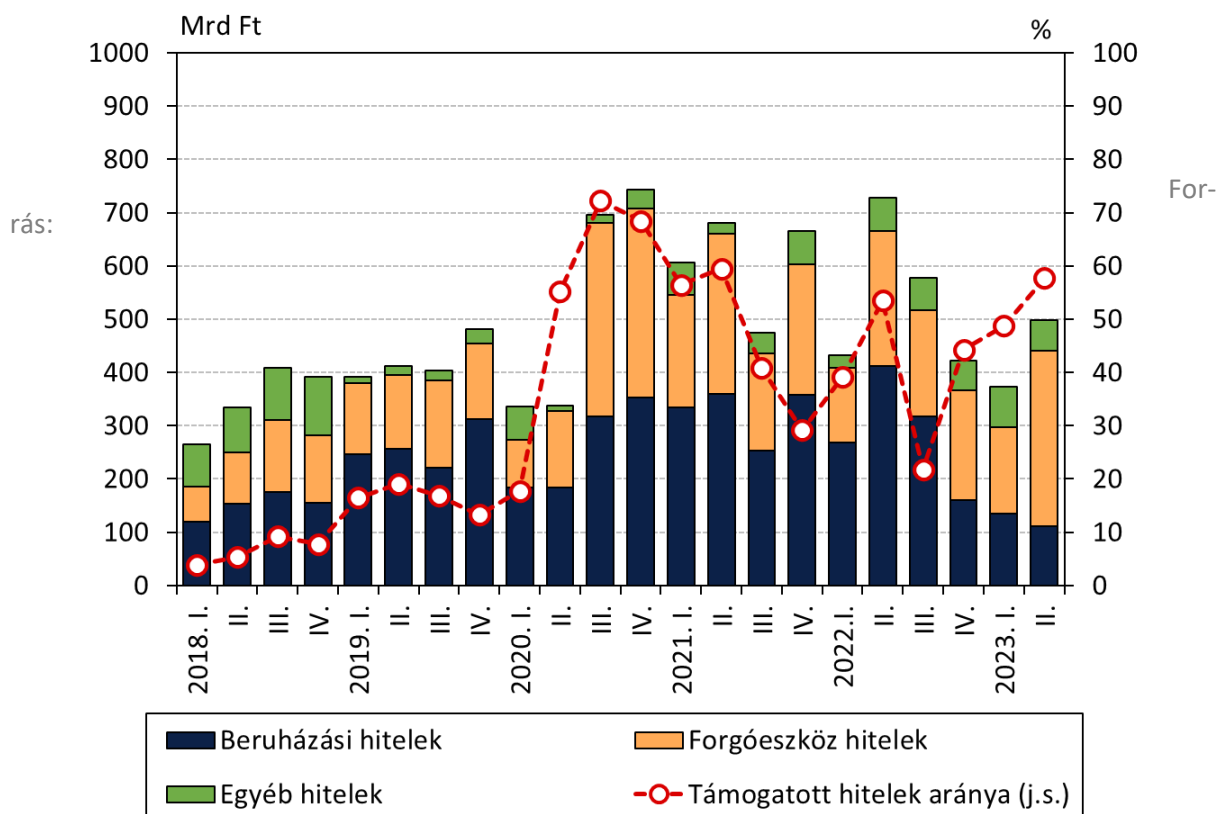

Forrás: OECD

A KKV-szektor hitelállománya szerkezetét tekintve továbbra is kedvezőtlen. A banki hitelpiac a forrásbőséggel és alacsony kamatkörnyezettel jellemezhető években sem biztosította a KKV-k számára kellő mennyiségben a közép- és hosszú lejáratú, fix kamatozású hiteleket.

A KKV-k ugyanakkor nem vállalták a fix kamatozáshoz kapcsolódó magasabb terhet, ezért a kereslet is mérsékelt volt az ilyen termékre. A magyarországi KKV-k hitelállományában viszonylag magas arányt tesz ki a rövid lejáratú hitelek aránya. A fejlesztéseket finanszírozó hosszú lejáratú hitelek kevésbé vannak jelen.

28. ábra: A KKV hitelek új kibocsátása hitelcél szerint és a támogatott hitelek aránya

MNB hitelezési folyamatok 2023. szeptember

A mikro- és kisvállalkozások körében a bankok által finanszírozott üzletméret alatt továbbra is jelentős nagyságrendű betöltetlen finanszírozási igény mutatkozik.

A mikro- és kisvállalkozások kisméretű finanszírozási igényeinek banki kiszolgálását tipikusan nehezíti, hogy az érintett vállalkozások tekintetében a finanszírozók által vizsgált adatokból, gazdálkodási és tevékenységi mutatókból az ilyen típusú kihelyezések jövedelmezősége bizonytalanul jelezhető előre. Emellett jellemző gátló tényező az is, hogy alacsony hitelösszeg esetén a bankok számára viszonylagosan magasak a kihelyezés költségei. A gazdaságos méret hiánya különösen az egyedi hitelbírálatot igénylő, kisméretű beruházási hiteldöntéseknél jelenthet komoly finanszírozási akadályt. Az elmúlt harminc évben ugyanakkor jelentős tapasztalat halmozódott fel a nem banki típusú hitelezés területén (jellemzően mikrofinanszírozás). A tapasztalatok átfogó vizsgálatával, a mikrohitelvezési rendszer átalakításával várhatóan javítható a kisméretű finanszírozási igények kielégítése.

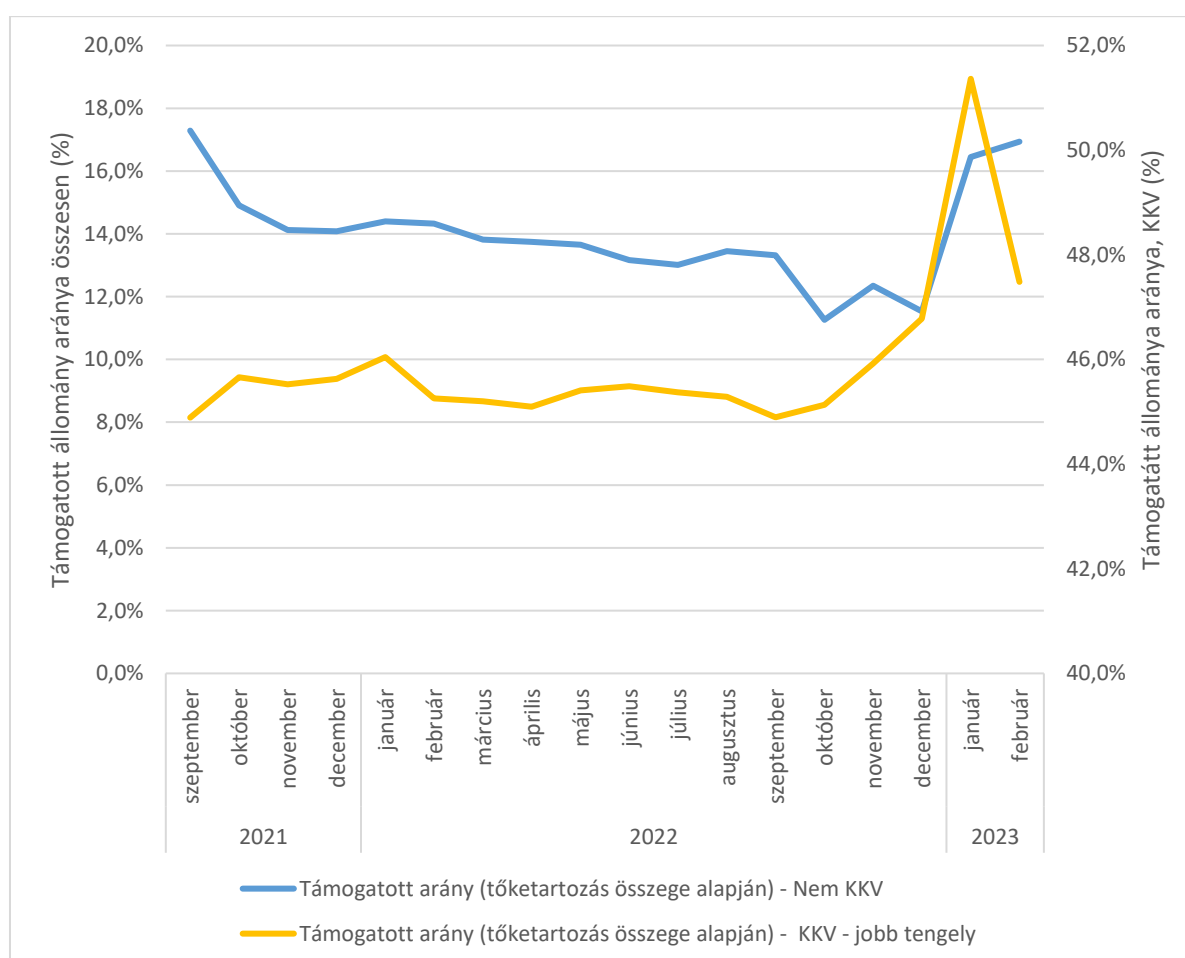
A kevés tárgyi eszközzel működő szolgáltatási tevékenységek fejlesztési finanszírozása fedezetoldalról továbbra sem megoldott. A szolgáltató szektorban működő KKV-k mintegy 85 százaléka olyan szolgáltatási ágakban tevékenykedik, amelyeket alacsony tárgyi eszközigény, ugyanakkor magas immateriális tőkearány jellemez. Ezen vállalkozások növekedésének hitelfinanszírozása banki eszközökkel nehézkes (pl. IKT, szakmai, tudományos, műszaki tevékenységek, kreatív ipar). Az induló vállalkozások szintén nehézségekkel szembesülnek beruházásaik finanszírozása esetén. Továbbá felmérések szerint a pénzügyi szektorban továbbra is hiányzik a tapasztalat és a speciális szakértelem a technológiai beruházások (pl. a robotok) piaci értékének meghatározására.

A KKV hitelezésben a forráshoz jutási nehézségek időszakában kiemelt jelentősége van a támogatott hitelprogramoknak.

A koronavírus okozta sokk miatt az állam jelentős lépéseket tett a hitelfelvétel ösztönzésére támogatott pénzügyi termékek révén a gazdaság újraindítása érdekében. Kiemelkedő volt a Magyar Nemzeti Bank Növekedési Hitelprogram Hajrá (NHP) programja 3000 milliárd forint keretösszeggel, valamint a Széchenyi Kártya Program, amelyre 1566 milliárd forint hitelígényt nyújtottak be a vállalkozások jellemzően 0,0–0,1–0,5 százalék közötti ügyfélkamaton biztosított különböző hiteltermékekre a járvány kitörését követő időszakban. A kis- és középvállalati szektor hitelállománya nőtt az általános moratórium kivezetését és az NHP források kimerülését követően is.

A támogatott hitelek aránya a 2021. szeptember – 2022. október időszakban a KKV-k esetében 45 százalék körüli értéken stagnált, majd növekedésnek indult (2023. február: 47,5 százalék).

29. ábra: Támogatott hitelek aránya (tőketartozás összege alapján)

Forrás: GFM: Havi finanszírozási monitor – 2023. május

A 2021. január – 2023. március időszakban az államilag támogatott programokban az új vállalati hitelszerződések száma néhány kiugró értéktől eltekintve havonta 2000-4000 darab között mozgott. Az új hitelszerződések összetételében a leginkább meghatározó program a Széchenyi Kártya Program (KA-VOSZ), amelyet az MFB – EU hitelek követnek. Az EXIM és a MFB saját forrás hitelei a darabszámokat tekintve marginálisan járulnak hozzá az új vállalati hitelszerződésekhez.

Vállalatméret szerint a Széchenyi Kártya Programokban a leszerződött hitelügyletek körülbelül 50 százalékában mikrovállalkozások a hitelfelvevők, hozzávetőlegesen 40 százalékban kisvállalkozások és 10 százalékban középvállalkozások. A Széchenyi Kártya nagyrészt a kereskedelmi és építőipari mikro- és kisvállalkozások hitelhez jutását segíti. A feldolgozóipar nincs a TOP 10 ágazatban.

2023. március adatok alapján az MFB EU-s vállalkozói hiteleinek (szerződéstőke alapján) negyedében mikrovállalkozások a szerződő felek (4 százalékpontos csökkenés az egy évvel korábbi adatokhoz képest). A szerződéstőke közel egyharmadnyi része jut kisvállalkozásokra és 15 százaléka közepes vállalkozásokra.

Az államilag támogatott hitelprogramok szerződésállományában nominális értéken minden nemzetgazdasági ágat tekintve növekedés volt látható 2022.03.31-ről 2023.03.31-re.

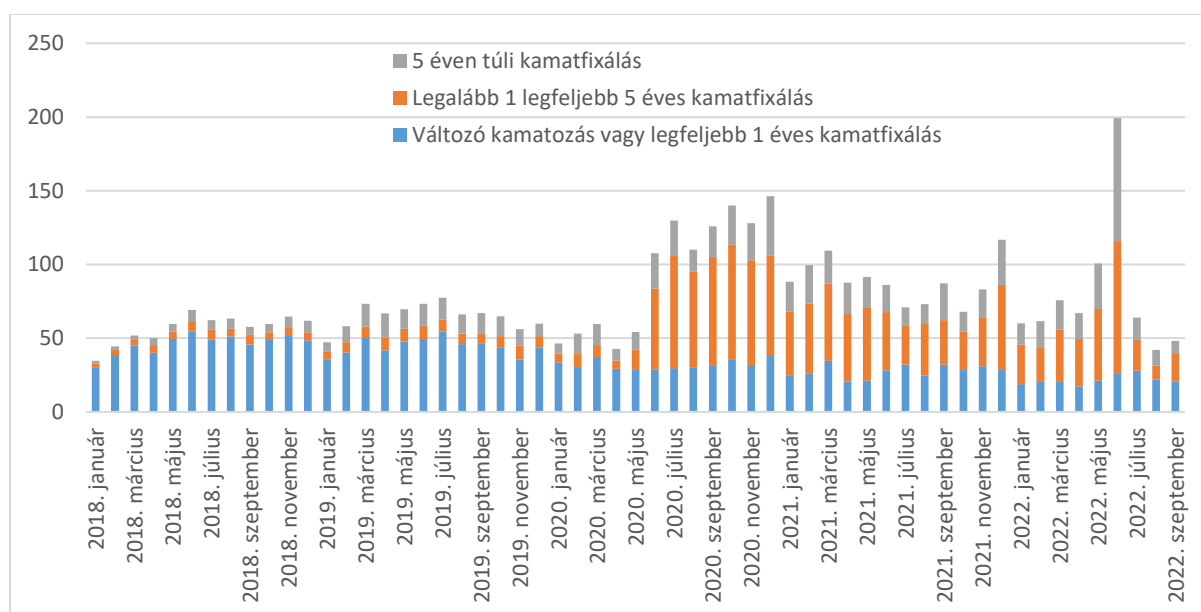
A Széchenyi Kártya Programban a szerződött hitelállomány alapján a legnépszerűbb ágazatok a nagykereskedelem (kivéve: jármű, motorkerékpár, 14,5 százalék), az építőipar (14,2 százalék) és a kiskereskedelem (kivéve: gépjármű, motorkerékpár, 11,6 százalék). Ugyanez a három ágazat áll az élen az MFB EU-hitelezésében is a 2023. március végi szerződéses állomány alapján (nagykereskedelem – 11,9 százalék, kiskereskedelem – 11,5 százalék, épületek építése 6,0 százalék).

Az MFB EU-s hitelei túlnyomórészt a kis- és közepes vállalkozásokat érték el, a kereskedelem túlsúlya mellett a fémfeldolgozó és élelmiszeripari cégek is finanszírozáshoz jutottak. Az építőipar is jelentős hitelállománnyal rendelkezik.

Az SZKP szerződött ügyletek területi megoszlásában a teljes szerződött állomány 45 százaléka Budapestre és Pest megyére koncentrálódik. Az MFB EU-hitelezésben ettől teljesen eltérő kép rajzolódik ki a megvalósítási helyszínre vonatkozó szabályok miatt: Budapestre és Pest megyére a teljes szerződéses állománynak csak az 5 százaléka esik.

A KKV banki hitelezés elmúlt években lezajlott növekedése örömteli fejlemény a vállalkozások finanszírozása szempontjából, de nehézségek mutatkoznak a hosszú lejáratú, kiszámítható kamatozású hitelek hozzáférhetősége terén, amit a 2022 végétől kibontakozó kedvezőtlen finanszírozási környezet tovább nehezít. A beruházás-financezírozás bővülését és az éven túli hitelpiac serkentését az NHP megközelítésén alapuló, időszakos, fix kamatozású hitelprogramok hatékonyan segítették elő az elmúlt években.

30. ábra: Legfeljebb 1 millió euró összegű, vállalati új forint hitel szerződések megoszlása kamatfixálási periódus alapján (milliárd forint)

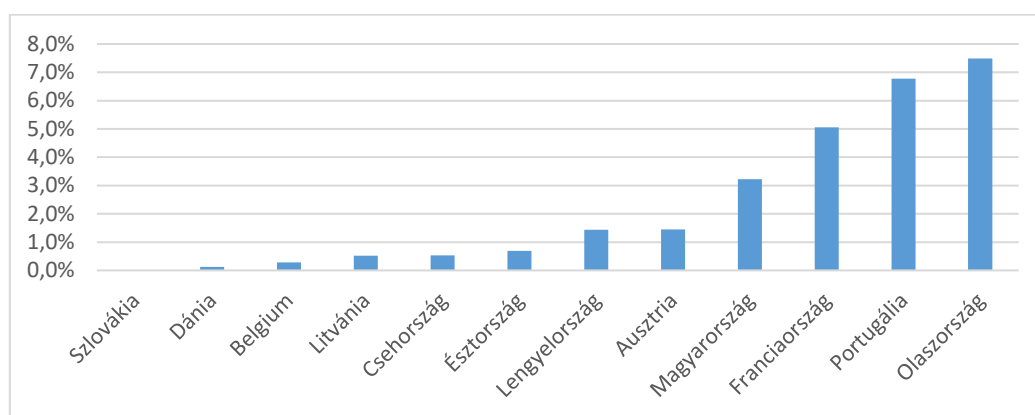

Forrás: MNB

A garantált hitelek részaránya és az államilag támogatott hitelgaranciák GDP-hez viszonyított aránya európai összehasonlításban kiemelkedő mértékű Magyarországon.

Számos olyan vállalkozás lehet, amely ugyan rendelkezik kidolgozott üzleti tervvel, azonban forráshoz, hitelhez nem tud jutni, mert nincs elegendő fedezete. A finanszírozáshoz való jutásban kiemelten fontos állami eszköz a garanciaszervezetek támogatása. A 2015–2020-as időszakban a KKV-knak 5.827 milliárd forint összegű és 349.454 db (99,6 százalék) kötelezettségvállalást tett ki az állami kezesség- és garanciavállalás. A koronavírusra, és az orosz-ukrán háborúra reagálva a garanciaprogramok átalakításra kerültek annak érdekében, hogy a sokkok által érintett gazdasági szereplők esetében segítsék a hitelhez jutást.

31. ábra: Államilag támogatott hitelgarancia állomány a GDP arányában Magyarországon és néhány európai országban (2020)

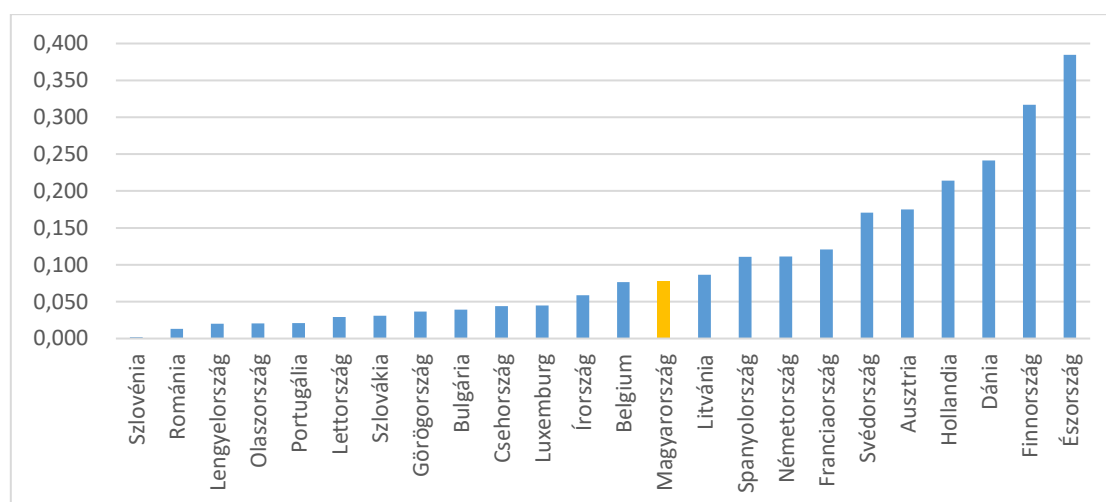

Forrás: OECD

A korai szakaszú kockázati tőkefinanszírozás tekintetében Magyarország V4-es összehasonlításban élenjár, a fejlett tőkepiaccal rendelkező országok teljesítményét azonban nem éri el.

A régiókban Magyarország hagyományosan az erősebb tőkefinanszírozási szektorral rendelkező tagállamok közé tartozik, de ez szinte kizárólag a finanszírozás korai szakaszaiban (magvető, induló, korai növekedési) zajló befektetési tevékenységeket érinti. A tőkebefektetések magyarországi aránya ugyanakkor jóval alacsonyabb az OECD átlagánál, még úgy is, hogy egyértelműen érzékelhető az utóbbi évek tőkeprogramjainak a hatása. A tőkefinanszírozást a volt szocialista országok mindegyikében tovább nehezíti, hogy hiányoznak azok a felhalmozott családi vagyonok és nemzeti magántőkéik, amelyek biztosíthatnák a tőkeigényes növekedési folyamatok nemzeti forrásból való finanszírozását.

32. ábra: Kockázati tőkebefektetések aránya a GDP-hez a közép-európai térségben 2020-ban

Forrás: OECD

A 2014–2020-as programozási időszakban több különböző célú állami és piaci kockázati tőkeprogram is rendelkezésre állt a KKV-k számára. 2022-ben az összesen 65 állami háttérű tőkealap jegyzett tőkéje 3.566 milliárd forintot tett ki. A kihasználtság és a hatékonyság növelése érdekében központosított irányítási rendszer került kialakításra az állami háttérű tőkealapok esetében.

Az innovatív ötletekre, K+F+I alapú tevékenységekre alapuló cégek korai szakaszú tőkefinanszírozása a világ legtöbb pontján piaci hiányossággal jellemezhető terület.

A fejlett tőkefinanszírozással rendelkező országokhoz képest Magyarországon még szűkebb azoknak a sikeres magánszemélyeknek a köre, akik magánvagyonukból üzleti angyalként jelentős számban felkarolnának ilyen kezdeményezéseket. Ezen a területen az elmúlt időszakban értékes alulról szerveződő kezdeményezések indultak el (pl. a Magyar Üzleti Angyal Hálózat, CE-Connector nemzetközi projekt), amelyek segíthetik az ökoszisztéma fejlődését. Magyarországon is megjelentek az első olyan üzleti angyalok, amelyek a társadalmi hatásokat is figyelembe vevő tőkebefektetéseket eszközölnek (impact financing), Létrejöttek továbbá közösségi finanszírozással megvalósult befektetések (crowdfunding). Szükséges nyomon követni ezeknek a kezdeményezéseknek a fejlődését, és megvizsgálni ezek relációjában a hazai szabályozási környezetet.

Országos szemléletformáló program indult a vállalkozók pénzügyi tudatosságának növelésére, amely keretében 1500 vállalkozó részesült térítésmentes üzleti és pénzügyi képzésben és tanácsadásban.

6.3.2. Beavatkozási logika

A gazdaság sikeres működéséhez és a növekedés erősödéséhez elengedhetetlen a vállalkozók adottságaihoz, élethelyzetéhez és szándékaihoz igazodó külső finanszírozás biztosítása. 2020-tól kezdődően globális és – ezen folyamatok leképeződéseként – nemzeti szinten is jellemző a gazdasági környezet viszonylag gyakori, előre nem kiszámítható, gyors és nagy léptékű változása. A finanszírozási megoldásoknak képesnek kell lenniük ezen körülmények figyelembevételére, a bizonytalanság mérésére.

Az állam részéről a pénz- és tőkepiac befolyásolása hármast szolgál. **A kormány egyrészt arra törekszik, hogy a fejlesztéspolitikai eszközökkel tőkeforrásokat biztosítson a sikeres növekedési lehetőségek előtt álló hazai cégeknek.** Ezen a területen azért van szükség beavatkozásra, mert Magyarországon történelmi okokból hiányoznak a sikeres vállalkozói életutak alapján felhalmozódott magántőké és magánvagyonok, amelyek elősegíthetnék az országban megtermelt hozzáadott érték intenzív növelését és egy sikeres, hazai irányítású vállalati kör nemzetközi terjeszkedésének finanszírozását. Nemzeti tőke hiányában, egy bizonyos nagyságrend felett a hazai vállalatok külföldi kézbe kerülnek, ami erősíti a magyar gazdaság dualitását és csökkenti a GNP előállítási képességét.

A megközelítésünk másik fontos eleme, hogy a 2014-2020-as európai uniós fejlesztési ciklus lezárultával **Magyarország kilépett a bőséges és túlnyomórészt vissza nem térítendő támogatási forrásokkal jellemezhető időszakból.** A 2021-2027-es programozási időszakban vissza nem térítendő támogatás kisebb volumenben célzott területi (hátrányos helyzetű régiók) és jól lehatárolt célcsoportok számára elérhető. Ezt egyelőre nem tudják ellensúlyozni a közvetlenül elérhető uniós támogatások. Ezért ehhez kapcsolódóan szükséges a figyelemfelhívás, az információk széles körben, de célzott jelleggel történő terjesztése, illetve a közvetlen uniós támogatások elnyeréséhez szükséges készségek fejlesztése. **Emellett nagyobb hangsúlyt kell helyezni a támogatott és a piaci feltételű finanszírozás határainak kijelölésére,** hatékony kombinációinak kialakítására. A jelenleg futó európai uniós programozási időszak támogatott programjainak fontos feladata, hogy a vállalkozások figyelmét a hitel-, tőke- és garanciatermékek irányába terelje, és szélesebb körben megvilágítsa a pénzpiaci finanszírozásban rejlő lehetőségeket. Ezen a ponton fontos szerepet kaphat az érintett vállalkozások pénzügyi kompetenciájának és tudatosságának fejlesztése a már elindult formákban, illetve további, új megközelítési módokban. Ezek kivitelezésében érdemi szerep hárulhat a kamarákra, továbbá a vállalkozásokat közvetlenül elérő intermedier szervezetekre.

A 2023-as felülvizsgálat során külön kiemelandó a KKV-szektor stabilitásának megteremtése, amiben kulcsfontosságú szerepet játszik a **piaci körülményekhez rugalmasan igazodó finanszírozási feltételrendszer kialakítása.** A gazdasági körülmények radikális változása miatt jelentősen szigorodtak a pénzpiaci és a monetáris politikai feltételek, ami jelentős hatással lesz a KKV-k finanszírozására. Az állami intézkedéseknek nagy szerepe van a pénzpiaci ingadozások kiegyenlítésében, ezért a KKV Stratégiának arra kell törekednie, hogy kedvező és kedvezőtlen hitelpiaci helyzetben egyaránt biztosítsa az adottságokhoz igazodó finanszírozást, így segítve elő a KKV-k talpon maradását változó gazdasági körülmények között.

A Stratégia kiemelten az alábbi területeken tartja indokoltnak az állam aktív részvételét:

- Azokban a szegmensekben, ahol megítélésünk szerint **a piac nem biztosítja ésszerű kamatok mellett a vállalkozások számára a finanszírozást olyan tevékenységhez,** amit valójában megterülő módon meg lehetne valósítani.
- Olyan működési és beruházási igények esetében, amelyek **piaci feltételű finanszírozása nem várható el, de a fejlesztés- és társadalompolitikai célok érdekében,** kismértékű állami beavatkozással megteremthető.

Szükséges a finanszírozási kereslet növelése a vállalkozói körben, ezzel párhuzamosan a piaci gap csökkentésének támogatása. Fontos lépés a bizalom növelése a hitelintézetek felé, a hosszú távú, tervezhető hitelfelvétel biztosításával, és a termékek könnyebb elérhetőségét támogató intézkedésekkel. Továbbá, a népszerű állami hitelprogramok sikerkritériumainak azonosítása segítheti a piaci továbblépést is.

Fontos szerepet kaphat a vállalkozások pénzügyi kompetenciájának és tudatosságának fejlesztése is, hiszen célunk, hogy a vállalkozások figyelmét a hitel-, tőke- és garanciatermékek irányába tereljük, és szélesebb körben megvilágítsuk a pénzpiaci finanszírozásban rejlő lehetőségeket. A KKV-k felkészítésének részét kell képezze a zöld és a digitális átállás jelentette új lehetőségek, ismeretek és elvárások megismertetése is. Külön figyelmet szükséges fordítani a tőketermékekkel kapcsolatos célzott edukációra annak érdekében, hogy a KKV-k nyitottabbak legyenek a tőkefinanszírozási megoldásokra. Ehhez kapcsolódóan indokolt a tőkévé konvertálható kölcsön elterjesztése, amellyel gyorsabban és a korábbinál kevesebb adminisztrációval juthatnak tőkéhez a növekvő potenciállal rendelkező KKV-k.

Szükséges a KKV-k pénzpiaci védelmét támogató lépések megtétele a vállalható finanszírozási terhek érdekében. A magas kamatok ellensúlyozására kamattámogatás biztosítása, a népszerű, ugyanakkor intézményi oldalról is bevált konstrukciók továbbvitele adhat megoldást. Ezen népszerű termékek esetében a felhasználók körének bővítésével megcélozható a hitelfelvételtől korábban tartózkodó, de a feltételeknek megfelelő vállalkozások köre is. További bővülésre ad lehetőséget a fedezeti lehetőségek újragondolása. A kedvezőtlen külső finanszírozási környezetben **különösen fontos a Széchenyi Kártya Program folytatásának megerősítése, a szükséges források biztosítása, a termékkör rendszeres hozzáigazítása a gazdasági körülményekhez.** Ezen felül szükséges az elmúlt harminc évben felhalmozott működési és intézményrendszeri tapasztalatok átfogó elemzése a mikrohitelezés területén, továbbá javaslat kidolgozása az elsősorban hazai források terhére megvalósuló mikrohitelezési rendszer átalakítására.

Kellő figyelmet kell fordítani a piaci hiányosságok felmérésére, és annak funkcióit pótló intézkedések bevezetésére, a jelenleg is alkalmazott pénzügyi termékek, eszközök hatékonyabb célba juttatására irányuló intézkedések megtételére. Intézményi kezességre elsősorban a fedezethiányos vállalkozásoknak van szüksége, melyek immateriális javakat állítanak elő, a szolgáltató szektorban tevékenykednek vagy induló vállalkozások, mikrovállalkozások.

A finanszírozási pillér részét képezi a KKV-k működését segítő nem banki pénzügyi termékek, finanszírozási eszközök elterjedése, igénybevételük egyszerűsítése. Az elmúlt években változatos célok mentén elindult számos állami háttérű tőkealap struktúrájának átalakítása megtörtént, központosított irányítási rendszer állt fel, amelynek a hatékony működtetése szükséges a forrásallokáció optimalizálása és a nagyobb kihasználtság érdekében.

A Stratégia támogatja a zöld és a digitális átálláshoz kapcsolódó szemléletváltást a KKV-k számára elérhető finanszírozási megoldások terén. Fontos, hogy a hazai pénzügyi közvetítőrendszer támogassa a környezeti fenntarthatóságot a pénzügyi termékein, szolgáltatásain keresztül. Folyamatosan bővül az ESG szemléletet érvényesítő befektetők, intézményi ügyfelek köre, amely már most hatással van a KKV-k finanszírozhatóságára is. A digitális átállás terén figyelemmel kell lenni és felkészíteni a KKV-kat a pénzügyi folyamataikat, pénzügyi menedzsmentjüket érintő változásokra, illetve a KKV-knak képesnek kell lenniük a fintech által kínált finanszírozási lehetőségek igénybevételére. Szükséges megvizsgálni a támogatott hitelek esetében a mikrovállalkozások számára az egységes hiteligenylés lehetőségét.

6.3.3. A Pillér specifikus céljai

Specifikus cél	KPI
A vállalkozók adottságaihoz és szándékaihoz igazodó finanszírozáshoz való hozzájutás feltételeinek megteremtése.	Az EIF Access to Finance Indexében Magyarország 2030-ra érje el az EU átlagát.
A KKV-k hitelfelvételi lehetőségeinek javítása	A KKV hitel/GDP arány 2030-ra 20 százalékra emelkedik a 2022-es 11,8 százalékról.
Tőkeforrások biztosítása sikeres növekedési lehetőségek előtt álló hazai cégeknek	A kockázati tőkebefektetések 2018. év végi állománya (70,6 millió euró) a 2030. év végéig megduplázódik (141,2 millió euró).

6.3.4. Intézkedések

Intézkedés rövid leírása	Kapcsolódó indikátor	Felelős
Az állami háttérű tőkealapok működtetése Az állami háttérű kockázati- és magántőkealapok működésének racionalizálása érdekében egy központosított irányítási rendszer működtetése.	Tőkeforrások allokációjának növekedése	GFM
Széchenyi Kártya Program megerősítése, folytatása, a termékör rendszeres hozzáigazítása a gazdasági körülményekhez A megváltozott gazdasági környezetben a Széchenyi Kártya Program a KKV-k minél szélesebb köre számára történő elérhetővé tétele, igazodva a KKV-k mindenkori aktuális finanszírozási szükségleteihez és a zöld átálláshoz.	KKV hitelállomány/GDP arány EIF Access to Finance index	GFM
Baross Gábor Hitelprogram Az energiaválság, valamint a nemzetközi értékláncokban keletkezett zavarok negatív gazdasági hatásainak kitett hazai KKV-k és nagyvállalatok finanszírozására létrejött kedvezményes hitelcsomag.	KKV hitelállomány/GDP arány	GFM
Pénzügyi tudatosság növelése Az egyéni vállalkozók, mikro- és kisvállalkozások alapfokú pénzügyi tudatosságát növelő szemléletformáló programok indítása.	KKV hitelállomány/GDP arány, EIF Access to Finance index, Visszautasítási ráta (SAFE Survey)	GFM

Tőketermékekkel kapcsolatos edukáció Tőketermékekkel kapcsolatos célzott szemléletformálási, edukatív programok kialakítása és indítása.	Tőkeforrások allokációjának növekedése	GFM
Nem banki pénzügyi termékek, finanszírozási eszközök elterjesztése A KKV-k működését segítő nem banki pénzügyi termékek, finanszírozási eszközök ismertségének javítása, igénybevételek ösztönzése.	EIF Access to Finance index	GFM
Tőkévé konvertálható kölcsön elterjesztése A startupok szempontjából előnyös finanszírozási mód elterjesztése, hogy a vállalkozások a tőkévé konvertálható kölcsönrel gyorsabban és a korábbinál kevesebb adminisztrációval juthassanak tőkéhez.	KKV hitelállomány/GDP arány	KIM
VALI.HU – Forrástérkép fejlesztés A VALI.HU Forrástérkép alkalmazásának fejlesztése forráskezeső és az egyéb támogatott hiteltermékek bevonására épülő funkciókkal.	Digitális Évtized/DESI vállalkozóknak nyújtott digitális közszolgáltatások	GFM/IFKA
A mikrohitelkezés átalakításának vizsgálata Az előző évek tapasztalatainak összegzése és a mikrohitelkezés rendszerének felülvizsgálata, javaslat kidolgozása.	KKV hitelállomány/GDP arány	GFM

IV. A jövő technológiai és innováció

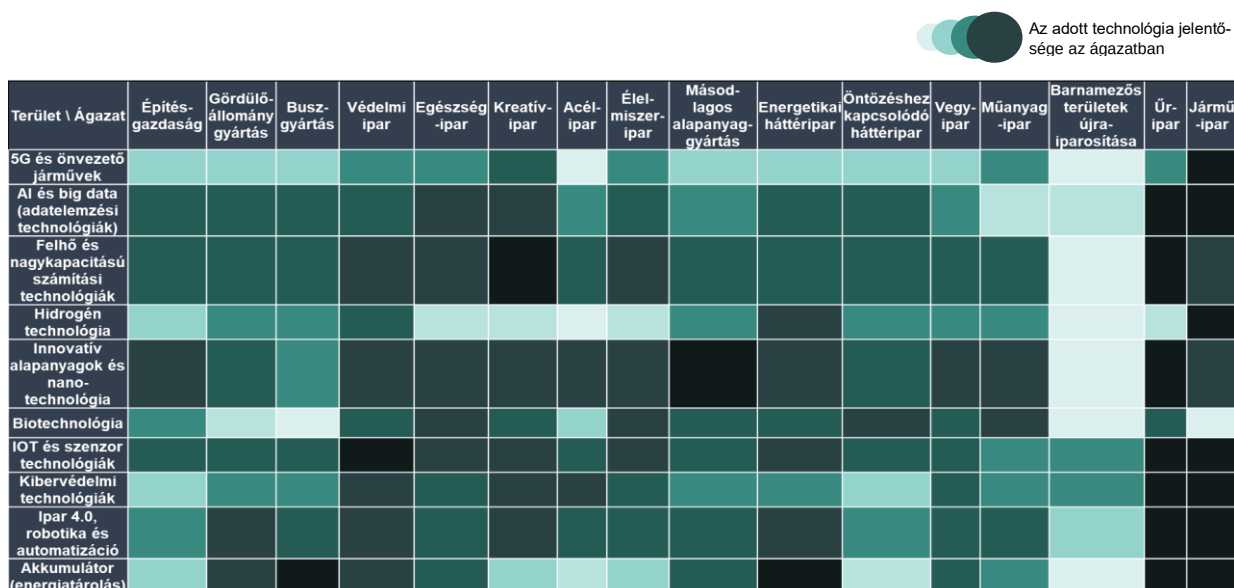
6.4. Alcím: A magyar gazdaság kitörési pontjai

A következő évtizedben az újraiparosítás, - beleértve az IKT szektor fejlődését is - lehet a magyar növekedés fő hajtóereje, amely szorosan összefonódik az innovációs teljesítmény emelésével.

6.4.1. A jelenlegi helyzet, kihívások

Jövőorientáltak tekinthetők azok a gazdasági ágazatok, amelyek jelenleg is alkalmaznak a termelési értéklánc valamely szegmensében innovatív, feltörekvő technológiákat, vagy amelyekben ezen technológiák alkalmazása jelentős versenyképességi előnyt jelenthet.

33. ábra: A jövő technológiáinak súlya jelenleg az egyes kiemelt iparágazatokban

Forrás: Nemzetgazdasági Minisztérium

A feltörekvő technológiák jelentősége számottevően nőni fog a jövőorientált ágazatokban a következő 5-10 évben.

A globális trendek, a tartós energiaválság vagy a válságállósághoz kapcsolódó importkiváltási igény azonban más és más ágazati kört tesz a fókuszba. Célunk, hogy azonosítsuk ezek közös metszetét, azokat a kitörési pontokat, ágazatokat, technológiákat, amelyek megfelelő irányú fejlesztése hozzájárulhat a magyar gazdaság versenyképességének növeléséhez és így a gazdasági felzárkózás folytatódásához.

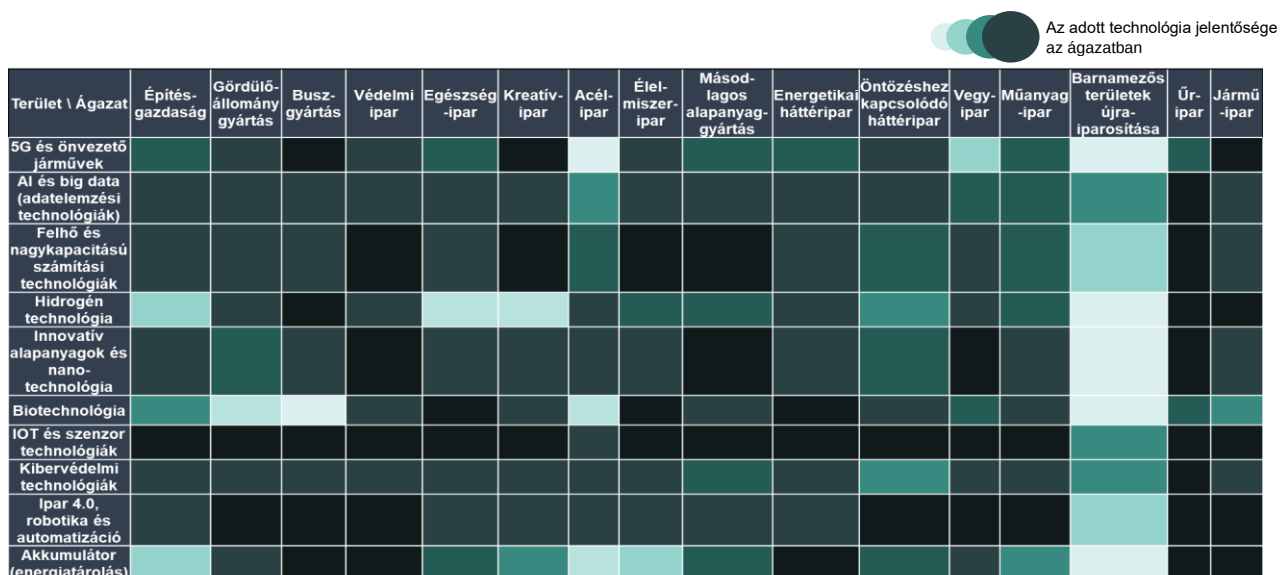
Kihívást jelent, hogy a KKV-k nem ismerik el annak jövedelmezőségét, hogy technológiai innovációba érdemes fektetni.

Minél magasabb az Ipar 4.0 érettségi szint, annál inkább emelkedik a végtermékben a hozzáadott érték aránya, csökkennek a közvetlen gyártás költségei és a selejtarány. A Századvég 2022 májusában készített felmérése megállapította, hogy az Ipar 4.0 megoldások elsősorban a nagyvállalatokra jellemzőek (27,3 százalék). Az Ipar 4.0-hoz köthető gyártási megoldások az összes vállalkozás csupán 2,5 százalékánál állnak rendelkezésre, az elektronikus gyártásirányítási rendszerek/digitális összeköttetése csupán 5,0 százalék esetében. A válaszadók háromnegyede mondta azt, hogy a következő 3 évben nem

tervez semmilyen újabb digitális megoldást bevezetni. Ezen belül 27,4 százalék azért, mert nem tartja azt fontosnak, 47,6 százalék pedig azért, mert úgy véli, hogy vállalata már a szükséges szinten digitalizálva van.

Forrás: Nemzetgazdasági Minisztérium

34. ábra: A jövő technológiáinak súlya 5-10 év múlva az egyes kiemelt iparágazatokban

A magyar cégek globális értékláncokkal való összekapcsolódása nemzetközi összehasonlításban jelentős mértékű. A magyar gazdaság ágazati szerkezete kellően komplex, ami jó alapot teremt a termelékenység és a gazdasági erő növeléséhez.

Ugyanakkor a feldolgozóipari hozzáadott érték közel kétharmadát, jelenleg külföldi vállalatok állítják elő.

A beszállító KKV-knak a magas színvonalú vevői igényeknek kell megfelelniük, valamint a globális versenyben kell helytállniuk annak érdekében, hogy az értékláncokban előre tudjanak lépni. A magas exportérték mellett a hazai hozzáadott érték aránya a teljes exportban a legalacsonyabbak között van, miközben a magyar cégek globális értékláncokkal való összekapcsolódása nemzetközi összehasonlításban jelentős mértékű. A hazai vállalkozások 65,2 százaléka értékesít más vállalatok számára is. Azon vállalatok körében, amelyek más vállalkozások beszállítóiként is működnek, leginkább a munkaerő folyamatos képzésének szükségessége okoz problémát (41,3 százalék). Ugyanakkora hányadnak jelent kihívást a marketingtevékenység fejlesztésének szükségessége és a hosszú fizetési határidők (31,7 százalék). A vállalkozások ötöde úgy értékeli helyzetét, hogy ki van szolgáltatva egy vagy néhány integrátornak/vevőnek (21,6 százalék).

A vállalkozások közötti együttműködés elsősorban a bizalomra és a reputációra épül. A jogra vagy más, piaci intézményekre épülő kikényszerítés a nagyobb vagy komplexebb tranzakciók esetén kap szerepet a magyar gazdaságban.

6. táblázat: A vállalkozások közötti együttműködés főbb garanciái, és azok fontossága

Garancia	Fontossága (1-4)
Tapasztalatra épülő személyes bizalom	3,9
Az üzleti kapcsolat fenntartása fontos a másoknak	3,6
A partner jól ismert piaci szereplő	2,8
Ha rosszul teljesít, romlik az üzleti reputációja	2,6
Részletes szerződés	2,4
Baráti, családi kapcsolatok	1,6

Forrás: Mike Károly és Kiss Gábor: Átlépve a formális/informális kettősségen: hogyan kombinálják a vállalkozások a szerződéskikényszerítés intézményeit?;

http://hetfa.hu/wp-content/uploads/2018/02/hetfa_wp_21_mike_kiss.pdf

Ennek alapján személyes kapcsolataik hálóján akkor tudnak sikeresen túllépni a vállalkozások, ha megerősödnek a megbízhatóság ellenőrizhetőségét szolgáló platformok, illetve a komplexebb tranzakciókat támogató, jogi megoldásra vagy üzleti szolgáltatásra (pl. biztosításokra) épülő garanciák.

A szektorközi és KKV-k közötti együttműködés tekintetében Magyarország kevéssel az EU átlaga (11,7 százalék) alatt teljesít (a más gazdasági szereplővel együttműködő innovatív KKV-k aránya 9,9 százalék⁶⁵) számos, kifejezetten ezt a célt szolgáló program (FIEK, KK, Piaci KFI - B. alprogram, VKE stb.) ellenére.

**A vállalkozások, továbbá a gazdasági ökoszisztéma további szereplői közötti együttműködés esz-
köze a klaszter.**⁶⁶

A 2022-ben készített klaszterstratégia víziója, hogy a hazai klaszterökoszisztéma Európa élvonalába kerül. A klaszterstratégia céljai között szerepel, hogy 2030-ra a klasztertagok a hazai bruttó hozzáadott érték 10 százalékát állítsák elő és minden húzóágazatban legyen legalább egy-egy nemzetközileg is látható, innovatív klaszter. A klaszterstratégia pilléreiként az együttműködés kultúrájának erősítése, az üzleti együttműködések vonzóvá tétele, valamint az innovációs együttműködések elősegítése került meghatározásra, amelyek révén a vállalkozások és a szakpolitika közösen teremtenek meg egy ösztönző és támogató üzleti környezetet.

A vállalati termelékenységre gyakorolt hatás szempontjából az innováció fogalmába sorolható egy vállalkozás által bevezetett új, továbbfejlesztett termék, szolgáltatás vagy eljárás, új marketing vagy szervezeti módszer.

⁶⁵ European Innovation Scoreboard 2023 – 2020-as adat

⁶⁶ A klaszter olyan profitorientált, üzleti és/vagy innovációs fókuszú, értéklánc alapon szerveződő közösség, amelynek lényege a bizalomra épített, együttműködések megvalósítása, s ezáltal a méretgazdaságossági előnyöket és a feladatok megosztásából adódó hatékonyságot kihasználva az iparági versenyelőny elérése.

Az ipari termelés növekedési üteme az elmúlt 5 évben elmaradt az EU, illetve a V3-ak átlagától. Az ipar részaránya európai szinten aránylag magas, ám a V3-ak átlagától elmarad.

Az ipari termelés és export területileg néhány megyére, a vállalati méretet tekintve pedig a nagyvállalatokra koncentrálódott. Hazánkban az ipar szempontjából legfejlettebb megyék (ipari termelési érték alapján) Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom, Fejér illetve Hevesmegyék voltak. A vállalkozások méretét tekintve az ipari termelés koncentrált, mivel 2021-ben az ipari kibocsátásból 72 százalékkal részesedő, nagyvállalatok termelése összesen 473 cégtől, az ipari vállalkozások 0,6 százalékától származott.

Az összes ipari szervezet 84 százalékát képviselő, 5 fő alatti kisvállalkozások mindössze az ipari termelés 4 százalékát realizálták.

Az importkitettség magasabb (32 százalékponttal) az EU-átlagnál, azonban nem sokkal (9 százalékponttal) kedvezőtlenebb a V3 átlagánál.

A 2023-ban elkészített Iparstratégia a legfontosabb iparági szereplők megkérdezésével 6 kiemelt ágazat esetében mutatta be a fő fájdalompontokat.⁶⁷

1. Járműipar

A hazai bruttó hozzáadott érték 3,3 százalékát a járműipar adja, és több mint 150 000 főt foglalkoztat az ágazat. A járműipari szereplőkkel lefolytatott interjúk alapján a hazai beszállítók kiszolgáltatottsága, az elektromobilitásra való átállás kihívásai, a magas energiaköltségek és a szakképzett munkaerő hiánya a legjelentősebb nehézségek.

2. Élelmiszeripar

A 2020-ban kialakult járványhelyzet rámutatott a biztonságos élelmiszerellátás stratégiai jelentőségére, még inkább felértékelődött a hazai élelmiszeripar szerepe. A tőkehiány, a technológiai elmaradottság és a munkaerőhiány okozzák e legnagyobb kihívást.

3. Egészségipar

Erős ágazati múltjára és exportképességére való tekintettel az egészségipar kiemelt stratégiai fókuszterület Magyarországon, részarány az ipar teljes értékesítéséből 2,5 százalék, ebből a gyógyszeripar 77 százalék (KKV körben nem jellemző), az orvostechika ipar 23 százalékot termel, az exportértékesítés aránya 85 százalék. Nehézséget jelent a folyamatos uniós szabványokhoz, rendeletekhez alkalmazkodás, megfelelés.

4. Alapanyagipar

Az alapanyag-előállítási ágazatok kiemelt foglalkoztatónak számítanak, illetve több más ágazat versenyképességének előfeltétele a hazai ellátás hatékony biztosítása

9 főbb fájdalompont azonosított, melyek közül a pályázati rendszer rugalmatlansága, a munkaerőhiány és a zöld átállás nehézségei a legjelentősebbek

5. Kreatív ipar

21 ezer kreatív ipari vállalkozás működik minden létszámkategóriában, az exportértékesítés aránya 34 százalék. Bár a kreatív ipari munkavállalók csupán 18,5 százalékát teszik ki a reklám, számítógépes játéktérvezés alágazatban foglalkoztatottak, az összes iparági árbevétel 45 százalékát ez a terület adja, és ezáltal a legnagyobb munkatermelékenységet is ez az alágazat realizálja. Ezzel szemben a divat- és

⁶⁷ Az ágazati adatok a teljes vállalati szektorra vonatkoznak.

textilipar alkalmazza a projektdefiníció szerinti kreatív ipari foglalkoztatottak 52 százalékát, míg az alágazat az összes iparági árbevétel csupán 26 százalékát adja. Az elaprózódott piacszerkezet, az oktatási, munkaerő-utánpótlási nehézségek és a statisztikai mérhetőség hiánya kiemelendő.

6. IKT

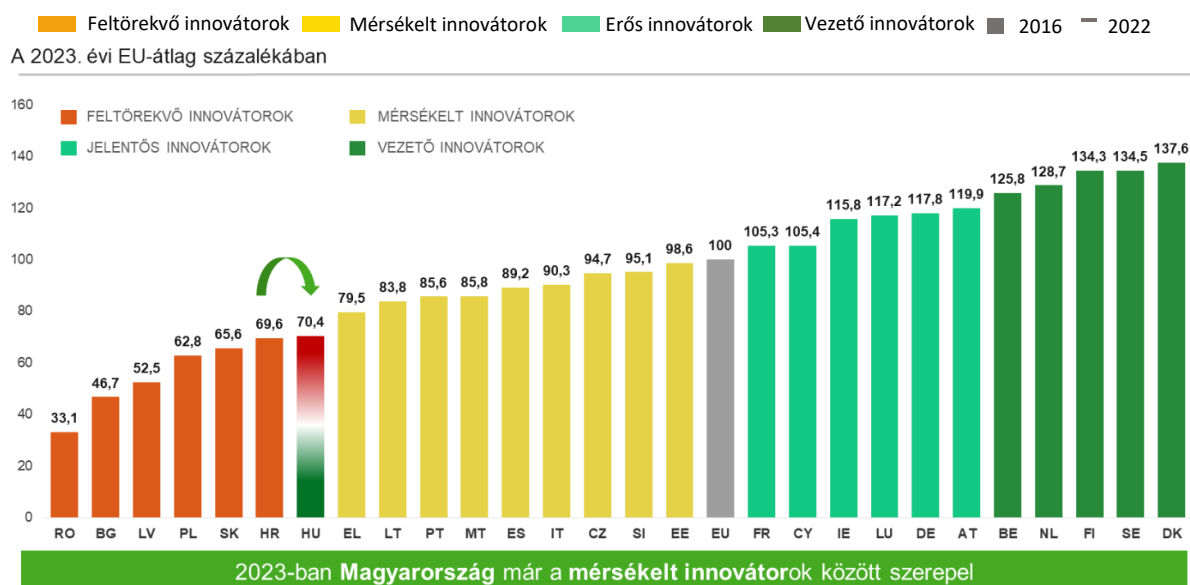
Az IKT szektor hazánkban magasan koncentrált, lokáció és cégméret alapján egyaránt, a gyártó cégek esetén magas export hányad jellemző, kiemelt foglalkoztató, és más ágazatok teljesítményére is pozitív hatással bír. A képzett munkaerő hiánya, az alacsony digitális képességek és a hálózatfejlesztés körüli nehézségek a legjelentősebb kihívások.

A REDI elemzés szerint a magyar vállalkozási rendszer krónikusan leggyengébb pontja a vállalkozók lehetőségfelfelismerési képessége és a termékinnováció.

A vállalkozói tudásra, az önálló gondolkodásra való képesség fejleszthető, amiben fontos szerepe lehet az iskolai és a vállalkozói képzéseknek. A kutatások és az innováció piacorientált hasznosítása az egyetemek bázisára épülő innovációs és inkubációs ökoszisztéma megerősítése révén tud regionálisan és országosan is erősödni.

A szélesen értelmezett innováció egy vállalkozás létrehozásának és növekedésének lényegi része. Innováció szükséges a piaci igényekhez igazodó, versenyképes termék- és szolgáltatáskínálat létrehozásához és fenntartásához, a globális trendekhez való alkalmazkodáshoz, új piacokra való belépésekhez, a vállalati termelékenység növeléséhez. Az innovációs és digitalizációs kihívásokhoz való vállalkozói alkalmazkodás kényszer, de egyben lehetőség is, mert a legjobb ötletek az új vállalkozásoktól érkeznek.

35. ábra: Az összevont innovációs index (SII) értéke az Európai Unió tagállamaiban, 2023

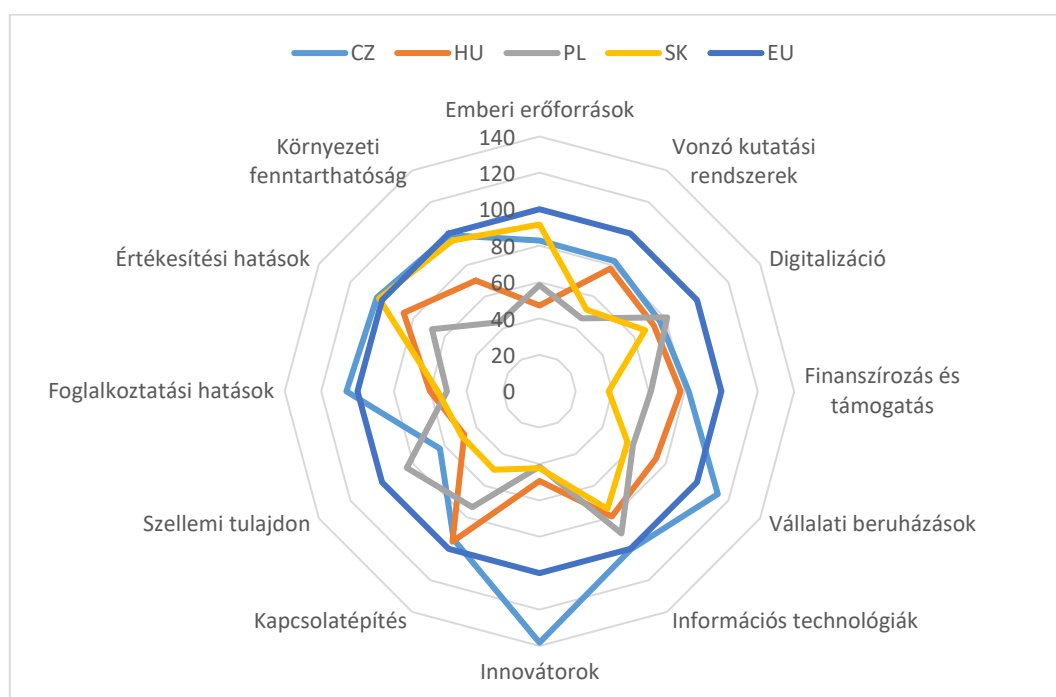
Forrás: Európai Innovációs Eredménytábla 2023

A European Innovation Scoreboard (EIS- Európai Innovációs Eredménytábla) összegző innovációs indexe (Summary Innovation Index, SII) alapján Magyarország az Európai Unió négy teljesítménycsoportba sorolt tagállamai körében a harmadik negyedben, az ún. mérsékelt innovátorok kategóriájában

helyezkedik el. Ez jelentős előrelépés a korábbi évek eredményeihez képest, amikor Magyarország rendre a feltörekvő innovátorokhoz tartozott.

Az indexhez kapcsolódó elemzés alapján a Magyarország legfontosabb erősségei: a kormányzati innovációs támogatás mértéke a vállalatoknak, a medium és high-tech termékek exportja, a köz-magán közös publikációk magas száma, valamint a humánerőforrás mobilitása a tudomány és a technológia területén. A relatív gyengeségek között ezzel szemben az innovatív vállalkozások foglalkoztatása, az üzleti folyamatot érintő innovációk, a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya és a szellemi tulajdonjogok (intellectual property, IP) (szabadalmak, védjegyek, formatervezési mintaoltalmak) alacsony száma jelennek meg. A V4-eket vizsgálva az elmúlt pár év távlatában azt látjuk, hogy Magyarország, Szlovákia és Lengyelország erősségei és gyengeségei sok helyen hasonlóságokat mutatnak, Csehország ugyanakkor a többi visegrádi ország számára nehezebben minősített területeken is tartósan jobban szerepel.

36. ábra: A V4 országok innovációs teljesítménye az innováció egyes dimenziói alapján, 2023

Forrás: Európai Innovációs Eredménytábla 2023

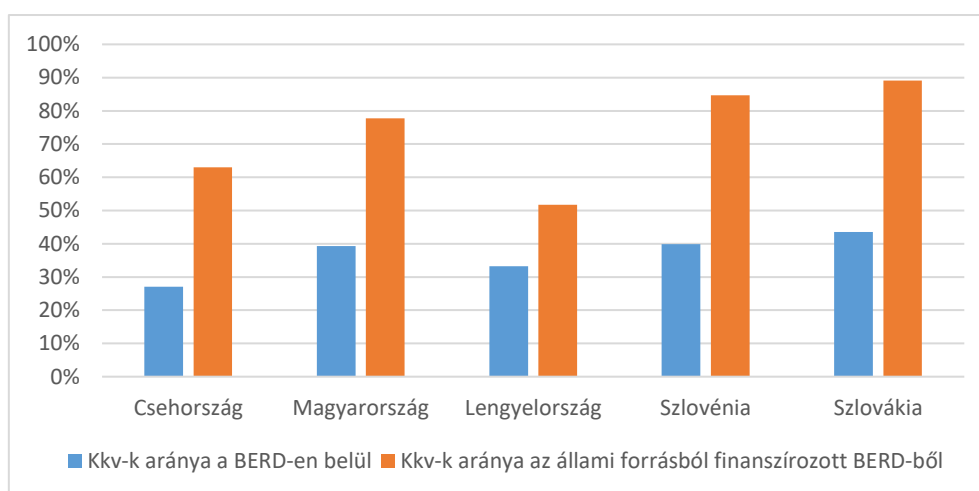
A KSH adatai alapján az elmúlt években – 2016-tól kezdődően – dinamikusán nőtt a magyarországi K+F ráfordítások összege. A K+F államháztartási finanszírozása 2022-ben 318,5 milliárd forint volt, szemben a 2016. évi 112 milliárd forinttal.

A magyar üzleti szektorban a GDP arányosan kutatás-fejlesztésre fordított összeg (1,24 százalék), vagyis a BERD ugyan elmarad az EU-27 átlagától (a 2023-as EIS jelentésben 1,49 százalék), azonban jelentősen meghaladja a szlovák (0,52 százalék) vagy a lengyel adatot (0,91 százalék), és szinte meg- egyezik a cseh rátával (1,25 százalék).

2020-ban az üzleti szférában kutatás-fejlesztésre fordított kiadások közel 40 százaléka (39,3 százalék) a KKV-szektorban valósult meg, amelynél magasabb arányt a visegrádi országok közül csak Szlovákiában (43,5 százalék) mértek.

Az üzleti K+F beruházások kormányzati forrásokból származó aránya 2020-ban 15,7 százalék volt, amely magasabb, mint bármely másik visegrádi országban, csak a lengyel adat közelíti meg azt (13,6 százalék), miközben a cseh (6,8 százalék) vagy a szlovák (3,6 százalék) ráta inkább az uniós átlaghoz (5,3 százalék) áll közelebb. Magyarországon a KKV-szektorban is jelentősen magasabb (31,2 százalék) volt a kormányzati szektor finanszírozási szerepe, mint a visegrádi országokban: a cseh adat itt 15,8 százalék a lengyel 21,1 százalék, míg a szlovák 7,3 százalék volt 2020-ban.

37. ábra: A KKV-k részesedése az üzleti K+F és a kormányzat által finanszírozott üzleti K+F ráfordításokból, a teljes ráfordítás %-ában, 2020

Forrás: Eurostat

Bár az üzleti K+F kiadásokon és azok állami támogatásán belül a KKV-k aránya viszonylag magas, a KKV-k innovációs tevékenysége kevés cégben koncentrálódik.

A KKV-k K+F ráfordításai nem jelennek meg kellőképpen az innovatív termékekben vagy eljárásokban. Magyarországon a termékinnovációt bevezető KKV-k részaránya 11,1 százalékot tett ki a 2017-es jelentésben foglalt 2014-es adatok alapján, az üzleti innovációt bevezető KKV-ké pedig 15,9 százalékon állt. 2023-ra növekedés történt, rendre 19,9 és 23,5 százalékra. A V4-ek közül mindkét mutató esetében Csehország (2017-ben 23,4 százalék és 26,9 százalék (2014-es adatok), 2023-ban 35,2 százalék és 52,2 százalék (2020-as adatok)) jobban teljesített Magyarországnál. A termékinnovációt bevezető KKV-k részaránya esetében a harmadik helyen Lengyelország (2017-ben 8,4, 2023-ban 14,2 százalékkal (2014/2020-as adatok)), majd a negyediken Szlovákia (2017-ben 11,2, 2023-ban pedig 14,1 százalékkal (2014/2020-as adatok)) állt. Az üzleti folyamatokat bevezető KKV-k részarányát tekintve a sorrend fordított Szlovákia és Lengyelország között: Szlovákiában 2017-ben 23,4, 2023-ban 26,1, Lengyelországban pedig rendre 14,9 és 25,5 százalékot tett ki (2014/2020-as adatok).⁶⁸

⁶⁸ A 2023-as jelentések 2020-as, a 2017-es jelentések 2014-es adatokon alapulnak.

Komoly finanszírozási és szervezeti kihívást jelentenek a KKV-k számára a termék- és folyamatinovációs tevékenységek, valamint az élvonalbeli technológiai fejlesztések is.

Az innovációs tevékenység esetében jellemzően bizonytalan a fejlesztés kimenete, a magasabb színvonalat képviselő élvonalbeli technológiai beruházások (pl. egyedi robotok, szenzorvezérelt technológiák, nanotechnológia, biotechnológia, innovatív alapanyagok, immateriális javak) piaci értékének meghatározását és finanszírozását felmérések szerint a pénzügyi szektor kockázatosnak tartja.

A stabil feldolgozóipari háttérre alapozva megkezdődött az ipar és a tudomány összekapcsolása.

A mennyiségi fejlesztés helyett a tudásalapú minőségi fejlesztés került a középpontba, s így megújultak a tudástermelő rendszereink. Magyarország az ipari innováció területén jelentős eredményeket ért el, az innovatív ipari tevékenység aránya a harmadik legmagasabb az EU-ban Dánia és Németország után.

Különösen a KKV-k körében sokan nem használják ki a szellemi tulajdon védelméből fakadó versenyelőnyöket.

A globális összevetésben mérsékelt uniós átlaghoz (9 százalék) képest a magyarországi KKV-knak csak a 3,4 százaléka rendelkezik valamilyen lajstromozott szellemi tulajdonjoggal. A Covid járvány, majd a háborús válság idején a szellemi tulajdoni aktivitás általános visszaesése volt tapasztalható. A KKV-k esetében az alacsony szintű IP védelem együtt jár azzal is, hogy szellemi alkotásaik kereskedelmi hasznosításának a lehetőségeit sem használják ki a lehetséges mértékben. A KKV-k szellemi vagyona védelmének hiányában pénzügyi eszközök, befektetők bevonása is csak korlátozott lehet. Biztosítékok hiányában a monopoljog kevésbé vonzó számukra. A tudásintenzív KKV-k sikeres exporttevékenységéhez, a külpiacokra lépéshez is elengedhetetlen lenne szellemi tulajdonuk védelme. Az SZTNH 2020 óta végzi az ún. témakutatás szolgáltatást, amelynek keretében feltárja és a megrendelő rendelkezésére bocsátja az általa meghatározott szűkebb szakterülethez kapcsolódó azon publikus információkat, amelyek figyelembe vehetők az adott szakterületen végzendő kutatás irányának meghatározásánál. Az SZTNH a szolgáltatás iránt érdeklődő vállalkozásoknak elkészíti az ingyenesen igénybe vehető szellemi vagyon-diagnózist (IP Scan), amely segít megérteni, milyen szellemi tulajdon-védelmi eszközökkel érdemes élnie az adott cégnek, és hogyan kell oltalmakat szereznie, emellett segít tájékozódni az aktuális hazai és nemzetközi iparjogvédelemmel kapcsolatos pályázati lehetőségekről is. Az IP Scan szolgáltatás jelenleg a magyar KKV-k számára térítésmentesen elérhető. Az NKFI Hivatal és a Nemzeti Innovációs Ügynökség a következő években fontos szerepet szán a szellemi tulajdon védelméhez kapcsolódó ismeretek terjesztésére a magyar KKV-k körében.

Magyarországon az immateriális tőke összesített aránya az összes fizikai tőkéhez képest alacsony, kevesebb, mint 15 százalék.

A fizikai tőke mellett az új szoftverek és licencek (az ún. „immateriális tőke”) beszerzése is egyre fontosabbá vált a nagyobb hozzáadott értéket előállító termelésre való átállásban. A legtermelékenyebb cégek több immateriális tőkét használnak más cégekhez képest. A versenyképes gazdaságokban (mint pl. Írország vagy Svédország) az immateriális tőke aránya a teljes fizikai tőke 25 százalékát is meghaladja.

A Kormány 2021 júliusában fogadta el Magyarország kutatási, fejlesztési és innovációs (KFI) stratégiáját, amely 2021-től 2030-ig határozza meg a KFI területének tervezett jövőjét. A stratégia célja, hogy Magyarország a feltörekvő innovátorok közül a jelentősek közé nőjön a vállalati szektor innovációs teljesítményének növelésével és az intelligens szakosodás megvalósításával. A stratégia a tudástermelés, tudásáramlás, tudásfelhasználás témakörei köré rendezve az innovációs tevékenység és működési környezet minden szegmensét lefedi. Kiemelt célja, hogy a hazai KFI rendszer hosszú távú, fenntartható működtetése érdekében a kormány az EU-s forrásokat megfelelő ütemezésben és formában juttassa el az érintettekhez, ezzel együtt erősítse a felsőoktatási és a kutatóintézeti ráfordításokat.

A 2017-2027-re szóló Nemzeti Intelligens Szakosodási Stratégiát (S3) szintén 2021. júliusában fogadta el a Kormány, amellyel kapcsolatban célkitűzés, hogy végrehajtásával járuljon hozzá az EU „Intelligensebb Európa” szakpolitikai célkitűzéséhez, valamint a regionális gazdaságok fejlesztéséhez és az ipari átalakuláshoz, digitalizációhoz történő strukturális alkalmazkodás erősítéséhez. Az S3 Stratégia főbb nemzetgazdasági prioritásként a következőket azonosította: mezőgazdaság, élelmiszeripar; egészség; gazdaság digitalizációja; kreatívipar; erőforrás-hatékony gazdaság; energia, klíma; szolgáltatások; élvonalbeli technológiák.

Az Országgyűlés 2023 júniusában fogadta el a Neumann János Programot. A fenti stratégiákkal összhangban a Neumann János Program fókuszában az egyetemek, kutatóintézetek és a gazdaság összekapcsolása áll, valamint az innovációs eredmények piacra segítése.

Az S3-hoz kapcsolódva, ugyanakkor azon túlőve a Tudományos és Innovációs (Science) Parkok a magyarországi felsőoktatási intézmények bázisán létrejött térségi szerveződések, amelyek lehetőséget biztosítanak a helyi ökoszisztéma szereplőivel való együttműködések kialakítására, erősítésére.

A Tudományos és Innovációs (Science) Parkok fő célja, hogy elősegítse a hazai KKV-k és nagyvállalatok, az induló (startup) vállalkozások és a hasznosító vállalkozások (spin-offok) növekedését olyan jövőbe-mutató technológiai területeken, mint pl. a mesterséges intelligencia, a gépi tanulás, az IoT, a biotechnológia, a virtuális valóság, a robotika, az anyagtudományok, az önvezető járművek vagy a kvantumtechnológia. Az egyetemek, kutatóintézetek, high-tech cégek, ipari vállalkozások és az induló vállalkozások kombinációja ezeken a tereken tudásmegosztásban, együttműködésben és innovációban gazdag környezetet teremti. Emellett elősegítik a kutatás-fejlesztés eredményeinek nem csak tudományos, hanem gazdasági és társadalmi hasznosulását is.

6.4.2. Beavatkozási logika

A vállalkozói világban lezajló innovációs és digitalizációs korszakváltáshoz való elkerülhetetlen alkalmazkodás költséges és sok esetben kockázatos. A vállalkozáspolitikai csillapítani kívánja ezt a kockázatot a vállalkozások számára. A Stratégia megvalósítása elősegíti az innovációs, a digitalizációs és a vállalkozási politika közötti összhangot annak érdekében, hogy stabil, egyértelmű állami kereteket biztosítson a vállalkozások megerősítéséhez.

A 2023. évi felülvizsgálat időszakára vonatkozó lokális kivétel helyzetet néhány pozitív irányú makrogazdasági folyamat, az ágazatok erős fundamentumai és a számunkra kedvező globális megatrendek alapozzák meg: 2019 óta a beruházási ráta meghaladja a 25 százalékot Magyarországon, amely fenntarthatóvá tenné a 3,5-4 százalékos éves gazdasági növekedést, amennyiben jelentős külső sokkok nem érnék a gazdaságot. Magyarország az elmúlt időszak high-tech beruházásai – amelyek újabb beruházásokat vonzanak – és pragmatikus keleti politikája miatt a régióból is kiemelkedhet.

Az egyes vállalkozások szintjén, aki lépést tud tartani jövőt alakító, élvonalbeli technológiák fejlődésével, növekvő piaci pozícióra és nagyobb hozzáadott érték előállítására tehet szert. Több olyan terület azonosítható, ahol Magyarországon már jelenleg is jelentős kutatások, valamint tesztelések zajlanak. Ezen területek kiaknázásához hazánk rendelkezik a szükséges földrajzi, gazdasági és piacszerkezeti adottságokkal, mint 5G technológia és önvezetés; mesterséges intelligencia és big data; felhő technológiák és nagy kapacitású számítási technológiák; hidrogéntechnológia; innovatív alapanyagok és nanotechnológia; biotechnológia; IoT és szenzortechnológiák; kibervédelmi technológiák; Ipar 4.0, robotika és automatizáció; akkumulátor (energiatárolás). Az ipar megújítása kapcsán fontos, hogy hazánk élen járjon az új digitális technológiák fejlesztésében, illetve azok meghonosításában, ehhez jó alapot

jelent a hazánkban rendelkezésre álló, EU-s szinten is jó minőségű vezetékes és vezeték nélküli (pl. 5G-s) digitális hálózati infrastruktúra. Fontos feladat a fenntartható iparfejlesztés, Európa egyik leginnovatívabb, fenntartható gazdaságának létrehozása.

A feltörekvő technológiák mentén olyan értékláncok határozhatók meg, amelyek nem csak magasabb hozzáadott értéket képviselnek az egyre növekvő piacokon, de ráadásul még az import kiváltására is alkalmasak lehetnek. Ezek az ágazatok ezért kevésbé kitettek a nemzetközi környezet változásainak és ezért válságállóbbak. Magyarországon több ilyen iparág azonosítható, többek között az acélipar, a járműipar, a buszgyártás, a gördülőállomány gyártás, építésgazdaság, élelmiszeripar, egészségipar, műanyagipar, vegyipar, energetikai háttérpar, másodlagos nyersanyagipar, védelmi ipar, légiipar, űripar, akkumulátorgyártás vagy a hidrogénipar.

A kevésbé import és energiaigényes ágazatok előretörése a stabil gazdasági növekedés alapja lehet, egyúttal olyan energiaigényes ágazatok támogatásával, amelyek a globális trendek szerint versenyelőnyhöz juttathatják a hazai gazdaságot. Az energiaigényt, a beruházási aktivitást és a globális trendeket összevetve az alábbi szektorok azonosíthatók kitörési pontként, lokális kivételként: agrárium és élelmiszeripar; járműipar, elektromobilitás és akkumulátorgyártás, egészségipar.

Ma Magyarországon már működnek olyan mintaüzemek és mintagyárak, amelyek nagy hatékonysággal használják a csúcstechnológiákat. A vállalkozókat tehát először ösztönözni kell arra, hogy ismerjék ezeknek a megoldásoknak előnyeit, és vonzóak legyenek számukra az újfajta technológiák, ezzel párhuzamos szükséges támogatni a csúcstechnológiákba való beruházást, és a témában a szakképzett munkaerő rendelkezésre állását. Külföldi és hazai tapasztalatok alapján⁶⁹ az Ipar 4.0 komplex megközelítést igényel, a vállalkozói szemléletformálásban alapvető fontosságú az üzleti alapon felismert érdek, továbbá a technológiai beruházást megelőző, illetve azzal párhuzamosan zajló folyamat újratervezés, szervezetfejlesztés, munkaerő képzés. Az Ipar 4.0 átalakítja a minőségellenőrzést, a karbantartási tevékenységet, növekedni fog a robotok által végzett tevékenységek szerepe, háttérbe szorul az összeszerelés a komplex alkatrészek egylépéses gyártása révén, valamint előtérbe kerül az önszerveződés, a gyártósor tevékenységének optimalizálása valós időben a kapott visszajelzések alapján. Fontos ugyanakkor kiemelni, hogy a fentiek hatékony megvalósulásához elengedhetetlen a fent hivatkozott technológiák (5G, MI, HPC, IoT, kibervédelem) adaptálása. Az oktatásban a szakképzésben és a felnőttképzésben is erősíteni kell az Ipar 4.0 szemléletet, mert a jövő vállalkozásai számára hátrányt jelent, ha a szemléletformálás csak később jelenik meg.

Figyelembe véve a fenti technológiákat, és hogy azok mely ágazatokban hasznosíthatóak leghatékonyabban a jelenlegi ismereteink szerint meghatározhatóak a jövő iparágai, amelyek a legnagyobb növekedési potenciállal rendelkeznek: járműgyártás, speciális gépgyártás, védelmi ipar, egészségipar, építőipar; energetika és zöldipar, élelmiszeripar, logisztika, IKT szektor, kreatív ipar feldolgozóipari alapanyaggyártás, másodlagos alapanyaggyártás – körforgásos gazdaság, űripar.

Az Iparstratégia 2023-ban az iparági szereplők megkérdezését követően előremutató javaslatokat fogalmazott meg hat ágazatra vonatkozóan.

A hazai ipari hozzáadott érték növelése, elsősorban a hatékonyság és termelékenység növelésén keresztül valósulhat meg, az import kiváltásával növelhető a hazai hozzáadott érték aránya, az ipari termelés lendületet kaphat.

⁶⁹ Lásd a Miniszterelnökség Gazdaságfejlesztési Programokért Felelős Helyettes Államtitkársága vezetésével nemzetközi konzorciumban megvalósított Interreg Europe INNO PROVENT projekt tapasztalatait. <https://projects2014-2020.interreg-europe.eu/innoprovent/>

Cél az ipari beruházások magas szinten tartása, amely hozzájárul a vállalatok folyamatos technológiai fejlődéshez és a kapacitások bővítéséhez a külföldi beruházások a termelékeny, magas hozzáadott értékű szektorok és tevékenységek irányába történő terelése mellett.

Nem maradhat el az innovációs rendszer struktúraváltása, a munkaerő képzése, a hazai ipari KKV-szektor beszállítói pozíciójának erősítése, valamint az iparhoz kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése (pl. logisztika, SSC). A területi eloszlás kiegyenlítése érdekében szükséges a beruházások olyan megyékbe terelése, ahol jelenleg az ipari termelés kevésbé meghatározó jelentőségű.

Járműipar

A javaslatok a hazai beszállítók, különösen a KKV-k erősítésére, az akkumulátoripari kapacitások kialakítására és a támogatott hitelprogramok biztosítására irányultak.

Egészségipar

Az egészségiparban a K+F tevékenységek ösztönzése kiemelten fontos.

Alapanyagipar

A javaslatok elsősorban a klímacélok és a körforgásos gazdaság teljesítésének támogatására, valamint a munkaerőhiány kezelésére vonatkoznak.

Kreatív ipar

Az ágazati ajánlások exportösztönzési, ökoszisztéma-, deregulációs, finanszírozási, oktatási és fenntarthatósági témákat érintenek.

IKT

A javaslatok a munkaerőhiány kezelésére, a digitális készségek erősítésére és a távközlési infrastruktúra fejlesztésére irányulnak.

Élelmiszeripar

Fontos, hogy a magyar élelmiszer-ellátást alapvetően hazai források biztosítsák, mivel ez hozzájárul a meglévő munkahelyek megőrzéséhez, és felvevőbázist nyújt a magyar termelők gazdaságaiból származó alapanyagoknak, továbbá a vásárlók egyre nagyobb arányban keresik a jó minőségű hazai előállítású termékeket. A magyar élelmiszerek piacának erősítése ugyanakkor további műszaki fejlesztéseket igényel, alapvető jelentőségű, hogy a hazai élelmiszer-feldolgozók folyamatosan fejlődjenek a legkorszerűbb technológiai lehetőségek alkalmazásával. Ez a magyar mezőgazdaság számára is előnyös, hiszen a fejlesztésekkel az alapanyagok hatékonyabban hasznosulhatnak a magyar élelmiszerpiacon. Az élelmiszeriparban a kiemelt javaslatok a hazai alapanyagokra épülő hozzáadott értéktömeg növelésére, nemzeti bajnok vállalatok és az ágazat jövőállóságának kiépítésére fókuszálnak.

Az értékláncban történő előrelépés a termék- és szolgáltatásfejlesztés ösztönzésén, a hazai hozzáadott érték növelésén és a KKV-k beszállítói és integrátori képességének javításán keresztül érhető el. Erősíteni szükséges a magyar tulajdonú ipari vállalatokat, ugyanis a hazai kapacitások erősítésével az import arányát célzottan és jelentősen csökkenteni tudjuk, hiszen a külföldi vállalkozások állítják elő a hozzáadott érték 66,4 százalékát a feldolgozóiparban. A versenyképes terméket előállító hazai cégek jelenléte biztonságosabb ellátást jelent válságos időszakban is, és a stabil működésük mellett további növekedést tesz lehetővé.

A meglévő beszállítói rendszer erősítése, fokozottabb integrációja a fejlett standardokkal rendelkező, termelő nagyvállalatok értékláncaiba egyet jelent a globális versenybe történő indirekt bekapcsolódás-

sal a hazai KKV-k számára: fontos, hogy előre tudjanak lépni a beszállítói láncokban, vagy saját integrációkat tudjanak kialakítani. Termék és vevői diverzifikációjuk elősegítése csökkenti a kiszolgáltatottságukat, ezáltal fokozza ellenálló képességüket. A beszállítói értékláncok mentén különös figyelmet kívánunk fordítani a járműipari beszállítókra, annak érdekében, hogy a hazai vállalkozások a járműiparban és az akkumulátoriparban erősödjenek, és stabil pozíciójukat megtartsák, továbbá az ágazat reagálni tudjon az elektromobilitás által okozott kihívásokra.

A beszállítók alkupozíciója erősíthető klaszterbe rendeződéssel, közös alkupozíció és partnerségek kialakításával. Ehhez kapcsolódóan szükséges az ipari parkok adatszolgáltatásának fejlesztése,⁷⁰ amely olyan közös fejlesztéseket segíthet elő, mint az energiaközösségek, a körforgásos közösségek, a logisztikai közösségek kialakítása, illetve erősítheti a beszállítók ipari parkokba történő betelepülését.

A Stratégia hangsúlyosan támogatja, hogy a vállalkozók a fogyasztói igényekre reagálva rugalmasan alakítsák ki üzleti stratégiáikat, hogy ezáltal létrejöhessenek helyi vagy épp országos jelentőségű sikertörténetek. A globális értékláncokban való hazai részvétel továbbra is fontos cél, ennek keretében a beszállítóként való érdekelttség fenntartása mellett szükséges, hogy a hazai tulajdonú vállalatok is tudjanak integrációkat kiépíteni, melyhez nélkülözhetetlen az összefogás, az együttműködés, a tudás megosztása és a folyamatos fejlődés.

Az államnak érdekében áll, hogy elősegítse a vállalkozók közötti kapcsolatok térnyerését, és megteremtse azokat a körülményeket és keretfeltételeket, amelyek ösztönzik a hálózatosodást, a vállalkozói együttműködések létrejöttét. Ehhez kapcsolódóan szükséges az együttműködési potenciál fejlesztése, a vállalatok közötti és szektorközi együttműködések erősítése. Ennek érdekében a jelenleg leginkább projekt szintű együttműködésekről indokolt áttérni a folyamatos, koordinált és intézményesített együttműködést lehetővé tevő együttműködési típusok, platformok irányába, annak érdekében, hogy a szereplők az állami támogatáson kívül is élő kapcsolatot alakítsanak ki és tartsanak fel egymással. Ennek keretében szükséges a klaszterek láthatóságát biztosító események szervezése, az együttműködésben érdekelt vállalatok motivációjának erősítése érdekében. Indokolt továbbá a klaszterek menedzsmentjét ellátó szervezetek üzleti kompetenciájának fejlesztése annak érdekében, hogy a klasztertagoknak nyújtott szolgáltatások minőségi színvonalának emelésével elősegítsük a klasztertagok versenyképességének növelését és nemzetközi piacra jutását.

Ahhoz, hogy a vállalkozások tovább tudjanak lépni, végig kell gondolniuk a lehetőségeiket (megvalósítható-e, megéri-e), át kell tekinteniük a képességeiket (erőforrások, tudás, adminisztratív keretek adta lehetőségek), és el kell dönteniük, hajlandóak-e kockáztatni. Ebben kell segítenünk őket ösztönzőkkel, garanciákkal, támogató attitűddel.

Erősíteni kell továbbá a vállalkozások motivációját és képességét, hogy felismerjék a kutatás, valamint a tudás jövedelemtermelő tevékenységgé való alakításának lehetőségét és módját: az innovációs készségek fejlesztése, a kutatás-fejlesztési és innovációs intézmények kapacitásnövelése és a KKV-kal történő partnerségek erősítése, a tudáshasznosítás ösztönzése, vállalati KFI eredmények nagyobb határfokkal történő hasznosítása, illetve a szektorközi együttműködések kimeneteinek eredményesebb üzleti felhasználása a vállalati oldalon.

A KKV-k által végzett innovációs tevékenység körébe fejlesztéspolitikai szempontból nemcsak a tudományos újdonságokat értjük bele, hanem a vállalkozások önmagukhoz képest történő megújulását is, azaz az innovációs tevékenységet tágan értelmezzük (termék-, eljárás-, marketing - és szervezeti-szervezési innovációk).

⁷⁰ Jelenleg Magyarországon 200 ipar park található, de ezekből csak 80-100 működik rendeltetésszerűen és szolgáltat adatot.

Fontos feladat az innovációs ökoszisztéma aktív támogatása az utánpótlásneveléstől a nemzetközi piac kapujáig, beleértve a szemléletformálást és a mentorálást. Ennek részeként hangsúlyos a legfiatalabbak megszólítása új tehetséggondozó programokkal, innováció népszerűsítéssel, képzésekkel, mentorációval (pl. HSUP program). Egyúttal szükséges a nemzetközi vállalati kiválóság erősítése, az EU innovációs keretprogramjában (Horizon Europe) való sikeres részvétel ösztönzése. Az NKFI Hivatal és a Nemzeti Innovációs Ügynökség célzott szolgáltatásai, rásegítő programjai támogatják és ösztönzik az ezen programokban való részvételt, partnerkutatót és pályázat előkészítést.

Kiemelt jelentőségű az IKT ágazat és ökoszisztéma innovációs célú megújulásának támogatása. A kis- és középvállalatok digitális KFI tevékenységének megerősítése szükséges, ideértve az ehhez szükséges kapacitásokat és szervezetek közötti együttműködést. A KFI tevékenység sikere érdekében a résztvevőket – saját ez irányú szakismereteik hiányában – mentorálni is szükséges.

Az innovációs eredmények piacra vitele elengedhetetlen a magyar KKV-k hosszú távú versenyképességének biztosítása érdekében. Ennek részeként a magyar szabadalmak számának növelése, a szabadalmak (online) bejelentésének ösztönzése, olcsóbbá és egyszerűbbé tétele kiemelt feladat. A Nemzeti Innovációs Ügynökség szolgáltatásai az innovatív ötleteket azok megszületésétől a piaci hasznosításig végig kíséri és támogatja, az innováció- és tudománypolitika területén felhasznált források gazdasági és társadalmi hasznosítását biztosítja.

Rendkívül fontos feladat az innovatív KKV-k körében a nemzeti és nemzetközi iparjogvédelmi oltalomszerzés további erősítése, amelynek keretében növelni szükséges a legalább egy lajstromozott oltalommal rendelkező KKV-k arányát. Ehhez eszközül szolgálnak az „Első védjegyem” pályázat (az IP oltalommal még nem rendelkező, de megjelöléseiket már hosszabb ideje használó KKV-k ösztönzése védjegyoltalom benyújtására), az exportőr cégek IP portfóliójának kiépítése, fejlesztése, az élelmiszeripari védjegyek növelését ösztönző kampány, az IPARJOG pályázat egyszerűsítése, vonzóbbá tétele, az EUIPO által meghirdetett KKV ALAP pályázatokon való magyar részvétel arányának növelését szolgáló kampányok. Szintén az iparjogvédelmi célkitűzéseket segíti az SZTNH innovatív KKV-kra fókuszáló hivatali szolgáltatási kínálat fejlesztése elsősorban az IP Scan szellemivagyon diagnózis felmérés kiterjesztésével és a szolgáltatás részbeni digitalizációjával.

6.4.3. A Pillér specifikus céljai

Specifikus cél	KPI
A KKV-k aránya növekedjen a nemzetgazdasági beruházásokból	A KKV-k aránya a nemzetgazdasági beruházásokban növekedjen a 2020-as 32,4 százalékról 40 százalékra 2030-ra.
Innovatív KKV-k aránya	Az innovatív KKV-k aránya 2030-ra érje el az EU-átlagot (52,7 százalék).
A KKV-k innovációs teljesítményének növelése	Az EIS Innovátorok összesített mutatójának értéke a 2018-as 17.6 indexpontos értékről 2030-ra 75 indexpontra nő.

A szellemi tulajdon jog védelmének ösztönzése a KKV-k körében	1 milliárd GDP-re jutó szabadalmak száma 2030-ra érje el az EU átlagot (EIS indikátor EU: 3,18) ⁷¹
Vállalati-egyetemi együttműködések ösztönzése	A másokkal együttműködő innovatív KKV-k aránya 2030-ra érje el az EU átlagot (EIS indikátor 2020 EU: 11,7)

6.4.4. Intézkedések

Intézkedés rövid leírása	Kapcsolódó indikátor	Felelős
Irinyi Terv Iparstratégiai Támogatási Program Élelmiszeripari beszállító-fejlesztési Program megvalósítása Magyarországon működő élelmiszeripari beszállító vállalkozások, kiskereskedelmi láncok és a közétkeztetés gazdasági szereplőinek technológiaváltásuk támogatása élelmiszeripari termelői kapacitásuk fejlesztésére, valamint az élelmiszeripari beszállítói hálózatba történő bekapcsolódására.	A KKV-k aránya növekedjen a nemzetgazdasági beruházásokból	GFM
Ipari park portál létrehozása A 200 ipari parkból jelenleg 80-100 működik rendeltetésszerűen és szolgáltat adatot, pedig az adatszolgáltatás olyan közös fejlesztéseket ösztönözhetne, mint energiaközösségek, körforgásos közösségek, logisztikai közösségek alakítása, vagy beszállítók betelepülése.	A KKV-k aránya növekedjen a nemzetgazdasági beruházásokból	GFM
Beszállítói együttműködések ösztönzése A beszállítói együttműködések létrejöttének ösztönzése a beszállító KKV-k támogatásán és fejlesztésén keresztül. Cél a globális értékláncokban való hazai részvétel ösztönzése mellett a hazai beszállító KKV-k válságállóságának támogatása, azaz, hogy diverzifikáltabb vevői körrel és innovatívabb termékstruktúrával rendelkezzenek.	A KKV-k aránya növekedjen a nemzetgazdasági beruházásokból	GFM
Járműipari Beszállító-fejlesztési Program A program célja, hogy támogassa az elektromobilitáshoz hozzájáruló beszállító nagyvállalatokat, multiplikátor hatásai révén erősítse azok KKV beszállítóit.	A KKV-k aránya növekedjen a nemzetgazdasági beruházásokból	GFM

⁷¹ <https://ec.europa.eu/research-and-innovation/en/statistics/performance-indicators/european-innovation-scoreboard/eis>.

Járműipari Transzformációs Klaszter Az intézkedés célja, hogy a hazai vállalkozások a járműiparban és az akkumulátoriparban erősödjenek, és stabil pozíciójukat megtartsák, az ágazat reagálni tudjon az elektromobilitás által okozott kihíváshoz, ennek érdekében a tudástranszfert elősegítse.	A KKV-k aránya növekedjen a nemzetgazdasági beruházásokból	GFM
Agrár- és élelmiszeripari vállalkozások technológiai avatása Lehetőséget kell biztosítani a KKV-k számára olyan élelmiszerfeldolgozáshoz, illetve borászati tevékenységhez kapcsolódó fejlesztések végrehajtására, amelyek hozzásegítik őket tevékenységük gazdaságos folytatásához, a vállalati hatékonyságuk növeléséhez, versenyképességük javításához a legkorszerűbb, innovatív technológiák megvalósításával. Ehhez támogatást kell nyújtani eszközök, gépek, technológiai berendezések (robotok), IT eszközök beszerzésére, illetve megújuló energiaforrást hasznosító technológiák alkalmazására.	A KKV-k aránya növekedjen a nemzetgazdasági beruházásokból	AM
Egészségipari vállalkozások megfelelési támogatása Az orvostechikai fejlődést lekövető uniós jogszabályoknak való megfelelés megvalósításához támogatásban részesülhetnek az iparági szereplők.	A KKV-k aránya növekedjen a nemzetgazdasági beruházásokból	GFM
Klaszterek ismertségének elterjesztése, termékek, szolgáltatások népszerűsítése Klaszterek láthatóságát biztosító események szervezése, az együttműködésben érdekelt vállalatok motivációjának erősítése érdekében.	A KKV-k innovációs teljesítményének növelése	TFM
Klasztermenedzsment szervezet üzleti kompetenciájának fejlesztése A stabil szakmai és gazdálkodási múlttal rendelkező, fejlődőképes klaszterek támogatása, a klasztermenedzsment szervezeteken keresztül, annak érdekében, hogy a klasztertagoknak nyújtott szolgáltatások minőségi színvonalának emelésével elősegítsük tagjai versenyképességének növelését és nemzetközi piacra jutását.	A KKV-k innovációs teljesítményének növelése	TFM

A vállalkozások digitális innovációs tevékenységének támogatása A kis- és középvállalatok digitális KFI tevékenységének megerősítése szükséges, ideértve az ehhez szükséges kapacitásokat és szervezetek közötti együttműködést. A KFI tevékenység sikere érdekében a résztvevőket – saját ez irányú szakismereteik hiányában – mentorálni is szükséges.	A KKV-k innovációs teljesítményének növelése és innovatív KKV-k aránya	MK
Neumann János Program Célja a tudás alapú gazdaság megteremtése az egyetemek, kutatóintézetek és a gazdaság (KKV-k) összekapcsolása révén. Ösztönzi a KKV-k (termék)innovációs és szabadalmi tevékenységét, egyszerűsíti a szabadalmi és iparjogvédelmi ügyintézkést.	A tudástermelés során keletkező kutatás-fejlesztési eredmények KKV-kba áramlásának ösztönzése	KIM
Innovatív KKV-k megerősítése Az innovatív KKV-k számának növelése, valamint az egyetemekkel és kutatóintézetekkel való együttműködéseik erősítése elsősorban az innovációs pályázati rendszer finomhangolásán keresztül.	A KKV-k innovációs teljesítményének növelése, innovatív KKV-k aránya	KIM
Nemzeti Innovációs Ügynökség megerősítése A Nemzeti Innovációs Ügynökség szolgáltatási portfóliójának szélesítése és megerősítése.	A tudástermelés során keletkező kutatás-fejlesztési eredmények KKV-kba áramlásának ösztönzése	KIM
Iparjogvédelmi aktivitás erősítése Az innovatív vállalkozások jövőbeli nemzetközi versenyképességének javítása részeként a szabadalmi oltalomszerzés ösztönzése, illetve annak megkönnyítése.	A szellemi tulajdon jogvédelmének ösztönzése a KKV-k körében	KIM
Science Parkok fejlesztése A tudományos és innovációs (Science) parkok fő célja, hogy elősegítse a hazai KKV-k és nagyvállalatok, az induló (startup) vállalkozások és a hasznosító vállalkozások (spin-offok) növekedését olyan jövőbemutató technológiai területeken, mint pl. a mesterséges intelligencia, a gépi tanulás, az IoT, a biotechnológia, a virtuális valóság, a robotika, az anyagtudományok, az önvezető járművek vagy a kvantumtechnológia.	A tudástermelés során keletkező kutatás-fejlesztési eredmények KKV-kba áramlásának ösztönzése	KIM

V. Vállalkozói kultúra és sikeres generációváltás

6.5. Alcím: A vállalkozások sikeres működtetéséhez szükséges tudás megszerzése, a vállalkozói kultúra erősítése, valamint a generációváltás támogatása

6.5.1. Helyzetkép és kihívások

A hazai KKV-szektorra jellemző a sokszínűség és a különböző méretkategóriákban működő vállalkozások számának kiegyenlítetlensége.

A KSH 2022-es adatai⁷² szerint a hazai tulajdonú KKV-k az összes vállalkozás 99 százalékát tették ki, a vállalkozásban foglalkoztatottak 71,9 százalékát alkalmazzák, a bruttó hozzáadott értéknek 54,9 százalékát képviselték, a vállalkozások exportbevételnek pedig 29,52 százalékát adják. Mindez jól mutatja a KKV-k gazdaságban betöltött szerepének súlyát.

A kisadózók, kisvállalkozások adják a magyar KKV-szektor gerincét. Az egyéni vállalkozások száma a 2022. évi KATA törvény módosítás hatására 2022. augusztusában kisebb visszaesést mutatott (600 ezerről 567 ezer), 2023 augusztusára azonban újra meghaladta az 590 ezret⁷³. Emellett 140 ezer egy-személyes cég működik Magyarországon. Ezen formák mellett még megtalálható 64 ezer olyan társult vállalkozás is, ahol a család több tagja is tulajdonos vagy cégjegyzésre jogosult. Összességében, ha még az egyéni vállalkozókat nem is számítjuk, akkor is elmondható, hogy 204 ezer családi jellegű vállalkozás található az országban, amely a teljes hazai társas vállalkozói cégbázis 40 százaléka.⁷⁴

A működő középvállalkozások átlagos működési időtartama 14 év, a kis- és középvállalkozások számában pedig nem érzékelhető számottevő növekedés az elmúlt években, a vállalkozások mérete hosszabb távon stagnál.

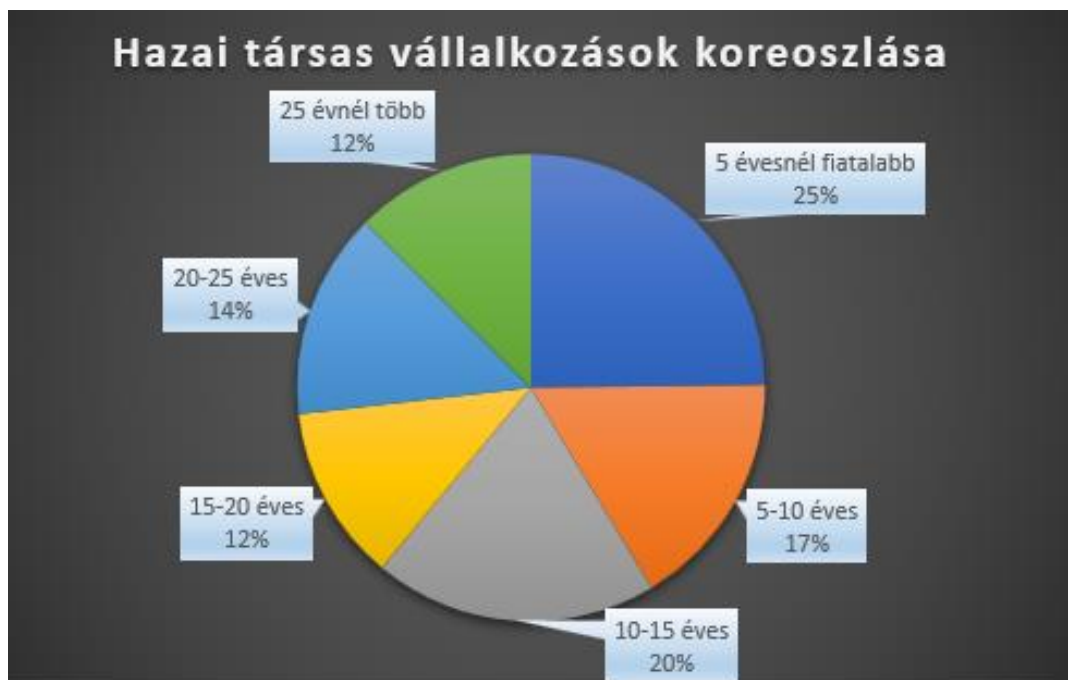
2022-es adatok szerint a vállalkozások 26 százaléka 20 év feletti, nagymúltú cégnek számít. A vállalkozásoknak egy szűk, még az előző évezredben alapított rétege stabilnak nevezhető.

⁷² KSH adatszolgáltatás alapján

⁷³ https://www.ksh.hu/stadat_files/gsz/hu/gsz0054.html

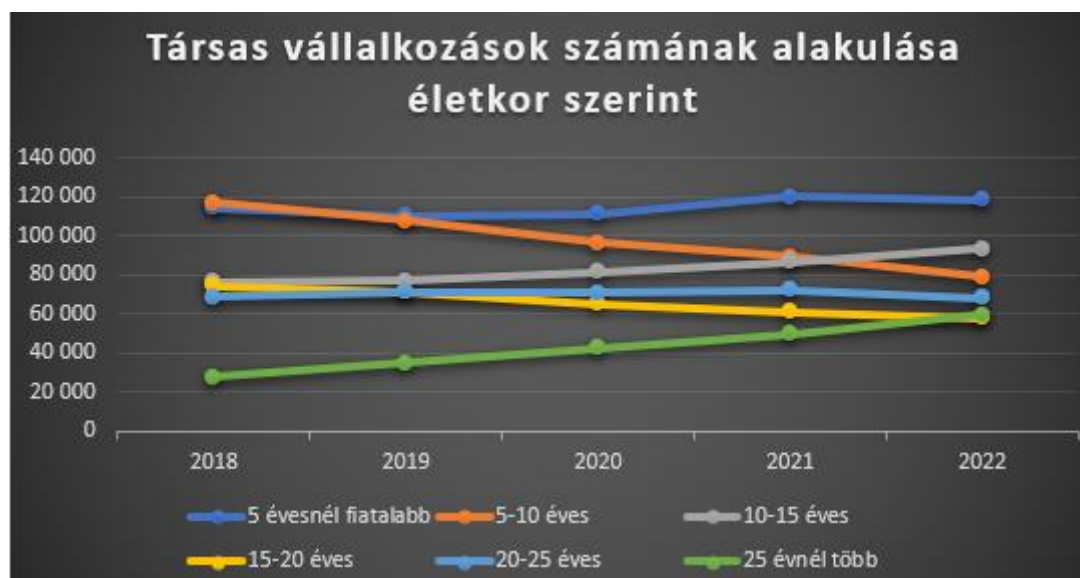
⁷⁴ <https://www.opten.hu/kozlemenyek/a-hazai-cegek-40-szazaleka-csaladi-jellegu-vallalkozas>

38. ábra: Hazai cégek eloszlása életkor szerint 2022-ben

Forrás: Opten Közlemények, 2022⁷⁵

39. ábra: Hazai társas vállalkozások számának alakulása életkor szerint 2022-ben

Forrás: Opten Közlemények, 2022⁷⁶

⁷⁵ <https://www.opten.hu/kozlemenyek/a-tarsas-vallalkozasok-tobb-mint-fele-nem-eri-el-a-tinedzser-kort-de-vannak-azert-biztato-jelek-is>

⁷⁶ <https://www.opten.hu/kozlemenyek/a-tarsas-vallalkozasok-tobb-mint-fele-nem-eri-el-a-tinedzser-kort-de-vannak-azert-biztato-jelek-is>

Magyarországon könnyű vállalkozást indítani, azonban hiányzik a motiváció és a szükséges tudás.

A Global Entrepreneurship Monitor 2021/2022-es kiadványa szerint a vállalkozói környezet (pénzügyi források elérhetősége, infrastrukturális környezet) pozitív értékelést kapott Magyarországon, az egyik legmagasabbat a hasonló jövedelemszintű országok között, ugyanakkor a szakértők úgy látják, hogy vannak még jogszabályi akadályok, amelyek nehezítik a vállalkozások elindítását, illetve korlátozza a beruházási hajlandóságot például a digitális technológiákba.

A felmérés szerint Magyarországon a 18-64 éves lakosság 9,8 százaléka vezetett új vállalkozást vagy tervezett újat indítani 2021-ben. Ez az arány Németországban 6,9, Lengyelországban 2,0, míg Szlovákiában 6,4 százalék volt. Az új vállalkozók jelentős része viszont kényszervállalkozó, 66,8 százalékuk számára a motivációt az álláshelyek hiánya jelentette (ez csak Szlovákiában volt magasabb 89,8 százalék), azonban hasonló arányban (61,7 százalék) voltak azok, akik változást akartak elérni a világban vállalkozásuk segítségével.

A magas jövedelem, mint motiváció ezzel szemben csak 32,5, míg a családi hagyományok folytatása 21,0 százalék esetében jelent meg. A felmérés szerint a 18-64 éves korosztálynak csak 36,5 százaléka látta úgy, hogy kedvező lehetőségek állnak rendelkezésre lakóhelyén új vállalkozás indításához, miközben a lengyelek 72,5, a németek 48,2, a szlovákoknak meg a 33,4 százalékára volt ez igaz. A lehetőséget látók több mint harmada (33,7 százalék) az esetleges kudarcától való félelem miatt nem indít vállalkozást.

A megkérdezettek 49,1 százaléka gondolta úgy, hogy Magyarországon könnyű vállalkozást indítani, amelynél magasabb adat a vizsgált országok közül csak Lengyelországban adódott (64,3 százalék). Kiemelendő továbbá, hogy a válaszadók 36,0 százaléka látja úgy, hogy rendelkezik a szükséges tudással, képességgel és tapasztalattal, hogy vállalkozást indítson, azonban csak 8,1 százalékuk tervez ténylegesen vállalkozást indítani az elkövetkező 3 év során. Viszont ez az arány még így is magasabb, mint Németországban (5,8 százalék), Lengyelországban (2,9 százalék), vagy Szlovákiában (5,3 százalék).

Magyarországon az különösen sokan (63,2 százalék az előzetes adatok alapján) ítélik meg úgy, hogy nem rendelkeznek a vállalkozáshoz szükséges tudással és tapasztalatokkal. Magyarország a 2021-es adatfelvételhez hasonlóan 2022-ben is a sereghajtók között szerepel ebben a tekintetben, kizárólag Németországban hasonlóan alacsony a lakosság önértékelése a vállalkozásindításra való felkészültség tekintetében.

Hazánkban az 1990-es évek elején több ezer vállalkozás indult el szinte azonos időben. A rendszer-váltás idején vállalkozást indító nemzedék jelentős része mára már elérte a nyugdíjas kort, ezért a generációváltás kérdése meghatározó ma a magyar gazdaságban.

Az 55 és 65 év közötti tulajdonossal rendelkező vállalkozások gazdasági súlya jelentős. Magyarországon mintegy 53 ezer olyan vállalkozás van, amelynek vezetője 65 év körüli, ez a vállalkozói csoport adja a versenyszférában foglalkoztatottak 8 százalékát, a teljes vállalati hitelállomány 6 százalékát és a teljes vállalati árbevétel 4 százalékát⁷⁷.

A Makronóm Intézet által készített friss felmérés szerint⁷⁸ a feldolgozóipari cégek 73 százaléka volt érintett a generációváltásban (a tulajdonos idősebb, mint 50 év), és fele gyors növekedésű (az elmúlt 5 év árbevétele alapján).

A vállalati utódlás lebonyolításának zavarai súlyos problémákat okozhatnak a magyar nemzetgazdaság számára is. Az utódlás, a vállalkozás átörökítése és a cégek értékesítése a gazdasági élet természetes

⁷⁷ MNB becslés, IFKA RMT-GINOP-1.1.10, 19.o.

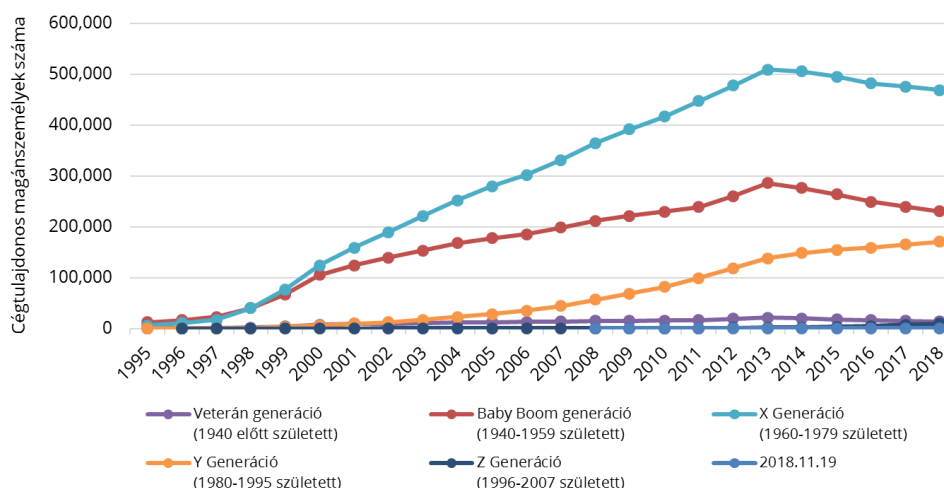
⁷⁸ N=1059, interjú elemzés

folyamatai, azonban Magyarország a nyugat-európai országokhoz képest ezen a területen lemaradásban van. Nálunk egyrészt még csak az első vállalkozó nemzedék adja át a cégeit, így nincs tapasztalat az átadás leginkább sikeres módszereiről. Másrészt nálunk kétszer akkora a generációváltás előtt álló cégek aránya, mint azokban az országokban, ahol már hosszú ideje tart az egymást váltó korosztályok láncolata.

További problémát jelent, hogy a hazai generációváltás előtt álló vállalkozások jelentős hányada nem rendelkezik semmilyen utódlási stratégiával, 41 százaléka nyilatkozott arról, hogy van stratégiájuk, azonban az nincs írásban rögzítve, 8 százaléknak van írásos stratégiája.

A 60 év feletti tulajdonossal rendelkező (generációváltó) vállalkozások teljes árbevételének 44 százalékát mikrovállalkozások adják, míg a mikro- és kisvállalkozási méretkategória részesedése együttesen megközelíti a generációváltó vállalkozások árbevételének háromnegyedét. A generációváltásban nem érintett cégek teljes árbevételén belül ezzel szemben a nagyvállalatok 52 százalékos részesedést érnek el.

40. ábra: Cégtulajdonos generációk cserélődése 1995-2018

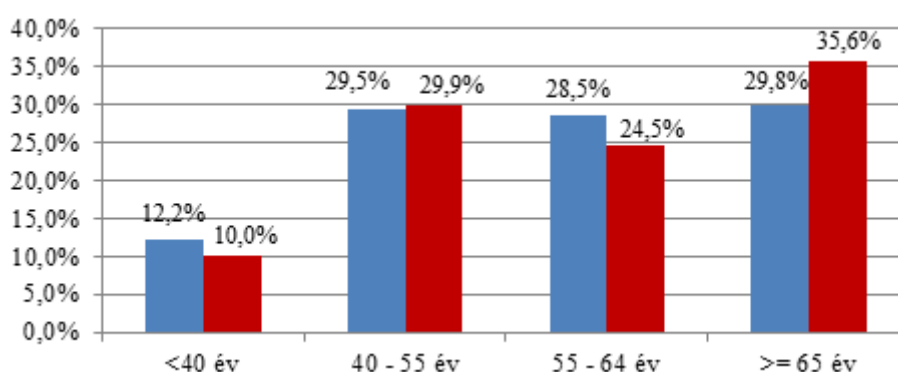
Forrás: OPTEN Kft., A Magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének stratégiája (2019-2030)

A legalább 100 millió forint éves árbevétel feletti cégek több mint felét érinti a generációváltás az elkövetkezendő 10 éven belül (ez 12 ezer vállalkozás).

Szektorális megoszlást tekintve leginkább az agrárvállalatok szembesülnek ezzel a kihívással. További súlyos problémát jelent az ingatlanügyekkel, a vendéglátással, az építőiparral és a kereskedelemmel foglalkozó vállalatok számára is az elöregedés.

A KSH 2016-ban és 2020-ban végzett felmérést az agráriumról. A gazdaság szerkezeti összeírás adatai alapján mind az egyéni gazdálkodók, mind a gazdasági szervezetek irányítóinak korösszetétele kedvezőtlen, többségük az idős korosztályhoz tartozik. Az egyéni gazdálkodók (összesen 231.351 fő) 36 százaléka (82.406 fő) 65 éves, vagy idősebb, további 25 százalékuk (56.686 fő) 55 és 64 év közötti, míg a 40 év alattiak aránya 10 százalék (23.150 fő) (41. ábra).

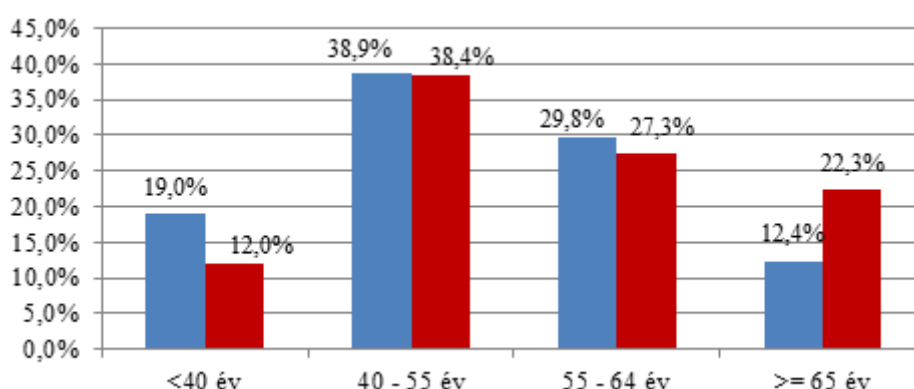
41. ábra: Az egyéni gazdaságok irányítói korösszetételének (%) változása 2016 és 2020 között

Forrás: KSH 2016. évi Gazdaságszerkezeti Összeírás és 2020. évi Agrárcenzus

A gazdasági szervezetek irányítóinak (összesen 9.651 fő) 22 százaléka (2.153 fő) volt legalább 65 éves, míg további 27 százalékot (2.637 fő) tettek ki az 55 és 64 év közöttiek. A 40 év alattiak aránya 12 százalék (1.157 fő) (42. ábra). Összefoglalóan elmondható, hogy többéves távlatban – 2016 és 2021 között – mindkét csoport korösszetétele romlott.

42. ábra: A gazdasági szervezetek irányítói korösszetételének (%) változása 2016 és 2020 között

Forrás: KSH 2016. évi Gazdaságszerkezeti Összeírás és 2020. évi Agrárcenzus

A 2020. évi Agrárcenzus során megkérdezett gazdálkodó 38 százaléka – az összes választ adó 86 százaléka – nyilatkozott úgy, hogy családon belül képzeli el a gazdaságának továbbélését, miután ő felhagy a gazdálkodással.

A 65 éves és annál idősebb korosztályba tartozó gazdálkodóknak – azok között, akiknek már vannak terveik a gazdaságuk jövőjére nézve – négyötöde gondolja úgy, hogy családon belüli utód viszi majd tovább a gazdálkodást, a 40 év alatti gazdálkodóknál ugyanez az érték több mint 90 százalék.

A hazai üzleti környezet nem támogatja megfelelő mértékben a bajbajutott vállalkozások újramez-

dését.
A gazdasági növekedés érdekében elengedhetetlen, hogy a nehéz helyzetbe kerülő vállalkozások minél rövidebb idő alatt tudják rendezni esetleges fizetésképtelenségüket, így eszközeiket, erőforrásait a lehető legkisebb veszteség mellett, minél hamarabb ismét az értékteremtő folyamatok szolgálatába állíthassák. Magyarország az Európai Bizottság által kiadott 2018 SBA Fact Sheet Second Chance, azaz Második Esély mutatója szerint európai összehasonlításban alacsony szinten van. Az időben történő

szakmai segítségnyújtás összességében komoly szerepet játszik a cég alkalmazottainak (nagyarányú) megtartásában, a már működő vállalati folyamatok, know-how-k, piacok, értékek megőrzésében, valamint a sikeres, stabil működés és a későbbi fejlődés megalapozásában. A GINOP keretében indított Evolúció projekt és cégértéknövelő tanácsadás díjmentes szakértői szolgáltatással járul hozzá a nehéz helyzetben lévő vállalkozások problémáinak megoldásához, kezeléséhez.

Az elmúlt években globális szinten is megjelent az igény, hogy a vállalatok a fenntarthatóság jegyében ne csak tartsák a természeti és környezeti értékeket tartsák szem előtt, hanem termékük, szolgáltatásuk társadalomra gyakorolt hatásait, továbbá a működésük átláthatóságát is.

Az ESG⁷⁹ szempontok teljesítése vállalatok jól felfogott önérdeke is, hiszen alkalmazottaik vagy ügyfeleik megtartása is függ ettől. A magyar vállalatok valamennyi fenntarthatósági kritérium tekintetében alulteljesítenek.

Társadalmi szempontok

- Vevői elégedettség
- Adatvédelem és magánélet
- Nemek és sokszínűség
- Dolgozói elkötelezettség
- Közösségi kapcsolatok
- Emberi jogok
- Munkaügyi normák

Vállalatirányítási szempontok

- Kockázatkezelés, folyamatok
- Vesztegetés és korrupció
- Vezetői kompenzáció
- Lobbizás
- Politikai hozzájárulások
- Visszaélések bejelentése

Munkaerőpiaci szempontból nem tűnik fenntarthatónak a magyar KKV-szektor működése: mind a munkakörülmények javításáért tett lépések, mind a munkahelyi egyenlőség előmozdítása, mind a munkavállalók döntéseikbe való bevonásában európai összehasonlításban az utolsók között vannak a hazai vállalkozások.

Több mint ezer társasággal nőtt a tisztán női cégvezetőkből álló társas vállalkozások száma 2022-ben, de alapvetően a férfiak dominálják a hazai társas vállalkozások tulajdonosi és cégjegyzésre jogosulti körét. A hazai vállalkozások többségében még a férfi tulajdonosok és ügyvezetők dominálnak, de egyre több a női menedzsmenttel működő sikeres vállalkozás is. Jelenleg mintegy 260 ezer hölgy tulajdonos van jelen, számuk 2022-re csökkent, ami alapvetően a vegyes tulajdonosi körből való kilépés eredménye. A tulajdonosi körrel ellentétben a cégjegyzésre jogosult női vezetők száma 167 ezerre nőtt, 2 ezerrel meghaladva az előző évet. A vállalkozások oldaláról tekintve 2022-re ezerrel nőtt, és így jelenleg már 83 ezer társas vállalkozás áll tisztán női cégvezetőkből, azonban ez továbbra is csupán a cégbázis 17 százalékát jelenti, ami arányát tekintve az előző évhez képest változatlan. Ez az arány még mindig nagyon messze van a tisztán férfi vállalkozások mennyiségétől.

⁷⁹ Mozaikszó az angol Environment (környezet), Social (társadalom), Governance (vállalat vezetés/irányítás)

43. ábra: Hazai cégek eloszlása tulajdonosok/ügyvezetők neme szerint

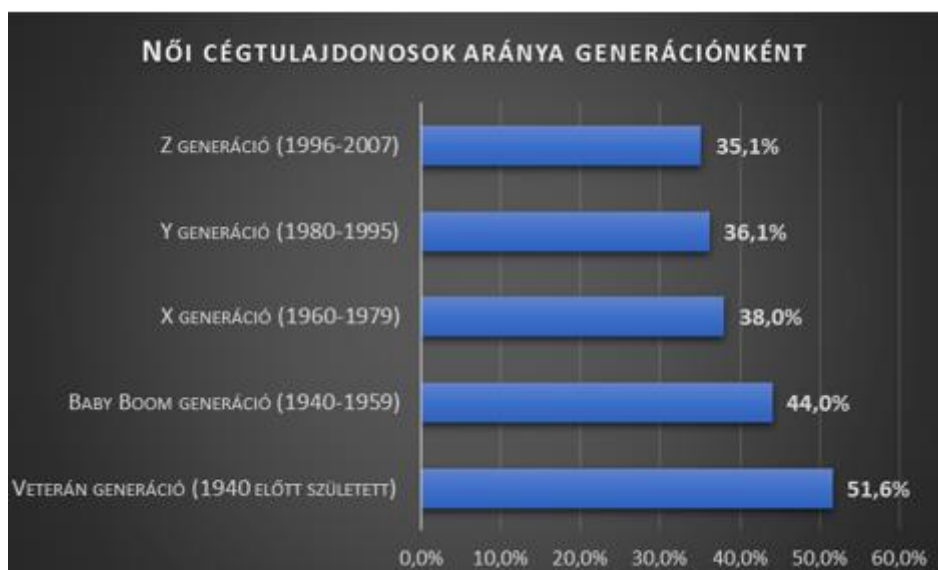

Forrás: Opten Közlemények, 2023⁸⁰

A női-férfi szerepkörök még erősebben megmutatkoznak, ha a tulajdonosok életkorát és nemét egyszerre vizsgáljuk. Az idősebb korosztályok felé haladva folyamatosan növekszik a hölgyek aránya, míg a fiatal vállalkozók körében a férfiak dominanciája az erősebb. Ennek okai is részben a vállalkozásokon kívül keresendők. A fiatalabb generációk körében az anyai szerepkör jelenléte értelemszerűen erősebb, míg az idősebb korosztályokban már a férfiak alacsonyabb átlagéletkora is érezteti hatását. Jelenleg a legfiatalabb vállalkozói réteg a Z generáció tagjaiból kerül ki, és ebben a szegmensben csupán 35 százalék a női cégtulajdonosok aránya, míg a legidősebb veterán generációban ugyanez az arány már 52 százalék. A cégjegyzésre jogosultakat vizsgálva is hasonló generációs tendenciát figyelhetünk meg, annyi eltéréssel, hogy ebben a szerepkörben általánosságban valamelyest alacsonyabb a hölgyek aránya, mint a tulajdonosok körében.

⁸⁰ <https://www.opten.hu/kozlemenyek/nonapi-gazdasagi-korkep-kozel-83-ezer-vallalkozas-mukodik-ma-tisztan-holgyekbol-allo-menedzsmenttel>

44. ábra: Női cégtulajdonosok aránya generációnként

Forrás: Opten Közlemények, 2023⁸¹

6.5.2. Beavatkozási logika

A vállalkozói kultúra szempontjából két markánsan elkülönülő vállalkozói csoportot érdemes azonosítani, és a két célcsoportot eltérő megközelítésben érdemes kezelni.

Az egyik a zömmel egyéni vállalkozókból, kisebb családi cégekből álló vállalkozások csoportja, amelyek elsődleges funkciója az önfoglalkoztatás, céljuk a stabil, hosszú távon kiszámítható működés, amellyel a közvetlen környezetük, családjuk jólétet biztosíthatják. Esetükben elsődleges a vállalkozási ismeretek és a pénzügyi tudatosság erősítése, majd a pénzügyi tudatosság kialakulása után a finanszírozáshoz való hozzáférés elősegítésére. Első lépcsőként itt kell említeni a vállalkozóvá válás elősegítését is, amely az érvényesülés útját jelentheti akár a munkaerőpiaci szempontból hátrányos helyzetű csoportok számára is.

A másik a jellemzően társas vállalkozási formában működő, munkavállalókat is foglalkoztató, a piaci versenyben aktív szerepet vállaló vállalkozások csoportja, amelyek célja a profitszerzés, növekedés, terjeszkedés, szintlépés. Ezen célcsoport esetében a menedzsmentfejlesztés, a szervezetfejlesztési és vezetési ismeretek, az energiatudatos, zöld megoldások bevezetése és a digitális irodai kultúra, az intelligens szakosodáshoz (S3) kapcsolódó kompetenciák megerősítése.

Mindkét célcsoport esetében fontos, hogy hozzáférést szükséges biztosítani a vállalkozások sikeres irányításához és működéséhez kellő szakmai tudáshoz és kompetenciákhoz.

A hátrányos helyzetű térségekre a vállalkozások alacsony száma jellemző, amely az átlagnál is alacsonyabb vállalkozói hajlandóságból fakad. Jellemző a képzett és keresőképes lakosság elvándorlása, amely sok esetben egyúttal a vállalkozóbb szellemiségű, potenciális vállalkozók elvándorlását is jelenti. Az ilyen térségekben induló és működő vállalkozások fejlődését elősegítheti a az új ismeretekre, újfajta

⁸¹ <https://www.opten.hu/kozlemenyek/nonapi-gazdasagi-korkep-kozel-83-ezer-vallalkozas-mukodik-ma-tisz-tan-holgyekbol-allo-menedzsmenttel>

(különösen az energiahatékony és a digitális) technológiákra való nyitottság erősítése, a marketing ismeretek fejlesztése, az üzleti és pénzügyi ismeretek bővítése, a tervezési képességek erősítése.

Kiemelten fontos az (emelt szintű) digitális kompetenciafejlesztés annak érdekében, hogy a vállalkozások kihasználhassák a digitális megoldások kínálta hatékonyabb működés, a gyors és olcsóbb ügyintézés és szolgáltatások, valamint a területi hátrányok kiegyenlítésének lehetőségét.

A Második Esély mutató javítása érdekében fontos, hogy a válság felé sodródó vagy válságban lévő vállalkozásokat megfelelő eszközökkel, beavatkozással segítsük annak érdekében, hogy elkerüljék a csődhelyzetet, és a csődeljárást. Ennek lényeges elemei a válság előre látására, felismerésére való képesség, az újrakezdésre való nyitottság, ezzel együtt a kockázat és a kudarc lehetőségének az elfogadása a vállalkozások körében.

A korábbi években mind a vállalkozások sikeres indításának segítésére, mind a működésük eredményesebbé tételére számos program indult hazai és uniós forrásokból. Ezeknek a programoknak azonban változó az ismertsége, a bennük rejlő lehetőségek társadalmi szinten még nem kerültek kiaknázásra. A programok ismertségének javítása, a felépített tudásbázis célcsoport általi elérésének javulása révén is jelentős eredmények érhetők el a vállalkozói kultúra fejlődésében.

A növekvő vállalkozói kedv szempontjából fontos a vállalkozói lét és életpálya társadalmi megbecsültségének növelése, a vállalkozásindításhoz szükséges magabiztos alapismeretek erősítése. Ezért a vállalkozáshoz szükséges tudás szélesebb körben való megszerzése és a vállalkozói kultúra erősítése szempontjából egyaránt alapvető ösztönözni a vállalkozói oktatást és kompetenciafejlesztést (beleértve a pénzügyi tudatosságot) az oktatás minden szintjén. Meghatározó a hiteles jó példák megismerésének lehetősége, a személyes tapasztalatok elérhetővé tétele, a mentorálási folyamatok elősegítése.

A vállalkozói lét azt is jelenti, hogy a vállalkozó saját célokat fogalmazhat meg, sok tekintetben a saját igényei szerint alakíthatja munkarendjét, munka mennyiségét. Ez a rugalmasság ad lehetőséget arra, hogy munkaerőpiaci szempontból hátrányosabb helyzetű célcsoportok számára is kedvező alternatívává váljon:

- **Fiatal vállalkozók:** A célcsoportot első sorban az élettapasztalatok és a rutin hiánya teszi sérülékennyé, míg lendületük, nyitottságuk adja az előnyüket. A (magasan) képzett munkaerő munkaerőpiaci belépésének időpontja folyamatosan kitolódik az utóbbi években, így a pályakezdők életkora is egyre növekszik. Emellett a gazdasági-társadalmi környezet nagy méretű változásaiból fakadóan egyre több az újrakezdő is. Ezt tükrözi a WHO definíciója is, amely szerint a fiatal korcsoport 44 éves korig tart.
- **Tapasztalt munkavállalók/újrakezdők:** Ez a célcsoport elsősorban a meglévő tapasztalatával, szakmai ismereteivel jár a fiatal vállalkozók előtt. Van kapcsolatrendszere, akár ügyfélkörrel is rendelkezhet. A vállalkozói indulásukat nehezíti a képességeikben való kételkedés, az új tevékenységektől, tanulnivalóktól, az újfajta felelősségtől és a kudarctól való félelem. Jellemző a célcsoportra az alacsony marketing és digitális ismereti szint.
- **Női vállalkozók:** A jellemző társadalmi berendezkedés alapján a nők szerepe hangsúlyosabb a gyermeknevelésben, a háztartások napi szintű ügyvitelében. A gyermekvállalást követő időszakban a jelenlegi szabályozás nem segíti a vállalkozás működésének fenntartását, a hosszú „kötelező leállás” a korábban felépített üzleti eredményeket elértékteleníti.
- **Idős, fogyatékkal élő, roma vállalkozók:** Ezen hátrányos helyzetű csoportok esetében közös jellemző, hogy az átlagnál nehezebb a munkavállalóként elhelyezkedniük, sok tekintetben magukra utaltak.

- Társadalmi vállalkozások: A társadalmi vállalkozások a hátrányos helyzetű célcsoportok felett egyfajta ernyőként jelennek meg. Ezek a vállalkozások a társadalmi innováció, szociális gazdaság és az üzleti szektor metszetében, közvetlen állami befolyástól függetlenül, különböző jogi formában működő szervezetek, akik a társadalmi céljaik elérése érdekében üzleti tevékenységet végeznek, és pénzügyi fenntarthatóságra, nyereségességre törekcszenek, amellyel képesek társadalmi céljaikat piaci eszközökkel támogatni.⁸² Ezen vállalkozások esetében nem elsősorban a profit maximalizálása a cél, hanem a helyi szinten jelentkező társadalmi (pl. munkaerő-piaci, esélyegyenlőségi, egészségügyi, kulturális) problémák kezelése, megoldása. A társadalmi vállalkozások jelentőségét az adja, hogy ezek a szereplők képesek megnyitni az elsődleges munkaerőpiacot, különösen hátrányos helyzetű munkavállalók részére, másfelől tevékenységük pozitív társadalmi hatással bír közvetlen működési környezetükben, az érintett közösségekben. Ezáltal tevékenységük jelentősen csökkentheti a munkanélküliségből származó társadalmi problémákat, és a szükségletkielégítés helyi megoldáskeresése révén fejlesztheti az elmaradott, eszköztelen térségek gazdasági szerkezetét is.

A hátrányos helyzetű célcsoportok vállalkozói szférában való működésének elősegítésére, erősítésére szolgálhat az adózási környezet kiegyenlítetté tételének vizsgálata (azonos célcsoport lehetőségei munkavállalói és vállalkozó minőségben, ösztönzési lehetőségek), a támogatáspolitikai eszközrendszer áttekintése, az adózási környezet fejlesztése.

Bár működési időtartamuk alapján induló vállalkozásnak számítanak, külön kategóriaként érdemes kezelni a startup vállalkozásokat. Ezen vállalkozások mögött gyakran állnak tapasztalt, jelentős vállalkozási ismeretekkel bíró szereplők. A célcsoportot sajátos finanszírozási igények és finanszírozási problémák jellemzik, sokszor korlátozott a kapcsolatrendszerük. Fontos, hogy skálázható üzleti modellre van szükségük.

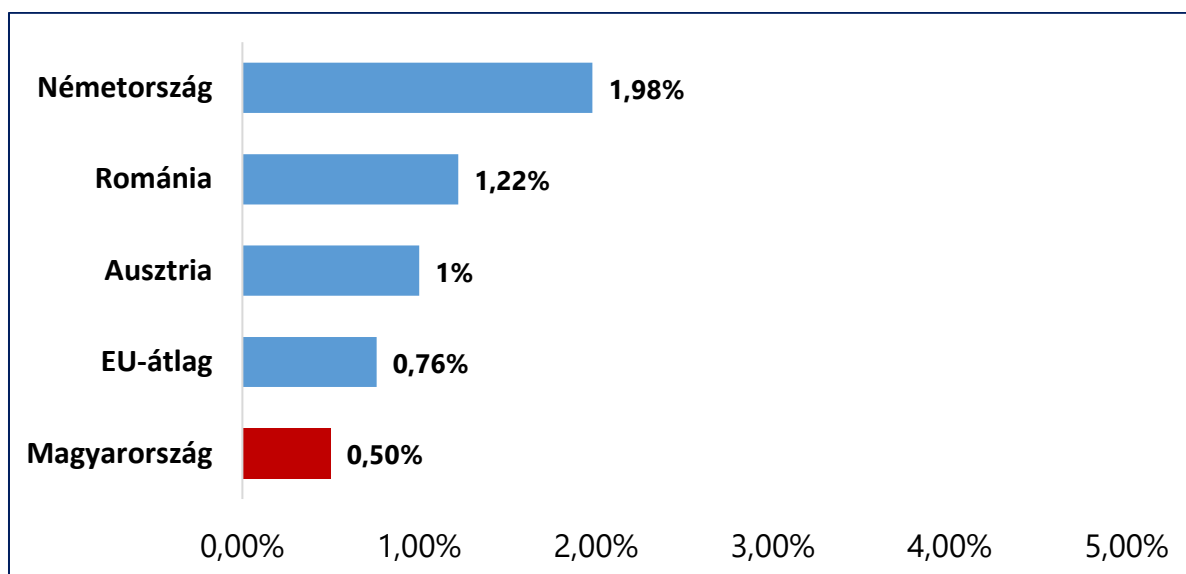
A működő vállalkozások esetében fontos elősegíteni a stabilan működő vállalkozások szintlépésnek lehetőségét, egy erős, számosságában és gazdasági teljesítményében is növekvő középállalati réteg kiépítést, egy megbízható magyar beszállítói hálózat kiépítését.

Magyarországon a középállalkozások aránya folyamatosan csökken, számuk 20 éve kb. 5000 darab körül megállt. A bruttó hozzáadott érték tekintetében a középállalkozások teljesítménye felülmúlja a mikro- illetve kisállalkozások mutatóit, azonban teljesítményük évről-évre stagnál.

Nemzetközi összehasonlításban látható, hogy egészségesebb gazdasági struktúrában magasabb a középállalatok aránya, az EU átlagtól is elmarad a hazai érték.

⁸² Forrás: Társadalmi Vállalkozások Magyarországi Koalíciója

45. ábra: A középvállalkozások aránya nemzetközi összehasonlításban (%)

Forrás: Eurostat (2021)

A kulcsa az ezzel járó növekedéssel járó működési változtatások szükségességének és előnyeinek felismerése, a menedzsment ismeretek mélyítése, a külső segítség elfogadása, a reális önkép ismerete, a más vállalkozásokkal és szervezetekkel való együttműködés képességének fejlesztése, valamint a modern technológiai megoldások elfogadására való hajlandóság erősítése.

A nagyvállalattá növekedés jelenti a gazdaság húzóerejéhez való jelentős hozzájárulást, amely egy természetes vállalati életciklusban elérhető.

Az uniós KKV definíció és az állami támogatási szabályok esetenként korlátot jelentenek, ezeknek a szabályoknak a felülvizsgálata indokolt.

A családi vállalkozások esetében vannak olyan ki nem aknázott speciális tényezők (bizalom, helyettesíthetőség, közös motivációk), amelyek a fejlesztéspolitikai szintjén nem kerültek kiaknázásra.

Mindezek érdekében hozzáférést szükséges biztosítani a vállalkozások sikeres irányításához és működéséhez kellő szakmai tudáshoz és kompetenciákhoz. Amennyiben ez sikerül, a hazai vállalkozói kultúra erősebbé válását és társadalmi szervesülését is jelenti.

A generációváltás támogatása ezért az állam feladatai közé tartozik, gondoskodva többek között arról is, hogy a cégek magyar tulajdonban és helyi stratégiai irányításban maradjanak.

A cégtulajdonosok életkora, családi viszonyai, valamint a cégük jövőjével kapcsolatos lehetőségeik és döntéseik alapvetően magánjellegű ügyek, azonban a gazdaság stabil működésének fenntartása, a munkahelyek megőrzése, a hozzáadott érték- és adótermelés megtartása érdekében a vállalkozások sikeres átadásához és továbbviteléhez kiemelt nemzetgazdasági érdek fűződik.

A sikeres utódlás lebonyolítása hosszú távú stratégiai és pénzügyi tervezést igényel, amelyhez elengedhetetlen jogi és pénzügyi szolgáltatások igénybevétele. Az átadást megelőzően szükség a vállalkozások folyamatainak átvilágítására és sok esetben rendezésére is.

A generációváltással érintett vállalkozások körében végzett kutatásokból jól látszik, hogy az alapítók döntő többsége a tulajdont és a vezetési feladatokat is családon belül szeretné átadni, problémát jelent azonban, hogy sok esetben a lehetséges utódok körében alacsony a hajlandóság a cégek átvételére. Illetve amennyiben megoldható lenne családon belül az utódlás, tovább bonyolítja a helyzetet, hogy a vállalkozás működése szorosan kötődik a tulajdonos személyéhez és kapcsolati tőkéjéhez.

A generációváltás problémája nagyon összetett, mivel számos tényező nehezíti a sikeres váltást. Leginkább a családi vállalkozások generációváltásának hiányzik a kiépült rendszere és rutinja, ezért is fontos, hogy támogatáspolitikai célként tekintsünk a magyar agrártársadalom előregedő tendenciájának megállítására. Általános tapasztalat, hogy a KKV-szektorra érintően a generációváltást elősegítő jogszabályi környezet alapvetően rendben van, az elmúlt évek jogszabályi változásainak köszönhetően. Azonban az agrárium szereplőit érintő őstermelői és családi gazdálkodói kör esetében még maradt ezzel kapcsolatosan feladat, elsősorban a földszerzés és -használat átadásából adódó sajátos hazai szabályozás miatt.

Az agrárium generációs megújulását szolgáló cselekvési tervet fogalmazott meg, mely alapján négy pillér mentén kerültek megfogalmazásra az intézkedések.

- Jogszabályi környezet felülvizsgálata
- Támogatáspolitikai
- Munkaerő, foglalkoztatás, pályaaorientáció/ Képzés, tanácsadás, tudás-átadás
- Kommunikáció, szemléletformálás

A generációváltást fentiek túl nem csupán a tulajdonos életkora, hanem digitalizáció, a robbanásszerű technológiai fejlődés, valamint az új technológiák megjelenése is felgyorsítja. A Covid járvány során a még nem nyugdíjas korban lévő vállalkozás tulajdonosok is előre hozták a cégátadás folyamatát. Ehhez kapcsolódóan a versenyképesség tudás megszerzése és kiemelt szerepet játszik a hazai generációváltás előtt és alatt álló vállalkozások életében.

A bizalom kérdése is kulcsfontosságú a hazai vállalkozások működésében. A jelenleg elérhető generációváltás tanácsadási szolgáltatások során a legnagyobb akadályt sok esetben a vállalkozói oldal bizalmatlansága okozza. A tulajdonosok nehezen osztanak meg a cég működését érintő, belső információkat a tanácsadókkal, ezek az információk azonban elengedhetetlenül szükségesek a cégtérkép felméréshez, valamint az átadási folyamat sikeres lebonyolításához.

A magyar gazdaság szempontjából alapvető cél, hogy a magyar társadalom előregedő tendenciája lassuljon vagy megálljon, illetve idővel megforduljon, a generációváltással érintett vállalkozások magyar tulajdonban maradjanak, valamint tovább működjenek.

Az utódlás és cégátadás sikeréhez a Stratégia intézkedésként írja elő szakértői támogatás nyújtását a vállalati érték meghatározásához, cégátadási folyamatok lebonyolításához.

A cégátadást segítő szolgáltatások mellett szükség van a KKV-kat támogató intézményrendszer fejlesztésére, a cégátadást segítő szolgáltatások és a rendelkezésre álló finanszírozási konstrukciók összehangolására, a cégátadást támogató finanszírozási lehetőségek bővítésére.

A vállalkozói bizalom növeléséhez jelentős mértékben hozzájárul a vállalkozások életét támogató piaci szereplők felkészítése a cégátadásra, szemléletváltó szolgáltatások elkészítése és megvalósítása, cégátadást és utódlást segítő tájékoztató és képzési dokumentumok elkészítése.

Az Kormány egyik fontos célkitűzése, hogy a mezőgazdasági termelésben napjainkban súlyozottan jelen lévő idős gazda-korosztály helyét átvegyék a fiatalok a gazdálkodás területén is. Az előbbi törekvésekkel összhangban mind az Európai Unió támogatásoknál, mind a nemzeti támogatások egyes elemeihez kapcsolódnak olyan intézkedések, amelyek segítik a fiatalabb generáció támogatásokhoz való hozzáférését.

Az ESG szempontok közül a társadalmi vonatkozás a vállalkozások dolgozóinak fejlődéséhez, illetve személyügyi kérdésekkel kapcsolatos gyakorlataihoz, a termékeik biztonságához és minőségéhez kapcsolódnak, valamint ide tartoznak az ellátási láncuk személyüggyel, munkahelyi biztonság- és egészségvédelemmel, etikátlan beszállítói magatartással kapcsolatos kérdései is. Az előrelépés érdekében ezen területen hatást kifejtő fejlesztésekre érdemes koncentrálni.

Az irányítás szempont alatt merülnek fel a tagok jogai, az irányító testület diverzitása, a vezetőség kompenzációja, illetve hogy az mennyire van összhangban a fenntarthatósági célokkal. Mindezeket szemléletformálással, belső szabályozók bevezetésével lehet a vállalatvezetésben magasabb szintre emelni.

A vállalkozói kultúra szempontjából fontos látnunk, hogy az emberi szükségletek Maslow-piramis szerinti hierarchiájához hasonlóan a vállalkozások esetében is felrajzolhatunk hasonló szinteket, és láthatjuk, hogy az alapvető túlélési szempontoktól nagyot kell lépni, hogy elinduljunk a vállalkozási önfejlesztés és társadalmi célok felé.

466. ábra: A vállalkozások szükségleteinek Maslow-piramis szerinti hierarchiája

Forrás: Saját szerkesztés

6.5.3. A Pillér specifikus céljai

Specifikus cél	KPI
Vállalkozások túlélésének segítése	Túlélési ráta (2030-ban): • 3 éves – 65% • 15 éves – 55% • 30 éves – 55%
Generációváltás	Generációváltó vállalkozások gazdasági teljesítménye (BHÉ/foglalkoztatott)
Vállalkozói kultúra, reziliencia fejlesztése és az organikus növekedés elősegítése	Méretkategóriánként a vállalkozások számának növekedése – 2030-as célérték • mikrovállalkozások száma: 850 000 db • kisvállalkozások száma: 35 000 db • középvállalkozások száma: 5 500 db

6.5.4. Intézkedések

Intézkedés rövid leírása	Kapcsolódó indikátor	Felelős
Vállalkozói kultúra fejlesztését segítő programok elérésének javítása KKV szemléletformáló és mentorálási programok ismertségének, elérésének javítása annak érdekében, hogy a létrehozott vállalkozásfejlesztési és -támogatási eszközök nagyobb hatékonysággal hasznosuljanak.	Vállalkozások túlélésének segítése Vállalkozói kultúra, reziliencia fejlesztése és az organikus növekedés elősegítése	GFM
Induló vállalkozások Induló vállalkozások célzott támogatása tanácsadási, mentorálási, képzési szolgáltatások nyújtásával a szegmentált célcsoportok számára.	Vállalkozások túlélésének segítése	GFM
Fiatal vállalkozók felkészítése A vállalkozók következő generációjának felkészítése: a szakképzésben a vállalkozói és pénzügyi ismeretek aktualizálása, erősítése, az oktatásban a korai kompetenciafejlesztés és példák bemutatása révén a vállalkozási képesség és hajlandóság növelése, a vállalkozói tevékenység társadalmi értékének növelése annak érdekében, hogy minél több, az oktatásból kikerülő fiatal indítson sikeresen vállalkozást.	Vállalkozások túlélésének segítése	GFM
Második esély A válságba jutott vagy afelé sodródó vállalkozások támogatása tanácsadási szolgáltatások nyújtása által. A vállalkozói kudarc	Vállalkozások túlélésének segítése Vállalkozói kultúra, reziliencia fejlesztése és	GFM

elfogadtatása és a kockázatvállalás felé történő lépések kidolgozása.	az organikus növekedés elősegítése	
Alulreprzentált vállalkozói csoportok támogatáspolitikai lehetőségeinek áttekintése A támogatáspolitikai eszközrendszer áttekintése az alulreprzentált vállalkozói csoportok lehetőségeinek javítása (különös tekintettel a női, a fiatal, az idős és fogyatékkal élő vállalkozók és az infrastrukturális szempontból hátrányos helyzetű területeken működő és induló vállalkozások) érdekében.	Vállalkozások túlélésének segítése	GFM TFM
Alulreprzentált vállalkozói csoportok adózási környezetének áttekintése Az adózási környezet kiegyenlítetté tételének vizsgálata az alulreprzentált vállalkozói csoportok lehetőségeinek javítása érdekében, különös tekintettel az egyéni vállalkozók helyzetére.	Vállalkozások túlélésének segítése	PM/GFM
Vizsgálat a vállalkozások működési időtartamának és méretkategóriájának összefüggéseiről Vizsgálat a vállalkozások működési időtartamának és méretkategóriájának összefüggéseiről a KKV fejlesztés további lehetséges stratégiai irányainak feltérképezése és megalapozása érdekében. A közép vállalati szegmens erősítése a támogatási programokban, a kisvállalatokból közép vállalkozássá fejlődni képes vállalkozások célzott támogatása.	Vállalkozói kultúra, reziliencia fejlesztése és az organikus növekedés elősegítése	GFM
Cégátadást segítő pénzügyi konstrukciók kidolgozása A KKV-kat támogató intézményrendszer fejlesztése, a cégátadást segítő szolgáltatások és a rendelkezésre álló finanszírozási konstrukciók összehangolása, a cégátadást támogató a finanszírozási lehetőségek bővítése.	Generációváltás	GFM
Cégtulajdon átadását segítő szervezeti háttér kialakítása Cégátadást segítő szolgáltatások nyújtása generációváltás előtt álló vállalkozások részére, szakértői támogatás nyújtása a vállalati érték meghatározásához, cégátadási folyamatok lebonyolításához.	Generációváltás	GFM
A generációváltáshoz kapcsolódó üzleti szolgáltatások piacának fejlesztése, támogatása A vállalkozások életét támogató piaci szereplők felkészítése a cégátadásra, szemléletváltó szolgáltatások elkészítése és megvalósítása, cégátadást és utódlást segítő tájékoztató és képzési dokumentumok elkészítése.	Generációváltás	GFM

Vállalkozóvá válást elősegítő képzés, tanácsadás A képzés célja, hogy vállalkozásindítás előtt legyen birtokában azon alapismereteknek az a személy, aki a vállalkozást el akarja indítani, amely azt a tudást biztosítja számára, amely a vállalkozás működtetéséhez, pénzügyeihez, kommunikációjához, kötelezettségeihez ad támpontot.	Vállalkozások túlélésének segítése	GFM
Vállalkozók Napja December első péntekének a Magyar Vállalkozók Napjaként az Országgyűlés által a 24/2023. (XI. 21.) OGY határozattal neves nappá nyilvánítására tekintettel, a magyar vállalkozók tiszteletére és megünneplésre szolgáló minden évben ismétlődő szakmai rendezvény megrendezése.	Vállalkozói kultúra, reziliencia fejlesztése és az organikus növekedés elősegítése	GFM

7. A végrehajtás eszközei

A végrehajtás az alábbi fő eszközökre épül:

- Kormányhatározat által elfogadott két évre szóló intézkedési terv
- Három évenként jelentés a kormány részére az intézkedések végrehajtásáról
- KKV Stratégia végrehajtásának tárcák közötti koordinációja
- Végrehajtás finanszírozásának rendszere
- Három évenként a Stratégia értékelése és felülvizsgálata
- A felülvizsgálatot követő konferencia

A Stratégia a 2023. október 31-ig elérhető adatokra épült.